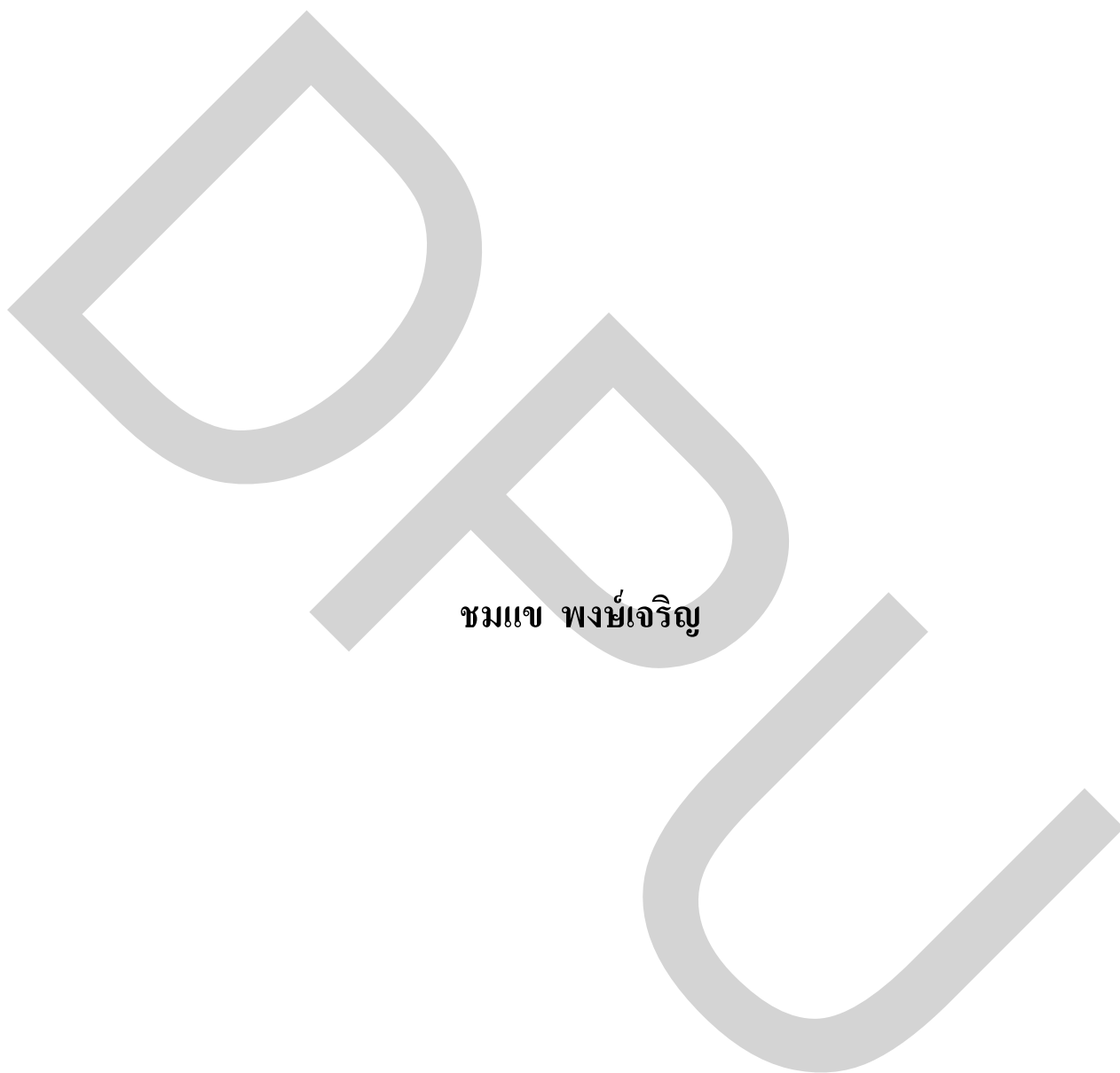

การพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ
ในประเทศไทย

ชมแข พงษ์เจริญ

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2555

**The Development of Management Model for Creative and
Productive School in Thailand**

CHOMKAE PHONGCHAROEN

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Doctor of Philosophy Program in Education Management
Department of Education Management
Collage of Education Sciences, Dhurakij Pundit University**

2012

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในทุกขั้นตอน ตลอดจนจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ตันเจริญรัตน์ และ ดร.สุชาติ เมืองแก้ว ที่ได้กรุณาเป็นประธานและกรรมการในการสอบคุษฎีนิพนธ์ตามลำดับ รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุง คุษฎีนิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการการศึกษาทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบงานวิจัย เครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำที่มีคุณค่าตลอดจนเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ ต่องานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูในสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ทั้งในส่วนที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ และสถานศึกษาที่ตอบแบบสอบถามได้กรุณา เสียสละเวลาในการให้ข้อมูล พร้อมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนปากเกร็ดที่สนับสนุนและให้โอกาส ขอขอบพระคุณพี่ เพื่อน และน้องในโรงเรียนทุกคนที่ช่วยดูแล ให้กำลังใจ และอำนวยความสะดวก จนสามารถทำคุษฎีนิพนธ์สำเร็จลุล่วง

ท้ายสุดนี้ ขอกราบระลึกถึงพระคุณบิดา มารดาที่มีต่อผู้วิจัยอย่างหาที่สุดมิได้ ในระหว่างการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยอยู่ในภาวะสูญเสียบุตรชายอันเป็นที่รักยิ่ง แต่ก็ไม่รู้สึกร้อไห เพราะมีแรงบันดาลใจที่สำคัญอย่างยิ่ง คือบุคคลที่ใกล้ชิด อันได้แก่ นายทรงฤทธิ์ พงษ์เจริญ นางสุภาภรณ์ แก้วกลาง นางสาวสิรินพร แก้วกลาง รวมทั้ง พี่ น้อง และหลานทุกคนที่ให้การสนับสนุนและเป็นพลังอันสำคัญ ให้ผู้วิจัย มีจิตใจที่เข้มแข็ง จนสามารถประสบความสำเร็จในการทำคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ คุณค่าหรือประโยชน์อันใดที่จะเกิดจากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับคุณพ่อสิริโชค แยมศศิเกษม และลูกเขมชาติ พงษ์เจริญ ผู้ล่วงลับ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญภาพ.....	๙
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 กรอบแนวคิด.....	8
1.6 นิยามศัพท์.....	9
1.7 การดำเนินการวิจัย.....	10
1.8 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	12
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ.....	16
2.2 องค์การและการจัดการ.....	27
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และผลิตภาพ.....	112
2.4 รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพในสังคมไทย.....	149
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	167
2.6 สรุปผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	179
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	183
3.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นของการจัดการ โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย.....	184

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2 ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลผลิตภาพในประเทศไทย.....	192
3.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ.....	193
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	197
4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลผลิตภาพในประเทศไทย	197
4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลผลิตภาพในประเทศไทย.....	202
4.3 ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลผลิตภาพในประเทศไทย.....	247
4.4 ตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลผลิตภาพในประเทศไทย.....	250
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	260
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	260
5.2 อภิปรายผล.....	270
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	278
บรรณานุกรม.....	279
ภาคผนวก.....	288
ประวัติผู้เขียน.....	293

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	44
2.2	89
3.1	189
4.1	199
4.2	205
4.3	209
4.4	211
4.5	212
4.6	213
4.7	214
4.8	215
4.9	216
4.10	218
4.11	219

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพด้านปรัชญาและหลักการจำแนก ตามขนาดของโรงเรียน	220
4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพด้านหลักการจัดองค์กรจำแนก ตามขนาดของโรงเรียน	222
4.14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพและผลผลิตภาพด้านหลักการจัดหลักสูตร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	225
4.15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพและผลผลิตภาพด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	227
4.16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบ การจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพและผลผลิตภาพ ด้านแนวทางการบริหารจัดการจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	229
4.17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพและผลผลิตภาพด้านแนวทาง การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	231
4.18 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบ ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	233
4.19 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพองค์ประกอบด้านปรัชญาและหลักการ ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	234
4.20 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพองค์ประกอบด้านหลักการจัดองค์กร ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	236

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.21	
เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านหลักการจัดหลักสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	238
4.22	
เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	239
4.23	
เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการบริหาร จัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	241
4.24	
เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการมีส่วนร่วม จัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาด ของโรงเรียน.....	243
4.25	
แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ทรงคุณวุฒิจำแนกตามสภาพทั่วไป	245
4.26	
ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินรูปแบบ การจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย.....	246

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2.1 ระดับการวิเคราะห์ขององค์กรและการบริหารจัดการ.....	21
2.2 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ (Systems / Contingency Model)	22
2.3 ส่วนประกอบสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	41
2.4 รูปแบบบริโคนิยมในสังคมไทย.....	67
2.5 บริเวณการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น.....	75
2.6 ขั้นตอนการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาร่วมกับแหล่งเรียนรู้.....	77
2.7 คุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคต.....	122
2.8 คุณลักษณะผู้เรียนและการสอน.....	123
2.9 กระบวนการสร้างผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์.....	126
2.10 แสดงโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด : การคิด 3 มิติ.....	131
2.11 องค์ประกอบที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์.....	139
2.12 กระบวนการคิดสร้างสรรค์.....	142
2.13 โครงสร้างของหลักสูตรเชิงระบบ.....	156
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	196
4.1 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพในสังคมไทย (ฉบับร่าง).....	244

หัวข้อคุณูปนิพนธ์	การพัฒนา รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในประเทศไทย
ชื่อผู้เขียน	ชมแข พงษ์เจริญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพใน ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนา รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิต ภาพในประเทศไทย 2) ประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพใน ประเทศไทย การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนกรณีศึกษา 4 โรงเรียน 2) พัฒนา รูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน และสอบถามความคิดเห็นของ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน จำนวน 440 คน 3) ประเมินความ เหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สถิติการ วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญ แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยประชาชนและ ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ มีการบูรณาการด้วยวิชาและเทคโนโลยีภายใต้ ความเป็นไทยมีวิธีคิดแยกส่วนผู้บริหาร ครู และบุคลากรต้องมีความพร้อมสูงในการทุ่มเทเวลาใน การสอนแบบวิเคราะห์ มีเหตุผล รู้จักวิจัยและพิสูจน์ครูต้องนำได้ในด้านปรัชญา และหลักการ โรงเรียนเน้นให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก สามารถพัฒนาตนเองได้ หลักการจัดองค์กร ไม่มีโครงสร้างแน่นอนเป็นองค์กรที่ผู้บริหารใกล้ชิดผู้ปฏิบัติงาน แต่ละองค์กรจัดการตนเอง หลักการจัดหลักสูตรยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนทั้งใน และนอกห้องเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ มีการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ จัดการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการ แนวทางการบริหาร

จัดการโรงเรียนจะต้องสื่อสารให้สาธารณชนและบุคลากรเข้าใจแนวคิดของโรงเรียน แนวทางการมีส่วนร่วมผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน

2. รูปแบบโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยที่ได้จากการพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเป็นโรงเรียนคุณภาพที่เชื่อว่าการสร้างคนต้องมีความยืดหยุ่น มีกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนคิดเป็น คิดเอง ทำเอง ครูมีบทบาทเป็นที่เลี้ยง ชี้นำและตามศักยภาพเด็ก มีปรัชญาและหลักการเน้นการศึกษาตลอดชีวิต แนวทางการจัดองค์กรจัดโครงสร้างเองเป็นอิสระ หลักการจัดหลักสูตรมีหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ให้คิดทุกวิชา เน้นทำกิจกรรมเป็นหลักสูตรที่เทียบเคียงนานาชาติได้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการ ผู้เรียนมีโอกาสเป็นผู้เลือกเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ แนวทางการบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ ครูและบุคลากรเข้าใจแนวคิดของโรงเรียน แนวทางการมีส่วนร่วม จัดการศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรและเป็นแหล่งเรียนรู้

3. การประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่ารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยในด้านที่มาของรูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00, 3.83 และ 3.67, 3.82 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และ 3.20 ตามลำดับ)

Dissertation Title	The Development of Management Model for Creative and Productive School in Thailand
Author	Chomkae Phongcharoen
Dissertation Advisor	Professor Dr. Paitoon Sinlarat
Co-Dissertation Advisor	Assistant Professor Dr. Puongrat Kesonpat
Department	Education Management
Academic Year	2011

ABSTRACT

This research on The Development of Management Model for Creative and Productive School in Thailand has the objective to 1. To develop the Management Model for Creative and Productive School in Thailand 2. To assess the Management Model for Creative and Productive School in Thailand.

The research is composed in 3 steps. (1.) Study the condition of management for Creative and Productive School in Thailand by interviewing the executives in 4 schools' case studies. (2.) Develop the model by interviewing 11 experts and asking for the opinion of school directors, deputy directors of schools and teachers in the basic education for 440 people. (3) Assess the suitability and the possibility by the experts. By the method of focus groups in the statistical analysis of the data, there is content analysis, summary, distribution frequency, percentage, mean and standard deviations. The result of this research can conclude as follows:-

1. The condition of the management for creative and productive School in Thailand, the people and the parents still do not understand the new knowledge management. It includes the integration of sciences and technologies under the Thai approach. The separated opinion of the executives, teachers and staff must have the dedicated time to analyze this new teaching approach. They must make the research and take the research to practice in philosophy and principles. The schools insist on the students being confident, self-assured and self- developed. The principle for managing the structure in the organization, the executives have to work closely with teachers, each organization can organize itself. The principles organize the flexible courses and insist on the learner's participation for designing the educational activities both inside and

outside class. The way for knowledge management and the design for knowledge that is harmonious with the nature and practicing from the project. The Learning management is the integrated unit and the approach of school management will have to communicate with the public and the personal to understand the idea of school. The idea of participation is between parents and schools by the joint activities.

2. The model of creative and productive school in Thailand society that developed from this research. This research realizes that the high quality school must have the flexible people's development. It has the learning process to create students to think and do by themselves. The main role of teachers will be the mentor in order to assess the children's ability. They must have the philosophy and the principle that insist on Life Long Learning, the way of organization and independent self- management in structure. The principle of the curriculum management has the creative curriculum in every subject. The curriculums insist on the activities as internationalization. The approach of knowledge management organizes the integrated unit. The learners have the opportunities to learn through practicing from projects and the approach of the new management. The teachers and the personal understand the school's idea, participatory approach and educational management. On behalf of the supporters in the area and the learning resources, the executives, the teachers and the parents must have the participation for the educational management.

3. From the assessment on the suitability and the possibility, it realizes that the Development of Management Model for Creative and Productive School in Thailand from the aspect of model and the component of the model is suitable and possible in the high-level (the mean is 4.00, 3.83 and 3.67, 3.82 respectively). The condition and the application model are suitable and possible in the medium-level (the mean is 3.50 and 3.20 respectively.)

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการใช้เทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน ทำให้มนุษย์ต้องพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อคิดค้นวิทยาการใหม่ๆ และปรับเปลี่ยนแนวคิด รูปแบบกระบวนการและวิธีการให้การศึกษาที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงถูกกำหนดให้เป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐ มีการสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์และมีเป้าหมายอย่างชัดเจน

การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายหลังจากหลังที่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการจัดการศึกษาใหม่ โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและต้องเปิดโอกาสให้ทุกคน ในสังคม ทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวสำหรับอนาคตเข้าใจความจริงของสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถคิดจินตนาการวิเคราะห์สังคมสถานการณ์ ตามสถานะของปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไขอย่างเหมาะสม สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์จึงนับว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนากันอย่างจริงจัง และพบว่าการพัฒนาผู้เรียนในด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ ยังทำได้ในเขตที่จำกัดและยังไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการ ดังที่ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2551) กล่าวว่า ในขณะที่ทั่วโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 แต่บรรดาโรงเรียนและวิธีสอนที่มีอยู่นั้น ถูกออกแบบมาเพื่อยุคศตวรรษที่ 19 เท่านั้น

โรงเรียนแบบเก่าส่วนใหญ่ยังบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ ตัดสินใจสั่งการจากบนสู่ล่าง (Top-Down) และให้คุณค่าความสำคัญสูงในเรื่อง “ความมีประสิทธิภาพ” (Doing things right) มากยิ่งกว่าเรื่อง “ความมีประสิทธิภาพ” (Doing the right thing) ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริชัย กาญจนวาสิ (2550) ที่กล่าวว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสถานศึกษาคือ ผู้บริหาร มีแนวคิดและการบริหารแบบเดิม เน้นการบริหารคนและงบประมาณ ไม่สามารถบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติได้ นอกจากนี้ การประมวลสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาของประเทศไทย พบว่า ปัญหาที่ต้องเร่งพัฒนา มี ดังนี้

1. ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ได้แก่

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการประเมินความสามารถและการปฏิบัติงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11,467 คน จาก 199 โรงเรียน โดยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อมรวิชัย นาคทรพร, 2547) พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านวิชาการ ทักษะการคิดของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 และในด้านวิชาการมีคะแนนผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนผลการวัดความถนัดทางการเรียน (SAT) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถรวม 3 ด้าน ต่ำกว่าเกณฑ์ เช่นกัน และจากรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2547/2548 ยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์การศึกษาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และรายงานการสัมมนาเรื่อง “6 ปีกับการปฏิรูปการศึกษา” พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการทดสอบระดับชาติในวิชาหลัก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ไม่สูงขึ้นและบางวิชามีแนวโน้มต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินภายนอกด้านผู้เรียนที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าศักยภาพที่มีอยู่ โดยเฉพาะ เรื่อง ความสามารถในการคิด การใฝ่รู้และผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

ในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา พบว่ามีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินของ สมศ. จากการประเมินรอบแรก ถึงร้อยละ 65 จากสถานศึกษาที่มีกว่า สามหมื่นแห่งทั่วประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน พบว่า สัมฤทธิ์ผลในวิชาหลักได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา มีความสามารถและสมรรถนะยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ในการประเมินรอบสองของ สมศ. พบว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 22,425 แห่ง มีถึงร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐาน และร้อยละ 20.3 ที่ต้องการได้รับ การพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

2) ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับประชาคมโลก จากรายงานของ IMD ได้ทำการเปรียบเทียบจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ 46 ประเทศ พบว่าศักยภาพด้านการศึกษาของประเทศไทยดีน้อยกว่าประเทศอื่นๆ แม้จะเป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกันหรือประเทศเพื่อนบ้าน

2. ปัญหาด้านการบริหารการศึกษา พบว่า ความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทยที่ผ่านมา มีสาเหตุจากระบบบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาที่ออกแบบไว้ไม่เหมาะสมกับยุคสมัย คือ 1) การจัดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานยังขาดเอกภาพ 2) มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง 3) มีสายการบังคับบัญชาที่ซับซ้อน ทำให้การบริหารเกิดความล่าช้า 4) อำนาจการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายยังรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง 5) ระดับปฏิบัติการขาดการมีส่วนร่วม ทำให้การแก้ปัญหาต่างๆ ไม่ทันต่อเหตุการณ์และไม่สนองความต้องการของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 6) การบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานมีความทับซ้อน ขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และ 7) การบริหารในระดับสูงไม่เน้นคุณภาพการเรียนการสอน

3. ปัญหาด้านครูและบุคลากรเกิดจาก 1) ปัญหาความไม่เข้าใจในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ความล่าช้าในการปฏิรูปการเรียนการสอน 3) ความล่าช้าในการผลักดันพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) ความไม่ชัดเจนของระบบประเมินวิทยฐานะ 5) การลดความนิยมในอาชีพครู 6) ครูขาดการพัฒนาตนเอง 7) ค่าตอบแทนต่ำ 8) ขาดเสรีภาพทางวิชาการ และ 9) ผลกระทบจากเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ต่อกระบวนการเรียนรู้ยังไม่ชัดเจน

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพพบว่าสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ประชาชนและผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ มีการบูรณาการด้วยวิชาและเทคโนโลยีภายใต้ความเป็นไทย มีวิถีคิดแยกส่วน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต้องมีความพร้อมสูง ในการทุ่มเทเวลาในการสอนแบบวิเคราะห์ มีเหตุผล มีข้อสงสัย รู้จักวิจัยและพิสูจน์ครูต้องนำได้ ในด้านปรัชญาและหลักการ โรงเรียนเน้นให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถพัฒนาตนเองได้ หลักการจัดองค์กรไม่มีโครงสร้างแน่นอน เป็นองค์กรที่ผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน แต่ละองค์กรจัดการตัวเอง หลักการจัดหลักสูตร ยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมแนวทางการจัดการเรียนรู้ มีการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยการทำโครงการจัดการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการ แนวทางการบริหารจัดการ

โรงเรียนจะต้องสื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจ บุคลากรต้องเข้าใจแนวคิดของโรงเรียน แนวทางการมีส่วนร่วม ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน

จากการศึกษารูปแบบสถานศึกษาตามแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่ามีการพัฒนาสถานศึกษาตามรูปแบบแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างดีในด้านการบริหารจัดการ นักเรียนได้รับประสบการณ์หลากหลายในการเรียนรู้ มีการประเมินผล การเรียนรู้ตามรูปแบบแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ มีการพัฒนาการเรียนรู้ การสอน การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนสำคัญที่สุดคือนโยบาย วิถีปฏิบัติ และคุณค่า การปฏิบัติทางการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยสืบเนื่องจากปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การตามอย่างประเทศตะวันตกมีมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับสังคมไทย การอบรมคนบนพื้นฐานวัฒนธรรมไทยไม่ได้รับการวิจักษณ์เท่าที่ควร ทำให้ระบบการศึกษาไทยเป็นระบบบริโภคนิยม การคิดใหม่ สร้างใหม่จึงไม่เกิดขึ้น เพื่อให้มีการพัฒนาประเทศทัดเทียมกับประเทศต่างๆ จึงควรพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนใหม่ จัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน เน้นผลผลิต ปรับองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์และผลิตภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงควรเปลี่ยนกระแสนการศึกษาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษาและก่อให้เกิดผลผลิตในทางสร้างสรรค์เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิด สติปัญญา วิธีการของการศึกษานั้นๆ ซึ่งสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ปฏิบัติได้จริง และมีประสิทธิภาพสูงสุด อันนำไปสู่การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย

ดังนั้นการจัดการโรงเรียนสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยมีอยู่น้อยมากและไม่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังต่อเนื่อง จึงควรพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ผลิตภาพในประเทศไทย โดยนำแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ มาพัฒนาต่อ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การวางแผน การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปเป็นแนวทางหรือต้นแบบในการจัดการศึกษา หรือประยุกต์ใช้ในหน่วยงานได้

1.2 ปัญหาการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยที่เหมาะสมและเป็นไปได้ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย
2. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 พื้นที่

ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4.2 เนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาองค์ประกอบต่างๆ เช่น ปรัชญาและหลักการ หลักการจัดองค์กร หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

1.4.3 กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์ประมวลจากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษา ศึกษาจากแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2) รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1) ปรัชญาและหลักการ
- 2.2) หลักการจัดองค์กร

2.3) หลักการจัดหลักสูตร

2.4) แนวทางการจัดการเรียนรู้

2.5) แนวทางการบริหารจัดการ

2.6) แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

3) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาวิเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และจากประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ และอังกฤษ ดังนี้

3.1) การจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนสู่ออนาคตเข้าใจความจริงสิ่งแวดล้อม สามารถคิดจินตนาการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้น

3.2) การจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน เน้นผลวิชาปรับองค์กรให้เป็นองค์กร แห่งการสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3.3) การคิดในวิธีใหม่ๆ แก้ปัญหาและสร้าง โอกาสใหม่ให้กับอนาคต

3.4) เป็นการเตรียมตัวสู่ออนาคต สร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์

3.5) เน้นประสิทธิภาพของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ โดยศึกษาแนวคิดของ Brown and Moberg (1980) ซึ่งกล่าวว่ารูปแบบส่วนใหญ่ขององค์ประกอบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

5) แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพได้ศึกษาแนวคิดของ Guilford ซึ่งกล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทางหรือเรียกว่า ลักษณะการคิดออกนอกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย

5.1) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึงความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือความสามารถคิดหาคำตอบที่เด่นชัดและตรงประเด็นมากที่สุด ซึ่งจะนับปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน

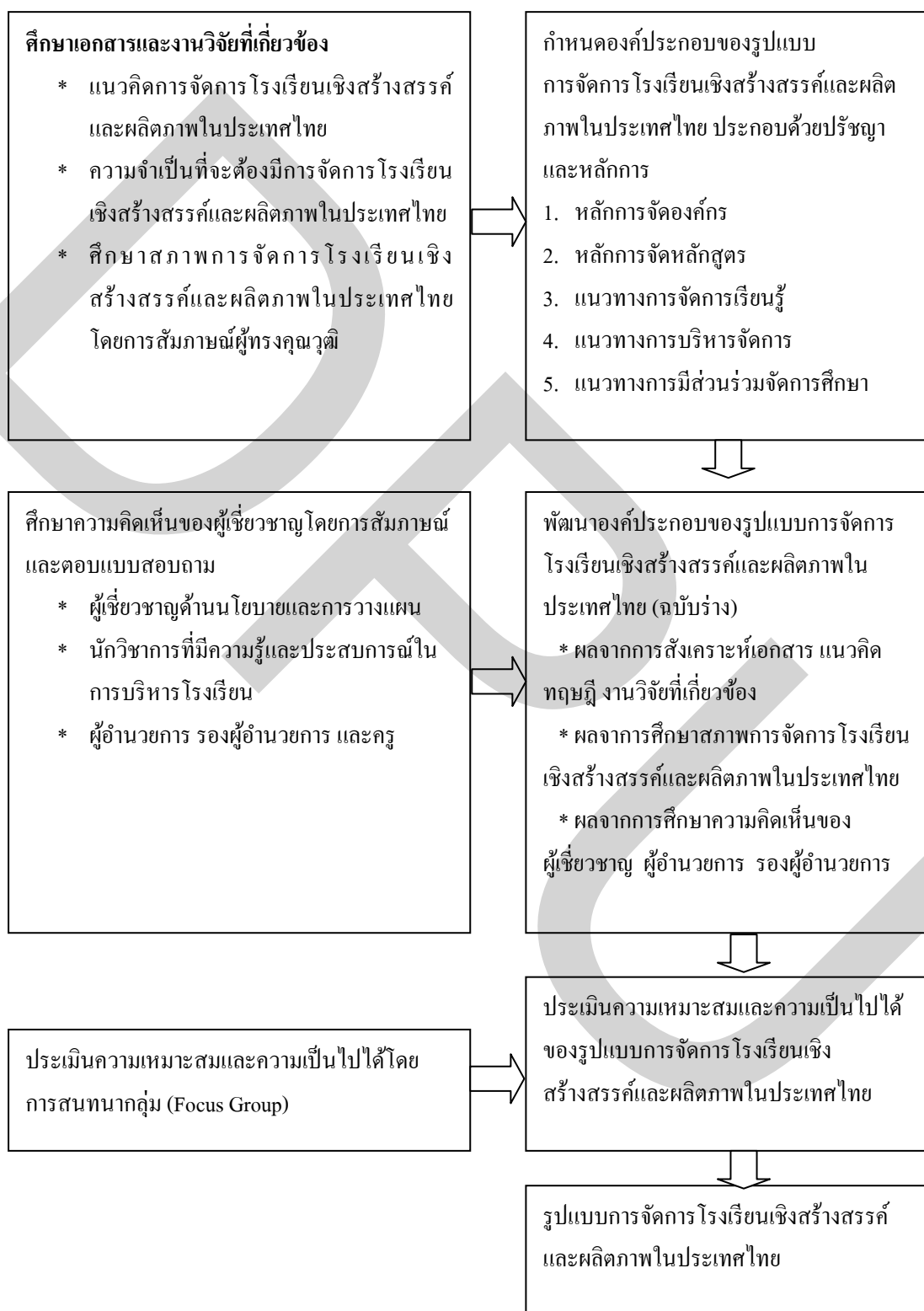
5.2) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการปรับสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ความคิดยืดหยุ่นเน้นในเรื่องของปริมาณที่เป็นประเภทใหญ่ๆ ของความคิดแบบคล่องแคล่ว นั่นเอง เป็นตัวเสริมและเพิ่มคุณภาพของความคิดคล่องแคล่วให้มากขึ้น ด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น

5.3) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความสามารถคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มอาจจะเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดหักเหลี่ยมและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น

5.4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึงความสามารถในการมองเห็นรายละเอียด ในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น และยังรวมถึงการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย (อารี พันธุ์ณี, 2540)

ผู้วิจัยสรุปความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวข้างต้นกับการพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย โดยนำเสนอในแผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดง โครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปรัชญาและหลักการ 2) หลักการจัดองค์กร 3) หลักการจัดหลักสูตร 4) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 5) แนวทางการบริหารจัดการ 6) แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

การพัฒนา หมายถึง การสร้างหรือปรับปรุงโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยให้มีคุณสมบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและปฏิบัติประสานสัมพันธ์กันให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยการวางแผนการจัดองค์กร การนำ และการควบคุมอย่างต่อเนื่อง

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด และวิธีดำเนินการทางการศึกษา เพื่อการสร้างการพัฒนาให้ได้อะไรใหม่ๆ กับตัวผู้เรียน

ผลิตภาพ หมายถึง ประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ซึ่งอาจวัดจากขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่การสำเร็จการศึกษา เพื่อนำไปประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาต่อไป

โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ หมายถึง โรงเรียนที่เน้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการปฏิบัติจากการทำงาน ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างกว้างไกลหลายทิศทาง ได้แก่ คิดคล่องแคล่ว คือ คิดหาคำตอบที่เด่นชัด ตรงประเด็นมากที่สุด คิดยืดหยุ่นคือ ปรับสภาพความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ได้ คิดริเริ่มสามารถคิดแปลกใหม่ และ คิดละเอียดลออ สามารถมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบแนวคิดเชิงระบบและหลักการบริหารตามสถานการณ์ ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม ซึ่งจะปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกับระบบย่อย โครงสร้างหรือแบบแผนที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ภายในองค์กร เทคโนโลยีคือการจัดการเรียนการสอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การบริหารจัดการและการตัดสินใจสั่งการ อันได้แก่แนวทาง หรือเทคนิคการบริหารจัดการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประกอบด้วย

ปรัชญาและหลักการ หมายถึง แนวทางในการดำเนินการค้นหาคำตอบที่มีเหตุและผลนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเลือกใช้แนวทางในการจัดการศึกษา และเพื่อให้บุคคลที่ได้รับการศึกษาเป็นคนที่สังคมมุ่งหวังหรือควรจะเป็น

หลักการจัดองค์กร หมายถึงรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ภายในองค์กรอันก่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติการกิจในองค์กร ทำให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

หลักการจัดหลักสูตร หมายถึง การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร หลักฐาน กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม สื่อวัสดุต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา

แนวทางการจัดการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข

แนวทางการบริหารจัดการ หมายถึง แนวทาง เทคนิคการบริหารจัดการหรือวิธีที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติการกิจให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล เป็นการนำเอาความรู้ ความสามารถและทักษะของคนในองค์กรมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การประเมินรูปแบบ หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณลักษณะ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบใหม่หรือปรับปรุงพัฒนา รูปแบบเดิม

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1.7.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.7.1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 32,731 แห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 178 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษา

1.7.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษาได้แก่สถานศึกษาที่มีแนวคิดการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนครุณสิกขาลัย โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา โรงเรียนรุ่งอรุณ และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 กลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา จำนวน 6 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 ท่านที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยการเปิดตาราง Yamane (1967) จำนวน 440 โรงเรียนที่ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) ขั้นตอนของการสุ่มเป็นดังนี้

1) สุ่มจากจังหวัด 76 จังหวัด ได้ 34 จังหวัด จับฉลากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 70 เขตด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2) สุ่มตัวอย่างสถานศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา โดยการแบ่งสถานศึกษาออกเป็นสถานศึกษาระดับประถม และระดับมัธยมศึกษา แล้วเลือกสถานศึกษาทั้ง 2 ประเภทออกเป็นสัดส่วน 50% แล้วสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยจับฉลากสถานศึกษาตามจำนวน กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากตารางสำเร็จรูปจำแนกสถานศึกษาออกเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ตามสัดส่วน

1.7.2 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดการดำเนินการเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นการพัฒนารูปแบบและส่วนที่เป็นประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ด้วยวิธีการศึกษามี วิธีการคัดเลือกโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน คือ มีการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับทฤษฎีของ Guilford และทฤษฎีของ Brown และ Moberg ได้แก่ ผู้บริหารมีความคิดคล่องแคล่ว มีหลักการบริหารตามสถานการณ์และบริหารเชิงระบบ กล่าวคือมีสภาพแวดล้อมที่ปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกับระบบย่อย มีโครงสร้างหรือแบบแผนที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ภายในองค์กร ผู้บริหารมีการบริหารและการตัดสินใจสั่งการ อันได้แก่แนวทางหรือเทคนิคการบริหารจัดการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ครู มีการจัดการเรียนการสอน หรือเทคโนโลยีที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การ นักเรียนมีความสามารถทางสมองที่คิดได้อย่างกว้างไกล หลายทิศทาง คือ คิดคล่องแคล่ว หากคำตอบได้เด่นชัดตรงประเด็น คิดยืดหยุ่น สามารถปรับสภาพความคิดตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ คิดริเริ่ม สามารถนำเอาความรู้เดิมมาดัดแปลง

และประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ และคิดละเอียดลออ สามารถมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้พิจารณาโรงเรียนกรณีศึกษา 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนนครราชสีมาวิทยาลัย โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา โรงเรียนรุ่งอรุณ และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารในเรื่องสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ปัจจุบันมีการจัดการแตกต่างจากโรงเรียนอื่นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย โดย

1. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 ท่าน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและการวางแผน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ในเรื่องความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยของผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมและมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 440 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการตรวจสอบรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1.8 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยในปัจจุบัน ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหาร 4 โรงเรียน

2. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน

3. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครู เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1) ได้รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย สามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ด้านการนำผลวิจัยไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สามารถนำรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยไปเป็นแนวทางหรือต้นแบบเพื่อกำหนดนโยบายหรือวางแผนพัฒนาต่อไปได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพใน ประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนา รูปแบบ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

2.1.1.1 ความหมายของรูปแบบ

2.1.1.2 ประเภทของรูปแบบ

2.1.1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

2.1.1.4 คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบ

2.1.2.1 การประเมินรูปแบบ

2.2 องค์การและการจัดการ

2.2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การ

2.2.1.1 ความหมายขององค์การ

2.2.2 การจัดการ

2.2.2.1 ความหมายของการจัดการ

2.2.2.2 หน้าที่ของการจัดการ

2.2.2.3 การจัดการสถานศึกษา

2.2.2.4 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

2.2.2.5 ปัญหาการจัดการสถานศึกษาในสภาพปัจจุบัน

2.2.2.6 แนวโน้มการจัดการสถานศึกษาในอนาคต

2.2.2.8 สภาพและปัญหาการจัดการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.2.8 ความจำเป็นที่ต้องมีการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ

ผลิตภาพในประเทศไทย

2.2.2.9 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์

2.2.2.10 การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2.2.2.11 การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในต่างประเทศ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และผลิตภาพ

2.3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภาพ

2.3.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

2.3.4 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

2.3.5 ประเภทของความคิดสร้างสรรค์

2.3.6 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

2.3.7 ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

2.3.8 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2.3.9 กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

2.3.10 อุปสรรคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2.3.11 ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์

2.4 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2.4.1 ปรัชญาและหลักการ

2.4.2 หลักการจัดองค์กร

2.4.3 หลักการจัดหลักสูตร

2.4.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้

2.4.5 แนวทางการบริหารจัดการ

2.4.6 แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

2.6 สรุปผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

2.1.1.1 ความหมายของรูปแบบ

คำว่า รูปแบบ (Model) มีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น ตัวแบบ รูปแบบ แบบจำลอง ตู๊กตาแบบแผน วงจรหรือแบบ เป็นต้น สำหรับการศึกษาคำนี้จะใช้คำว่า รูปแบบ ซึ่งจากการศึกษารวบรวมแนวคิดของนักวิชาการ พบว่า มีการให้ความหมายได้หลายลักษณะ ดังนี้

Willer (1967) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่าเป็นการสร้างความคิดรวบยอดของชุดปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจนในนิยามความสัมพันธ์และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง

Carter V. Good (1973) ได้นิยามความหมายของรูปแบบสรุปได้ดังนี้

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือการทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ซึ่งอาจจะเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือทางภาษาก็ได้

Bardo and Hadman (1982) กล่าวว่า รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม เพราะการกระทำเช่นนั้นทำให้รูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการระบุว่ารูปแบบใดจะต้องประกอบด้วยรายละเอียด ซึ่งจะมากน้อยเพียงใด เหมาะสมกับรูปแบบนั้น ควรมืองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่มีการกำหนดตายตัว ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบนั้นว่าต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร

Tosi and Carroll (1982) นิยามความหมายของรูปแบบ สรุปได้ว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของของจริง หรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีรูปร่างง่ายๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อน ทั้งในรูปแบบทางกายภาพและรูปแบบเชิงคุณลักษณะ

Stoner and Wankel (1986) ให้ทัศนะว่า รูปแบบในการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ให้ง่ายขึ้น

Keeves (1988) กล่าวว่า รูปแบบ คือ การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร

Mookpwith and Wright (1979) (อ้างถึงใน พรพิมล ทานบุตร, 2547) ให้ความหมายว่าเป็นรูปย่อหรือการแสดงแนวคิดให้เห็นลักษณะของระบบที่เป็นจริงสามารถปฏิบัติได้ จุดมุ่งหมายของรูปแบบคือการแบ่งวิธีการเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของระบบหรือเพื่อปรับปรุงวิธีการดำเนินงานหรือถ้าเป็นระบบในอนาคตจะชี้ให้เห็นถึงภารกิจย่อยแต่ละองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน

Stiener (1988) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง สิ่งของสิ่งหนึ่งทีคล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่ง และได้จำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) หมายถึง รูปแบบหรือแบบจำลองที่ออกแบบมาจากของจริง

1.2 รูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) หมายถึง รูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้างและออกแบบไว้เพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. รูปแบบเชิงแนวความคิด (Conceptual Model) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 รูปแบบเชิงแนวความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-of) คือรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว

2.2 รูปแบบเชิงแนวความคิดเพื่อสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-for) คือรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายตัวสาระของทฤษฎี

Daft (1992) กล่าวว่า แบบจำลอง หมายถึง ตัวแทนอย่างง่ายที่ใช้อธิบายมิติที่สำคัญของมิติขององค์การ

พูนสุข หิงคานนท์ (2540) กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับรูปแบบไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ดิเรก วรรณเสียร (2545) สรุปว่า รูปแบบหรือแบบจำลอง หมายถึง สิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ (2547) ได้สรุปความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ที่ไม่มีองค์ประกอบตายตัว หรือรายละเอียดทุกแง่มุมโดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเชื่อถือได้

พูนชัย ยาวีราช (2550) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญใน

เชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ปรีชา สามัคคี (2552) สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงต่อไป

จะเห็นได้ว่า นักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน จึงสามารถสรุปได้ใน 4 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่าง แต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ
2. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์หรือเหตุของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
3. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ
4. รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

สรุปได้ว่า รูปแบบมี 2 ลักษณะ คือ เชิงกายภาพและเชิงคุณลักษณะ ซึ่งเป็นตัวแทนของความเป็นจริงอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ให้ความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ความเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้ข้อมูลฐานคติมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่

2.1.1.2 ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

Keeves (1988) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบเป็น 4 แบบ โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tutsuoka ซึ่งเป็นการแบ่งตามลักษณะการเขียนรูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่างน้อยสองสิ่งขึ้นไปในลักษณะรูปธรรม เพื่อใช้อธิบาย

สร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์ กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทาง การใช้ภาษาด้วยการพูดและการเขียน เพื่อใช้อธิบายโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์ต่างๆ รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้าน ศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่าน ทางสมการหรือสูตรทางคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว รูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในด้านจิตวิทยาและ ทางด้านการศึกษา

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลและระหว่างตัวแปรต่างๆ ของสถานการณ์หรือปัญหาใดๆ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์วิถีเส้นทางการช่วยให้เข้าใจและสามารถศึกษารูปแบบเชิงภาษาที่มีตัวแปรสลับซับซ้อน ได้ดี รูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในด้านการศึกษา

Joyce and Weil (1985) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิด หลักการ หรือทฤษฎี ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาารูปแบบนี้ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. Information-Processing Model เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถใน กระบวนการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. Personal Model รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพ สิ่ง (Reality) ทั้งหลาย

3. Social Interaction Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล และบุคคลต่อสังคม

4. Behavior Model เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรม ศาสตร์ เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยา และพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการอธิบายหรือการใช้ รูปแบบนั้นๆ

Hersey, Blanchard and Johnson (1996) กล่าวว่าไว้ว่า รูปแบบกับทฤษฎีไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) คือ โมเดลที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ งานวิจัยหรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เพื่อหาข้อสรุปที่ใช้อธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ของเรื่อง ที่ศึกษา เมื่อทดสอบโมเดลกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว ถ้ามีความสอดคล้องกัน โมเดลนั้นก็มีความน่าเชื่อถือ อันอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ ต่อไป ดังนั้นการสร้างโมเดลเชิงทฤษฎี จึงอาจเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการสร้างทฤษฎีใหม่ๆ เท่านั้น

2. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model) โมเดลที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เพื่อทำให้เข้าใจทฤษฎีนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น หรือเพื่อนำไปใช้อธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษา ดังนั้น โมเดล จึงเป็นเพียงรูปแบบอย่างหนึ่งที่ได้จากการถ่ายทอดจาก ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ

2.1.1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

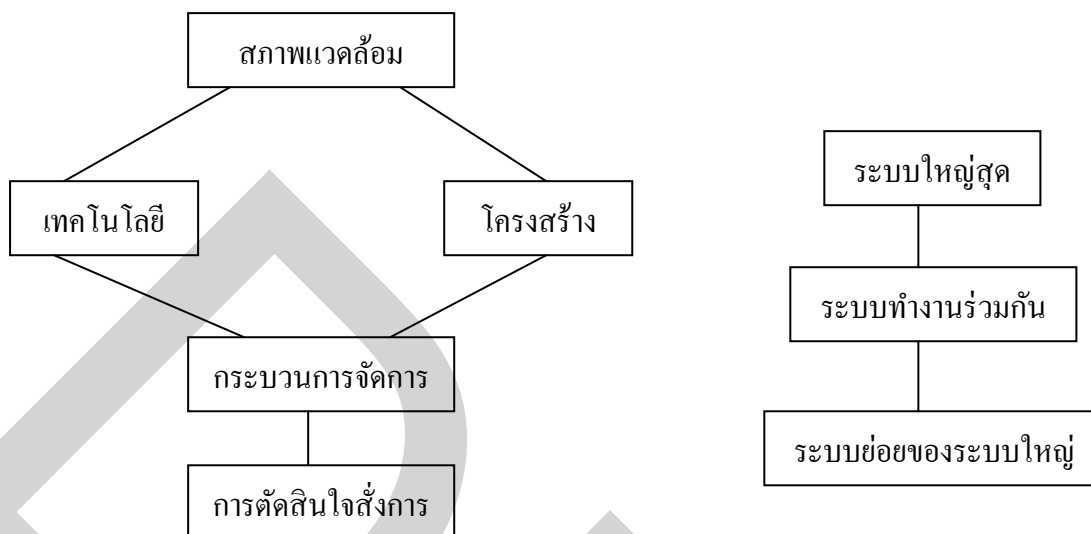
Brown and Moberg (1980) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (Systems approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency approach) ซึ่ง Brown และ Moberg ได้กล่าวว่ารูปแบบส่วนใหญ่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ

1. สภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่สภาพแวดล้อมทั่วไประดับสังคม และระดับภารกิจ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบภายในองค์กรทั้งด้านการรับรู้และกระบวนการบริหาร

2. เทคโนโลยี (Technology) หมายถึงเทคโนโลยีที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยเทคโนโลยีมีลักษณะเป็นรูปธรรม เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร และเป็นนามธรรม เช่น ความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต ซึ่งการเรียนการสอนถือว่าเป็นเทคโนโลยี องค์การด้วย

3. โครงสร้าง (Structure) หมายถึงรูปแบบหรือแบบแผนที่สร้างขึ้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ภายในองค์กร อันก่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติภารกิจในองค์กร ทำให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

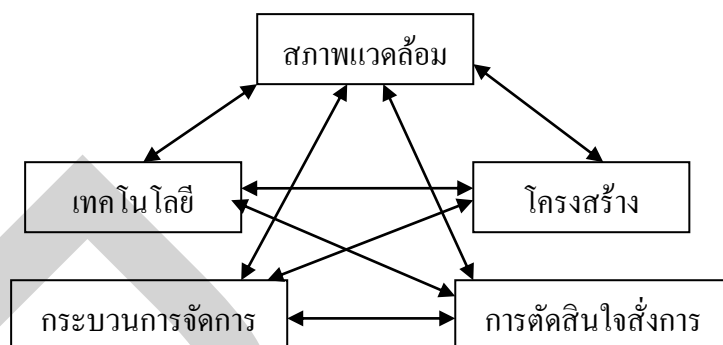
4. กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) เป็นเทคนิคบริหารจัดการ หรือวิธีที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติภารกิจให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้ข้อกำหนดของระบบขององค์ประกอบทั้ง 4 มีระบบทำงานร่วมกัน ระบบย่อยของระบบใหญ่ ระบบใหญ่สุดมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ระดับการวิเคราะห์ขององค์กรและการบริหารจัดการ

ที่มา : Brown and Moberg (1980)

จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นสิ่งที่มีความใหญ่ที่สุดเป็นระดับของการวิเคราะห์ที่กว้างขวางซึ่งได้รวมไว้ทั้งหมด กล่าวคือ ระบบใหญ่ที่สุด (Super system) ส่วนเทคโนโลยีและโครงสร้างซึ่งอยู่ในระดับวิเคราะห์เดียวกันนั้น จะอยู่ถัดไปจากระบบใหญ่ (Super system) เพื่อเป็นกระบวนการจัดการและตัดสินใจสั่งการเป็นระบบใหญ่ที่สุดของส่วนอื่นๆ ทุกส่วนซึ่งส่วนต่างๆ ของระบบทุกส่วนมีความเชื่อมโยงกันทั้งหมด สภาพแวดล้อมได้ถูกเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี โครงสร้างและขยายออกไปมากขึ้น นอกจากนั้นจะมีความพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน คือความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการ เทคโนโลยี ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ อันมีกระบวนการจัดการ และกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ อันมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างกันเป็นเส้นลูกศรแบบจับคู่ และรวมถึงทุกๆ ความเป็นไปได้ ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ (Systems / Contingency Model)

ที่มา : Brown and Moberg (1980)

Bush (1986) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา รูปแบบขององค์การทางการศึกษา 4 ประการ คือ

1. เป้าหมาย
2. โครงสร้างองค์การ
3. สภาพแวดล้อม
4. ภาวะผู้นำ

Getzels and Guba (1957) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

1. สถาบัน (Institution) เป็นระบบของสังคมที่มีการกำหนดแนวปฏิบัติไว้เป็นแนวทาง และมีการนำเอาแนวปฏิบัติมาใช้อย่างสม่ำเสมอ หน่วยย่อยของสถาบันแบ่งออกเป็นบทบาท (Role) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งบทบาทจะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของบุคคล ในบทบาทนั้น จะหมายถึงลักษณะของตำแหน่งหน้าที่และสภาพซึ่งอยู่ภายใต้สถาบัน และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้สวมบทบาท ในส่วนของความคาดหวังเป็นเรื่องของเกณฑ์มาตรฐานของสังคมหรือสถาบันที่มุ่งหวังจะได้รับจากผู้สวมบทบาท บทบาทที่สมบูรณ์ควรกำหนดความสัมพันธ์กับบทบาทอื่นๆ ภายในสถาบัน แนวคิดนี้เองทำให้การกำหนดงานในแต่ละหน้าที่เป็นไปในรูปของ การจัดลำดับขั้น โดยกำหนดให้บทบาทหนึ่งมีบทบาทต่อเนื่องไปกับอีกบทบาทหนึ่งต่อไปเรื่อยๆ จนทำให้การดำเนินงานของสถาบันบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บุคคล (Individual) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบสังคม สถาบันจะดำเนินการ ไม่ได้หากไม่มีองค์ประกอบด้านบุคคล ซึ่งมีส่วนประกอบย่อยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของ

สถาบันอยู่ 2 ประการ คือ บุคลิกภาพ (Personality) และความต้องการ (Need Disposition) บุคลิกภาพของบุคคล มีความสำคัญต่อการวางตัว การสวมบทบาท และความต้องการในการทำงาน ในส่วนของความต้องการเป็นแนวโน้มในการพยายามทำตัวให้เหมาะสม และปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่แน่นอนของแต่ละคน โดยมีความคาดหวังบนพื้นฐานในการแสดงออก

กล่าวโดยสรุป การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่กับการศึกษาว่า ต้องการทำนายปรากฏการณ์ด้านใด เรื่องอะไร แล้วจึงเลือกใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการ

2.1.1.4 คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ

คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบตามแนวคิดของ Keeves (1988); พูลสุข หิงคานนท์ (2540); รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548) สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบต้องมีความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรที่ศึกษา
  2. รูปแบบสามารถใช้ในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
  3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน แล้วยังใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
  4. แบบจำลองควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษาคด้วย
  5. สอดคล้องกับทฤษฎีของเรื่องที่ทำการศึกษา
- สรุปได้ว่า รูปแบบหรือแบบจำลองที่ดี ควรจะต้องสามารถอธิบายหรือเป็นตัวแทนของเรื่องหรือสถานการณ์ที่ต้องการศึกษา หรือต้องการอธิบายได้อย่างชัดเจนและสมเหตุสมผล

2.1.2. การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในเรื่องที่กำลังศึกษา ให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้น และนำไปสู่การศึกษาเชิงลึกต่อไป ดังนั้นรูปแบบที่จะพัฒนาจึงควรมีความชัดเจนและเหมาะสม โดยนักวิชาการได้กำหนดขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

Willer (1967) กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบว่า การพัฒนารูปแบบ อาจมีขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปอาจแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างรูปแบบและการหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่า มีการดำเนินการอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้นๆ

Keeves (1988) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (ของตัวแปร) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์แบบเส้นตรงธรรมดาทั่วไปนั้นจะมีประโยชน์เฉพาะช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษา

บุญชม ศรีสะอาด (2546) ได้เสนอแนวคิดและหลักการในการวิจัยพัฒนารูปแบบสรุปได้ว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมิน จำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยพัฒนารูปแบบ เพราะการวิจัยที่ใช้รูปแบบเป็นการวิจัยแนวใหม่ เป็นแนวทางทำให้ความรู้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาความรู้ให้มีความชัดเจนเป็นระบบ รูปแบบเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือ ตัวแปรต่างๆ นั้นเอง การวิจัยโดยใช้รูปแบบมีขั้นตอน คือ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาตามสมมุติฐานและการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ โดยการทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงและเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ (2547) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนารูปแบบเป็นการสร้างหรือปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานขององค์กร หน่วยงาน สาระหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องที่ต้องการศึกษา ที่แสดงถึงแนวคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้วยกระบวนการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี การสังเคราะห์ การสร้างรูปแบบการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ หรือตรวจสอบรูปแบบและการนำเสนอรูปแบบ

เพลินใจ พุกษชาติรัตน์ (2549) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการสอนและการพัฒนาโดยทั่วไป มีขั้นตอนการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการพัฒนารูปแบบและขั้นการทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบนั้นๆ ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะแสดงรายละเอียดอะไรย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

พุลย์ชัย ยาวีราช (2550) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบหรือแบบจำลอง (Model Development) นั้นพบว่าไม่มีข้อกำหนดหรือขั้นตอนที่แน่นอนตายตัว โดยทั่วไปการพัฒนารูปแบบจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างหรือต้องการจะพัฒนาแบบจำลองให้

ชัดเจนจากนั้นจึงกำหนดหลักเกณฑ์ และองค์ประกอบของแบบจำลองที่จะพัฒนา แล้วสร้างแบบจำลองขึ้นและนำแบบจำลองนั้นไปตรวจสอบหาความเหมาะสม ความเป็นไปได้หรือทดลองใช้ต่อไป

ปรีชา สามัคคี (2552) สรุปว่า หลักการพัฒนารูปแบบทำให้ทราบว่า การสร้างรูปแบบ (Model) ไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไร แต่โดยทั่วไปการสร้างรูปแบบมักเริ่มจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมติฐาน และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบอาจมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป โดยทั่วไปแล้วอาจแบ่งเป็นตอนๆ คือ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดแต่ละขั้นตอนจะมีการดำเนินการอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น

2.1.2.1 การประเมินรูปแบบ

นักวิชาการ ได้กล่าวถึงการประเมินรูปแบบหรือการทดสอบรูปแบบไว้ต่างๆ กัน ดังนี้ Eisner (1976) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างจากการดำเนินการเชิงวิทยาศาสตร์หรือเชิงประจักษ์ เนื่องจากการศึกษาในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณาสรุป ดังนั้นจึงได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้จะเน้นการวิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2. รูปแบบการประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ในวงการอุดมศึกษา ซึ่งนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี มาตรฐานและเกณฑ์มาจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒินั้นๆ

4. เป็นรูปแบบที่ย่อมให้มีความยืดหยุ่น ในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามความต้องการและความถนัดของแต่ละคน ตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูลและวิธีการนำเสนอ

แต่อย่างไรก็ตาม การประเมินรูปแบบนั้นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ แต่โดยปกติแล้วในการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ จะทำการประเมินรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิธีการเชิงปริมาณ ซึ่งต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความเชื่อมั่นของข้อมูลตัวเลข มิฉะนั้นอาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ส่วนบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อน ก็อาจจะประเมินโดยแนวทางที่เน้นการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (Maduas, Scriven, & Stufflebeam, 1983) ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบ ดังนี้

1. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ เป็นลักษณะการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ เป็นลักษณะการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นลักษณะการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและคุณธรรม
4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม เป็นลักษณะการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนตามความต้องการที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง

Keeves (1988) กล่าวว่าไว้ว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการทดสอบรูปแบบหรือแบบจำลองนั้น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบจำลองในการปฏิบัติจริง เช่น แบบจำลองทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จะทำการทดสอบโดยการพิสูจน์ตามสูตรหรือสมการ หรือตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการประมวลค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มักจะดำเนินการทดสอบแบบจำลองด้วยวิธีการทางสถิติ ผลของการทดสอบนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธแบบจำลองนั้นและนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป แต่การทดสอบแบบจำลองบางเรื่องนั้นไม่สามารถกระทำด้วยวิธีการดังกล่าวได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการ

อุทุมพร จามรมาน (2541) กล่าวว่าไว้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการ

ตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงปริมาณ ใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์/ ความเกี่ยวข้อง/ เหตุผลระหว่างตัวแปร

2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณค่านี้ สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ

2.1 การสร้างรูปแบบใหม่ หรือ

2.2 การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

สรุปได้ว่า การทดสอบรูปแบบนั้น มีหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับลักษณะของรูปแบบหรือองค์ประกอบของรูปแบบนั้นๆ ซึ่งวิธีการทดสอบที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ก็คือ การทดสอบทางสถิติสำหรับรูปแบบเชิงปริมาณและการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญสำหรับรูปแบบเชิงคุณลักษณะ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปของ Brown and Moberg (1980) ซึ่งใช้แนวคิดเชิงระบบ (Systems approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency approach) ซึ่งประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยี 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการบริหารจัดการและการตัดสินใจสั่งการและใช้วิธีประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจมีประสบการณ์สามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เหมาะสมและตรวจสอบด้วยค่าสถิติเชิงปริมาณ

2.2 องค์การและการจัดการ

2.2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การ

ในการที่จะทำสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จนั้นยากที่จะทำให้สำเร็จได้เพียงลำพัง แต่จำเป็นจะต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่น จึงทำให้เกิดการรวมตัวของบุคคลขึ้นจนเป็นที่มาขององค์การ ซึ่งองค์การที่มีอยู่ในโลกปัจจุบันมีตั้งแต่องค์กรขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวนน้อยไปจนถึงองค์กรขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมาก อีกทั้งองค์กรต่างก็มีภารกิจและเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น องค์กรธุรกิจมีเป้าหมายหลักมุ่งเน้นแสวงหากำไร (Profit Organization) องค์กรของรัฐมุ่งเน้นการให้บริการแก่สังคม เช่นองค์กรทางการศึกษามีเป้าหมายหลักเพื่อจัดการศึกษาให้เป็นบริการขั้นพื้นฐานแก่สังคม (Koontz & Weibrich, 1988)

2.2.1.1 ความหมายขององค์การ

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายขององค์การไว้ต่างๆ กันดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2539) ได้ให้ความหมายขององค์การว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่สมาชิกมารวมกันแล้วดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ 1) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ 2) โครงสร้างระบบงาน 3) กลไกการปฏิบัติงานขององค์การ

เพียงเพ็ญ จิรัชัย (2550) องค์การ หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลจำนวนหนึ่งเพื่อร่วมกันทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยกำหนดโครงสร้างกระบวนการและหลักเกณฑ์ในการทำงานที่แน่นอน

Robbins (1990) องค์การเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคนสองคนขึ้นไป เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันบางประการ ที่ได้มีการวางแผนประสานงานไว้ล่วงหน้าแล้ว การทำงานของกลุ่มดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอติดต่อกัน โดยอาศัยหลักการแบ่งงานและหลักการบังคับบัญชา หรือในอีกความหมายหนึ่งคือกลุ่มสังคม ซึ่งมีการประสานกันอย่างมีจิตสำนึก โดยมีขอบเขตชัดเจนและทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

Scott (1992) ให้ความหมายว่า องค์การคือการรวมกลุ่มคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะที่กำหนดไว้ โดยมีโครงสร้างทางสังคมที่มีความเป็นทางการค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากความหมายขององค์การตามที่นักวิชาการได้ให้ไว้แล้ว องค์การจะมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objective) หรือจุดมุ่งหมายในการก่อตั้งองค์การ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมหรือผลผลิตขององค์การ

2. โครงสร้าง (Structure) องค์การจะต้องมีโครงสร้างโดยมีการจัดแบ่งหน่วยงานภายในตามหลักความชำนาญเฉพาะ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างภายในองค์การ

3. กระบวนการปฏิบัติงาน (Process) หมายถึง แบบอย่าง วิธีปฏิบัติที่เป็นแบบแผนคงที่แน่นอน เพื่อให้ทุกคนในองค์การต้องฝึกถือเป็นหลักในการปฏิบัติงาน

4. บุคคล (Person) องค์การจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งในลักษณะกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกภายในองค์การ ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และยังคงเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกองค์การ ซึ่งได้แก่ ผู้รับบริการและผู้ให้การสนับสนุนอีกด้วย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า องค์การหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการรวมตัวกันดังกล่าวจะต้องมีการจัดระเบียบ

การติดต่อสื่อสาร การแบ่งงานกันทำ การประสานประโยชน์แต่ละบุคคล ทั้งภายในและภายนอกองค์กร และมีความสามารถในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงที่ทั้งปวง

2.2.2 การจัดการ

การแข่งขันกันในยุคไร้พรมแดน หรือยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) จะต้องมีการจัดระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารองค์กรต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร

2.2.2.1 ความหมายของการจัดการ

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการจัดการไว้ต่างๆ กันดังนี้

Bovee et al. (1993) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการของเป้าหมายองค์กรที่ได้รับความสำเร็จด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมมนุษย์ ภายภาพ การเงิน แหล่งข้อมูลขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

Robbins and Coulter (1996) มีความเห็นว่า การจัดการหมายถึง กระบวนการทำงานกับบุคคลอื่น และผ่านบุคคลอื่น ให้บรรลุประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ

Bartol and Martin (1998) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร โดยการผูกพันกันของหน้าที่ หลักการบริหาร 4 ประการคือ การวางแผนการจัดการ การนำและการควบคุม

สรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ประสานสัมพันธ์กันให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพด้วยการวางแผนการจัดการ การจัดองค์การ การนำและการควบคุมอย่างต่อเนื่อง

2.2.2.2 หน้าที่ของการจัดการ

Fayol (อ้างถึงใน Lunenburg et al., 1996) กล่าวถึงหน้าที่ของการจัดการว่าประกอบด้วย

1. การวางแผน คือ การศึกษาอนาคตและควรเตรียมวางแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า
2. การจัดองค์การคือการจัดการเกี่ยวกับคนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในองค์กรเพื่อการปฏิบัติตามแผน
3. การบังคับบัญชา คือ การสั่งการให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานตามหน้าที่ของตน
4. การประสานงาน คือ การประสานกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
5. การควบคุม คือ การกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติงาน ตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ให้ได้ทราบว่าทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปได้เสร็จเรียบร้อยตามระเบียบกฎเกณฑ์และคำแนะนำที่ให้ไว้

Sergioibanni et al. (1992) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการจัดการว่ามีลักษณะของกระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมกำกับ

Dessler (1998) ได้สรุปหน้าที่ของการบริหารจัดการหรือกระบวนการของการบริหารจัดการว่า เป็นหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ คือ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การนำ (Leading) (4) การควบคุม (Controlling) ทฤษฎีการขององค์การ

สรุปได้ว่า หน้าที่ของการบริหารและการจัดการมีลักษณะเป็นกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม

2.2.2.3 การจัดการสถานศึกษา

1) การจัดการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ (ธีระรุญเจริญ, 2551)

1.1) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการให้การศึกษา เพื่อให้ประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมได้บรรลุความมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

1.2) จัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานให้นักเรียนปกติ นักเรียนพิการ นักเรียนด้อยโอกาส และนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

1.3) จัดการศึกษาโดยใช้รูปแบบการจัด 3 รูปแบบ คือ ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยตามความเหมาะสม

1.4) ปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักการและแนวทางที่กำหนดไว้ อาทิ เช่น จัดตามธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละวัย แต่ละคนจากแหล่งต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน ตลอดจนทั้งจัดการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.5) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยปรับใช้หลักสูตรแกนกลางให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นที่ตั้งโรงเรียน

1.6) จัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยให้การศึกษอบรมตามความจำเป็นและเหมาะสม

1.7) จัดให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตลอดทั้งส่งเสริมให้ใช้กระบวนการวิจัยในการเรียน

1.8) บริหารจัดการโรงเรียนตามการกระจายอำนาจการบริหาร ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป สอดคล้องกับหลักบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเต็มที่

1.9) จัดการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งคุณภาพภายใน และภายนอก ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

1.10) พัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรอื่นเพื่อจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับแนวทาง หลักการที่กำหนดตามการปฏิรูปการศึกษา

1.11) แสวงหาเทคโนโลยี ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2) การจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

สถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งเป็นนิติบุคคลเพื่อให้มีความเป็น อิสระ ในการบริหารจัดการและรองรับการกระจายอำนาจ ซึ่งมีภาระงานที่จะต้องบริหารจัดการ 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป ดังนี้

2.1) การบริหารวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการ บริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาเข้มแข็งในการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล รวมทั้งจัดปัจจัยเกื้อหนุนการ พัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีขอบข่ายหรือภารกิจ ของงาน 12 ภาระงานดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาสื่อวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือใน การพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.2) การบริหารงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความ เป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ สถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผล ให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน การบริหารงบประมาณมีขอบข่ายหรือภารกิจของงาน ประกอบด้วย 7 ภาระงาน ดังนี้ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบติดตาม

ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร การลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.3) การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขอบข่ายหรือภารกิจของงาน ประกอบด้วย 5 ภาระงาน ดังนี้ การวางแผน อัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการวินัย และการรักษาวินัย การออกจากราชการ

2.4) การบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การ การให้บริการบริหารงานอื่นๆ ให้บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารงานทั่วไปมีขอบข่ายหรือภารกิจของงาน ประกอบด้วย 19 ภาระงานดังนี้ การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษา งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและการประสานงานการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและการประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดระบบควบคุมในหน่วยงานบริการสาธารณะและงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุปได้ว่า การจัดการสถานศึกษาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาของชาติ และการจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล เป็นหน้าที่สำคัญที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องใช้เป็น

แนวทางปฏิบัติ โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบท สภาพแวดล้อมและความพร้อมของโรงเรียน ตลอดจนขนาดของโรงเรียน

2.2.2.4 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

1) แนวคิดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้และทักษะพื้นฐานแก่บุคคลให้เกิดการเรียนรู้ สามารถอ่านออก เขียนได้ รู้หนังสือ มีทักษะในการดำรงชีวิตโดยมีผู้ให้ความหมาย ดังนี้ (อัมพร พงษ์กึ่งสนานันท์, 2550)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความหมายว่า เป็นการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2542) ให้นิยามว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถมองได้ใน 2 มิติด้วยกัน คือ 1. ในด้านเป้าหมาย การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลมีเครื่องมือพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อให้สามารถมีชีวิตรอดอยู่ได้ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป เครื่องมือพื้นฐานที่จำเป็นก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย 2. ในด้านเนื้อหา การศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญของการรู้หนังสือ การคิดคำนวณ การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และการสร้างคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะการรู้จักคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองในยุคปัจจุบันและอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวไว้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2547) กล่าวถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เป็นการจัดการศึกษาครอบคลุมตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

สรุป อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการที่สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนับตั้งแต่การอ่านออกเขียนได้ การสื่อสาร การเรียนรู้ทักษะ ทั้งสายสามัญและวิชาชีพ และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์และปรับใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาที่บุคคลได้รับจากการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

2) นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในระบบการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย หลักการและแนวทางตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายคือพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง ดี และเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่ได้กำหนด

ยุทธศาสตร์และมาตรการที่สำคัญ ออกเป็น 2 ระยะ รวม 11 มาตรการ จึงขอเสนอโดยสรุป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541) ประกอบด้วย

มาตรการที่ 1 รัฐจัดการศึกษาให้มีรูปแบบหลากหลาย ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามศักยภาพและตามสภาพการณ์ท้องถิ่น

มาตรการที่ 2 มาตรการของสังคมไทยที่ได้สั่งสมมาหลายร้อยปี ได้ช่วยให้ประเทศพัฒนาภาวะวิกฤติมาได้ทุกยุคทุกสมัย ต้องจัดให้เป็นแกนของการเรียนรู้ โดยปรับให้เหมาะสมกับอายุระดับ และท้องถิ่นของผู้เรียนการศึกษานั้นพื้นฐาน

มาตรการที่ 3 รัฐสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 43 และมาตรา 289

มาตรการที่ 4 กำหนดบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

มาตรการที่ 5 รัฐสนับสนุนให้ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน ครอบครัว สถาบัน ศาสนา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษา

มาตรการที่ 6 ให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา ได้เรียนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ

มาตรการที่ 7 รัฐจัดและสนับสนุนเอกชน และองค์กรต่างๆ จัดการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มเป้าหมายเป็นการเฉพาะ ทั้งการศึกษาสงเคราะห์ และการศึกษาพิเศษในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามศักยภาพและสภาพของผู้เรียน

มาตรการที่ 8 สำหรับประชาชนวัยแรงงานที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบปกติ ให้รับจัดหรือสนับสนุนให้เอกชนหรือองค์กรต่างๆ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โดยรูปแบบต่างๆ ทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้ครอบคลุมและทั่วถึงประชากรกลุ่มนี้

มาตรการที่ 9 รัฐจัด โครงการเฉพาะกิจ เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นเสี่ยงภัย และทุรกันดารโดยเฉพาะ

มาตรการที่ 10 รัฐจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้จะมุ่งปฏิรูป 4 ด้าน คือ 1) หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การบริหารการจัดการ 4) การประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการศึกษา

มาตรการที่ 11 รัฐกำหนดแนวทางการจัดงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความสามารถทางเศรษฐกิจของรัฐ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน การดำเนินงานของ

สถานศึกษาส่วนที่เป็นค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาของรัฐ และจะอุดหนุนสถานศึกษาเอกชนเฉพาะ ส่วนที่เป็นค่าเล่าเรียนในอัตราที่เท่ากันกับผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐ เว้นแต่การจัดการศึกษา สำหรับผู้พิการและเด็กด้อยโอกาส รัฐจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามความเหมาะสม

3) รูปแบบการจัดการศึกษา ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นับเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดี ด้วยการ เรียนรู้อย่างมีความสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) และกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้กำหนดรูปแบบของการจัดการศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตไว้ 3 รูปแบบ คือการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

3.1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่ แน่นนอน โดยการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 มีรายละเอียด ดังนี้

(1) การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ สามปีถึงหกปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

(2) การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถ ขั้นพื้นฐาน โดยปกติใช้เวลาเรียนหกปี

(3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็นสองระดับ ดังนี้

1) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการ ความ สนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการ ประกอบการงานและอาชีพตามควรแก่วัย โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการ ประกอบอาชีพ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยปกติใช้เวลา เรียนสามปี โดยแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่สามัญศึกษา และอาชีพศึกษา

(4) การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับคือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

3.2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และครอบคลุมการจัดการศึกษาสายสามัญ และการฝึกทักษะอาชีพ โดยการศึกษานอกระบบสายสามัญมุ่งเน้นให้ผู้อยู่นอกระบบ โรงเรียนได้รับการศึกษาที่เทียบเท่ากับในระบบโรงเรียน แบ่งออกเป็นสองระดับ ได้แก่

(1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นสามระดับ ประกอบด้วย ก่อน ประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถแบ่งเป็น สายสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา

(2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และการศึกษาระดับปริญญา

3.3 การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย สรุปได้ดังนี้

4.1) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

4.2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนเต็มความสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ

4.3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก ส่งเสริมความรู้และทักษะทั้งประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญา คณิตศาสตร์ รวมทั้งทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

4.4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4.5) ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็น ทำเป็น ปฏิบัติได้ รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งอำนวยความสะดวกและจัดบรรยากาศ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4.6) การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

4.7) ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับและรูปแบบการศึกษา

4.8) ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาประกอบการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ

4.9) จัดทำหลักสูตรแกนกลางซึ่งเป็นหลักสูตรระดับชาติ และหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ทั้งความรู้ ความคิด ความรับผิดชอบเพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต

4.10) การจัดทำหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือบุคคลมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ บุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล และผู้ที่ด้อยโอกาส ซึ่งมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

4.11) ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

4.12) สถานศึกษาต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา

สรุปแนวทางในการจัดการขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ให้มีความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนได้เรียนรู้ทั้งวิชาการ วิชาชีพ ได้รับการส่งเสริมทักษะและประสบการณ์ตามความพร้อม ความสามารถและศักยภาพของตน สามารถนำสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ไปปรับและประยุกต์ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541) เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานมีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เหมาะสมกับวัย มีความรู้คู่คุณธรรมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุขบนพื้นฐานความเป็นไทยอย่างมีศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจ สามารถพึ่งตนเองได้

5) ลักษณะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งตามลักษณะการจัดการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (ธีระ รุญเจริญ, 2533)

5.1) โรงเรียนปกติ โดยปกติการศึกษาขั้นพื้นฐานจะจัดการศึกษาเป็น 12 ปี คือ ระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษา 6 ปี

5.2) โรงเรียนโครงการพิเศษ นอกเหนือจากโรงเรียนปกติแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีโรงเรียนโครงการพิเศษต่างๆ เช่น

(1) โรงเรียนอิงวิถีพระพุทธศาสนาหรือโรงเรียนแนวพุทธ ซึ่งจะใช้พระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการสอน

(2) โรงเรียนในกำกับของรัฐ (Charter School) ซึ่งทางโรงเรียนจะบริหารจัดการเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

(3) โรงเรียนเด็กอัจฉริยะที่เน้นการสอนใน 5 วิชาหลัก ได้แก่ วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และดนตรีศิลปะกีฬา

(4) โรงเรียนสองภาษาเป็นโรงเรียนที่ใช้ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เป็นสื่อในการสอน (Medium of Instruction) ซึ่งอาจเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น

5.3) โรงเรียนพิเศษเฉพาะ

โรงเรียนพิเศษเฉพาะเป็นการจัดขึ้นเพื่อให้เหมาะกับลักษณะเฉพาะของนักเรียนบางกลุ่ม

เช่น โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์
โรงเรียนที่บ้าน (Home School) ตามมาตรา 11
โรงเรียนคนตาบอด
โรงเรียน โครงการเรียนร่วม
โรงเรียนสำหรับผู้พิการทางสมอง
 ฯลฯ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มนี้เป็นการจัดตามมาตรา 10 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส โดยต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

ทั้งนี้ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าว ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกคือ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ จะได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงต่อไป

นอกจากนี้ยังกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษในรูปแบบที่เหมาะสมตามความสามารถของบุคคลนั้น

5.4) โรงเรียนนานาชาติ (International School) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนให้แก่นักเรียนต่างประเทศ ซึ่งติดตามผู้ปกครองมาปฏิบัติงานหรือประกอบอาชีพธุรกิจต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีระเบียบการควบคุมดูแล โดยเฉพาะ

6) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คำสั่งกระทรวงศึกษาที่ สพฐ. 293/2551 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร รวมทั้งด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น

สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

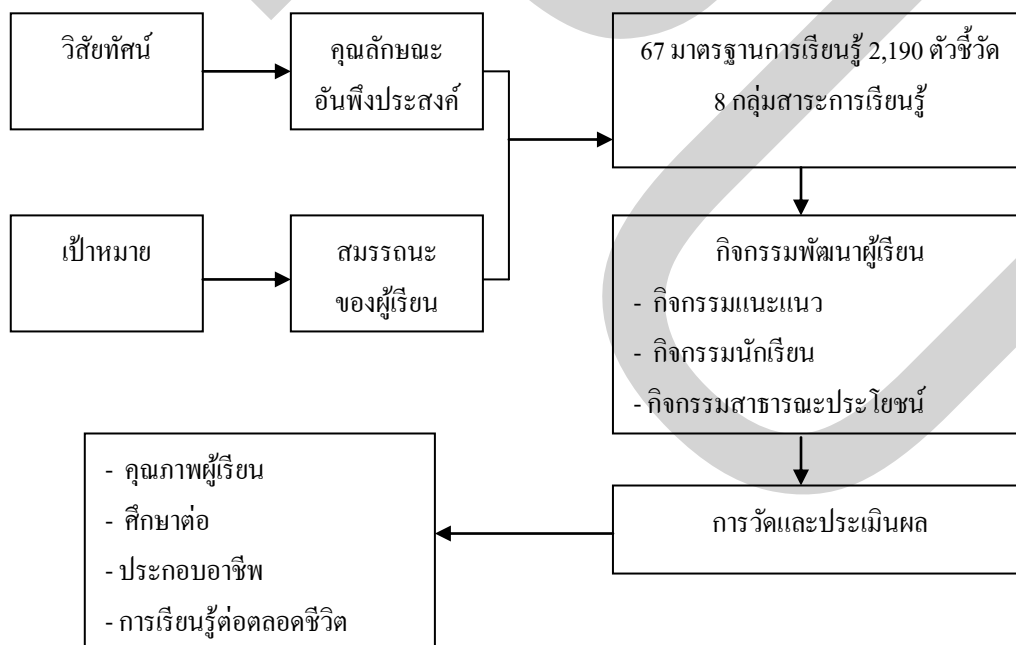
6.1) ลักษณะเด่นของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีลักษณะเด่น สรุปได้ดังนี้

(1) เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาและท้องถิ่นนำไปใช้เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้

(2) มีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดแนว

(3) ใช้เป็นกรอบทิศทางสำหรับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบและทุกกลุ่มผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนประกอบสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย สมรรถนะของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการวัดประเมินผล ซึ่งมีความสัมพันธ์กันเป็นระบบ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน การศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 ส่วนประกอบสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ที่มา : วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552)

6.2) วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่ จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

6.3) หลักการ

- (1) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของ ความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- (2) เป็นหลักสูตรสำหรับปวงชนที่ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
- (3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- (4) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการ จัดการเรียนรู้
- (5) เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (6) เป็นหลักสูตรสำหรับการจัดการศึกษาทุกระบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

6.4) จุดหมาย

- (1) มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง
- (2) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารการคิดและการแก้ปัญหา การใช้ เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
- (3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย
- (4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถี ชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

6.5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ (ability to do) ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ความสามารถในการสื่อสารความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีสาระสำคัญดังนี้

(1) ความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่

- รับและส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- ใช้ภาษาและการสื่อสารอย่างมีวัฒนธรรม
- ใช้การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนนะ
- แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์
- เจรจาต่อรองเพื่อจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ
- เลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง
- เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

ตนเองและสังคม

(2) ความสามารถในการคิด ได้แก่

- คิดวิเคราะห์
- คิดสังเคราะห์
- คิดสร้างสรรค์
- คิดอย่างมีวิจารณญาณ
- คิดอย่างเป็นระบบ

(3) ความสามารถในการแก้ปัญหา ได้แก่

- แก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม
- แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
- ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม

และสิ่งแวดล้อม

(4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ได้แก่

- นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม

- สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล
- จัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม
- ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม
- หลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

(5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ได้แก่

- เลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

- ใช้ทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

6.6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 8 ประการ ดังนี้

- (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- (2) ซื่อสัตย์สุจริต
- (3) มีวินัย
- (4) ใฝ่เรียนรู้
- (5) อยู่อย่างพอเพียง
- (6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- (7) รักความเป็นไทย
- (8) มีจิตสาธารณะ

6.7) สาระการเรียนรู้

หมายถึง สาระสำคัญหรือแก่นของความรู้ (strand) จัดสาระการเรียนรู้ตามพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญาของผู้เรียน ดังนี้

- (1) ภาษาไทย
- (2) คณิตศาสตร์
- (3) วิทยาศาสตร์
- (4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (5) สุขศึกษาและพลศึกษา

- (6) ศิลปะ
- (7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- (8) ภาษาต่างประเทศ

6.8) มาตรฐานการเรียนรู้

หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้ตามที่กำหนดไว้ มาตรฐานการเรียนรู้มี 2 ประเภท ได้แก่

- (1) มาตรฐานวิชาการ (academic standard) เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถทำได้ในช่วงเวลาที่กำหนด
- (2) มาตรฐานการปฏิบัติ (performance standard) เป็นผลการปฏิบัติหรือระดับความสามารถที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออกซึ่งแต่ละกลุ่มสาระจะเขียนในลักษณะร่วมกับมาตรฐานวิชาการหรือบางกลุ่มสาระจะเขียนแยกเฉพาะ เช่น กลุ่มสาระคณิตศาสตร์

ในสาระที่ 6 คือ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางฯ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้จำนวน 67 มาตรฐานการเรียนรู้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลาง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	จำนวนสาระ (strand)	จำนวนมาตรฐานการเรียนรู้
ภาษาไทย	5	5
คณิตศาสตร์	6	14
วิทยาศาสตร์	8	13
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	5	11
สุขศึกษาและพลศึกษา	5	6
ศิลปะ	3	6
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	4	4
ภาษาต่างประเทศ	4	8

6.9) ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดมีลักษณะการเขียนเป็นคำกริยา และประเด็นของสาระหลัก (main concept) ดังนี้

- (1) ระบุสิ่งที่ผู้เรียนต้องรู้ และปฏิบัติได้รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
- (2) ผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น
- (3) มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
- (4) มีความเฉพาะเจาะจงและเป็นรูปธรรม
- (5) นำไปใช้กำหนดเนื้อหาสาระการจัดทำหน่วยการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ และเป็นเกณฑ์สำหรับการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

ตัวชี้วัดแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- (1) ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน แต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ป.1-ม.3)
- (2) ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)

6.10) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้มีความคิดริเริ่ม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี 3 กิจกรรม เน้นความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน ดังนี้

- (1) กิจกรรมแนะแนว
- (2) กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย
  - กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
  - กิจกรรมชุมนุม ชมรม
- (3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา โดยผ่านกระบวนการกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจ แสดงถึงความรับผิดชอบและเสียสละต่อชุมชนและสังคม เวลาที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นดังนี้

ก) ระดับประถมศึกษา	รวม 6 ปี 60 ชั่วโมง
ข) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	รวม 3 ปี 45 ชั่วโมง
ค) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	รวม 3 ปี 60 ชั่วโมง

6.11) ระดับการศึกษาและเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีเวลาเรียน ดังนี้

- (1) ระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) จัดหลักสูตรเป็นรายปี มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง
- (2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) จัดหลักสูตรเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายสาระการเรียนรู้ที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 หน่วยกิต
- (3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) จัดหลักสูตรเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายวิชาเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 หน่วยกิต

6.12) หลักการจัดการเรียนรู้

- (1) ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญ เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้
- (2) กระบวนการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล
- (3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการ กิจกรรม สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน

6.13) บทบาทผู้สอนและผู้เรียน

บทบาทผู้สอน

- (1) วิเคราะห์ผู้เรียนและนำข้อมูลมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
- (2) กำหนดผลการเรียนรู้ ด้านความรู้ การคิด ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- (3) ออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง และความแตกต่างระหว่างบุคคล

- (4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- (5) เลือกใช้สื่อเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้
- (6) ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง
- (7) นำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

บทบาทผู้เรียน

- (1) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- (2) แสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ ตั้งคำถาม และหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ
- (3) ลงมือปฏิบัติ สร้างสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเองและนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ
- (4) ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้และร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อและผู้สอน
- (5) ประเมินและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

6.14) สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นตัวกลางสำหรับส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น การใช้สื่อการเรียนรู้จะต้องเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน

6.15) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 4 ระดับ ได้แก่

- (1) การประเมินระดับชั้นเรียน
เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- (2) การประเมินระดับสถานศึกษา
เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นรายปี รายภาค รวมทั้งการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- (3) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา
เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

(4) การประเมินระดับชาติ

เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน

6.16) เกณฑ์การจบการศึกษา

(1) ระดับประถมศึกษา

1. ผู้เรียนเรียนสาระพื้นฐาน และสาระ/กิจกรรมเพิ่มเติม ตามโครงสร้างเวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
2. ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินสาระพื้นฐานผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนผลการประเมินการอ่าน วิเคราะห์ และเขียน ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนด
5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1. ผู้เรียนเรียนสาระพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็นสาระพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และสาระเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นสาระพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต
3. ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน วิเคราะห์ และเขียน ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ผู้เรียนเรียนสาระพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็นสาระพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และสาระเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นสาระพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

3. ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน วิเคราะห์ และเขียน ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

6.17) การเทียบโอนผลการเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

(1) พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาและเอกสารอื่นๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน

(2) พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียน โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

(3) พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง

6.18) การบริหารจัดการหลักสูตร

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและการดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่าจากวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ส่งเสริมให้ประชาชนคนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 12 ปี เพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

2.2.2.5 การจัดการสถานศึกษาในสภาพปัจจุบัน

สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ขึ้นมามากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต แต่ก็ยังมีปัญหาอีกมาก ดังที่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า “ระบบการศึกษาไทยล้าสมัย ไม่สร้างพลังทางปัญญาให้คนไทยเต็มศักยภาพของคน เป็นเหตุให้ชาติอ่อนแอทางปัญญาและเป็นระบบการศึกษาที่ก่อความทุกข์ยากให้แก่ผู้คนที่ประเทศจนกระทั่งมีการลี้ภัยทางการศึกษาคือ การที่คนที่มีความสามารถส่งลูกหลานของตนไปศึกษาที่อื่นที่

เชื่อว่าเป็นการศึกษาที่ดีกว่าในประเทศ ทำให้เราไม่สร้างระบบการศึกษาที่ดีทัดเทียม หรือดีกว่า การศึกษาที่ดีๆ ในต่างประเทศ นี่คือโจทย์ที่ใหญ่ที่สุดที่คนไทยทุกคนต้องช่วยกันดีให้แตกและทำให้ได้ ถ้าเราไม่ปฏิรูปหรือปฏิวัติการศึกษาไทย คนไทยจะไม่พ้นจากความทุกข์ยาก และวิกฤตการณ์ นานาประการที่จะทับถมมากขึ้น ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ” นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ ยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับกระแส ความคาดหวังของสังคมที่จะให้การแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้ว ก็ยังเป็นความสับสน ความล้มเหลวและความล่าช้าที่เป็นปัญหาของการศึกษามากขึ้น (รุ่ง แก้วแดง, 2541)

นอกจากนี้ ธนาคารกสิกรไทย ยังได้ศึกษาปัญหาวิกฤติของการศึกษาไทย โดยศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ได้สรุปปัญหาวิกฤตของการศึกษาไทย ดังนี้

1. ความไม่เป็นเอกภาพของการจัดการศึกษาไทย
2. การกระจายโอกาสทางการศึกษายังมีน้อย
3. การศึกษาไทยเป็นการศึกษาแบบรวมศูนย์ไม่กระจายอำนาจ
4. หลักสูตรทางการศึกษา ตลอดจนตำราเรียนขาดความยืดหยุ่นไม่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
5. หลักสูตรขาดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความรู้เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว
6. หลักสูตรล้าสมัย ขาดคุณภาพ เนื้อหาสาระไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการคิดอย่างเป็นระบบ
7. เนื้อหาสาระการศึกษา ขาดความเป็นไทย
8. ความเหลื่อมล้ำของคุณภาพสถานศึกษา อันเนื่องมาจากการไม่กระจายครูที่มีคุณภาพ ความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมอื่นๆ เป็นเหตุให้คุณภาพของนักเรียนไม่เท่าเทียมกัน
9. ครูขาดคุณภาพ โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ห่างไกลและทุรกันดาร เพราะยังขาดระบบการสร้างแรงจูงใจ ให้คนเก่ง คนดีมาเป็นครู
10. การขาดการสนับสนุนเรื่องการพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษา เช่น เงินทุนสนับสนุนงานวิจัยน้อย เป็นต้น
11. การให้ความสำคัญเรื่อง การจัดการศึกษาระดับต่างๆ ไม่สมดุล เช่น สนับสนุนงบประมาณให้การอุดมศึกษามากกว่าการศึกษาของเด็กเล็ก เป็นต้น
12. รัฐบาลและนักการเมืองขาดความจริงจังในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

13. รัฐบาลไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

14. รัฐบาลไม่ลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง และเอกชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาน้อย

15. ผู้บริหารการศึกษาขาดความถนัดด้านการบริหารจัดการศึกษา

16. การขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาผู้อยู่ในตลาดแรงงานให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ

17. การแข่งขันในระบบการศึกษา มีความรุนแรงเกินไป ทำให้เกิดภาวะเครียดแก่เยาวชนของชาติ

18. การขาดการสนับสนุนในด้านการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณร และแม่ชี

19. ปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

20. ผู้ปกครองขาดจิตสำนึกในคุณค่าของการศึกษา

จากรายงานการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย (ธีระ รุญเจริญ, 2545) รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชนปี 2546 : ผ่าปมปฏิรูป (อมรวิชัย นาคทรพร, 2547) ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี (พิณสุตา สิริรังศรี, 2552) และข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) พบว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาและวิกฤติการณ์ทางการศึกษาที่จะต้องดำเนินการเร่งด่วนดังนี้

1. ด้านคุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษาไทยยังอยู่ในสถานะที่น่าเป็นห่วงแม้ว่าจะมีความพยายามและความก้าวหน้า ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็ตาม ดังดัชนีชี้วัดภายในประเทศและดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติ ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในโครงการ Program for International Student Assessment (PISA) ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือกับองค์การร่วมมือทางการค้าและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ในปี พ.ศ. 2546 ผลการประเมินพบว่าไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD จากข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของผู้ปกครองด้วย

2) จากผลการทดสอบความสามารถและการปฏิบัติงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11,467 คน จาก 199 โรงเรียน ในปี พ.ศ. 2546 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้าน

วิชาการ ทักษะการคิดของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 และในด้านวิชาการมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนการวัดผลความถนัดทางการศึกษา (SAT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถทาง ภาษา การคิดคำนวณ ความสามารถเชิงวิเคราะห์ และความสามารถรวม 3 ด้าน ต่ำกว่าเกณฑ์เช่นกัน

นอกจากนี้จากรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2547-2548 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ต่ำและรายงานการสัมมนา “ 6 ปีกับการ ปฏิรูปการศึกษา” พบว่าผลสัมฤทธิ์ในการทดสอบระดับชาติในวิชาหลักระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ไม่สูงขึ้น และบางวิชามีแนวโน้มต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการ ประเมินภายนอกด้านผู้เรียนที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าศักยภาพที่มีอยู่โดยเฉพาะความสามารถใน การคิด การใฝ่รู้ และผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548; สมหวัง พิ ริยานุวัฒน์, 2548) และในปีการศึกษา 2548-2549 ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งสิ้นแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษายังไม่น่าพึงพอใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของภารดี อนันต์นาวิ (2545) พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้าน ความสำเร็จในการผลิตนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3) ผลการประเมินภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์กรมหาชน) ในรอบแรกพบว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 35,159 โรงเรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐาน 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ครูและผู้บริหารพบว่า โรงเรียนที่ได้มาตรฐาน ระดับดี ร้อยละ 34.61 และโรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานของ สมศ. ร้อยละ 65.39 ซึ่งเห็นว่าคุณภาพ ของสถานศึกษาในภาพรวมของประเทศยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยมีสถานศึกษาที่ได้มาตรฐานไม่ถึง ร้อยละ 50 และในการประเมินรอบสองของ สมศ. พบว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน 22,425 แห่ง มีถึงร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐานและร้อยละ 20.3 ที่ต้องได้รับการพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

1) ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับประชาคมโลก

จากรายงานข้อมูลของ IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในช่วง 3 ปี (2549-2551) พบว่าประเทศไทยมีอันดับความสามารถไม่แน่นอน ก่อนข้างต่ำ กล่าวคือ อยู่ในลำดับที่ 32, 33 และ 27 ตามลำดับ โดยเฉพาะ 2 ปีที่ผ่านมามหาการศึกษาไทยอยู่ลำดับที่ 46 และ 48 จาก 61 ประเทศ และต่ำกว่าประเทศในเอเชียด้วยกัน คือ สิงคโปร์ ไต้หวัน จีน มาเลเซีย

และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งทางการค้าและการพัฒนาของไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

2. ด้านโครงสร้างและการบริหารสถานศึกษา

การจัดโครงสร้างและระบบบริหาร โรงเรียน แต่เดิมตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบราชการ (Bureaucratic model) โดยแบ่งเป็นหน่วยหรือแผนกย่อยต่างหากไม่เกี่ยวเนื่องกัน มีจุดเน้นในการรักษารูปแบบการจัดการศึกษาเดิม เพื่อความมั่นคง มีการใช้กฎระเบียบและวิธีต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นได้ โครงสร้างระบบโรงเรียนแบบระบบราชการนี้สะท้อนแนวคิดของการบริหารหน่วยงานขนาดใหญ่ แต่ไม่สอดคล้องกับการดำเนินงาน การจัดการศึกษาโดยวิชาชีพหรืออย่างมืออาชีพที่ต้องการความรู้ และความเชี่ยวชาญที่ผ่านการศึกษามาเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ เพราะระบบโรงเรียนสมัยใหม่จะเป็นสถานที่ที่บุคลากรแต่ละคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าต่อการจัดการเรียนการสอน รูปแบบของระบบโรงเรียนสิ่งต่างๆ ในระบบโรงเรียนจะได้รับการพิจารณาในฐานะที่เป็นบริบทขององค์การในสวนรวม และแนวคิดในการบริหารจะรวบรวมจากแหล่งต่างๆ และประมวลเข้าด้วยกันเป็นสิ่งที่มีความหมายและเป็นแนวคิดขององค์การ (Kanter, 1983) โครงสร้างองค์การจะมีการยืดหยุ่นและสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างดี (Wildy & Wallace, 1994)

ตามแนวคิดเดิม โครงสร้างองค์การของโรงเรียนแบ่งตามสายบังคับบัญชา (Hierarchical) อำนาจและฐานะตำแหน่งจะขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่ในระบบโรงเรียนนานที่สุด ตามระบบอาวุโสขณะเดียวกันแบบของภาวะผู้นำที่ใช้ก็จะแตกต่างกันไป ความสามารถของผู้บริหารแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับ การควบคุมดูแลโรงเรียนตามโครงสร้าง การตัดสินใจจะรวมศูนย์และเป็นระบบจากข้างบนสู่ข้างล่าง (Top-down) การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นการกระทำของกลุ่มเล็กๆ หรือกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำเป็นการจัดทำในกรอบความคิดของผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพราะ โครงสร้างของระบบโรงเรียนไม่อำนวยให้มีส่วนร่วมได้

ในระบบโรงเรียนสมัยใหม่ จะมีการจัดโครงสร้างที่หลากหลาย การตัดสินใจจะไม่เป็นภารกิจความรับผิดชอบของผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไป (Hallinger, 1992) โรงเรียนจะเป็นองค์กรวิชาชีพที่มีการจัดตั้งทีมงาน และกลุ่มทำงานตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ แบบของภาวะผู้นำจะเป็นการทำงานร่วมกัน ของกลุ่มนักวิชาการและเป็นประชาธิปไตย การคิดค้นนวัตกรรมและการทดลองจะมาจากผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง โครงสร้างของการเปิดโอกาสให้ชุมชนของโรงเรียนได้พัฒนาและดำเนินการได้ในสิ่งที่โรงเรียนต้องการ การจัดกิจกรรมใดจะคำนึงถึง

เป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน กลุ่มอื่นในโรงเรียนจะต้องยอมรับ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาโครงการ

ระบบโรงเรียนสมัยใหม่จะมีแนวคิดแตกต่างไปจากระบบโรงเรียนแต่เดิม โดยมีการพิจารณา ในแง่มุมต่างๆ ที่มีเป้าหมายหลากหลาย มีกระบวนการต่อรอง (Negotiated) เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียนที่มีอยู่อย่างหลากหลาย (Multiple Stakeholders) เจตคติต่อการสอนเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงจากการมีวิธีสอนแบบเดี่ยว มีการยอมรับว่ามีวิธีสอนหลายวิธีที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ สิ่งสำคัญที่สุดคือ มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอำนาจในการบริหารโรงเรียน กล่าวคือแม้จะมีกฎหมายระเบียบกฎเกณฑ์กำหนดให้เป็นภาระรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูง แต่ปัจจุบันจะเป็นการตัดสินใจ ที่มีอยู่ทุกระดับของโครงสร้างระบบงานบริหารองค์การ

การเปลี่ยนแปลงเจตคิดังกล่าว สะท้อนการขับเคลื่อนแนวการบริหารจากเพื่อความมั่นคง และเป็นสิ่งที่คาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นได้ไปสู่ความหลากหลาย และการเลือกสรรจากผู้บริหารแต่ผู้เดียวเป็นหลายคน และจากความง่ายไปสู่ความซับซ้อนหลากหลาย (Niabilt, 1982)

นอกจากนี้ รุ่ง แก้วแดง (2541) ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารโรงเรียนในประเทศไทย ที่มีปัญหาและอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการบริหาร คือ

1) ปัญหาการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องขึ้นตรงต่อกรมหรือ สำนักงานในส่วนกลาง ซึ่งเป็นนิติบุคคล สถานศึกษาไม่มีอำนาจในการบริหารตนเอง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณและบุคคล การดำเนินการทุกอย่างต้องรายงานและขออนุมัติตามสายบังคับบัญชาที่ยาวถึง 6 -7 ลำดับชั้น สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่อยู่ระดับล่างสุด ถูกควบคุมตรวจสอบและบังคับบัญชาจากส่วนกลางในทุกๆ เรื่อง

2) ผู้บริหารไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานมากกว่าจะเป็นผู้บริหาร

3) ผู้บริหารให้ความสำคัญกับผู้บังคับบัญชามากกว่าผู้เรียน ในเวลาที่ผู้บังคับบัญชาระดับสูงเดินทางไปราชการต่างจังหวัด จะมีผู้บริหารโรงเรียนเดินทางมากอย่ต้อนรับ ติดตามดูแล เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บริหารไม่อยู่สถานศึกษา

4) ชุมชนและผู้ปกครองไม่มีบทบาทในการจัดการศึกษา แม้จะมีแนวคิดในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากการบริหารการศึกษา จะสั่งตรงจากส่วนกลาง โรงเรียนยังไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน

5) การเรียนไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การบริหารด้านวิชาการ กระทรวง ศึกษานิเทศก์จะคุมเข้มทั้งเนื้อหาในหลักสูตร การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ระยะเวลาที่

ใช้ในการเรียน การวัดผล ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการเอาใจใส่ให้เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษา นักเรียนเรียนสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับชีวิตในชุมชน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่ได้

3. ด้านหลักสูตรและการสอน

จากรายงานสภาวะการศึกษาไทย พ.ศ. 2546 สรุปว่าหลักสูตรและการสอนแม้จะได้ดำเนินการได้สำเร็จและบังเกิดผลดีในหลายๆเรื่อง แต่ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขอีกหลายเรื่อง คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551)

1) ความไม่เข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักสูตรของครูแทบทุกระดับ ตลอดจนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ให้สถานศึกษาจัดทำใช้เอง ซึ่งต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นใช้หลักสูตรแกนกลาง ร้อยละ 70 และใช้หลักสูตรที่สถานศึกษากำหนดเองร้อยละ 30 โดยต่างกังวลว่าหลักสูตรที่กำหนดจะมีความเหมาะสมในด้านเนื้อหาเพียงใด ตลอดจนความพร้อมของครูที่จะใช้หลักสูตร

2) ความล่าช้าในการปฏิบัติการเรียนการสอน เนื่องจากความเคยชินและความสับสนของครูและขาดการนิเทศติดตามผลตลอดจนมาตรฐานการพัฒนาครูประจำการ ยังเน้นการฝึกอบรมระยะสั้นอย่างผิวเผิน และยึดการพัฒนาที่ใช้หน่วยงานเป็นผู้จัดเป็นฐานมากกว่าจะใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3) ผลกระทบจากเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ต่อกระบวนการเรียนรู้ยังไม่ปรากฏชัดเจนแม้ว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่สถานศึกษาทั่วประเทศจะประสบผลสำเร็จในเชิงโครงสร้างพื้นฐานแต่ยังขาดการติดตามประเมินผลเชิงลึกอย่างจริงจัง เครือข่ายดังกล่าวมีผลกระทบในแง่บวกและแง่ลบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเพียงใด เพื่อจะได้รับข้อมูลสำหรับการวางแผนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ได้มากยิ่งขึ้น

4. ด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

สังคมไทยในอดีต คนที่มีความรู้และประสบการณ์มากที่สุด จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับคนรุ่นต่อไป ซึ่งเราเรียกว่า “ครู” จุดอ่อนของครูยุคแรกคือ ไม่มีความรู้ทางวิชาการศึกษา ต่อมาได้มีการพัฒนาการศึกษา เป็นระบบมากขึ้น ครูในสังคมไทย จึงหมายถึง ครูที่สอนในระบบโรงเรียน หรือครูอาชีพ ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างสูงในระยะแรก สามารถคัดเลือกคนเก่ง คนดี มีความรู้เข้าสู่อาชีพครู ครูเกือบทุกคนนอกจากจะมีความรู้ในเนื้อหาวิชาแล้ว ต้องมีความสามารถในกระบวนการเรียนการสอน มีความประพฤติดี มีการคัดเลือกนักเรียนที่เก่งที่สุดของแต่ละจังหวัดเข้าเรียนฝึกหัดครู จึงกล่าวได้ว่า ครูคือคนที่เก่งที่สุดของประเทศ

ต่อมาความต้องการครูเพิ่มมากขึ้น การผลิตครูในระบบเดิม จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้จึงผลิตครูจำนวนมากเพื่อเร่งปริมาณแต่ไม่อาจควบคุมคุณภาพได้ ต่อมาสภาพ

ความต้องการเปลี่ยนไป ทำให้ครูที่ผลิตออกมาหางานทำไม่ได้จึงเป็นยุคที่มีปัญหาเกี่ยวกับครู ดังนี้ (รุ่ง แก้วแดง, 2541)

1) การลดความนิยมในอาชีพครู

ในช่วงหนึ่งเราผลิตครูออกมาจำนวนเกินกว่าที่จะบรรจุ เป็นครูได้ทั้งหมด จึงทำให้ครูว่างงานเป็นจำนวนนานมาก เมื่อเป็นเช่นนี้คนที่เรียนครูก็ไม่แน่ใจว่าจะมีโอกาสได้ทำงาน หรือแม้จะเลือกเรียนครูก็ไม่ได้เลือกด้วยความตั้งใจจะเป็นครู และมักจะเลือกเป็นอันดับสุดท้าย จนกระทั่งมีคำกล่าวที่ว่า คนที่เรียนครูก็คือคนที่เรียนอะไรไม่ได้แล้วจึงมาเป็นครู

2) วิกฤตการพัฒนาตนเอง

เนื่องจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตรได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับการอบรมหลังจากจบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู และครูเองก็ไม่ได้พยายามที่จะไปศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง จึงทำให้ตามไม่ทันความก้าวหน้าทางวิทยาการ

3) วิชาการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนา

แม้ว่าทั่วโลกจะได้พัฒนาวิชาการศึกษาไปมาก แต่ต้องยอมรับว่า ศาสตร์วิชาการศึกษาในประเทศไทยนั้นมีการวิจัยและพัฒนาค่อนข้างน้อย การเรียนการสอนยังคงเป็นไปในลักษณะเดิม ไม่มีการค้นพบนวัตกรรมใหม่ๆ ต่างกับวงการแพทย์ วงการสารสนเทศ วิศวกรรม ฯลฯ ที่มีการวิจัยและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา จนเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมและมีรายได้ดี

4) การให้ความสำคัญกับสายงานบริหารมากกว่า

ปัจจุบัน โอกาสและความก้าวหน้าของผู้ที่เป็นครูมีน้อยกว่าตำแหน่งสายงานผู้บริหาร เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วย และหัวหน้าหมวดวิชา ทำให้สูญเสียครูจำนวนมากที่สอนเก่ง จากการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปเป็นผู้บริหารระดับกลาง

นอกจากนี้การที่เรามีระบบการบริหารที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง และมีขั้นตอนการบังคับบัญชายาว ก็ทำให้ครูกลายเป็นคนชั้นล่างสุดของระบบราชการผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่ก็สนใจแต่เรื่องที่ทำให้มีอำนาจมากกว่า เช่น เรื่องการย้าย การเงิน วินัย ไม่ได้ให้ความสนใจกับการเรียนการสอนหรืองานด้านวิชาการ โดยมักจะมองเห็นงานสอนของครูมีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้ายในระบบการศึกษาเสมอ

5) ค่าตอบแทนต่ำ

ครูเป็นกลุ่มที่ทำงานหนักแต่มีรายได้ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อร่วมรุ่นที่มีระดับการศึกษาเท่ากันที่ประกอบอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะครูที่ตั้งใจสอนจนไม่มีเวลาออกไปประกอบอาชีพรอง การมีรายได้ต่ำทำให้อาชีพครูด้อยกว่าอาชีพอื่น ทั้งในเรื่องเกียรติและศักดิ์ศรี ไม่สามารถมี

ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมที่นับวันจะยิ่งเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น และยิ่งดิ้นรนเท่าไร ครูจำนวนหนึ่งก็มีแต่หนี้สินล้นพ้นตัวจนกลายเป็นปัญหาในระดับชาติ

6) ขาดเสรีภาพทางวิชาการ

ในอดีตครูเป็นคนที่ได้รับการยกย่องและให้เกียรติ ในฐานะผู้มีสติปัญญายอดเยี่ยมที่สุดของสังคม สิ่งที่ครูสอนก็เกิดจากภูมิปัญญาของครู ครูในอดีตจึงมีอิสระและเสรีภาพในการเรียนการสอน จะสอนอะไรก็ได้ ต่อมาหลักสูตรได้วางกฎระเบียบไว้อย่างมากมาย ด้วยความเชื่อว่า การให้ครูทำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจะเป็นเครื่องมือควบคุมให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเหตุให้เสรีภาพการสอนของครูถูกจำกัดและเป็นการทำลายความสามารถของครู ควรกลับไปสู่หลักสูตรที่เคยใช้ คือส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันกำหนดเรื่องที่จะเรียนเอง

นอกจากนี้ยังสรุปรายงานสภาวะการศึกษาไทยเกี่ยวกับปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2551)

1. ปัญหาความไม่เข้าใจในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอน ยังเป็นแนวเดิมๆ ที่ครูยังมีบทบาทในการบอกความรู้แก่นักเรียนและถึงแม้จะมีการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปได้บ้าง แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและมากพอ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่ใช้ไปกับการปฏิรูปการศึกษา

2. ความล่าช้าของการผลักดันพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้การบริหารบุคลากรชะงักงัน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและบั่นทอนกำลังใจของครู

3. ความไม่ชัดเจนของระบบประเมินวิทยฐานะ ทำให้ครูและบุคลากรเกิดความไม่มั่นใจในสถานภาพและความมั่นคงในวิชาชีพ และส่งผลต่อคุณภาพของการทำงานด้วย

4. ความล่าช้าในการปฏิรูปสถาบันฝึกหัดครู และความล่าช้าในการตั้งสถาบันการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้กระบวนการผลิตครูและพัฒนาวิชาชีพครูล่าช้า ไม่ชัดเจน ย่อมมีผลทำให้เสียโอกาสต่อการได้ครูที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีความสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป จากสภาพปัจจุบันของการจัดการสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของไทย ยังมีปัญหาด้านต่างๆ อีกมากมาย ทั้งปัญหาด้านคุณภาพ ด้านโครงสร้างและบริหารการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอนด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน การเข้าใจสาเหตุแห่งปัญหา ระดับความยากง่ายและ

ความซับซ้อนของปัญหาจะช่วยให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาจัดการสถานศึกษาให้
เป็นไปตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2.2.6 แนวโน้มของการจัดการสถานศึกษาในอนาคต

ในยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งการสร้างโอกาสของการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ เป็นโลกไร้
พรมแดนที่ไม่สามารถคัดสรรข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสมได้ หากไม่มีระบบการจัดการข้อมูลและ
การจัดการความรู้ที่ดี ซึ่งอาจนำไปสู่การบั่นทอนคุณค่าทางวัฒนธรรม และจารีตประเพณีอันดี
งาม ชุมชนจึงต้องสร้างสมดุลกับแรงผลักดันของโลกโดยการเพิ่มสมรรถนะในการจัดการชีวิตของ
ตนเอง ด้วยการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนให้พึ่งพาตนเอง อันจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันให้ชุมชน
เข้มแข็ง โดยส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้สามารถพัฒนาสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็น
รากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานในการ
พัฒนา สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการ
ปรับเปลี่ยนทั้งวิธีการและรูปแบบการบริหารจัดการ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถบริหาร
จัดการความรู้จากกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสม

จากสภาพการณ์ของโลกปัจจุบัน ทำให้ประเทศต่างๆ พยายามพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันในเวทีโลก ทุกประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน เนื่องจากจะนำไปสู่
การพัฒนาด้านอื่นและสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญใน
การพัฒนาศักยภาพคนรอบด้าน เพื่อให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาประเทศได้ จากการรายงานของ
International Institute for Management Development (IMD) ได้จัดอันดับขีดความสามารถด้าน
การศึกษาของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 21 จาก 30 ประเทศ โดยประเมินจากเกณฑ์ชี้วัดเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพการจัดการศึกษามีข้อสรุปดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

ด้านปริมาณ เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการเตรียมความพร้อมระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ
85 อายุ 6-14 ปี มีอัตราเข้าเรียนร้อยละ 98 อายุ 15-17 ปี ร้อยละ 59 และผู้จบระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย ร้อยละ 86 อัตราส่วนครูต่อนักเรียนในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ของ
นักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และ
อุดมศึกษา สามารถเชื่อมต่อได้ทั้งหมด

ด้านคุณภาพ จากการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา
ในระดับประเทศพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ชั้น
มัธยมศึกษา ปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 50 ส่วนผลด้านการอ่าน ด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
พบว่าไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมกับองค์การเพื่อความ

ร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD)

จากรายงานดังกล่าวได้มีข้อเสนอแนะให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้กระจายอยู่ทั่วทุกชุมชน และกระตุ้นให้คนในชุมชนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ รวมทั้งลดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชน เร่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับและประเภทการศึกษา เร่งพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเอง และสามารถส่งเสริมผู้เรียนให้มีมาตรฐานความรู้ในระดับสากล

ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา และสอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาภายใต้สภาพการณ์ที่ประเทศต้องพัฒนาขีดความสามารถให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ ผู้บริหารจะต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจะต้องเน้นทั้งการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ต้องเน้นการกระจายอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด ที่เน้นการบริหารในรูปแบบขององค์กรคณะบุคคล และการเปลี่ยนสถานะของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นการบริหารรูปแบบใหม่ที่จะต้องสร้างสรรค์ความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ การจัดการสถานศึกษายังจำเป็นต้องใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารเพื่อให้ระบบบริหารจัดการมีความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น เพื่อหวังผลให้เกิดกับคุณภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการสถานศึกษา

ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา และสอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาภายใต้สภาพการณ์ที่ประเทศต้องพัฒนาขีดความสามารถให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ ผู้บริหารจะต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจะต้องเน้นทั้งการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ต้องเน้นการกระจายอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด ที่เน้นการบริหารในรูปแบบขององค์กรคณะบุคคล และการเปลี่ยนสถานะของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นการบริหารรูปแบบใหม่ที่จะต้องสร้างสรรค์ความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ การจัดการสถานศึกษายังจำเป็นต้องใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารเพื่อให้ระบบบริหารจัดการมีความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีการใช้สื่อ

เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น เพื่อหวังผลให้เกิดกับคุณภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการสถานศึกษา

แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในอนาคต

1. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เป็นแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจตัดสินใจไปยังหน่วยปฏิบัติและบริหาร โดยองค์คณะบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป และกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่กำกับดูแลเฉพาะด้านกำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรและติดตามตรวจสอบและประเมินผลการศึกษาเท่านั้น

2. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจตัดสินใจรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา จากการวิจัยเรื่องการศึกษา แนวทางการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ อุทัย บุญประเสริฐ (2542) สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นกลยุทธิ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียนโดยให้คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูสมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียนได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร วิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

3. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการสถานศึกษาในอนาคตการบริหารจัดการสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในอนาคต มีความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นในด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ ทั้งนี้จะต้องมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบายส่งเสริมประสานการใช้ ตลอดจนมีการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น สถานศึกษาต้องพัฒนาขีดความสามารถของ

ผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า การจัดการสถานศึกษาในอนาคตของประเทศไทยมุ่งให้ความสำคัญทั้งในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ และเน้นการบริหารจัดการ โดยองค์คณะบุคคลที่มีตัวแทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และมีการออกกฎหมายรองรับให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา เพื่อให้มีอำนาจการตัดสินใจตามภารกิจของสถานศึกษาได้เอง อีกทั้งกระบวนการบริหารสถานศึกษาอยู่บนฐานของการใช้สารสนเทศที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทันสมัย

โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น นอกเหนือจากที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2.7 สภาพและปัญหาการจัดการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) สภาพและปัญหาด้านผู้เรียน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ และคณะ (2548) ได้สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตั้งแต่พ.ศ. 2542-2547 พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะได้รับการพัฒนาทางวิชาการมากขึ้นแต่มีข้อมูลเชิงประจักษ์บางส่วนที่แสดงว่าผู้เรียนยังไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการคิดในระดับที่มีความซับซ้อนได้มากนัก กลุ่มผู้เรียนได้รับมอบหมายงานมากเกินไปผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาด้านลักษณะชีวิตการตรงต่อเวลา การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2550) ได้ทำการสังเคราะห์สภาพการณ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทย พบว่าผู้เรียนคือปัจจัยหนึ่งของปัจจัยด้านคนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทยโดยผู้เรียนทุกระดับต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีลักษณะรุนแรง และมีทั้งความขาดและความเกิน กล่าวคือ ขาดแคลนความสุขความอบอุ่นทางใจ ขาดความอบอุ่นทางครอบครัว ขาดตัวแบบหรือผู้ชี้ในทางที่ถูกที่ควร ส่วนที่มากเกินไป คือ มีตัวแบบที่ยั่วยุให้ติดกับความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยตามอย่างวัฒนธรรมบริโภคมากเกินไป มีแหล่งหรือพื้นที่มีวามสุ่ม กระทบกิจกรรมในทางเสื่อมเสียมากขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยได้ระบุประเด็นปัญหาคุณภาพผู้เรียนไว้ดังนี้

(1) สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำโดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ในวิชาหลัก ทั้ง 5 วิชา คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสังคมศึกษา จากการ

ทดสอบความถนัดทางการเรียน (SAT) ด้านความสามารถทางภาษา การคิดคำนวณ และความสามารถเชิงคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2543-2547 พบว่าความสามารถทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่นกัน

(2) ผู้เรียนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า สัดส่วนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับดีในมาตรฐานด้านผู้เรียนเกี่ยวกับการมีความรู้ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความรู้ที่จำเป็นตามหลักสูตร เพียงประมาณร้อยละ 12 และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประมาณร้อยละ 24 เท่านั้น

2) สภาพและปัญหาด้านครู

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้รายงานการสังเคราะห์สภาวะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทย พบว่าปัจจุบันครูในสถานศึกษาต้องรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบบริหารและแนวคิดการจัดการเรียนการสอน ครูต้องมีการกิจเพิ่มขึ้นจากงานวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดจากครู คือ ครูมีภาระการสอนมากทำให้ครูไม่มีเวลาในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้มากนัก ครูต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเอกสารรายงานการจัดการศึกษา ครูบางส่วนไม่ยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ครูบางส่วนทำผลงานเพื่อขอตำแหน่งโดยเบียดเบียนเวลาของผู้เรียน นอกจากนี้ พงษ์ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณวุฒิของครูและคุณภาพงานครูพบว่า ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่สอนตรงตามวุฒิวิชาเอกและวิชาโท ร้อยละ 77

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาวิกฤตการขาดแคลนครูทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพและจากการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกระดับชั้น คือ คุณลักษณะของครู การขาดแคลนครูผู้สอนในวิชานั้นๆ โรงเรียนมีครูขาดตามเกณฑ์ร้อยละ 61 ครูมีภาระงานสอนเฉลี่ย 22 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ครูมีภาระงานด้านธุรการรวมทั้งมีภาระงานในชุมชน ภาระที่ครูหนักใจที่สุดคือ การทำฐานข้อมูล การจัดทำรายงานต่างๆ ให้กับโรงเรียนและส่วนกลาง เช่น รายงานการประเมินผล รวมทั้งครูมากกว่าร้อยละ 70 มีภาระในการสอนบ้านและรถยนต์ร้อยละ 6 เป็นหนี้สหกรณ์และหนี้นอกระบบ และร้อยละ 49 อยากเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, 2550)

3) สภาพและปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน

ส. วาสนา ประवालพฤกษ์ (2548) ได้ศึกษาสถานภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค พบว่าในปี 2546-2547 โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันตามความพร้อมของโรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่สามารถดำเนินการได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสมักประสบปัญหามากในช่วงชั้นที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องบุคลากรและงบประมาณการจัดทำเอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยมาก ทำให้การบริหารงานขาดความต่อเนื่อง สำหรับปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้พบว่าโรงเรียนขาดแคลนครู ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยรวมและจากรายงานวิจัยเชิงลึกพบว่าสถานศึกษาประสบปัญหาในการจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตร เนื่องจากขาดแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจไม่ตรงกัน ครูขาดทักษะในการสอนให้นักเรียนมีความสามารถในการคิด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2549) ได้ประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จากพหุกรณีศึกษาพบว่า โรงเรียนเกือบทั้งหมดจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีการให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ครูมีการจัดการเรียนการสอนตามตัวอย่างที่ได้จากการศึกษาดูงานหรือ โดยการชี้แนะจากผู้เกี่ยวข้องแต่ความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ไม่ค่อยสอดคล้องกับแนวปฏิบัติทำให้ครูสับสนในการดำเนินงานสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (2550) ได้ติดตามสภาวะการณ์ครูรายจังหวัดและการสร้างตัวแบบการพัฒนาครูที่สนองตอบสภาวะการณ์และปัญหาในการทำงานของครูพบว่า ครูเห็นว่าตนเองมีความรู้ด้านการเรียนการสอนพอเพียง มีความเข้าใจในด้านหลักสูตร สามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้ และใช้การประเมินตามสภาพจริง และคิดว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายโดยทุกด้านมีค่าร้อยละมากกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาระดับความมั่นใจมากที่สุดมีครูเพียงร้อยละ 50 ที่สามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและประเมินตามสภาพจริงได้ ส่วนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสอนการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้น มีครูต่ำกว่าร้อยละ 50 ที่มีความมั่นใจในระดับมากถึงมากที่สุด

4) สภาพและปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

ส. วาสนา ประवालพฤกษ์ (2548) ได้ศึกษาสถานภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรคระดับปฏิบัติ พบว่าในช่วง พ.ศ. 2546-2547 การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนครูส่วนใหญ่ยังสับสนไม่มั่นใจในวิธีการปฏิบัติ โดยเฉพาะเทคนิคการวัดและ

ประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้การวัดและประเมินผลผู้เรียนไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้เรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าของการวัดผลการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติงาน การสร้างผลงาน ด้วยคิดว่าสุดท้ายครูให้ผ่านทั้งหมด ปัญหาอุปสรรคในการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่พบได้แก่ ความสับสนในร่างการเปลี่ยนแปลงระบบระเบียบวิธีปฏิบัติในกระบวนการประเมินการเรียนรู้จาก กระทรวงศึกษาธิการ เครื่องมือการประเมินผลไม่มีคุณภาพในด้านความเที่ยงตรง เนื่องจากครูไม่เข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งไม่ชัดเจนและมีมากเกินไป ขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ทำให้การวัดและประเมินผู้เรียนเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

5) สภาพและปัญหาด้านการส่งเสริมและสนับสนุนของผู้เกี่ยวข้อง

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก ด้านผู้บริหาร พบว่า สถานศึกษาที่มีผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารอยู่ในระดับดี ร้อยละ 82 รองลงมาคือ การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาระดับดี ร้อยละ 77 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) และจากการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู การปฏิบัติงานของสถานศึกษา ที่สร้างความศรัทธาในตัวผู้บริหารและครู รวมทั้งการดำเนินงานของสถานศึกษา สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชนและนโยบายของรัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

สรุปได้ว่า สภาพและปัญหาการจัดการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพและปัญหาในด้านผู้เรียน ด้านครู ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งปัญหาด้านการส่งเสริมและสนับสนุนของผู้เกี่ยวข้อง

2.2.2.8 ความจำเป็นที่จะต้องมีจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นับเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ในมาตรา 22 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน

สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 24 กำหนดว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2553)

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

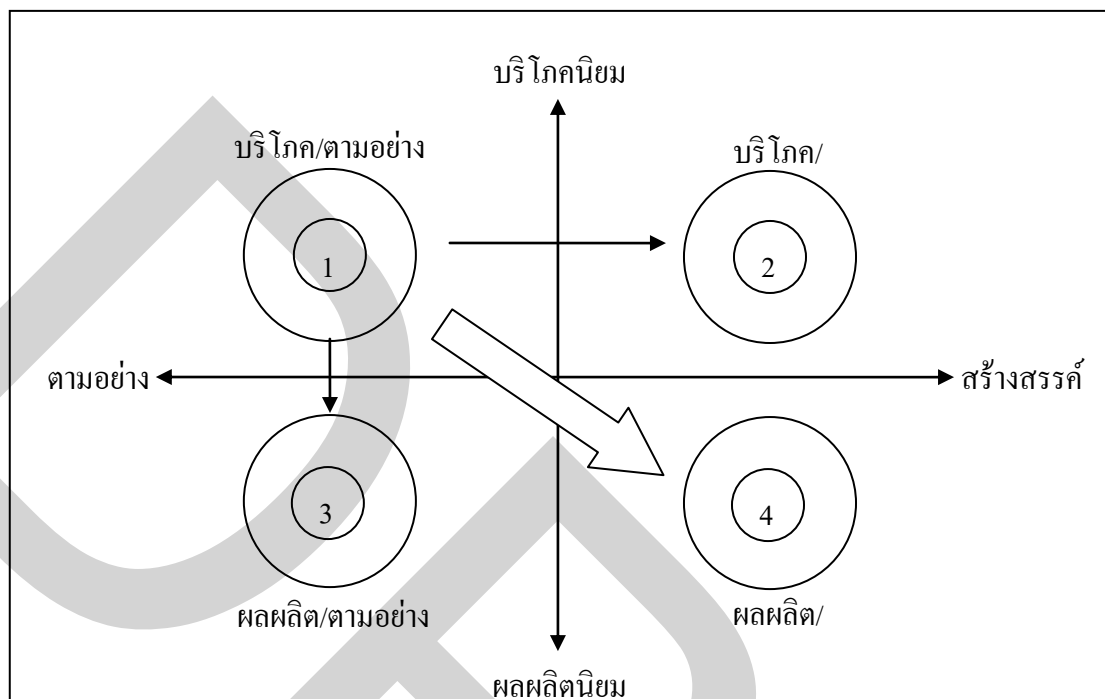
7) ในส่วนของความคิดเชิงสร้างสรรค์นั้นได้กำหนดไว้ในมาตรา 7 ว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นพระราชบัญญัติที่มุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของคนไทย ทั้งการปรับการเรียนของผู้เรียนที่เน้นการเรียนจากภาคทฤษฎี เป็นหลักและเปลี่ยนการสอนของผู้สอนจากการเป็นผู้บอกความรู้ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ที่หลากหลายมุมมองมากยิ่งขึ้น

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553) กล่าวว่า โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเรียกกันว่า ยุคหลังความทันสมัย (Post Modernity) จากสภาวะการแข่งขันของโลกโดยเฉพาะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจาย เชื่อมโยงทั่วถึงทั่วโลกทำให้เกิดโลกไร้พรมแดน สังคมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมที่ดำรงอยู่โดยขาดการศึกษาค้นคว้า ไม่มีการสร้างหรือจัดการให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ หรือสังคมที่มีแต่การเลียนแบบ จะถูกรอบงำทางความคิดทางเศรษฐกิจ การเมือง ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเอง จะเป็นสังคมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ และอยู่รอดได้ยาก ดังนั้น

จึงมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ ให้เป็นสังคมฐานความรู้ มีผู้คนที่รู้จักคิด สามารถสร้างหรือผลิตงานใหม่ มีการพัฒนาเชื่อมโยงความรู้ เป็นสังคมที่มีเหตุผลและมีผลและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)

นอกจากนี้สภาพสังคมปัจจุบัน ได้สะท้อนภาพความอ่อนด้อยของสังคมและการศึกษา คือ สภาพสังคมเต็มไปด้วยระบบบริโภคนิยม (Consumerism) อยู่ทั่วไปทั้งในค่านิยมและแนวปฏิบัติของผู้คนในสังคม และระบบการศึกษาก็ส่งเสริมดำเนินการไปในแนวของบริโภคนิยม เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ชัดเจนในหลักสูตรและการสอน ยังเป็นระบบบริโภครู้ บริโภคความเข้าใจ และบริโภคราคานิยมต่างๆ ตามครู หรือตามที่กำหนดไว้ในสังคม โดยไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้าง ประดิษฐ์ และพัฒนาสิ่งต่างๆ ขึ้นมาใหม่ให้กับตัวเองและสังคม ในกระบวนการเรียนการสอน ครูจะเป็นผู้ให้เป็นผู้บอกให้กับนักเรียน ในขณะที่นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้บริโภครู้จากครู ไม่สอนให้ผู้เรียนคิด ประดิษฐ์สร้างสิ่งต่างๆ ผู้เรียนจึงขาดการคิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตัวเองและสังคม ดังนั้นภาพการศึกษาที่เป็นอยู่จึงเป็นไปเพื่อระบบบริโภคนิยม บริโภคตามแบบอย่างคนอื่น และบริโภครูปแบบต่างประเทศเป็นสำคัญ ดังตารางที่ 2.1

รูปแบบที่ 1 : Brikkonต่างอย่างคนอื่น

รูปแบบที่ 3 : สร้างผลผลิตตามอย่างคนอื่น

รูปแบบที่ 2 : Brikkonตามอย่างสร้างสรรค์

รูปแบบที่ 4 : สร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์

ภาพที่ 2.4 รูปแบบBrikkonนิยมในสังคมไทย

ที่มา : ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2553)

ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน ต่อสังคมในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันกันอย่างรุนแรงได้ จึงควรเปลี่ยนกระแสดการศึกษาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษา ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นในวงการการศึกษา แล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (Creative) เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิดสติปัญญา วิธีการของการศึกษานั้นๆ โดยเปลี่ยนกระแสดการศึกษาจากการBrikkonตามคนอื่น ให้เป็นกระแสที่สร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ ให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการคิด การประดิษฐ์ การสร้างสิ่งใหม่ๆ อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดใหม่ๆ สังคมมีคณคิดใหม่ๆ สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ โดยเหตุนี้ลักษณะของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยจึงต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1) การคิดวิเคราะห์ (Critical Mind) ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ เพื่อเข้าใจ เรียนรู้ และ
เข้มแข็ง

2) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Mind) คิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองและสังคม

3) การมีผลผลิต (Productive Mind) การมีผลผลิตใหม่ๆ ด้วยค่าของคนต้องมีผลงาน

4) การมีความรับผิดชอบ (Responsible Mind) ต่อตนเองและสังคมและสิ่งแวดล้อม
ภายนอก

นอกจากนี้เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีความคิด
ริเริ่มสร้างสรรค์เนื่องจาก

1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ช่วยให้เราแก้ปัญหาได้ลงตัวกับปัญหา ซึ่งในโลกปัจจุบันมี
การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การแก้ปัญหาด้วยวิธีการเดิมๆ มักจะใช้ไม่ได้ผล ความคิดสร้างสรรค์
จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทั้งในระดับโลก ระดับชาติ ระดับองค์กร ระดับสถานศึกษา คนถึงระดับ
ปัจเจกบุคคล ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เราแก้ปัญหาเดิมด้วยวิธีการใหม่ ทำให้ได้สิ่งที่ดีกว่า

2) ความคิดสร้างสรรค์ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ไม่หยุดยั้ง ในโลกของการแข่งขันทำให้
ต้องมีการพัฒนาอย่างไม่หยุด หากหยุดเมื่อใด เท่ากับเดินถอยหลังทันที เทคโนโลยีปัจจุบันมีการ
แข่งขันกันในด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อผลิตสิ่งใหม่ๆ

3) ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เราได้สิ่งที่ดีกว่า แทนการจมอยู่กับสิ่งเดิมๆ ความคิด
สร้างสรรค์ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้ ถ้าพยายามพัฒนาตนเอง มองปัญหาที่
เกิดขึ้นในบริบทที่เป็นอยู่จะทำให้แก้ปัญหา และพัฒนาอาชีพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

4) ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญของความฉลาด Sternberg (1996) ได้
เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเฉลียวฉลาดที่ประสบความสำเร็จ โดยกล่าวว่า คนเราจะเฉลียวฉลาดได้
นั้น ต้องประกอบไปด้วยความฉลาด 3 ด้าน คือ

(1) ความฉลาดในการสร้างสรรค์ (Creative intelligence) หมายถึง ความสามารถในการ
ไปไกลกว่าสิ่งที่กำหนดมาแล้ว แต่สร้างสรรค์แนวคิดที่แปลกใหม่ และน่าสนใจให้เกิดขึ้นอย่าง
สมดุล และประยุกต์เข้ากับความฉลาดในการวิเคราะห์และฉลาดในการปฏิบัติจริง จึงนับว่าเป็น
ความเฉลียวฉลาดที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

(2) ความฉลาดในการวิเคราะห์ (Analytical Intelligence) ความสามารถในการ
วิเคราะห์และประเมินแนวคิดที่คิดขึ้นนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ นักคิด
สร้างสรรค์ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ความคิดของตนเอง และประเมินข้อดี แทนที่จะไล่
ตามความคิดที่ใช้การไม่ได้

(3) ความฉลาดในการปฏิบัติจริง (Practical Intelligence) คือความสามารถในการแปลทฤษฎีสู่การปฏิบัติ และแนวคิดที่เป็นนามธรรมสู่การบรรลุผลสำเร็จภาคปฏิบัติ

สรุปว่า กระบวนการความคิดสร้างสรรค์เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างความฉลาดในการวิเคราะห์ และความฉลาดในการปฏิบัติ ซึ่งการจะเป็นนักคิดสร้างสรรค์ที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องมีความสมดุลระหว่างเกณฑ์ทั้ง 2 ด้าน เพื่อจะเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงที่สามารถคิดนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ ขณะเดียวกันก็สามารถเลือกได้ว่า ความคิดใดเป็นความคิดที่ดีกว่า และรู้อย่างไรที่จะทำอะไร จึงจะสามารถขายความคิดนั้นได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้เราเห็นโอกาสใหม่ๆ ความเป็นไปได้ใหม่ๆ พบโอกาสความสำเร็จในการแก้ปัญหาและการทำสิ่งต่างๆ แทนการติดยึดรูปแบบเดิมๆ ซึ่งไม่ได้ช่วยให้ก้าวหน้าแต่อย่างใด หากการพัฒนาศักยภาพของสมองในส่วนของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพ จะพบว่าทุกๆ ปัญหาที่มีคำตอบดีๆ สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

2.2.2.9 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์นี้ รัฐบาลของสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ได้เป็นผู้ริเริ่มขึ้นในปี พุทธศักราช 2540 รัฐบาลของอังกฤษได้ดำเนินการจัดทำสมุดปกขาว เรื่องความเป็นเลิศในโรงเรียนขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ ดำเนินการโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติด้านการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (The National Advisory Committee on Creative and Cultural Education) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและการทำงานร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมสื่อและการกีฬา เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐมนตรีในด้านการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์และเชิงวัฒนธรรมของเยาวชน ด้วยการเรียนในระบบและนอกระบบ เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันและเพื่อให้ข้อเสนอสำหรับหลักการนโยบายและการปฏิบัติ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดทำสมุดปกขาวเดิมเป็นเรื่องของการยกระดับมาตรฐานของความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคำนวณ เป็นฐานคิดสำคัญ แต่เมื่อเห็นว่ากรอบความคิดดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอกับสิ่งท้าทายใหม่ๆ ทางด้านการศึกษาจึงให้ความเห็นว่าหากจะเตรียมพร้อมรับคริสต์ศตวรรษที่ 21 แล้วจะต้องทำมากกว่าปรับปรุงทักษะการอ่านออกเขียนได้และการคำนวณ การศึกษาจะต้องกว้างไกล ยืดหยุ่นได้และมีแรงจูงใจ ต้องตระหนักถึงความสามารถที่ต่างกันและให้ผลเลิศกับทุกคน

ในปีพุทธศักราช 2542 คณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติด้านการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมของประเทศอังกฤษชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ (Creative

Education) ยุทธวิธีที่จะช่วยปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้เป็นเรื่องสนุกสำหรับเด็ก และพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างเท่าทันในแห่งความเป็นจริง เพราะการสร้างสรรค์จะ ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหามาในชีวิตรวม แม้การสร้างสรรค์กับการแก้ปัญหาจะไม่ใช่อะไรที่เหมือนกัน และไม่ใช่ทุกปัญหาต้องอาศัยการสร้างสรรค์เสมอไป แต่การสร้างสรรค์เป็นการ รวมถึงการมองเห็นปัญหาที่ไม่คาดคิด และนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ ได้

2.2.2.10 การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1) โครงการนำร่องการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

การจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนทักษะ ความคิด จินตนาการ เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ที่มีคุณค่า สามารถนำ ความรู้และทักษะที่ได้มาปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานและการดำเนินชีวิต รูปแบบ และวิธีการ จัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ นอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแล้วยังเป็นการสร้าง ความสมดุลระหว่างหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล รวมทั้งการเชื่อมโยง สถาบันการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

รูปแบบสถานศึกษาตามแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย ได้มีการจัดทำโครงการ นำร่องการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ โดยมีสถานศึกษาและพิพิธภัณฑสถาน จำนวน 7 แห่ง เข้าร่วม โครงการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้แก่ 1) โรงเรียนจิราศาสตร์วิทยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม ในพระ บรมราชินีบุปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร 4) โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) กรุงเทพมหานคร 5) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพมหานคร 6) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 7) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หุ่นจี้ผึ้งไทย จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

(1) แนวคิดและหลักการการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ การจัดการศึกษาเชิง สร้างสรรค์เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวสำหรับอนาคต เข้าใจความจริง ของสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถคิดจินตนาการการวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ ตามสภาวะ ของปัญหาที่เกิดขึ้น และหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม สถาบันการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึง จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ

(2.1) ผู้บริหารสถานศึกษา/แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ การบริหารจัดการด้านหลักสูตร เวลา และกระบวนการเรียนรู้ให้มีการปฏิบัติจริงและนิเทศให้ผู้สอนทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้พัฒนารูปแบบวิธีการที่ส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนได้รับการพัฒนาและประสานความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์บรรลุผลตามเป้าหมาย

(2.2) ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยเน้นความรู้ จินตนาการ เชื่อมโยงเปรียบเทียบวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้ในที่สุด โดยผู้สอนจะต้องตระหนักในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างสรรค์
2. ยุทธศาสตร์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์
3. องค์ประกอบของการเป็นผู้สอนที่ดีและปัจจัยที่ช่วยให้ผู้สอนมีการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์
4. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์

(2.3) ผู้เรียน ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ มีความสนใจใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เข้าใจถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีอิสระทางความคิด และทำงานได้อย่างสร้างสรรค์

(2.4) หลักสูตร มีความเหมาะสมด้านเนื้อหาสาระและเวลาในการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และกีฬา มีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และความต้องการของชุมชน

(2.5) การบริหารจัดการ เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต้องสร้างความร่วมมือทั้งด้านการบริหารและการจัดการจากองค์กรภายนอก

(2.6) การระดมทรัพยากรและการสร้างเครือข่าย การดำเนินงานในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ให้บรรลุเป้าหมาย ต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคม สนับสนุน ส่งเสริมงบประมาณ องค์ความรู้ ความชำนาญการ บุคลากรสื่อรวมทั้งการสร้างเครือข่าย

(2.7) การประเมินผลโครงการ

(3) เป้าหมายของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายไปสู่จินตนาการการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(4) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการสร้างสรรค์ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการสร้างสรรค์ แก่ผู้เรียน ประกอบด้วย

(4.1) การสอนอย่างสร้างสรรค์และการสอนเพื่อการสร้างสรรค์ ผู้สอนควรมี บทบาทและคุณสมบัติ ดังนี้

ก. บทบาท

1. จัดทำแผนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน ให้มีความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระตามหลักสูตรกำหนดและการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์
2. จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เชื่อมโยง และแสดงออกทางความคิดหรือสร้างผลงานสร้างสรรค์ของตน โดยดูแลผู้เรียน ทั้งชั้น/กลุ่ม แต่ขณะเดียวกันก็ให้ความเอาใจใส่ผู้เรียนแต่ละคน
3. กระตุ้นและให้กำลังใจผู้เรียนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น มีความกระตือรือร้น ค้นพบศักยภาพและเกิดความภูมิใจในการทำงานที่ทำทนาย
4. จัดกิจกรรม/เวทีที่เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในผลงานการสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจพร้อมทั้งเป็นการรับฟังความคิดเห็น/คำติชมของผู้อื่น เพื่อนำมาพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นต่อไป
5. อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนค้นคว้าและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง
6. ประสานและนำองค์ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง รวมทั้งแนะนำผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้เหล่านั้นด้วยตนเอง

ข. คุณสมบัติ

คุณสมบัติทั่วไป

1. มีความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตร
2. มีจิตวิทยา เข้าใจเรื่องสมอง และพัฒนาการของผู้เรียน

3. รู้จักผู้เรียน เข้าใจความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
4. มีวินัยในตนเอง มีความอดทน เสียสละ ให้ความอบอุ่นและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

ดีแก่ผู้เรียน

5. มีแรงจูงใจ มีพลัง มีความกระตือรือร้น และมีความมุ่งมั่น
6. มีการสื่อสารที่ดีและเป็นผู้ฟังที่ดี

คุณสมบัติเฉพาะ

1. มีความรู้และเข้าใจแนวคิดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และประโยชน์ของการสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนและสังคมโดยรวม

2. มีความเชื่อมั่นและคาดหวังสูงในตัวผู้เรียนทุกคน มิใช่เฉพาะผู้เรียนที่มีความสามารถสูงเท่านั้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ

3. ยอมรับในความคิดเห็นที่หลากหลายโดยการตั้งคำถามแบบเปิดกว้าง

4. มีความสามารถในการ

4.1 จัดทำแผนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่มีความสมดุล

4.2 จัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

4.3 กระตุ้นและให้กำลังใจผู้เรียนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและมีส่วนร่วม

ร่วมในงานที่ทำทนาย

4.4 จัดกิจกรรม/เวทีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในผลงาน

4.5 อำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาที่ดี

4.6 ประสานและสร้างเครือข่ายเพื่อนำองค์ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้มาใช้จัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

ใช้จัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

2) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้โดย

มีองค์ประกอบ

2.1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2) การแสวงหาคำตอบ

2.3) รู้จักการคิดวิเคราะห์

2.4) การสังเคราะห์สร้างสรรค์และประเมินค่า

การพัฒนา “ความคิดสร้างสรรค์” ให้เกิดแก่ผู้เรียนต้องการกำหนดรูปแบบการสอนที่แตกต่างไปจากวิธีการสอนเดิมที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนด ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด สามารถปลดปล่อยพลังทางปัญญาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาคำถามเป็น มิใช่กำกับตามแนวทางที่ผู้สอนวางไว้ แนวคิดนี้นำไปสู่บริเวณที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากน้อยไปหามากที่มีลักษณะ

แตกต่างกันในบริเวณ 3 บริเวณ (3 Zones) ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546, น. 13-15)

1. บริเวณที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ โดยไม่ต้องคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์น้อย ในลักษณะนี้ผู้เรียนอาจรู้สึกสบายเพราะไม่ต้องมีภาระในการคิด จึงเรียกการเรียนรู้ในบริเวณนี้ว่า “เขตสบาย” แต่ไม่ได้เรียนรู้และสร้างสรรค์ (Comfort Zone)

2. บริเวณที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองบ้าง เมื่อนำสิ่งที่ได้ค้นพบมาคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ผู้เรียนจึงเกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ในลักษณะนี้ผู้เรียนอาจรู้สึก “อึดอัด” ไม่สบายใจนักเพราะมีภาระที่ต้องคิดและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น จึงเรียกการเรียนรู้ในบริเวณนี้ว่า “เขตอึดอัดใจ” แต่ได้เรียนรู้และสร้างสรรค์บ้าง (Intermediate Zone)

3. บริเวณที่ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้และสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ด้วยการคิด วิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ในลักษณะนี้ ผู้เรียนอาจรู้สึกอึดอัด และเคร่งเครียดในการคิดแก้ไขปัญหา (Discomfort Zone) แต่สิ่งที่ได้รับจะนำไปสู่การทำท่ายในการเรียนรู้ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยตนเอง จึงเรียกการเรียนรู้ในบริเวณนี้ว่า “เขตท้าทาย” เกิดความภูมิใจได้เรียนรู้และสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ บริเวณการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น สรุปเป็นแผนภูมิ ดังนี้

เขตแห่งความท้าทาย นักเรียนคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง
เกิดความภูมิใจในตนเอง มีการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งใหม่

เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่มาก

เขตเกิดการเรียนรู้บ้าง = ผู้สอนยังคงเป็นผู้กำกับ
การเรียนรู้แต่ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ด้วย
ผู้เรียนอีกอึด แต่ได้เรียนรู้และสร้างสรรค์

เกิดการเรียนรู้ใหม่บ้าง

เขตแห่งการกำกับดูแล ผู้สอนเป็นผู้ให้
ผู้เรียนเป็นผู้รับ ไม่มีการคิดวิเคราะห์
เพิ่มเติม ผู้เรียนสบาย ทำให้ไม่ได้เรียนรู้
และสร้างสรรค์

เกิดการเรียนรู้น้อย

ภาพที่ 2.5 บริเวณการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546)

(5) สถาบันการศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ตรวจสอบความพร้อมของสถาบันการศึกษาในการดำเนินงาน
2. กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และแผนปฏิบัติการประจำปี
3. สร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และวิธีการในการจัดการศึกษาเชิง

สร้างสรรค์โดยกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

- 3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- 3.2 สำรวจแหล่งการเรียนรู้และวิทยากรท้องถิ่น
- 3.3 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการจัดกระบวนการเรียนรู้
- 3.4 พัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการโดยสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้

3.5 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการและความคิดริเริ่มเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน

3.6 เน้นการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและแสดงออก อย่างเหมาะสม

3.7 ออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความสามารถและทักษะด้านการคิด การเชื่อมโยง และการสร้างสรรค์ ผลงานที่เป็นประโยชน์

3.8 พัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.9 สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน

3.10 วิจัยพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.11 จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน สร้างและขยายเครือข่าย

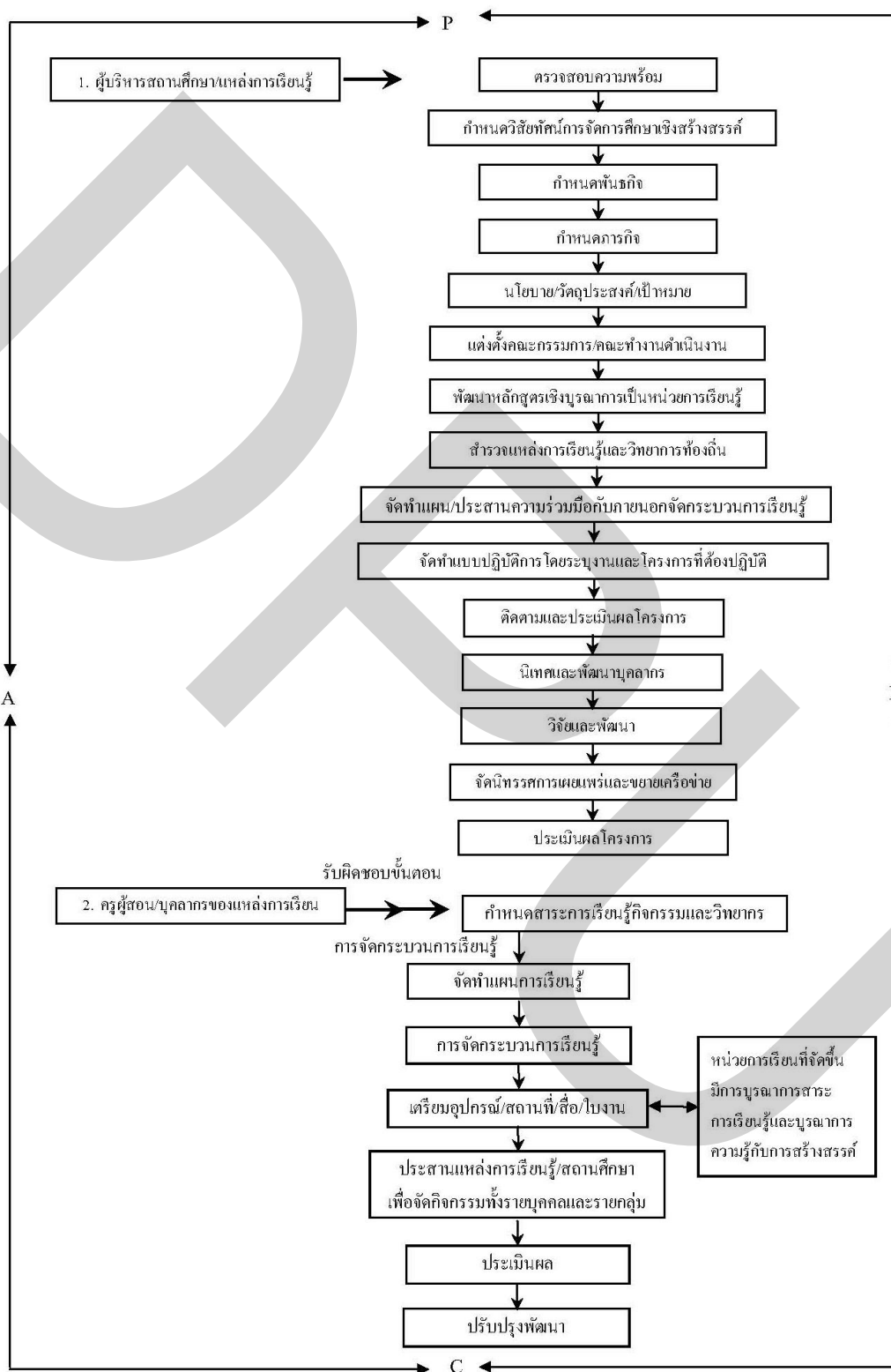
4. ประเมินผลโครงการ

ข. แหล่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน แหล่งการเรียนรู้จะต้องมีการเตรียมตัวดังนี้

1. จัดทำแผนงานประจำปีของการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับสถาบันการศึกษา
2. เตรียมความพร้อมในการรองรับผู้เรียนที่มาศึกษาหาความรู้
3. พัฒนาบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้
4. ระดมทรัพยากรจากภายนอกมาสนับสนุน และสร้างเครือข่าย

(6) ขั้นตอนการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาร่วมกับแหล่งการเรียนรู้ จะต้องดำเนินการตามหลักการบริหารโครงการอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการ PDCA (P-Plan, D-DO, C-Chec , A-Action)

ขั้นตอนการดำเนินงานสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 2.6 ขั้นตอนการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาร่วมกับแหล่งเรียนรู้

(7) ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ต้องสามารถวัดได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากผู้จัดและผู้เรียนดังนี้

ก. ดัชนีชี้วัดจากผู้จัด พิจารณาได้จาก

1. ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถาบันการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องและการได้รับการสนับสนุน
2. การประสานความร่วมมือที่ดีระหว่างสถาบันการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ ในชุมชนในทุกขั้นตอน นับแต่การวางแผน การจัดกิจกรรม และการประเมินผล
3. หลักสูตรมีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน
4. ทักษะความสามารถของครู/ผู้สอน/เจ้าหน้าที่ ในการนำสาระการเรียนรู้และเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ตระหนักถึงความสำคัญของการแสวงหาความรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้
6. ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติในการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ข. ดัชนีชี้วัดผู้เรียน ผู้เรียนเมื่อได้รับการสอนเชิงสร้างสรรค์แล้วจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความคิดริเริ่ม และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
2. มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทักษะในการทำงานเป็นทีม
3. มีการบูรณาการทางความคิดแบบองค์รวม สามารถคิดอย่างเป็นระบบ รู้วิธีแก้ไขปัญหา
4. มีความสามารถในการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม สามารถจำแนกความแตกต่าง เปรียบเทียบและคิดค้นสิ่งใหม่ๆ
5. การศึกษา ค้นคว้า เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิม แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
6. มีการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการและนำไปสู่ความสำเร็จมีความสามารถบริหารเวลาในการทำกิจกรรมได้สำเร็จ ตามระยะเวลาที่กำหนด
7. รู้จักใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม และคุ้มค่า
8. รู้จักและภาคภูมิใจในตนเองและนำตนเองไปปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

9. นำเสนอผลงานได้อย่างภาคภูมิใจ

10. มีผลการเรียนดีขึ้น ใฝ่เรียนใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

(8) การวัดและประเมินผล ต้องใช้เทคนิคที่หลากหลายในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการและเจตคติและกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องได้มาร่วมประเมินจะทำให้การประเมินมีความเที่ยงตรง เกิดการยอมรับและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

(9) ขั้นตอนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติ

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของสถานศึกษา

ขั้นที่ 1 จุดประกาย

ขั้นที่ 2 ขยายเพื่อพัฒนา

ขั้นที่ 3 ค้นหาเพื่อแบ่งปัน

ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์อย่างรู้คุณค่า

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของแหล่งการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การวางแผน

ขั้นที่ 2 จัดทำเนื้อหา

ขั้นที่ 3 ดัชนีชี้วัด

(10) การวัดและประเมินผล

สถาบันการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้จะมีการวัดและประเมินผลการดำเนินโครงการร่วมกัน ผู้ประเมินจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงแนวคิด ลักษณะและบทบาทของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้การประเมินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้บูรณาการระหว่างศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาและวิทยาศาสตร์ เปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ โดยมีครู เป็นผู้ช่วย เป็นผู้อำนวยการให้เกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ขึ้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มาปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน และการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังนำมาซึ่งความสมดุลระหว่างหลักสูตร วิธีจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล รวมทั้งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา และแหล่งการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย

บทเรียนสำหรับ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Education) กับการเรียนรู้ศิลปะ และวัฒนธรรมพบว่า

1. ชีวิตจริงของผู้เรียนต้องเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่ท้าทายไม่คาดคิดมาก่อนมีอยู่มากมาย ผู้บริหารต้องเน้นความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถปรับตนให้เหมาะสมและมีความสามารถในการสื่อสารมากขึ้น

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกโรงเรียนควรมีการทบทวนข้อกำหนดเกี่ยวกับการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Education) กับการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมให้มากขึ้น

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ บทบาทของครูผู้สอนคือการรับรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์ของผู้เรียนและช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

4. การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่น เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และสร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนในการอนุรักษ์ และพัฒนาสืบไป

5. การประเมินและพัฒนา การตรวจสอบและประเมินตามสภาพจริง มีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานความสำเร็จ ความก้าวหน้าของผู้เรียนและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

6. การอบรมพัฒนาบุคลากรในระยะเริ่มต้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสอนของครูเป็นสิ่งท้าทายและจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ๆ ในการฝึกอบรมเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์

7. การระดมสรรพกำลังความสำเร็จของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียน

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาของไทย เพื่อให้เด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคตเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างเต็มภาคภูมิ ต้องสร้างความเข้าใจให้ความสำคัญและผลักดันคุณภาพอย่างจริงจังจึงจะประสบความสำเร็จ

2) สัตตศิลา : หลัก 7 ประการในการเปลี่ยนผ่านการศึกษา

สังคมไทยปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมบริ โภค มีการรับข้อมูลข่าวสารตามโลก ดิจรอบตามรูปแบบของสิ่งต่างๆ เช่น การศึกษา การทำงาน การตั้งมาตรฐานการทำงานหรือผลผลิตไว้ที่ระดับธรรมดา ชอบทำงานคนเดียว ตามแบบตะวันตก เนื่องจากเห็นว่าทันสมัยและเจริญกว่า ให้เป็นสังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้ที่เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ นำความรู้ไปใช้ในการทำงาน หรือสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ ในขณะที่เดียวกันก็

คงไว้ซึ่งความเป็นไทยไว้ได้อย่างภาคภูมิ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ มีการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีอย่างเป็นแบบแผนและมีค่าใช้จ่ายในการถ่ายทอดความรู้ลดลง เพื่อนำไปสู่แนวทางการทำงาน ผลผลิตการบริโภคและการศึกษาแบบใหม่ เพื่อให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศ เป็น Knowledge Workers หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ และทักษะที่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นนานาชาติ สามารถลงทุนร่วมกับต่างประเทศได้อย่างทัดเทียม ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่อย่างมากในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การจัดการศึกษาที่จะสามารถพัฒนาทรัพยากรบุคคลได้เต็มศักยภาพนั้น จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ เพื่อให้สนองต่อความต้องการของประเทศ และเพื่อให้ได้หลักการ แนวคิด และนวัตกรรมทางการศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อาจารย์และนักวิจัยของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันพัฒนาโครงการวิจัยและพัฒนา เรื่องการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยโครงการวิจัยและพัฒนานี้ได้ดำเนินการในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใน 5 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยมีโรงเรียนแกนนำภูมิภาคละ 2 โรงเรียน มีโรงเรียนเครือข่าย และมีการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในภูมิภาคต่างๆ อีก 9 มหาวิทยาลัย โดยแบ่งโครงการวิจัยออกเป็น 7 ด้าน คือ (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ และคณะ, 2550)

หลักที่ 1 คุณลักษณะบุคคลที่พึงประสงค์ (4ร.)

ร. 1 : รู้ทัน รู้นำโลก (Smart Consumer) มีคุณลักษณะ คือ

1. มีทักษะในการแสวงหา/คัดสรร/สร้างความรู้ โดยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสวงหา/คัดสรรและสร้างความรู้ ตลอดจนการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ

2. มีทักษะการใช้และการจัดการความรู้ คือ การนำสิ่งที่เรียนรู้และข้อมูลที่รวบรวมมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจโดยใช้ไหวพริบ การคิดวิเคราะห์พิจารณาและประมวลความรู้มาปรับใช้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

3. มีทักษะทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี คือ สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่ากับงาน

4. มีทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหา กล่าวคือ มีความสามารถในการจำแนกแยกแยะความคิดและความรู้สึก อีกทั้งยังสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์และตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนยอมรับ

ข้อผิดพลาดหรือผลการกระทำของตนเองได้อย่างมีสติ นอกจากนี้ต้องสามารถแก้ปัญหาซึ่งนับเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

5. มีทักษะทางภาษาและการสื่อสาร ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เปรียบได้กับ Know –What หมายถึงทักษะ ความสามารถด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภาษาแม่ และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งสามารถแสดงความคิดได้หลากหลาย เสนอข้อคิดเห็น หรือให้คำตอบได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ร.2 : เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญการปฏิบัติ (Breakthrough Thinker) ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะย่อยที่เทียบได้กับ know- Why และ Know-How) ซึ่งได้แก่

1. การคิดใหม่ /การคิดสร้างสรรค์ /การคิดเชิงแหงตลอด คือเป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ๆ สร้างสรรค์ และคิดเชิงแหงตลอดทำให้สามารถคิดนอกกรอบ มองเห็นสิ่งต่างๆ ในแง่มุมต่างๆ โดยไม่ยึดติดอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ หรือความคุ้นเคยเดิม มีกระบวนการคิดที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

2. จิตมุ่งคุณภาพ มาตรฐาน และความเป็นเลิศ บุคคลที่มีจิตมุ่งคุณภาพเป็นผู้มีความตั้งใจหรือมีแรงบันดาลใจในการทำงาน จนได้ผลงานที่มีมาตรฐาน หรือมีความเป็นเลิศ ซึ่งต้องใช้ความสามารถ ความตั้งใจ และความรู้สึกลึกซึ้งทางบวกที่มีต่อการสร้างงาน การแก้ไขปัญหาและอุปสรรค และการรู้จักรักษาคุณภาพของงาน

ร.3 : รวมพลังสร้างสรรค์สังคม (Social Concerns) การรวมพลังเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคม หรือชาติบ้านเมือง ให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ย่อมนำมาซึ่งประโยชน์ของสังคม ประกอบด้วย

1. การทำงานแบบร่วมมือเป็นทีมและสร้างเครือข่าย ความราบรื่นและความสำเร็จเบื้องต้นในการติดต่อสื่อสารในโลกไร้พรมแดน ต้องอาศัยการทำงานของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งการพัฒนาบุคคลให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นงานทางศิลปะอันแยกกาย และละเอียดอ่อนที่บุคคลจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ตั้งแต่แรกเริ่มของชีวิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการ คือ ความสามารถในการจัดระบบและวางแผนการทำงานในการบรรลุผลได้ดีเยี่ยม ตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดภายใต้เงื่อนไขของเวลา การเงิน และข้อจำกัดทางทรัพยากรต่างๆ

3. การแข่งขัน/อดทน/สู้สิ่งยาก คือการสนับสนุนให้บุคคลเรียนรู้ถึงการแข่งขันอย่างมีน้ำใจเป็นนักกีฬา เนื่องจากสภาพการณ์ปัจจุบันมีการแข่งขันสูง แม้ว่าบุคคลมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนแต่ในการปฏิบัติจริง ทุกคนต้องแข่งขันกัน ดังนั้นการแข่งขันกับผู้อื่นต้องคำนึงถึงการเรียนรู้

ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ให้โอกาสผู้อื่นได้แข่งขันกับตนเองอย่างเสมอภาค สะอาด โปร่งใส และตรงไปตรงมา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลในการอยู่ร่วมสังคมเดียวกันอย่างสงบสุข

4. การเห็นแก่ส่วนรวม เป็นธรรม และยั่งยืน หมายถึง การที่บุคคลมีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และตระหนักถึงการรวมพลังของมนุษย์ที่ช่วยผลักดันให้เกิดความเจริญ ดังนั้นจึงยอมที่จะเสียสละผลประโยชน์เล็กน้อยส่วนบุคคล ซึ่งส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังความคิดและความเชื่อที่เป็นประชาธิปไตย

ร.4 : รักษ์วัฒนธรรมไทยใฝ่สันติ (Thai Pride) คือ การบุคคลที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ด้วยความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของความเป็นไทย รู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นของตน และสามารถนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยการสร้างผลผลิตที่มีมูลค่า และคงความเป็นไทยได้อย่างสมบูรณ์ ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาอนาคตที่แข็งแกร่งอย่างมีเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่สังคมไทยต้องการและแตกต่างจากสิ่งที่กำหนดไว้ในสังคมตะวันตก

หลักที่ 2 การจัดหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรายบุคคล (4F)

แนวคิดหลักของการจัดการเรียนการสอนต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก โดยเฉพาะต้องสอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติ สักยภาพ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน แนวทางการจัดการศึกษาจึงมีหลักสำคัญ 4 ประการ คือ Fun-Find-Focus-Fulfillment หมายถึง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่มีความสนุกสนาน ได้เรียนในสิ่งที่ทำให้ตนเองได้ค้นพบตนเอง จากกิจกรรมที่โรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องจัดให้ ได้เรียนในสิ่งที่สนองต่อความต้องการของตนเองและได้รับการเติมเต็มจนเป็นบุคคลคุณภาพในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ การนำเสนอแนวคิดสำคัญนี้จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ แนวคิดของ Fun-Find-Focus ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา และเมื่อก้าวสู่ระดับมัธยมศึกษาที่มีการใช้แนวคิด Fulfillment เพื่อต่อยอดศักยภาพของผู้เรียนให้สมบูรณ์โดยพื้นฐานการเรียนการสอนยังมีฐานของหลักการ Fun-Find-Focus เหมือนเดิม หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นรายบุคคล (4F) ประกอบด้วย

1) Fun เป็นการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เด็กจะเรียนอย่างสนุกสนานและมีความสุขในการเรียนรู้ โดยสัมผัสความสนุกสนานและมีความสุขจากกิจกรรมสัปดาห์แสนสนุกสนานหรรษา (ตลาดนัดวิชา) คิดเป็นร้อยละ 5 ของเวลาเรียนทั้งหมด โดยเป็นการสอนทักษะชีวิต เช่น วิชาสนุกกับต้นไม้ ห้องสมุดมหัศจรรย์ และหนึ่งสมองสองมือ เป็นต้น โดยครูและผู้ปกครองของเด็กจะเป็นแกนหลักในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถ

เล่าเรียนสิ่งใหม่ๆ รอบตัว (Explore) ได้อย่างสนุกสนานและมีความสุขในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ได้เข้าร่วมนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

2) Find เป็นการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ซึ่งจะได้มีโอกาสเลือกเพื่อน เลือกวัน และเลือกเวลาเรียน โดยที่เด็กจะเริ่มมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์หลักสูตรสถานศึกษาของตนร่วมกับครู และผู้ปกครอง โดยเป็นหลักสูตรการเรียนและกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ค้นพบ (Find) ศักยภาพ ความถนัด ความชอบ ความสนใจของตนเองได้บางส่วน (Experiment) โดยเด็กสามารถเลือกเรียนในวิชาต่างๆ เช่น ดนตรี ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ และศิลปะ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 15 ของเวลาเรียนทั้งหมด เพื่อเปิดโลกกว้างให้แก่เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งใหม่ๆ ว่าตนมีความชอบหรือสนใจในเรื่องใดๆ รอบตัว เมื่อเด็กเริ่มรับรู้ถึงความสนใจและความต้องการของตนเองในการเรียนรู้ เพื่อต่อยอดให้เขารู้จัก Find ต้องให้เขาเริ่มค้นหาตัวเองจากแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ โดยเปิดโอกาสให้เด็กในการเรียนรู้วิธีการจัดการกับความรู้ (Learn How to Learn) ศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่ตนเองต้องการ เหมือนกับการสอนให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้และทำอย่างไรที่จะเข้าถึงข้อมูลความรู้ที่ตนเองต้องการ หรือร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เขารู้จักค้นหาตัวเองว่าจริงๆ แล้วเขาชอบ หรือมีความสนใจด้านไหน จากนั้นจึงมาบริหารจัดการความรู้ของตน (Knowledge Portfolio)

3) Focus เป็นการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เด็กจะมีโอกาสค้นหาจุดเด่นที่ตนเองมีความสามารถและความถนัดได้มากขึ้น โรงเรียนจะจัดหลักสูตรซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีให้เด็กเรียนคิดเป็นร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด ในระดับนี้ นักเรียนจะเริ่มรู้ว่า ตนเองมีความสนใจหรือความชอบในด้านใด ดังนั้นเด็กจึงเป็นผู้จัดหลักสูตรการเรียนรู้อของตนเอง มีครูและผู้ปกครองร่วมพิจารณา และให้ข้อคิดเห็น หลักจากค้นพบตัวเองโดยการเลือกเรียนวิชาที่ชอบและไม่ชอบแล้ว นักเรียนจะสามารถหาจุดเด่นหรือศักยภาพที่แท้จริงของตนเองได้ (Focus) โดยเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองถนัด สนใจและชอบจริงๆ และเริ่มเรียนรู้การต่อยอดความรู้เพิ่มเติม (Extend) ให้มีความรู้ลึกมากขึ้น (Deepening) หรืออาจจะศึกษาเล่าเรียนวิชาใหม่ๆ ที่น่าสนใจลอง (Broadening) เพื่อให้ความรู้ที่ตนเองสนใจนั้นแผ่ขยายไปทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง เพื่อสร้างจุดเด่นของตนเอง เช่น นักเรียนอาจจะเข้าเรียนวิชาพัฒนาคณิตศาสตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ใหม่ๆ เป็นต้น เพื่อขยายความรู้เชิงลึกในด้านคณิตศาสตร์ และเชิงกว้างด้านคอมพิวเตอร์

4) Fulfillment เป็นการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา นักเรียนจะมีโอกาสศึกษาหลายแนวที่แตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนที่มีศักยภาพ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจที่แตกต่างกันได้รับการส่งเสริมพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมีความสุขสนุก

กับการเรียน รายวิชาของสาระการเรียนรู้จำแนกเป็น (1) กลุ่มวิชาพื้นฐาน (2) กลุ่มวิชาเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน โดยเด็กจะเป็นแกนหลักในการสร้างหลักสูตรในลักษณะเติมเต็มศักยภาพของเขาเป็นรายบุคคลตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัดที่เขาค้นพบ (Excel) เพื่อเติมเต็มศักยภาพของเขาเป็นรายบุคคล ทำให้เขามีโอกาสตัดสินใจที่จะเติมเต็ม โดยเลือกกิจกรรมรายวิชาเพิ่มเติมให้แก่ตัวเอง (Self Fulfillment) ภายใต้ความเห็นชอบของผู้ปกครอง มีครูผู้สอน ครูประจำชั้น และครูแนะแนวร่วมให้คำแนะนำด้วย โรงเรียนจัดหลักสูตรเติมเต็มให้นักเรียนในระดับต่างๆ ทั้งระดับ โรงเรียน ระดับกลุ่ม ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ /กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และระดับผู้สอน/ รายวิชา การเติมเต็มให้นักเรียนจะเพิ่มขึ้นตามระดับช่วงชั้นจากมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ไปสู่มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของเขา อย่างไรก็ตาม หลักสูตรแนวนี้อาจมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมรายวิชาเพิ่มเติมต่างๆ ได้ หากพบว่านักเรียนมีความสามารถ ความถนัด และความสนใจเปลี่ยนไป เพื่อให้ตนเองมีความพร้อมก่อนที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษาต่อไป

หลักที่ 3 : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP

องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาระบบการศึกษา คือการพัฒนาแบบนวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ที่จะส่งผลให้มีการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบ 4ร. ซึ่งรูปแบบที่จะพัฒนาครอบคลุมทั้งรูปแบบการผลิตครู (Pre-service Training) และรูปแบบการพัฒนาครูประจำการ (In-service Training) ในด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยระบบการคัดสรรบุคคลเข้าสู่สถาบันครูศึกษา ระบบการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรครูศึกษา แนวทางการคัดสรรครูเข้าสู่วิชาชีพ และการพัฒนาครูประจำการ และระบบการบริหารจัดการครูศึกษาแบบ CPTE

ซึ่งระบบการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตร CPTE เป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายหลัก นั่นคือ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบ 4ร. การพัฒนาครูประจำการด้านการเรียนการสอนนับเป็นประเด็นหลักที่ควรได้รับการพัฒนาในส่วนอื่นๆ เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่มีผลในทางปฏิบัติกับโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP ที่พัฒนาขึ้นมุ่งให้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาต่างๆ ในแต่ละระดับชั้นของนักเรียน มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่ชัดเจน และสะดวกต่อการวางแผนอย่างรอบคอบของครู

แนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CPR ประกอบด้วยรูปแบบการเรียนการสอน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึก (Crystal-Based Instructional Model)

รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัย (Research –Based Instructional Model) และ รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Instructional Model) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนับเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ให้เป็นรูปแบบการสอนเชิงรุกที่เสมือนกลไกในการขับเคลื่อนให้การเปลี่ยนผ่านกระบวนการเรียนการสอนเข้าสู่ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึก (Crystal-Based Instructional Model) รูปแบบนี้เป็นวิธีการเรียนที่ผู้เรียนต้องมีบทบาทเชิงรุกในด้านการค้นหาความรู้ด้วยตนเองตามประเด็นที่ผู้สอนได้ให้แนวทางไว้กว้างๆ ภายใต้ความเชื่อที่ว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการเขียน การพิจารณา การไตร่ตรอง การอภิปราย และการวิเคราะห์วิจารณ์ ผลงานร่วมกันกับเพื่อน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่วงถ่วงความนึกคิดจนเกิดการตกผลึกทางความคิดได้ด้วยตนเอง และได้ผลผลิตที่เป็นงานเชิงวิชาการ รูปแบบนี้มีการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนและเรียนรู้ 2) การนำเสนอและอภิปราย 3) การประมวลและปรับแก้ และ 4) การตกผลึก

รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัย (Research –Based Instructional Model) รูปแบบนี้เป็นวิธีการเรียนที่ใช้การวิจัยเป็นแก่นของกระบวนการเรียนซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) นั่นคือ วิธีการค้นหาความรู้/ความจริงโดยอาศัยพื้นฐานการคิดแบบอนุมานและอุปมาน (Deductive-Inductive Method) และวิธีการคิดแบบใคร่ครวญรอบคอบ ดังนั้น การเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมพลัง และการเรียนรู้แบบนำตนเอง จึงเป็นฐานความคิดและทฤษฎีที่จัดอยู่ในตระกูลเดียวกัน สิ่งที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนนี้ นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญการปฏิบัติ มีการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ

1) การตีความ/ กำหนดปัญหาหรือประเด็นที่จะศึกษา 2) การวางแผนงาน 3) การดำเนินการตามแผน และ 4) การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา

รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Instructional Model) รูปแบบนี้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนรู้จึงต้องถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียน นั่นคือ ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติงานจากกิจกรรมการเรียนที่มีคุณค่าต่อสังคม ภายใต้ความคิดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันตามความสนใจ ดังนั้น การเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบนำตนเอง การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมพลัง และการเรียนรู้แบบ โครงงาน จึงเป็นฐานแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะด้านรวมพลัง

สร้างสรรค์สังคม มีการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมบริบทตามสภาพจริง 2) การตั้งเป้าหมาย 3) การวางแผนและดำเนินการ และ 4) การติดตามและประเมินผลงาน และเพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบ 4ร. จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CPR จึงถูกพัฒนาขึ้นโดยวิธีดำเนินการ 3 รูปแบบ

หลักที่ 4 : บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ (3M)

แม้ว่าครูจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ก็เชื่อว่าครูจะมีอำนาจเพียงฝ่ายเดียวในการจัดการศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนต้องอยู่บนฐานแนวคิดการทำงานแบบรวมพลัง คือ รูปแบบการทำงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายช่วยกัน การสร้างโอกาสการเรียนรู้ผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้จัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มครู/โรงเรียน กลุ่มครอบครัว/พ่อแม่ และกลุ่มชุมชน แต่ละกลุ่มจะมีบทบาทหน้าที่ของตนเองที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกันคือ การสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งหมายรวมถึงโอกาสการเรียนรู้ของตนเองด้วย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน คือการทำงานแบบแยกส่วน โรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรหลานที่บ้าน โอกาสการเรียนรู้เกิดขึ้นที่โรงเรียนมากกว่าเกิดนอกโรงเรียน การเรียนรู้ของนักเรียนจึงอยู่ในวงจำกัด ที่ได้รับการตีกรอบที่แคบมาก แม้ว่าแนวคิดการสร้างโอกาสการเรียนรู้จะเกิดขึ้นมานาน แต่ระดับความก้าวหน้าก็ยังไม่ไปได้ไกล เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องยังไม่ปรับเปลี่ยนวิธีคิดของตนเอง

การมีส่วนร่วม (Involvement) และการรวมพลัง (Collaboration) ของครอบครัวและชุมชนจะต้องได้รับการส่งเสริมมากขึ้น บทบาทของผู้เกี่ยวข้องจะเปลี่ยนไปเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาผู้เรียน” (Co-Creators) โดยทุกฝ่ายจะต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน และทั้งในและนอกระบบการศึกษา เนื่องจากการเรียนรู้ของนักเรียนจะเกิดขึ้นในโลกกว้าง และเกิดขึ้นโดยไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องตามแนวคิด 3M

บทบาทที่พัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องอยู่ภายใต้หลักการที่เรียกว่าแนวคิด 3M คือ บทบาทของการเป็นผู้ให้กำลังใจ (Moral Supporter) บทบาทของการเป็นผู้เอาใจใส่กำกับ (Monitor) และบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม (Mentor) ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูและชุมชนจะต้องแสดงบทบาทตามแนวคิด 3M โดยมีระดับความเข้มของการแสดงบทบาททั้ง 3 ด้าน จากระดับน้อยไปหามาก

แนวคิดการจัดกิจกรรมการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้

บทบาทในการสร้างโอกาสการเรียนรู้โดยผู้ปกครองต้องอาศัยกระบวนการส่งเสริมจากโรงเรียนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการทำกิจกรรมภายใต้บทบาทแต่ละบทบาท กิจกรรมดังกล่าวจำแนกได้เป็น 6 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1. การเลี้ยงดูบุตร (Parenting) การมีส่วนร่วมประเภทนี้ช่วยให้ครอบครัวมีความเข้าใจในทักษะความชำนาญของเด็ก เข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และการกำหนดเงื่อนไขของที่บ้านที่จะช่วยสนับสนุนให้เด็กในแต่ละระดับอายุและชั้นเรียน รวมทั้งยังช่วยให้โรงเรียนทำความเข้าใจครอบครัวได้อีกด้วย 2. การสื่อสาร (Communicating) พ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนควรมีการสื่อสารเกี่ยวกับการกำหนดหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนของโรงเรียน และความก้าวหน้าของเด็กโดยควรมีการวางระบบการสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน 3. อาสาสมัคร (Volunteering) พ่อแม่ผู้ปกครองควรอาสาสมัครช่วยพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้มีอาสาสมัครและผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุนโรงเรียนและนักเรียน 4. การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at Home) พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครอบครัวควรมีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลการบ้านของลูก และกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร รวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก 5. การตัดสินใจ (Decision Making) พ่อแม่ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนในที่นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการตัดสินใจกิจการของโรงเรียน การพัฒนาผู้นำและตัวแทน 6. การร่วมมือรวมพลังกับชุมชน (Collaborating with the Community) การร่วมมือรวมพลังกับชุมชนเป็นการประสานทรัพยากรและการบริจาคชุมชนไปยังครอบครัว นักเรียนและโรงเรียนรวมทั้งให้บริการแก่ชุมชน

รูปแบบของกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักและส่งเสริมบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง

รูปแบบที่ 1 การสำรวจและพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมการบันทึกพฤติกรรมประจำวันของพ่อแม่ ผู้ปกครองและนักเรียนใน “สมุดบันทึกประจำวัน” ที่จัดทำขึ้นสำหรับให้พ่อแม่ผู้ปกครองบันทึกพฤติกรรมของตนเองในการแสดงบทบาทตามแนวคิด 3M และการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

รูปแบบที่ 2 การเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมโอบกอดที่เรียกว่า “พ่อแม่-ลูกร่วมแก้โจทย์ปัญหา” ซึ่งเป็นสถานการณ์สมมติเพื่อให้พ่อแม่และบุตรหลานได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหา หรือเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ตอบคำถามที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ 4ร. คือ รู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญการปฏิบัติ รวมพลังสร้างสรรค์สังคม และรักษาวัดวัฒนธรรมไทยผาสุก

รูปแบบที่ 3 กิจกรรมการส่งเสริมเพื่อพัฒนาความมีส่วนร่วมในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนนำร่องจัดขึ้นมีทั้งหมด 6 ประเภท

รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเภทต่างๆ

ตารางที่ 2.2 หลักที่ 5 : การเสริมสร้างการเรียนรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย (NET)

การเลี้ยงดู	การสื่อสาร	การ อาสาสมัคร	การจัดการ เรียนรู้ที่บ้าน	การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ	การร่วมมือรวม พลังกับชุมชน
- การบันทึก ประจำวัน - กระบวนการ การกลุ่ม - การอบรม ให้ความรู้ - การ ประกวด / แข่งขัน	- สื่อสารผ่าน รายงาน/ เอกสาร - การเชื่อม บ้าน นักเรียน - การจัด ประชุม ผู้ปกครอง	- วิทยากร/ ภูมิปัญญา - การเข้าร่วม จัดกิจกรรม เฉพาะกิจ ของโรงเรียน เช่น ค่าย - การสร้าง เครือข่าย ผู้ปกครอง	- เสริมการเรียนรู้ - สร้างเสริม ลักษณะนิสัย - สร้างเสริม ความเป็นคน ดี	- การเปิดโอกาส ให้พ่อแม่เลือก รายวิชาให้ลูก ตามความสนใจ และถนัด - การตั้งกรรมการ ในโครงการ ต่างๆ	- การมีส่วนร่วม พัฒนาโรงเรียน - การสร้างความ เข้มแข็งแก่ ครอบครัวได้พึ่ง พาตนเองได้ - การช่วยระดม ความช่วยเหลือ ทางการศึกษา

หลักที่ 5 : การเสริมสร้างการเรียนรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย (NET)

แนวคิดหลักของการเสริมสร้างความรู้นอกห้องเรียนจากสื่อสารสนเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลก จากเด็กที่เด็กจะเรียนจากบทเรียนเดิมๆ ที่ซ้ำซากจำเจ เด็กๆ สามารถหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมที่มีเสรีภาพในการเรียนรู้ (free to learn for everyone) ในการเข้าถึงสื่อสารสนเทศต่างๆ ในเรื่องที่น่าสนใจได้ทุกที่ทุกเวลาจากโลกอินเทอร์เน็ตที่มีสื่อต่างๆ มากมายให้ค้นหา ทำให้เด็กนักเรียนยุคใหม่สามารถเพิ่มพูนความรู้ หรือภาษาต่างๆ ควบคู่กับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

เด็กยุคใหม่จึงต้องเรียนรู้ถึงสารสนเทศ (information literacy) เพื่อเพิ่มทักษะในการเข้าถึงสารสนเทศ และดึงสารสนเทศที่ได้อ่านเป็น “ความรู้” และนำมาใช้ประโยชน์ได้ เด็กแต่ละคนมีความสนใจ พฤติกรรม ความชอบ งานอดิเรกที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องการข้อมูลความรู้ใหม่ๆ ที่แตกต่างกัน เช่น เด็กที่สนใจกีฬาต้องการรู้ข่าวสารกีฬาใหม่ๆ หรือเกมกีฬาใหม่ๆ ขณะที่เด็กที่สนใจประวัติศาสตร์อาจจะสนใจเข้าหาข้อมูลด้าน โบราณสถาน หรือข้อมูลประวัติศาสตร์ เป็นต้น สื่ออินเทอร์เน็ต จึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กที่แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี ขั้นตอนการเรียนรู้สารสนเทศ คือ 1) กำหนดโจทย์ว่าตนเองต้องการรู้อะไร หรือมีปัญหาหรือข้อสงสัยคืออะไร 2) รู้ว่าจะเข้าไปหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอะไร คำตอบที่ต้องการอยู่ที่ไหน 3) คัดเลือกข้อมูลที่ตนเองพบว่าตรงกับสิ่งที่ต้องการรู้ และมีความน่าเชื่อถือเพียงไร ต้องการหาข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อยืนยันข้อมูลนี้ 4) นำข้อมูลที่ตนเองหาได้มาสรุป หรือรวมเข้ากับข้อมูลที่มี

เพื่อนำเสนอ หรืออธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ หรือนำมาใช้ปรับเป็นวิธีแก้ปัญหของตนได้อย่างมี
จรรยาบรรณและถูกกฎหมาย

การเสริมสร้างการเรียนรู้สารสนเทศ (NET) ประกอบไปด้วย

1. Networking (N) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียน
กลุ่มครู กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้รู้ หรือกลุ่มภูมิปัญญา หรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน ในสังคมเศรษฐกิจ
ฐานความรู้ต้องพึ่งพาเครือข่ายการเรียนรู้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคน หรือ
ในแต่ละฐานข้อมูลให้กระจายไปยังบุคคลอื่นที่อยู่ในกลุ่มและนอกกลุ่มเพื่อสร้างหรือพัฒนาเป็น
องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เชื่อมโยงกันในกลุ่มและนอกกลุ่ม

2. Edutainment (E) การนำกิจกรรมเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ หรือ Learn + Do +
Pleasure เด็กสามารถหาความรู้ในสิ่งที่ตนสนใจควบคู่กับความสนุก เพลิดเพลินได้ในเวลาเดียวกัน
หรือที่เรียกว่า Edutainment ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนมุมมองการเรียนรู้แบบเดิมๆ ที่มีอยู่ในห้องเรียน
มาสู่การเรียนรู้ที่สนุกสนานไปกับกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจใหม่ๆ

3. Tailor-Made (T) การจัดรูปแบบการเรียนรู้สารสนเทศให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน
โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กในด้านบุคลิกภาพ สติปัญญา ความสนใจ และพื้นฐานความรู้
สร้างอิสระการเรียนรู้ให้กับเด็กในการเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น การจัดเรียงลำดับ
เนื้อหา การฝึกปฏิบัติหรือการทดสอบ พัฒนาแนวทางการเรียนแบบใหม่ที่สามารถปรับให้
เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาหลากหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับความ
สนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน

หลักที่ 6 : รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่
การศึกษา และสถานศึกษา (iEMS)

แนวคิดหลักการเปลี่ยนผ่านการบริหารจัดการ และสถานศึกษาใหม่ เพื่อให้สอดคล้อง
กับคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์สำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

4ร ทำให้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนการบริหารจัดการใหม่ ดังนี้ ระบบการบริหารจัดการที่
ดี (Good Governance) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory-Based Management) การบริหาร
จัดการที่เน้นผลลัพธ์ (Resulted-Based Management) การบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน
(School-Based Management) การเน้นลูกค้า (Customer-Oriented) และการมีองค์การแห่งการเรียนรู้
(Learning Organization) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการบริหารระบบเดิม ที่มีการแบ่งงานทำ
อย่างเด็ดขาด (Isolation) การทำงานตามกิจวัตร (Routine) การทำงานที่ขาดการมีส่วนร่วม (Non-
participation) และการทำงานตามคำสั่ง (Dependency) ไปสู่การบริหารที่มี การระดมทรัพยากร
(Mobilization)

การใช้กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระที่มีบารมีทางวิชาการ (Autonomy)

การพัฒนาประเทศสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นสังคมที่ประชาชนมีความรู้และความสามารถหาความรู้ เรียนรู้ ใช้ความรู้เพื่อสร้างผลงานใหม่ๆ หรือพัฒนาคุณภาพในงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยนักเรียนจะต้องมีคุณลักษณะ 4ร. คือ การรู้ทัน รู้นำโลก มีทักษะเชี่ยวชาญ การปฏิบัติรวมพลังสร้างสรรค์สังคม และรักษ่วัฒนธรรม ใฝ่สันติเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจของโลกยุคใหม่ เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรของประเทศสามารถรองรับโครงการพัฒนาประเทศในรูปแบบใหม่แล้ว ระบบการศึกษาของประเทศจะต้องสามารถดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณลักษณะ 4ร. ได้อีกด้วย โดยอาศัยระบบการจัดการที่เหมาะสม ที่พิจารณาขึ้นมาตั้งแต่ระดับการบริหารจัดการชั้นเรียน การบริหารจัดการระดับสถานศึกษา และการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมเป็น ระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ที่เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นพลเมืองที่ดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยปัญญา

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการเปลี่ยนผ่านการบริหารจัดการศึกษา ในรูปแบบของระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โคนอาศัยการระดมทรัพยากร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีความเป็นอิสระคล่องตัวในการบริการงาน โดยดำเนินการแบบบูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ 4ร. และดำรงตนอยู่ในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างมีความสุข

หลักที่ 7 แนวทางการจัดการศึกษาของ โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ (Best Practices)

แนวความคิดพัฒนาโรงเรียนในประเทศไทยให้มีระดับมาตรฐานการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน เพื่อลดช่องว่าง หรือ gap ระหว่างโรงเรียนในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษาดังกล่าว คือ การเรียนรู้วิธีการจัดการศึกษาจากโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ให้โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ได้เป็นตัวอย่างในการพัฒนานักเรียน และนำแนวทางการปฏิบัติของโรงเรียนเหล่านั้นมาปรับใช้กับโรงเรียนอื่นๆ ทั่วไป เพื่อให้สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ “4ร” ได้ในทุกโรงเรียน

จากการศึกษาวิจัยในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติดีเลิศ (best practices) โดยศึกษาในส่วนของ

- 1) โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศจัดการศึกษาอย่างไรในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะ “4ร” โดยเฉพาะด้านหลักสูตร การเรียนการสอนเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการบริหารจัดการ
- 2) คุณลักษณะและบทบาทของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศเป็นอย่างไรจึงได้สร้างโอกาสการเรียนรู้และการพัฒนา
นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แนวทางการจัดการศึกษาจากกรณีตัวอย่างโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ

ผลการวิจัยแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้มีองค์ ประกอบ
สำคัญที่โรงเรียนทั่วไปควรนำมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างของการจัดการศึกษา

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักสูตร

ผลการวิจัยได้ชี้ถึงลักษณะเด่นของหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศที่
พัฒนาให้บทเรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ “4ร” หรือ “12 ลักษณะ” ลักษณะเด่นที่ชัดเจน
ดังต่อไปนี้

1.1 หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย

หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและมีความหลากหลายสูงทั้งระดับประถมศึกษา และระดับ
มัธยมศึกษา ทั้งจัดหลักสูตรให้สามารถสนองความแตกต่างรายบุคคลของนักเรียนในระดับ
มัธยมศึกษา ซึ่งได้แก่หลักสูตรสำหรับนักเรียนทุกคน หลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษสูง
เฉพาะด้าน (วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือภาษา เป็นต้น) หลักสูตรนี้มีสามแบบ

- 1) หลักสูตรลดเวลาเรียน
- 2) หลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์
- 3) หลักสูตรขยายประสบการณ์

ผลการจัดหลักสูตรนี้ยังประ โยชน์ต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงมาก และเป็น
การเรียนรู้ที่สนุกและมีความสุข สำหรับนักเรียนทุกคนที่มีความสามารถแตกต่างกัน

1.2 หลักสูตรเน้นการคิดทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

- 1) มีวิชาเฉพาะเกี่ยวกับการคิด เช่น การคิดแก้ปัญหา (Future Problem Solving)
- 2) วิชาวิจัยเน้นการฝึกใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาใน

ระดับประถมศึกษา

- 3) ระดับมัธยมใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาในระดับที่

กว้างหรือลึก เช่น การแก้ปัญหาในหลักกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้
อภิปรายปรากฏการณ์โดยการประยุกต์ใช้ความรู้ในวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

อาจเป็นลักษณะบูรณาการหรือมิใช่บูรณาการก็ได้หลักสูตรลักษณะนี้เป็นหลักสูตร

ที่ให้ประสบการณ์สูงแก่นักเรียน เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ในระดับสูงต่อไป

1.3 การประยุกต์ใช้ความรู้

โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้ความรู้ในการออกแบบงานศิลปะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพ ธุรกิจ SME (Small and Medium Enterprise) ได้ โครงการเป็นอีกหนึ่งรายวิชาหรือกิจกรรมที่หลักสูตรของทุกโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศมีเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานกลุ่มตามความสนใจอาจเป็นโครงการแบบบูรณาการหรือไม่ใช่บูรณาการ การทำโครงการทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะเป็นโครงการในหัวเรื่องที่น่าสนใจ และมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย

การพัฒนาบทเรียนทั้งตัวบุคคล (Whole child development)

ทุกโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศเน้นกีฬาเป็นสำคัญ หลายโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศและทุกโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเน้นดนตรีในขณะเดียวกันบางโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศเน้นศิลปะ มีโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศที่เน้นทั้งกีฬา ดนตรีหรือศิลปะ และกิจกรรมเสริม โดยให้เวลาการเรียนในส่วนนี้โดยรวมเป็นหนึ่งในสามของเวลาเรียนทั้งหมด

เมื่อพิจารณาหลักสูตรของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศโดยอาศัยภาพรวมเปรียบเทียบกับการจัดหลักสูตรของประเทศต่างๆ ที่เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ พบว่าหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศในงานวิจัยนี้มีลักษณะเช่นเดียวกันหรือไปในทำนองเดียวกันกับนโยบายโดยภาพรวมการจัดหลักสูตร

2. การเรียนการสอน

ผลการวิจัยการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศในงานวิจัยนี้โดยภาพรวมที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนได้ผลตรงกับแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติใหม่ทางการศึกษาของไทยและตามแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติใหม่ทางการศึกษาของไทยและตามแนวนโยบายของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

วิธีการเรียนการสอนที่ใช้ได้แก่ การให้นักเรียนอ่าน เข้าถึง และใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งที่เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติจริง การประยุกต์ใช้ความรู้และบูรณาการความรู้จากวิชาการต่างๆ การสอนให้นักเรียนรู้จักการวางแผนการทำงาน และคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้การทำงานเป็นทีม และสร้างมนุษยสัมพันธ์ การวิจัย

การนำเสนอผลงาน คติวิเคราะห์ อภิปราย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

วิธีการเรียนการสอนเหล่านี้ตรงกับวิธีการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ เน้นการสอนการทำงานเป็นทีม กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือการเน้นทักษะการอ่านเขียนและศิลปะ ภาษา การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จัดการเรียนรู้ที่มีการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ตรงกับที่จัดในประเทศสิงคโปร์ คือ การเรียนการสอนแบบการคิดวิเคราะห์ และตั้งคำถาม และใช้การวัดและประเมินผลเพื่อการทบทวนความเชื่อถือได้

3. เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้

เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศในงานวิจัยนี้ ซึ่งมีทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในประเทศสิงคโปร์ ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปทำนองเดียวกัน

4. การวัดและการประเมินผล

การวัดและการประเมินผลที่ใช้ในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศในงานวิจัยนี้มีรูปแบบเครื่องมือและวิธีการเช่นเดียวกันกับที่กำหนดเป็นแนวปฏิบัติในโรงเรียนประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและตัดสินผล ขณะเดียวกันการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลายรูปแบบช่วยให้เกิดความเชื่อมั่น

5. การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศในงานวิจัยนี้มีข้อค้นพบสำคัญที่ควรพิจารณา 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 การจัดชั้นเรียน โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศมีการจัดชั้นเรียนแบบคละความสามารถ จำนวนนักเรียนต่อชั้นประมาณ 24-55 คน โดยภาพรวมมีจำนวนนักเรียนต่อชั้นสูงกว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งนักเรียนต่อชั้นในประเทศสหรัฐอเมริกาประมาณ 20 คน ในประเทศสหราชอาณาจักรและสาธารณรัฐสิงคโปร์ประมาณ 30 คน

5.2 การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน โรงเรียนที่ปฏิบัติดีเลิศมีการประชุมเพื่อปรับปรุงหลักสูตรความต้องการและความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญโดยจะรับทราบจากการแจ้งความประสงค์ล่วงหน้าก่อนปีภาคการศึกษา และขึ้นอยู่กับความต้องการของครูและนโยบายของโรงเรียน ความต้องการของผู้ปกครอง ในระหว่างภาคการศึกษา จะมีการประชุมครูภายในกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ทุกสัปดาห์ หนึ่งสำหรับวิชาเปิดใหม่ ครูเขียนตำราเรียนขึ้นใช้ประกอบการเรียนการสอน

5.3 แหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน โรงเรียนที่ปฏิบัติดีเลิศมีความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนสูง ทั้งทางด้านประสิทธิภาพเทคโนโลยี ประเภทและจำนวน ตลอดจนการใช้ให้เกิดคุณค่าสูงทางวิชาการอย่างทั่วถึงทั้งโรงเรียน

5.4 การพัฒนาครู ครูของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านวิชาการและการใช้เทคโนโลยี โรงเรียนพัฒนาดีเลิศที่กำหนดให้ครูมีการพัฒนาตนเองมากที่สุด คือกำหนดให้มีเวลาพัฒนาตนเอง 2-150 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา นอกจากนี้ครูทำการวิจัย สม่ำเสมอและเขียนตำรา

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นเลิศ ประกอบด้วย 4 บทบาท

1. บทบาทและลักษณะของครู

บทบาทและลักษณะของครูในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศมีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะเป็นตัวอย่าง ผู้นำ ผู้ชี้แนะ สนับสนุน ให้กำลังใจ และส่งเสริมนักเรียน บทบาทที่สำคัญของครูคือ ช่วยค้นหาความสามารถพิเศษหรือความถนัดของนักเรียนตั้งแต่เป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็กและสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนประสบความสำเร็จในการเรียนอันนำมาสู่ความสำเร็จในชีวิตในที่สุด ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้เป็นผู้รู้ลึก รู้กว้างในศาสตร์ที่ตนสอน

2. บทบาทของนักเรียน

บทบาทที่สำคัญของนักเรียน คือ (1) เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างตั้งใจและเข้าใจ (2) ตั้งคำถามเป็นและหาคำตอบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ (3) เลือกรับเป็น ศึกษา ค้นคว้าเป็น (4) หาความรู้เป็น (5) รู้จักประยุกต์ใช้ความรู้ (6) ร่วมกิจกรรมต่างๆ (7) ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

3. บทบาทของเขตพื้นที่การศึกษา

บทบาทของเขตพื้นที่การศึกษาที่มีต่อนักเรียนปฏิบัติดีเลิศในงานวิจัยนี้มีน้อยหรือเกือบไม่มี ยกเว้นในกรณีประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีมากและตลอดเวลา กล่าวคือเจ้าหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาสามารถเข้าตรวจเยี่ยมโรงเรียนได้ตลอดเวลา ทั้งโดยการเข้าเยี่ยมชมด้วยตนเอง หรือผ่านระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ทำให้โรงเรียนมีการตื่นตัวตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการนำแนวคิดการเปลี่ยนผ่านการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะที่จะทำให้แนวคิดการเปลี่ยนผ่านการศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ 1) ข้อเสนอในส่วนของกลุ่มหน่วยงานนโยบาย (Policy Level) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วนได้แก่ รัฐบาล สถาบันอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ

2) ข้อเสนอสำหรับกลุ่มหน่วยงานปฏิบัติงาน (Managerial Level) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สถานศึกษา ครู และพ่อแม่ผู้ปกครอง

2.2.2.11 การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในต่างประเทศ

1) การจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศสิงคโปร์ การศึกษาของประเทศสิงคโปร์นั้นถือว่า ความมั่งคั่งของประเทศขึ้นอยู่กับประชาชนการอุทิศตนของประชาชนต่อประเทศชาติ และสังคม ความ پاکเพียรไม่ย่อหย่อน ความสามารถในการคิดและการประสบความสำเร็จ อนาคตของประเทศขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำ การสร้างจากพื้นฐานของอดีต มีการเรียนรู้จากสภาพการณ์ปัจจุบัน และการเตรียมการต่อการท้าทายของอนาคต ภารกิจของการบริการการศึกษาคือ ความเจริญเติบโตของอนาคตของประเทศ ทำให้ประชาชนผู้ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดอนาคตของประเทศเติบโต การบริการทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษาที่รุ่มรวย พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ และอบรมให้เป็นประชากรที่ดี มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์จะมีความยืดหยุ่นที่เอื้อต่อความสามารถของเด็ก ความสนใจและทัศนคติ เพื่อให้มีการพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนได้สูงสุด มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนองตามความต้องการของประเทศทางด้านกำลังแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่ดีงาม

เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาทั่วไปอย่างน้อย 10 ปี ซึ่งประกอบด้วย ประถมศึกษา 6 ปี และมีธยมศึกษา 4 ปี ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์มุ่งเน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นการรู้สองภาษา (bilingualism) พลศึกษาและศีลธรรม ตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

นโยบายการรู้สองภาษา คือ การให้เด็กแต่ละคนเรียนภาษาอังกฤษและภาษาแม่ (mother tongue) เพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคนมีความสามารถทางภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาที่สืบทอดทางวัฒนธรรม นอกจากนี้โปรแกรมการศึกษาทางคอมพิวเตอร์ได้นำมาใช้ในโรงเรียน เพื่อว่านักเรียนพร้อมที่จะเผชิญกับการท้าทายของศตวรรษที่ 21

ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และทักษะการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่ออนาคต ให้มีความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เทคโนโลยีข่าวสาร (IT) จะเป็นแหล่งทรัพยากรของการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะของการติดต่อและการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง การศึกษาของชาติยังมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษาและพัฒนาความรับผิดชอบ และการอุทิศตนต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

วิสัยทัศน์ทางการศึกษา

ในปัจจุบัน สิงคโปร์ได้กำหนดให้ “Thinking Schools, Learning Nation” เป็นวิสัยทัศน์ทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึง การที่สิงคโปร์ต้องการพุ่มพักให้เด็กรุ่นใหม่มีเจตนาธรรมที่จะคิดในวิถีใหม่ๆ แก้ปัญหาใหม่ๆ และสร้างโอกาสใหม่แก่นาคต

ปรัชญาทางการศึกษา

การศึกษาทำหน้าที่ 2 ประการ คือ พัฒนาปัจเจกชน และให้พลเมืองมีการศึกษา ทั้งนี้ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบและสายสัมพันธ์อันแข็งแกร่งต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ เป็นหัวใจสำคัญของอนาคตในยุคศตวรรษที่ 21

หลักสูตร การศึกษาภาคบังคับ ประกอบด้วย

1. ระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษาอีก 4 ปี รวมเป็น 10 ปี หลักสูตรประกอบด้วย

2. หลักสูตรแกนกลางโดยรัฐกำหนด
3. หลักสูตรสถานศึกษา

นอกจากหลักสูตร โรงเรียนที่เป็นทางการแล้ว มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การถ่ายภาพ คอมพิวเตอร์ การทำสวน เป็นต้น เพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ความมีระเบียบวินัย สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง นักเรียนต้องร่วมอย่างน้อย 1 หลักสูตรในระดับมัธยม

การเรียนการสอน

1. จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด
2. จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นต่ออนาคต
3. จัดให้มีความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. เน้นให้ครูสอนน้อยลงแต่ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น (teach less, learn more) สนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น และอิสระ จัดหลักสูตรให้นักเรียนมีเวลามากขึ้น เน้นที่ความรู้หลักๆ (core knowledge) และทักษะที่จำเป็น

5. โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาทักษะที่เป็นนวัตกรรมใหม่และที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของนักเรียน

6. จัดการสอนเน้นการพัฒนาความเข้าใจ การตั้งคำถามและการคิดวิเคราะห์
7. มีการวัดประเมินผลที่เป็นการทบทวนความรู้ที่เชื่อถือได้และสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระและประสบการณ์ที่ได้รับ

8. ใช้ IT เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ภายใต้ นโยบาย IT Masterplan เทคโนโลยีและสื่อการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ มีห้องสมุด ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ ห้องศิลปะ ห้อง

โสตทัศนอุปกรณ์ ห้องคอมพิวเตอร์ สนามกีฬาต่างๆ มี IT Masterplan ที่กำหนดให้ทุกโรงเรียน เชื่อมโยงถึงกันภายในปี 2002 ครูและนักเรียนเข้าถึงแหล่งคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย อินเทอร์เน็ตและ สื่อต่างๆ จัดให้มีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ต่อนักเรียนทุก 2 คน จากประถม 1 ถึง junior college ให้ใช้ IT ร้อยละ 30 ของระยะเวลาหลักสูตรทั้งหมด

การวัดและการประเมินผล

เมื่อนักเรียนจบประถม 6 จะมีการสอบที่เรียกว่า Primary School Leaving Examination (PSLE) เพื่อศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา

ผลสอบมีผลต่อการศึกษาในหลักสูตรพิเศษ (Special course) หลักสูตรเร่งรัด (Express course) และหลักสูตรปกติ (Normal course) เมื่อจบแต่ละหลักสูตรจะมีการสอบโดยที่หลักสูตรพิเศษและหลักสูตรเร่งรัดจะต้องผ่านประกาศนียบัตร GCE (General Certificate of Education) ในระดับ “O” Level ส่วนหลักสูตรปกติต้องผ่าน GCE “N” Level แต่ถ้าต้องการศึกษาต่อระดับเตรียมอุดมศึกษา ต้องผ่าน “O” Level ผู้ที่สนใจอาชีวศึกษาก็แยกไปเรียน ส่วนผู้ที่ต่อมหาวิทยาลัย ต้องเรียน Junior college อีก 2 ปี เมื่อจบแล้วจะต้องสอบ GCE “A” Level เพื่อนำผลคะแนนไปตัดสินใจ การเข้ามหาวิทยาลัยต่อไป

การบริหารจัดการ

1. การจัดชั้นเรียนลดขนาดชั้นเรียน (smaller class size) ให้มีนักเรียน 30 คนต่อห้อง
2. การพัฒนาครู

2.1 โรงเรียนจะมีครูมากขึ้น มีที่ปรึกษาเต็มเวลา มีการใช้ครูร่วมกันในทุกๆ โรงเรียน เพิ่มขึ้น (Pool of teachers)

2.2 ครูมีโอกาสมากขึ้นในการพัฒนาตนเองให้เป็นครูผู้เชี่ยวชาญโดยกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับสถาบันผลิตครูส่งเสริมให้ครูมีโอกาสได้รับประกาศนียบัตรผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ระดับอนุปริญญาถึง สูงกว่าปริญญาตรี

2) การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศมาเลเซีย Smart Schools (ยูพิน วรพุทธานนท์, 2541 ; สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2552)

มาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งที่ตั้งโรงเรียนเตรียมเด็กเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และอาศัยหลักการของ Multiple Intelligence และแนวโน้มของอนาคต เพื่อพัฒนาสังคมมาเลเซียให้กับสังคมโลก Data Seri Dr. Mahathir Mohamad นายกรัฐมนตรีของมาเลเซียได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบ ในคศ.2020 มุ่งสร้างชาติให้เป็นสังคมที่เป็นหนึ่งอันเดียวกัน พัฒนาการพัฒนากายมนุษย์ให้มีคุณภาพโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้าช่วยจึงได้จัดตั้งแผนสัมพันธภาพทางด้านเศรษฐกิจระหว่างบริษัทในประเทศมาเลเซีย และกลุ่มธุรกิจ

ต่างประเทศเรียกว่า MSC (Multimedia Super Corridor) เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาประเทศกับนานาประเทศได้อย่างรวดเร็ว และทันสมัยระดับโลก โดยมีเมืองคอมพิวเตอร์ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่เทียบเท่าประเทศสิงคโปร์ทั้งประเทศ ตั้งอยู่ที่เมือง Cyber Java มีบริษัท Multimedia Development Corporation Sdn. Bhd. (MDC) เป็นตัวแทนรัฐบาลเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เป็น Smart School ที่สมบูรณ์ในปี 2563 (Vision 2020)

Smart Schools เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศมาเลเซีย ใช้เวลาเรียน 9 ปี ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น มีทั้งหมด 8,500 โรงเรียน มีลักษณะดังนี้

1. โรงเรียนประถมของชาวมาเลเซีย จีน รับนักเรียนเชื้อสายจีนทั้งหมด ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาสื่อสารในการสอน
2. โรงเรียนประถมของชาวมาเลเซียรับนักเรียนมุสลิมเข้าเรียนใช้ภาษาบาฮาซามาเลเซีย เป็นภาษาสื่อสารการเรียนการสอน
3. โรงเรียนประถมของชาวทมิฬ รับนักเรียนชาวฮินดู ชิกซ์ ที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย ทั้งหมดใช้ภาษา Tamil เป็นภาษาสื่อสารในการเรียนการสอน
4. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ทุกโรงเรียนต้องสอนทุกวิชาเป็นภาษาบาฮาซามาเลเซีย ทั้งหมดยกเว้นวิชาภาษาอังกฤษ

เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ 2020 จึงต้องปฏิรูปการศึกษา โดยมีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น
  2. ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น
  3. ใ้มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นวิทยาเขตในประเทศมาเลเซีย
  4. มีคณะกรรมการรับรองมาตรฐานแห่งชาติ (National Accreditation Board) เพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ
  5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในสาขาที่ขาดแคลน
  6. จัดการศึกษาทางไกลเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อและพัฒนาทักษะการทำงาน
- นอกจากนี้ ได้จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีแห่งชาติ (Technology Park Malaysia) เพื่อเน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (S & T) และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (R & D)

เป้าหมายของโครงการ Smart Schools มีดังนี้

1. เพื่อเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะในการใช้ ICT เพื่อสังคมที่มีเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ (K-economy society)
2. เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างในเมือง ชนบท และพื้นที่ห่างไกลของประเทศ
3. เพื่อสร้างสังคม สร้างสรรค์นวัตกรรมและการคิดวิเคราะห์

4. เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ ICT

บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ

ปรับเปลี่ยนโรงเรียนแบบเดิมให้เป็น Smart Schools เป็นกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการใช้ ICT ให้เกิดคุณภาพการใช้ในการเรียนการสอน การบริหารและจัดการและเพิ่มสมรรถภาพของครู กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ให้อุปกรณ์และโครงสร้าง ICT แก่โรงเรียน
2. ให้ Broadband Internet และเชื่อมต่อ internet
3. ให้การอบรมครูในการบูรณาการ ICT ในการเรียนการสอน
4. เริ่มต้นโครงการนำร่อง 88 โรงเรียน ให้เป็นมาตรฐานแก่โรงเรียนอื่น และกำหนดเป้าหมายทุกโรงเรียนเป็น Smart Schools ใน ค.ศ. 2010
5. บูรณาการ ICT เข้าไปในหลักสูตรของประเทศ
6. เริ่มต้นนำ ICT เข้าสู่โรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
7. สะสม courseware, multimedia, materials, education TV programmers และสื่อการสอนอื่นๆมากมาย
8. ดำเนินการตามโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเร่งกระบวนการสร้าง Smart Schools ให้เร็วยิ่งขึ้น
9. ติดตามและประเมินโครงการ ICT ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนพร้อมให้ความช่วยเหลือ

หลักการของ Smart Schools

  1. เปลี่ยนการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางให้เป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
  2. นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น บทเรียน โปรแกรมต่างๆ มาช่วยสอน
  3. ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในห้อง
  4. ผู้บริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยใช้โปรแกรมที่เหมาะสม
  5. ผู้ปกครองจะมีความใกล้ชิดกับ โรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานมากขึ้น โดยเชื่อมข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ของผู้ปกครอง
6. นักเรียนเรียนรู้และค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

ลักษณะของ Smart Schools

Smart Schools ต้องมีลักษณะของอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้

1. Hardware

1.1 อัตราส่วนคอมพิวเตอร์ต่อนักเรียนทั้ง โรงเรียน 1:20 เป็นอย่างน้อย 1.2

อัตราส่วนคอมพิวเตอร์ต่อครู 1 : 2 เป็นอย่างน้อย

1.3 สามารถเข้าถึง broad and internet access

1.4 มีเครือข่าย ICT infrastructure Equipments

2. Application การประยุกต์

2.1 อย่างน้อยที่สุด 5 กิจกรรมของการจัดการ โรงเรียนต้องใช้ระบบคอมพิวเตอร์

2.2 สามารถเข้าถึง online information

2.3 มี Web pages ของตัวเอง

3. Teaching and Learning การเรียนการสอน

3.1 ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้

3.2 บูรณาการสื่อหลากหลายชนิดในการเรียนการสอน

3.3 ครูมีความสามารถบูรณาการ ICT ในบทเรียน

3.4 นักเรียนใช้ ICT ในการเรียนและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

4. School Administration การบริหาร โรงเรียน

4.1 ใช้ ICT ในการบริหารจัดการ โรงเรียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จของ Smart Schools

กระทรวงศึกษาธิการมีการติดตามประเมิน และสนับสนุน โรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของ Smart Schools ทุกโรงเรียนนำร่อง จะมีผู้เชี่ยวชาญด้าน ICT ประจำคอยช่วยเหลือครูและผู้บริหาร การประเมินจะเน้นตัวชี้วัด ดังนี้

1. Utilization (การใช้) หมายถึง ขอบเขตที่โรงเรียนใช้ ICT ในกิจกรรมการดำเนินงานจัดการสอนและเรียน

2. Human Capital (ทรัพยากรมนุษย์) หมายถึง สมรรถภาพการบูรณาการ ICT เข้าไปในการสอน การเรียนและการบริหาร

3. Application (ประยุกต์) หมายถึง การประยุกต์ใช้โปรแกรมหรือรายการต่างๆ ของโรงเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นๆ จัดให้

4. Technology Infrastructure (โครงสร้างเทคโนโลยี) หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดการบำรุงรักษา และการสนับสนุนโครงสร้างเทคโนโลยีเหล่านี้ในระดับโรงเรียน

การจัดการ โรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการจัดการ Smart Schools คือ การจัดการทรัพยากร และกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน จัดบุคคลให้เหมาะสมกับงาน มีความประหยัดในระยะยาว ปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจโดยการเข้าถึงสารสนเทศมากขึ้น และตัดสินใจเร็วขึ้น ทั้งฝ่ายบริหารต้องเข้าใจเป้าหมายแจ่มชัด นำมาใช้ในการสอน และได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน โดยการรักษาการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องอย่างเปิดกว้าง จัดสรรทรัพยากรอย่างมีเหตุผล และเท่าเทียม เปรียบเทียบผลงานของโรงเรียนกับงบประมาณที่ใช้ และวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสร้างบรรยากาศโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเป็นลักษณะเมืองเด็ก โดยเฉพาะ

งานที่ต้องบริหารจัดการ คือ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ต่างๆ ทรัพยากรภายนอก ทรัพยากรการศึกษา กิจกรรมนักเรียน งานธุรการ ความมั่นคง หอพัก ทรัพยากรมนุษย์ การเงินและเทคโนโลยี อาจารย์ใหญ่ ติดต่อกับครูและผู้ปกครอง On-line ได้

หลักสูตร

ลักษณะเด่นของ Smart Schools คือสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน มีรากฐานจากแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด ระดับนานาชาติ นั่นคือ จัดหลักสูตรการสอนการประเมินและสื่อการสอนให้เสริมซึ่งกันและกัน และเอื้อต่อการเรียนการสอน หลักสูตรต้องมีความหมายและตอบสนองต่อสังคม หลากหลายวัฒนธรรม การคิดไตร่ตรอง การมองภาพรวม ระดับนานาชาติ การเปิดกว้าง การยึดเป้าหมายเป็นหลัก และใช้เทคโนโลยีทันสมัย เด็กได้รับการเรียนรู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีค่านิยมที่เหมาะสม และพัฒนาด้านภาษา หลักสูตรจึงออกแบบไว้ให้มีลักษณะดังนี้

1. ช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา
2. บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยม และการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
3. กำหนดผลของการเรียนของเด็กที่มีความสามารถแต่ละระดับไว้ชัดเจน
4. เนื้อหาวิชาเน้นลักษณะสหวิทยาการ เป็นหัวข้อ (Theme) และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ต่อเนื่อง

5. สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการประสบความสำเร็จในยุค

สารสนเทศ

วิธีสอน

Smart Schools ใช้วิธีสอนที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นที่สนใจ จูงใจ กระตุ้น และมีความหมาย เด็กมีส่วนร่วมทั้งทางจิตวิญญาณและร่างกาย สร้างทักษะพื้นฐาน เพื่อความท้าทายในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับความต้องการ และความสามารถของเด็กของเด็กแต่ละคน กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้น

1. การใช้สหุทธวิธีการสอนเพื่อก่อให้เกิดสมรรถภาพพื้นฐาน และส่งเสริมการพัฒนาโดยองค์รวมของเด็ก
2. สอดคล้องกับความแตกต่างในรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กทุกคนพัฒนาไปได้ตามศักยภาพของตนอย่างสมบูรณ์
3. ส่งเสริมบรรยากาศห้องเรียน ซึ่งเอื้อต่อยุทธวิธีการเรียนการสอนหลายรูปแบบ
4. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ และทดลองที่เป็นอิสระจากเนื้อหาของวิชา ขณะเดียวกันก็รักษาความเข้มของเนื้อหาวิชาได้
5. ในภาพรวมส่งเสริมการเรียนการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางเพิ่มขึ้นตามอายุเด็ก

การประเมินผลจะขึ้นอยู่กับพื้นฐานของเนื้อหาวิชา และเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อให้เห็นภาพรวมและเที่ยงตรงของผลงานเด็ก มีความยืดหยุ่น ไม่เกิดความเครียด มีแต่คุณภาพ โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครู เด็ก และผู้ปกครองสามารถเข้าถึงข้อสอบได้ โดยวิธี On-line ลักษณะทั่วไปของการประเมินมีดังนี้

1. ประเมินภาพรวม
2. ประเมินเนื้อหาวิชาแต่ละรายการ
3. มีเกณฑ์มาตรฐานของประเทศ
4. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
5. On-line
6. ใช้วิธีประเมินผลหลากหลายรูปแบบ
7. ใช้หลากหลายเครื่องมือ และประเมินได้ในหลายโอกาส
8. ประเมินอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนได้ออกแบบไว้ให้เหมาะกับยุทธวิธีการสอนแบบใหม่ ซึ่งสนองความแตกต่างในความต้องการ และความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล ทำให้เด็กเข้าใจใน

ความสามารถและศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ และให้โอกาสเด็กมีความรับผิดชอบต่อการจัดการ และควบคุมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น ลักษณะสำคัญของสื่อมีดังนี้

1. สนองความต้องการของหลักสูตรและการสอน มีความคุ้มค่า มีความสวยงาม และเทคนิคเพียงพอ

2. ทำทาสติปัญญาเป็นที่น่าสนใจ จูงใจให้เด็กเรียนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก ร่วมเอาส่วนที่ดีของ Network-based, teacher-based, และ courseware

Smart Schools ครอบคลุมในพ.ศ.2563 (Vision 2020) โรงเรียนหนึ่งในโครงการจะประกอบไปด้วย

1. ห้องเรียน (Classroom) จะมีคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียน 7 เครื่อง (นักเรียน 5 คน : 1 เครื่อง) ครู 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์ 1 เครื่อง ระบบ Multimedia เครื่องฉายภาพโทรทัศน์และวิดีโอและสำหรับระบบเชื่อมต่อเครือข่าย

2. ห้องครู (Teacher's Room) จะมีคอมพิวเตอร์เท่ากับจำนวนครู และเครื่องพิมพ์ 1 เครื่อง ระบบเชื่อมต่อเครือข่าย

3. ห้องสมุด (Library / Media Center) จะมีคอมพิวเตอร์ 35 เครื่อง พร้อมหูฟัง เครื่องพิมพ์ 1 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับครู 1 เครื่อง พร้อมเครื่องบันทึกระบบเชื่อมต่อเครือข่าย

4. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ (Computer Laboratory) มีคอมพิวเตอร์ 35 เครื่อง (อัตราส่วน 1 : 1) พร้อมหูฟัง สำหรับครู 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์ 1 เครื่อง พร้อมระบบ MIDI ระบบเชื่อมต่อเครือข่าย

5. ห้องเครื่องเสียงและภาพยนตร์ (Studio/ Theatre) มี Video Audio-Video และเครื่องบันทึกระบบเชื่อมต่อเครือข่าย

6. ห้องผู้บริหาร (Administration Office) มีคอมพิวเตอร์เท่ากับจำนวนเจ้าหน้าที่ เครื่องพิมพ์ 2 เครื่อง อุปกรณ์สำนักงาน ระบบเครือข่าย

7. ศูนย์พัฒนามัลติมีเดีย (Multimedia Development Centre) มีเครื่องคอมพิวเตอร์ 10 เครื่อง จุดเชื่อมต่อเครือข่าย 5 จุด เครื่อง Scanner 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์สี 2 เครื่อง เครื่องผลิต CD-ROM เครื่องบันทึกข้อมูลสำรอง เครื่องมือพัฒนาต่างๆ ระบบเชื่อมต่อเครือข่าย

8. ศูนย์เครือข่าย (Server Room) ประกอบด้วย จุดเชื่อมโยงข้อมูล แหล่งโปรแกรม แหล่งข้อมูล ระบบจัดการ ระบบจัดการฐานข้อมูล ระบบความปลอดภัย จุดรับสัญญาณ ISDN Modern โดยมีระบบป้องกันไฟแรงแบบติดผนัง

9. โปรแกรมนำร่องในโครงการ Smart Schools มี 3 ส่วน คือ

9.1 Teaching –Learning Materials เน้นความเข้าใจในการเรียนการสอนวิชาภาษา มาเลเซีย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

9.2 Assessment System เน้นการตอบสนองต่อความก้าวหน้าของนักเรียนเป็น คลังข้อมูลการบริหารยืดหยุ่น ได้ตามความเหมาะสม

9.3 Management System ระบบพัฒนาการบริการการจัดการ

ตัวอย่างโรงเรียนที่เข้าร่วมพัฒนาการศึกษาร่วมกับรัฐบาล

โรงเรียนชินหิมัง เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนทั้งหมด 200 คน ครู 12 คน รวมครูใหญ่ เปิดสอนระดับประถมต้น ป.1-ป.6 นักเรียนเป็นชาวมาเลเซีย เชื้อสายจีนทั้งหมด มีระบบการบริหาร โดยให้คณะกรรมการการศึกษา ซึ่งเป็นชาวบ้านอยู่ในชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุน กิจการของโรงเรียนเช่น หาเงินอุดหนุนการศึกษา ร่วมกิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมพิเศษที่โรงเรียน จัดมี 2 วันคือ วันครูและวันเด็ก ผลักดันให้โรงเรียน เข้าร่วมในโครงการ Smart Schools

เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูใหญ่จึงไม่มีผู้ช่วย ต้องทำงานธุรการทั้งหมด ครูใหญ่ได้แบ่งเวลาในการบริหารโรงเรียน ดังนี้

60% ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

20% ทำฝ่ายด้านบริหารและงานธุรการ

10% พบปะกับชุมชน คณะกรรมการชุมชน

10% ไปประชุมรับนโยบาย

กล่าวโดยสรุป Smart Schools ใช้วิธีผสมผสานเรื่องเน้นให้คิด ให้ใช้ภาษาร่วมกับการ พัฒนาหลักสูตร ภายใต้เทคโนโลยี มีการนำ Education TV, Computer Laboratory, School Net, Internet มาใช้ ครูได้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะและสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาอังกฤษโดยใช้การปฏิบัติงานของโรงเรียนนำร่อง 88 แห่ง เป็นโรงเรียน ตัวอย่าง (benchmark school) สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนทำให้คูมีบรรยากาศเป็นเมืองของ นักเรียน ถนน และทางเดิน ตั้งชื่อตามคนสำคัญทางวิชาการของประเทศ มีการสื่อสารให้ข้อมูล ออกวารสาร On-line และอากาศทาง TV วงจรปิด โดยนักเรียนและอื่นๆ อีกมากมาย

3) การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศนิวซีแลนด์ ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของนิวซีแลนด์ เป็นระบบการศึกษาที่จัดโดยรัฐ ประกอบด้วย โรงเรียน ประถมศึกษา 2,350 โรงเรียน และ โรงเรียนมัธยมศึกษา 350 โรงเรียน ในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด มี โรงเรียนเอกชนเพียงร้อยละ 4 จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัศึกษามีจำนวน 740,000 คน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน โดยเฉลี่ย 200 คนนักเรียนใน

โรงเรียนประกอบด้วย นักเรียนเชื้อชาติออสเตรเลีย เมารี แปซิฟิก และเอเชีย ผลการเรียนรู้โดยเฉลี่ยพบว่า นักเรียนเกรด 4 และ 9 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับนานาชาติ

นิวซีแลนด์ระบบการบริหารและจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ ลดทอนหน่วยงานและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และปรับโครงสร้างองค์กรในกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการทำสัญญาและวัดผลการปฏิบัติและเป็นการปรับปรุงโอกาสและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา เพื่อกลุ่มที่ไม่ได้รับประโยชน์และเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย

โครงการ 'Tomorrow's School' เป็นโครงการปฏิรูปโรงเรียน ที่เน้นความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยการกระตุ้นให้ผู้ปกครองและชุมชนเห็นความสำคัญเรื่องคุณภาพของโรงเรียน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ โรงเรียนมากขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือ

การพัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยการพัฒนาคุณภาพครู การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ผลจากการดำเนินงานปรากฏความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างชัดเจนในประเด็นต่อไปนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียน ในช่วงของการปฏิรูปโรงเรียนโดยคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้ปกครองและผู้นำชุมชนรับภาระการบริหารจัดการ โรงเรียนเต็มตัวตามที่กฎหมายกำหนด ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระเพิ่มขึ้นในด้านการเงินการงบประมาณ การตลาด และการจัดการทรัพย์สินของโรงเรียน ในช่วงหลังของการปฏิรูป จุดเน้นด้านการบริหารจัดการอยู่ที่การบริหารบุคลากร และการบริหารเพื่อเพิ่มคุณภาพผลการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ยังคงลักษณะการบริหารจัดการโดยโรงเรียนร่วมกับชุมชน

2) ด้านการสอนที่มีประสิทธิภาพ หัวใจของการปฏิรูปโรงเรียน คือ การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการสอนของครูให้สามารถตอบสนองผู้เรียนที่มีภูมิหลัง และความต้องการที่แตกต่างกันหลากหลายได้ กระทรวงศึกษาธิการนิวซีแลนด์ ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทด้านการสอนของครูในการปฏิรูปโรงเรียนได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อสังเคราะห์วิธีการสอนที่ดีที่สุดซึ่งทำให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยได้ข้อสรุปว่าในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปโรงเรียน การพัฒนาครูที่ได้ผลดีที่สุดมิใช่การพัฒนาเน้นด้านวิชาการและเนื้อหาสาระ แต่เป็นการพัฒนาเน้นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการพัฒนาครูประกอบด้วย การสร้างเจตคติที่ถูกต้องในการสอนให้ครู การช่วยให้ครูเห็นคุณค่าของทรัพยากรครอบครัวและชุมชน ที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน แทนที่จะเห็นเป็นจุดอ่อนของผู้เรียน การให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนการสอนให้ครู การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินและการเปิดโอกาสให้ครูเข้าถึงแหล่งข้อมูล ใช้ข้อมูลผลการประเมินให้เป็นประโยชน์ใน

การกำหนดมาตรฐานเปรียบเทียบ (benchmarking) ได้ การพัฒนาให้ครูสามารถสร้างเครื่องมือวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียน และสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนได้ การพัฒนาให้ครูสามารถใช้ประโยชน์ผลการประเมินในการพัฒนาตนเอง เน้นการใช้ผลการประเมินเพื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้จากผลงานวิจัย และลงมือทำวิจัยเพื่อพัฒนาตนเอง ข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครู

3) จุดเน้นของการปฏิรูปการเรียนรู้ การดำเนินการปฏิรูปโรงเรียนเน้นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้สามระยะ ระยะแรก เป็นการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ให้นักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ระยะที่สอง เป็นการสร้างผู้สำเร็จการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะประกอบอาชีพหรือเรียนต่อได้ รวมทั้งมีคุณสมบัติการเรียนพลเมืองดี และระยะที่สาม เป็นการสร้างผู้เรียนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อที่จะได้มีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมและพัฒนาชาติ

4) ความสำคัญของการเล่าเรียน (Schooling) กระทรวงศึกษาธิการนิวซีแลนด์ เห็นความสำคัญของการเล่าเรียนนอกโรงเรียน และสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเร่งดำเนินการแบบร่วมมือรวมพลังกับองค์กรภาครัฐและเอกชนพัฒนาเครือข่าย ICT ให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ผลจากการดำเนินการปรากฏว่าโรงเรียนหลายโรงเรียนมีการรวมกลุ่มดำเนินงานร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อขยายขอบเขตแหล่งความรู้ ที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียนและผู้เรียนทั่วไปได้มากขึ้น มีการดำเนินการในลักษณะเครือข่ายกว้างขวางมากขึ้น

นอกจากนี้ประเทศนิวซีแลนด์มีสภาพการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยสรุปมีดังนี้

การบริหารด้านวิชาการ

1. หลักสูตร มีเป้าหมายในการเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญกับความรู้ด้านสังคมและเศรษฐกิจส่งเสริมให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนด้วยตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือทักษะทางคณิตศาสตร์ หลักสูตรจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง

กิจกรรมการเรียนการสอน วิชาส่วนใหญ่ที่สอนได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สังคม วิทยาและเทคโนโลยี มีการเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและประเมินตนเอง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะสำหรับกลุ่มเด็กพิเศษ หรือกลุ่มเด็กมีปัญหา โดยอาจใช้การช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนการช่วยเหลือจากครูผู้ช่วยหรือการใช้โปรแกรมจัดการด้านพฤติกรรม เช่น โปรแกรมสร้าง

เสริมระเบียบวินัยภายในโรงเรียน โปรแกรมสำหรับกลุ่มเด็กอันธพาล โปรแกรมเพื่อลดหรือจัดการกับการหนีโรงเรียน เป็นต้น

มาตรฐานการศึกษา (ผู้เรียน) รัฐบาลนิวซีแลนด์ได้พัฒนากรอบการพิจารณาคุณสมบัติและการรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลักในการประเมิน และจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียน

การรับนักเรียน มีการจัดแบ่งพื้นที่ในการรับนักเรียน (จัด Zoning) ให้บริการรับนักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ เช่น นักเรียนที่มาจากชนพื้นเมืองเมารี นักเรียนที่มาจากหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ห้องเรียนบางห้องมีนักเรียนมากกว่า 30 คน

2. การบริหารงบประมาณและทรัพยากร

งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐ ซึ่งประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายพื้นฐานและงบรายหัวซึ่งประมาณร้อยละ 25 ทั้งนี้ ไม่รวมเงินเดือน ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 66 งบลงทุนประมาณร้อยละ 9 ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริหารบอกว่าไม่เพียงพอ มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่นๆ ได้แก่ เงินพัฒนาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ค่าลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม เงินรายได้ที่โรงเรียนจัดหาเอง เป็นต้น

3. การบริหารงานบุคคล

มาตรฐานครู ยังไม่พบการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน แต่เน้นให้ครูสามารถที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ยังขาดผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและทางสังคม

การสรรหา ผู้บริหารมองว่ายังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ การสรรหาบุคลากรมีการร้องขอจากกระทรวงหรือผ่านหน่วยงานย่อยของกระทรวง

สวัสดิการ สวัสดิการได้รับทั้งจากกระทรวงศึกษาเอง และจากหน่วยงานย่อยของกระทรวง ที่คอยให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำ ทั้งในเรื่องของงบประมาณการเงิน และทรัพยากรบุคคล โดยส่วนใหญ่ ครูใหญ่จะติดต่อผ่านหน่วยงานย่อยของกระทรวง มากกว่าจะติดต่อโดยตรงกับกระทรวง หรือขอความช่วยเหลือจากองค์กรวิชาชีพ หรือจากผู้แทนสภาในท้องถิ่น เป็นต้น

การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยผู้บริหาร โดยส่วนใหญ่ทำทุกปี มีการนำรูปแบบการประเมินผลมาใช้อย่างต่อเนื่อง และนำเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและช่วยเหลือด้านทรัพยากรบุคคล

ผู้บริหารมองว่าปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ และบุคลากรในบางส่วนมีผลต่อการพัฒนาหลักสูตร บางโรงเรียนไม่มีโปรแกรมพิเศษ ขาดคำแนะนำจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และยังมีบางโรงเรียนที่ยังดำเนินการตามแบบชุมชนดั้งเดิม แต่ครุมองว่าเวลาเป็นส่วนสำคัญ นอกจากนั้นยังมี ขนาดของชั้นเรียน และพฤติกรรมของนักเรียนยังเป็นอุปสรรค

4. การบริหารทั่วไป

โรงเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 99) มีกระบวนการพิจารณาทบทวนตนเอง (self-review) มีส่วนน้อยที่กำลังพัฒนากระบวนการนี้อยู่ โรงเรียนร้อยละ 91 ได้พัฒนากระบวนการพิจารณาทบทวนตนเองเพื่อใช้แทนที่แผนพัฒนาโรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษา มีการติดต่อผู้ปกครองเป็นรายบุคคลมากกว่าเป็นกลุ่ม

5. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

รับนโยบายจากรัฐ ทำความเข้าใจกับแนวนโยบายและหลักสูตร กำหนดแนวทางการบริหารภายในโรงเรียน โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชน มีการประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการสถานศึกษา และครู เพื่อกำหนดแนวนโยบาย แนวทางบริหาร หรือการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนภายในโรงเรียน มีการประสานความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสารทางการศึกษา ระหว่างโรงเรียนด้วยกัน และระหว่างโรงเรียนและชุมชน

6. การกำกับดูแล

การกำกับดูแลจะใช้การตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกปี มีการประเมินหลักสูตรประมาณ 3 ปีต่อครั้ง โดยผู้บริหารจะคอยตรวจสอบและรายงานผลต่อกระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานย่อยของกระทรวงศึกษาธิการ มีการตรวจสอบปัญหา และร่วมประชุมปรึกษาหารือกับกรรมการบริหาร เพื่อหาแนวทางปรับปรุง รวมทั้งมีการติดต่อกับผู้ปกครองเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของครู ผู้รับผิดชอบการกำกับดูแลจากการประเมินผล ครูส่วนใหญ่ยังมีมุมมองว่าการประเมินผล ทำให้เกิดภาระงานที่มากขึ้น ในขณะที่เวลาไม่เพียงพอ โดยเฉพาะกับขนาดของห้องเรียนที่รับผิดชอบ คือครูต้องรับผิดชอบนักเรียนจำนวนมาก ทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนโดยเฉพาะการเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นไปได้ยาก หรือการประเมินผลไม่นำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก แต่ผู้บริหารค่อนข้างเห็นความสำคัญของการกำกับดูแลโดยการประเมินผลเป็นระยะๆ เพราะทำให้ทราบปัญหาและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน แม้ว่าจะยังมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องการสรรหาทรัพยากรที่ทันสมัยหรือทรัพยากรบุคคลที่เชี่ยวชาญเฉพาะ

คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่โดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการด้านนโยบาย หรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดหรือปรับเปลี่ยนนโยบายของสถานศึกษา การตัดสินใจที่ค่อนข้างเป็นปัญหาจะพบมากในสถานศึกษาที่กำลังมีการปรับโครงสร้างการบริหาร บทบาทหน้าที่โดยทั่วไป ได้แก่ การแสวงหาความช่วยเหลือจากกระทรวงศึกษาธิการ การให้คำปรึกษาหรือรับคำแนะนำร้องทุกข์จากครอบครัวหรือผู้ปกครองนักเรียน การให้คำปรึกษา การปรึกษาหารือหรือ

แจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ปกครองนักเรียน การเจรจาต่อรองกับโรงเรียนอื่นๆ หรือกับกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนอื่นๆ เป็นต้น

4) การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศอังกฤษ ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของอังกฤษ ประกอบด้วย การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยมีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี หลักการสำคัญในการจัดการศึกษามี 3 ประการคือ

1. การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อมวลชน และเป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
2. การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยใช้เป้าหมายความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นกลไก ลดความไม่เสมอภาคทางการศึกษา
3. โรงเรียนต้องเป็นศูนย์กลางการปฏิรูปการศึกษา สร้างความร่วมมือรวมพลังกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือรวมพลังในระดับท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือรวมพลังในระดับชาติ

โครงการ Education Act Zone (EAZ)

โครงการ Education Act Zone (EAZ) เป็นโครงการความร่วมมือรวมพลังที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโดยกระทรวงศึกษาธิการของอังกฤษ มีหลักการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับงานที่เป็นความคิดริเริ่ม มีความยืดหยุ่น เป็นนวัตกรรมและมีความปลอดภัย (creative, flexible, innovative and safe work) โดยความร่วมมือ รวมพลังจากทุกฝ่าย รูปแบบการดำเนินงานพัฒนาจากระดับล่าง (bottom up) โดยความเห็นชอบของคณะครูและบุคลากรของโรงเรียน โดยโรงเรียนมีพี่เลี้ยงที่เป็น critical friend คอยให้ความช่วยเหลือเมื่อทางโรงเรียนต้องการ โรงเรียนแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการถูกจัดให้อยู่ในเขตปฏิบัติการทางการศึกษา (EAZ) โดยผู้บริหารโรงเรียนในเขตปฏิบัติการทางการศึกษา ต้องประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน เพื่อร่วมกันสร้างแผนกลยุทธ์การดำเนินงาน และเพื่อวางแผนการดำเนินงานการฝึกอบรมร่วมกัน เป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ลักษณะกิจกรรมความร่วมมือรวมพลังในโครงการแยกได้เป็นสามรูปแบบ แบบแรกคือ soft-edged activities ได้แก่ กิจกรรมการจัดประชุมร่วมกัน 3-4 วัน การจัดงานฉลองเทศกาลสำคัญ แบบที่สองคือ medium-edge activities ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณรวมกลุ่มโรงเรียน การพัฒนา web site สำหรับหน่วยงานใช้ร่วมกัน โครงการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ที่จัดขึ้นระหว่างโรงเรียนในเขต EAZ และแบบที่สามคือ hard-edge activities ได้แก่ การตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อดำเนินการโครงการการศึกษาของชุมชน การตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการในภาพรวม

และการพัฒนารูปแบบการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทั้งหมดในโครงการ นอกจากนี้โครงการ EAZ ยังได้ให้คำจำกัดความของความร่วมมือรวมพลัง 3 ระดับ ไว้ดังนี้ คือความร่วมมือรวมพลังแบบสหวิทยาลัย (collegiality) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการมีค่านิยมในการทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน ความร่วมมือ รวมพลังแบบสหพันธ์ (federations) หมายถึง การที่โรงเรียนตั้งแต่สองโรงเรียนขึ้นไปทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและความร่วมมือรวมพลังแบบเครือข่าย (networks) หมายถึง การทำงานที่มีการติดต่อสัมพันธ์โดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดมากนัก มีจุดประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนในเขตการปกครองการศึกษาท้องถิ่น (LEA) รวม 12 เขต และการตรวจเยี่ยมโรงเรียน 42 โรงเรียน พบว่าความร่วมมือรวมพลังให้ประโยชน์หลายประการ ประการแรก ความร่วมมือรวมพลังช่วยสร้างและขยายโอกาสการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกกลุ่มทุกระดับ โดยเฉพาะนักเรียนช่วงอายุ 11 ปี มีโอกาสศึกษาต่อมากขึ้น ประการที่สอง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ประการที่สาม ผลการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนผลการปฏิบัติงานยอดเยี่ยม (best practices) ระหว่างครูทำให้ครูมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น ไม่รู้สึกว่าแหงและโดดเดี่ยว ประการที่สี่ ความร่วมมือรวมพลังทำให้โรงเรียนมีหุ้นส่วน และมีทรัพยากรดำเนินงานเพิ่มขึ้น และประการที่ห้า ผลการดำเนินงานเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ถึงแม้จะไม่เห็นหลักฐานชัดเจนแต่เป็นที่รับรู้ทั่วกัน ในขณะที่เดียวกันความร่วมมือรวมพลังตามโครงการนี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาแยกได้เป็นสองประเด็น ประเด็นแรก คือ ข้อจำกัดในทางปฏิบัติ แม้ว่าความร่วมมือรวมพลังจะทำให้เกิดประโยชน์หลายประการ แต่กระบวนการดำเนินงานแบบร่วมมือรวมพลังใช้เวลา มาก บางโรงเรียนร้องทุกข์ว่าผู้บริหารใช้เวลาในการประชุมกับหุ้นส่วนมากเกินไป จนเสียงานของโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรม เพราะบุคลากรในโรงเรียนยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ ตามหลักการรวมพลัง ประการที่สอง คือ ประเด็นทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความวิตกกังวลในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนเกี่ยวกับความร่วมมือรวมพลัง และความ ต้องการระบบงานที่ยืดหยุ่นและไม่เป็นทางการ

จากกรณีศึกษา ครูใหญ่ (Elizabeth Owens โรงเรียน Charles Dickens Primary School ในเขต Southwark Education Action Zone (IPPR, 2003) สรุปได้ว่า โครงการ EAZ ประสบความสำเร็จในระดับสูงมาก จากการประเมินคุณภาพโรงเรียนทุกโรงเรียนใน Southwark Education Action Zone พบว่าทุกโรงเรียนมีความสำเร็จในการปฏิรูป มีค่าตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินสูงขึ้นทุกโรงเรียน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการ EAZ ประสบความสำเร็จได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและปัจจัยด้านความใกล้ชิดกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งช่วยให้โรงเรียนประหยัดงบประมาณดำเนินการ และบุคลากรของโรงเรียนมีความสะดวกในการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้

สรุปได้ว่าการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้ศึกษาแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ในเรื่องการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีความคิดใหม่ๆ สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์และผลิตภาพ ส่วนแนวคิด การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในต่างประเทศครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น และเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ และอังกฤษที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford คือ นักเรียนมีความสามารถในการคิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง ประกอบด้วย คิดคล่องแคล่ว หากคำตอบได้เด่นชัดตรงประเด็น คิดยืดหยุ่นสามารถปรับสภาพความคิดตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ คิดริเริ่มสามารถนำเอาความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ และคิดละเอียดลออ สามารถมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น และแนวคิดของ Brown and Moberg (1980) ในเรื่องสภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้าง กระบวนการบริหารจัดการ และการตัดสินใจสั่งการ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติการกิจให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และผลิตภาพ

2.3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลทุกคน มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป นักการศึกษา และนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

1) ความคิดสร้างสรรค์เป็นจินตนาการประยุกต์ (Applied Imagination) คือเป็นจินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่มิใช่เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย โดยทั่วไปความคิดจินตนาการจึงเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ในการนำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ (Osborn, 1957)

2) ความคิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถภาพทางสมองที่มีลักษณะความคิดแบบอนอกนัย (Divergent Thinking) คือ สามารถคิดได้หลายทิศทางหลายแง่มุมคิดได้กว้างไกล ความคิดแบบอนอกนัย ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) (Guilford, 1959)

3) ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหา ด้วยความคิดลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดา เป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่หลายมุมผสมผสานจนได้ผลิตผลใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า (Anderson, 1959)

4) ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดที่หาคำตอบหลายๆคำตอบในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งลักษณะเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีอิสระในการตอบสนองจึงจะสามารถตอบได้มาก (Getzels & Jackson, 1962)

5) ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ กล่าวคือ เมื่อระลึกถึงสิ่งหนึ่งได้ก็จะเป็นสะพานช่วยให้ระลึกถึงสิ่งอื่นที่มีความสัมพันธ์กันได้ต่อไปอีก (Wallach & Kogan, 1965)

6) ความคิดสร้างสรรค์คือ ความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์องค์ประกอบในแบบใหม่ๆได้ และถ้าสิ่งที่นำมาเชื่อมโยงกันนั้น มีความห่างไกลกันมากเพียงใด การเชื่อมโยงสัมพันธ์ก็มีความสร้างสรรค์มากขึ้นเพียงนั้น (Mednick, 1970)

7) ความคิดสร้างสรรค์เป็นความรู้สึกที่ไวต่อปัญหาและสามารถรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ๆ หรือผลผลิตใหม่ๆ ได้ (Torrance, 1972)

8) ความคิดสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถในการจินตนาการและรวบรวมความรู้ ความคิดเดิมอย่างหลากหลายและรวดเร็ว แล้วสร้างเป็นความรู้ ความคิดใหม่ของตนเอง สามารถคิดนอกกรอบได้ มีผลงานการคิด สามารถริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงาน หรือสิ่งใหม่ๆได้ (ประพันธ์ศิริ เสาร์รัง, 2551)

9) ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมและใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549)

10) ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการปัญญาที่สามารถขยายขอบเขตความคิดที่มีอยู่เดิมสู่ความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดเดิมและเป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม (สุวิทย์ มูลคำ, 2550)

11) ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนกนัยอันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ปูรงแต่งจากความคิดเดิม ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการ ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ควบคู่กันไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการให้เป็นไปได้เรียกว่า จินตนาการประยุกต์นั่นเอง จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น (อารี พันธุ์ณี, 2545)

จากนิยามและความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีดำเนินการทางการศึกษา เพื่อการสร้างการพัฒนาการได้มาซึ่งผลผลิตใหม่ๆ ให้กับตัวผู้เรียน

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภาพ (Productivity)

1) ความหมายทั่วไปของคำว่า “ผลิตภาพ” และวิธีวัด

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) (1969) ได้ให้ความหมายคำว่า “ผลิตภาพ” คือ อัตราส่วนระหว่างผลผลิต (output) ต่อสิ่งป้อน (total input) ของปัจจัยที่ต้องใช้เพื่อบรรลุผลนั้น

Kopelman (1986) คำว่า “ผลิตภาพ” มาจากการสร้างมโนทัศน์เชิงกระบวนการกายภาพ ที่นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้ กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิต (physical output) และ สิ่งป้อนหนึ่งอย่างหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง (Physical inputs) ในกระบวนการผลิต โดยภาพรวมผลิตภาพเป็นมโนทัศน์เชิงระบบ (Systems Concept)

Wehrich (1987) กล่าวว่า ผลิตภาพคือ อัตราส่วนระหว่างสิ่งป้อน-ผลผลิตภายใน ช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยคำนึงถึงคุณภาพ ถ้าใช้สิ่งป้อนที่ละตัวจะได้ “ผลิตภาพย่อย” ถ้าใช้สิ่งป้อนทั้งหมดจะได้ “ผลิตภาพรวม”

2) ภาพและมโนทัศน์อื่นที่เกี่ยวข้อง

โดยที่ผลิตภาพเป็นมโนทัศน์เชิงระบบ จึงมีคำที่เกี่ยวข้องเช่น ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) ระบบที่มีประสิทธิภาพคือ ระบบที่สามารถทำให้ได้ผลผลิตตามจำนวนโดย ใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด ในขณะที่ประสิทธิผลจะต้องพิจารณาต่อไปว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

นักวิชาการบางท่านได้จำแนกความแตกต่างระหว่างผลผลิต (Output) กับผลลัพธ์ (Outcome) โดยที่ผลผลิต คือผลโดยตรงหรือผลทันทีของกระบวนการ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนผลลัพธ์ได้แก่ผลที่ไม่บังเกิดผลทันทีของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับสภาพแวดล้อม เช่น การมีงานทำ รายได้ของผู้สำเร็จการศึกษา

Sergiovanni et al. (1987) ได้ประเมินตัวแปรเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลของระบบ (องค์กร/โรงเรียน) ที่ปรากฏบ่อยได้ถึง 24 มิติ ผลิตภาพเป็นมิติหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของระบบ (องค์กร/โรงเรียน)

สรุปได้ว่า ผลิตภาพเป็นมิติหนึ่งของผลลัพธ์ของระบบ การวัดผลิตภาพนอกจากจะดูที่ผลสุดท้าย (ผลผลิตหรือผลลัพธ์) อาจวัดได้จากขั้นตอนที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์สุดท้าย เช่น พฤติกรรมการทำงาน ผลการปฏิบัติงาน

2.3.2.1 “ผลิตภาพ” ในเศรษฐศาสตร์

ความหมาย

“ผลิตภาพ” เป็นมโนทัศน์ที่ใช้กันเป็นปกติวิสัยในวงการเศรษฐศาสตร์ เป็นคำที่นิยมสื่อความหมายด้วยอัตราส่วนระหว่าง “ผลผลิต”/ “ปัจจัยผลิต” (Output-Input Ratio) อัตราส่วนนี้ให้ข้อสรุปในรูปของตัวเลขว่าปัจจัยผลิตหนึ่งหน่วยนั้นได้ผลิต “ผลผลิต” กี่หน่วย ในกระบวนการผลิตหนึ่งๆ หรือในกระบวนการผลิตขององค์กรหนึ่งๆ

ในการวัดผลิตภาพของปัจจัยผลิตชนิดนั้นๆ ด้วยอัตราส่วนเองก็เพียงระบุค่าของ ผลิตภาพของปัจจัยผลิต โดยยังไม่สามารถสื่อความหมายว่า ผลิตภาพของปัจจัยผลิตชนิดนั้นๆ เป็นผลิตภาพที่ต่ำหรือสูง ดีขึ้นหรือเลวลง การใช้ค่าของผลิตภาพของปัจจัยผลิต ให้มีความหมายในเชิงสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นเมื่อเป็นการเปรียบเทียบภาวะผลิตภาพของปัจจัยผลิต (ชนิดเดียวกัน) ระหว่าง (อย่างน้อย) 2 จุดเวลา หรือระหว่างระดับค่ามาตรฐาน (ที่คาดหวังไว้ตามหลักการหรือทฤษฎีที่นำมาใช้) กับระดับค่าผลิตภาพของปัจจัยผลิตที่คำนวณออกมาสำหรับปัจจัยผลิตชนิดนั้นๆ

อัตราส่วนในลักษณะที่เสนอข้างต้น จัดเป็นผลิตภาพเฉลี่ยของปัจจัยผลิตชนิดหนึ่ง (ต่อหนึ่งหน่วย) และเป็นผลิตภาพที่อ้างถึงเสมอ แม้ไม่มีคำว่า “เฉลี่ย” ต่อท้ายไว้ด้วยก็ตามแต่ ในบางโอกาสนักเศรษฐศาสตร์ก็มีมโนทัศน์ “ผลิตภาพเพิ่ม” (Marginal Productivity) ของปัจจัยผลิตชนิดหนึ่งๆ ด้วย นั่นคืออัตราส่วนที่สื่อความหมายว่า เมื่อเพิ่มปัจจัยผลิตชนิดนั้นๆ หนึ่งหน่วย ผลผลิตที่ผลิตได้เพิ่มขึ้นนั้นเป็นกี่หน่วย “ผลิตภาพเพิ่ม” เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญเมื่อต้องการวินิจฉัยว่าสมควรเพิ่มปัจจัยผลิตชนิดหนึ่งดี หรือเพิ่มปัจจัยผลิตอีกชนิดหนึ่งแทน

สำหรับผู้รู้จักเศรษฐศาสตร์อย่างผิวเผินแล้ว คำว่า “ผลผลิต” (output) ก็เป็นมโนทัศน์ที่ง่าย และนึกภาพออกได้ทันที โดยสามารถมองเห็นตัวอย่างผลผลิตในตลาดสินค้าที่มีอยู่ดาษดื่น ผลผลิตเหล่าปรากฏเป็นหน่วยๆ เป็นชิ้น เป็นอัน เป็นกระสอบ เป็นกิโล เป็นต้น ฯลฯ ถ้าผลผลิตที่นำมาเป็น “ตัวเศษ” ของอัตราส่วน เป็นผลผลิตเช่นเดียวกัน การใช้หน่วยเชิงกายภาพ (Physical Unit) ก็กระทำได้เลย ซึ่งในกรณีที่ราคาค่างวดของผลผลิตเปลี่ยนแปลงไประหว่างปี การวัดผลิตภาพของปัจจัยผลิตเป็นหน่วยกายภาพก็สะดวกสำหรับการเปรียบเทียบ แต่ถ้าปัจจัยผลิตที่นำมาวัดผลิตภาพนั้นมีส่วนผลิตผลผลิตหลายๆ ชนิด ซึ่งมีหน่วยกายภาพไม่เหมือนกัน การรวมเป็นผลผลิตรวมย่อมทำอย่างตรงไปตรงมาไม่ได้ จำเป็นต้องหันไปใช้มูลค่าของผลผลิตแทนทำให้รวมค่าของผลผลิตทุกชนิดได้ ในกรณีเช่นนี้การเปรียบเทียบผลิตภาพของปัจจัยผลิตระหว่างสองจุดเวลา ซึ่งต้องใช้มูลค่าแท้ (ในรูปที่เรียกว่า Constant Price Money Value) ของผลผลิตเพื่อให้ได้ภาพที่ถูกต้องว่า ผลิตภาพของปัจจัยผลิตชนิดนั้นๆ ได้เพิ่มขึ้นหรือลดลง

ปัจจัยผลิตที่นิยมนำมาวัดค่าผลิตภาพในวงการเศรษฐศาสตร์ก็คือ แรงงาน (labor) และทุน (capital) ทั้งนี้เพราะว่าปัจจัยผลิตทั้งสองชนิดนี้จัดเป็นปัจจัยหลักในการกระบวนการผลิต ถ้าคน (แรงงาน) มีผลิตภาพที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ก็สื่อความหมายว่า คนในฐานะปัจจัยผลิตในประเทศนั้นสามารถผลิตผลผลิตได้มากขึ้น ผลผลิตของประเทศโดยรวมก็ย่อมสูงขึ้นด้วย แม้ว่าจำนวนแรงงานที่ใช้อยู่ยังเท่าเดิม จำนวนแรงงานนี้นิยมวัดในรูปของ “จำนวนชั่วโมงแรงงาน” หรือบางทีก็วัดในรูปของ “จำนวนคน” (Number of Workers) อันเป็นการวัดที่หยابกว่า เช่นเดียวกับทุนซึ่งเป็นปัจจัยผลิตที่ขาดไม่ได้เลยในระบบการผลิตยุคปัจจุบัน เมื่อผลิตภาพของทุนสูงขึ้นจากเดิม ผลผลิตรวมของประเทศก็จะสูงขึ้น โดยนัย เมื่อยังคงใช้ทุนในจำนวนที่เท่าเดิม แน่นอนถ้าผลิตภาพของแรงงาน และของทุนต่างก็สูงขึ้นจากระดับของปีก่อนๆ ผลผลิตรวมของประเทศก็ย่อมเพิ่มขึ้นเป็นนัยกันและกัน

ในกระบวนการผลิตของหน่วยผลิตหนึ่งๆ มีการใช้ปัจจัยผลิตหลายชนิด ดังนั้น การกล่าวถึงผลิตภาพของแรงงาน (Labor Productivity) โดยใช้ผลผลิตที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผลิตทั้งสองชนิด มาเป็นตัวเศษในการคำนวณ ผลผลิตภาพของแรงงานที่คำนวณได้นั้นก็เป็นผลิตภาพของแรงงานที่มีส่วนช่วยเสริมจากทุนด้วย จัดเป็นการวัดผลิตภาพของแรงงานที่หยาบพอสมควร แต่ก็ไม่เป็นปัญหามากนักในการใช้ เนื่องจากผลิตภาพที่วัดได้ ในปีก่อนๆ ก็เป็นการวัดในลักษณะเดียวกัน แม้ในกรณีนี้ก็ต้องสรุปด้วยความระมัดระวังโดยเฉพาะ เมื่อต้องการวิเคราะห์ว่าผลิตภาพของปัจจัยผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง ข้อสังเกตนี้ก็ใช้ได้กับผลิตภาพของทุนเช่นกัน และเมื่อต้องการวัดผลิตภาพของปัจจัยผลิตต่างชนิดรวมกันก็จะได้ภาพของ “ผลิตภาพรวม” (Total Productivity)เป็นการใช้ผลผลิตทั้งหมดที่เกิดจากระบวนการผลิตอาหาร ด้วยปัจจัยผลิตทั้งหมดทุกชนิดแน่นอน ในระดับการคำนวณจริง ปัจจัยผลิตที่มีกายภาพต่างกันย่อมต้องมีวิธีการวัดและวิธีการรวม ที่ต้องพัฒนาขึ้นเพื่อการคำนวณเป็นการเฉพาะ

ความสนใจใน “ผลิตภาพ”

ถ้ามองข้ามตัวเลขและอัตราส่วน แล้วมานิยามผลิตภาพของปัจจัยผลิตในลักษณะหยาบๆ ความหมายที่ได้ก็คือ ดัชนีความสามารถผลิต “ผลผลิต” ของ “ปัจจัยผลิต” ในกระบวนการผลิตหนึ่งๆ เวลาจุดหนึ่ง ความสนใจที่จะวัด ผลิตภาพของปัจจัยการผลิตเกิดจากแรงกระตุ้นของเจ้าของปัจจัยผลิต (หรือผู้ว่าจ้างปัจจัยผลิต) ซึ่งต้องการรู้ประสิทธิภาพ (efficiency) ของการใช้ปัจจัยผลิตชนิดนั้นๆ การที่จะรู้ว่าประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยผลิตระหว่างสองจุด เวลาได้เพิ่มขึ้นหรือไม่ ก็ต้องมีดัชนีอะไรสักอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ได้คำตอบนั้น มโนทัศน์ผลิตภาพจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อเป็นดัชนีดังกล่าว ดังนั้นการพูดถึงผลิตภาพสื่อความสนใจเรื่องผลิตภาพของการใช้ทรัพยากรในกระบวนการผลิตและประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตเอง การวัดผลิตภาพ

ของปัจจัยการผลิตก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินผล (evaluation) ของการใช้ปัจจัยผลิตนั่นเอง การวัดผลผลิตภาพของปัจจัยการผลิตไม่ใช่สิ่งที่น่าสนใจในตัวมันเอง แต่เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมิน ของการใช้ปัจจัยผลิตและการเรียนรู้สาเหตุของการเพิ่ม (ลด) ประสิทธิภาพของการใช้ ปัจจัยผลิต ตลอดจนการแสวงหามาตรการและวิธีการที่จะส่งเสริมให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพของ การใช้ปัจจัยการผลิต นั่นคือ การช่วยเพิ่มผลผลิตภาพของปัจจัยการผลิตนั่นเอง

2.3.2.2 ผลผลิตภาพการศึกษา

ในการวางแผนทางการศึกษา (educational planning) ให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพผลนั้น ควรจะคำนึงถึงผลผลิตภาพการศึกษา ซึ่งพิจารณาได้จากคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา และประสิทธิภาพของระบบการศึกษาในแง่ของเวลาและค่าใช้จ่ายที่ใช้ไป โดยการวิเคราะห์เกี่ยวกับ ผลผลิตภาพการศึกษา อาจกระทำได้หลายแนวทาง เช่น การวิเคราะห์ผลผลิตภาพของนักเรียนนักศึกษา (student productivity) ผลผลิตภาพของครูอาจารย์ (teacher productivity) การลงทุนทางการศึกษา (educational investment) เป็นต้น

สำหรับการวิเคราะห์ผลผลิตภาพการศึกษา ได้มีการศึกษาในลักษณะที่เรียกว่า การวิจัย สถาบัน โดยการศึกษาประสิทธิภาพของระบบการศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบการ วางแผน และกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาต่อไป อย่างไรก็ตาม การวิจัยสถาบันมักจะศึกษา ภายใต้วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งไม่เหมาะสมกับระบบการศึกษาที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตาม เวลาหรือพลวัต (dynamic)

การจัดการเรียนการสอนเชิงผลผลิตภาพ

รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลผลิตภาพ (Productivity-Based instructional Model) เป็น รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ความหมายในการเรียนรู้จึงต้องถูก สร้างขึ้นโดยผู้เรียน นั่นคือให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติงานจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อ สังคมภายใต้แนวคิดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่แตกต่าง กันตามความสนใจ ดังนั้น การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมพลังและการเรียนรู้แบบโครงการ จึงเป็นฐาน แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญของรูปแบบฯ รูปแบบการเรียนการสอนนี้นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ ด้านรวมพลังสร้างสรรค์สังคม ขั้นตอนของรูปแบบฯ มีดังนี้ (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2543)

1. การเตรียมบริบทตามสภาพจริง : การเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง (Prepare Learning Context : Situated Learning)

เตรียม (Prepare) ผู้สอนจัดหาแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลกรณีศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ ข้อความรู้ตามสภาพจริงในประเด็นที่จะเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน โดยแสวงหาบุคคล องค์กร และชุมชนภายนอกมาสนับสนุนการพัฒนาการเรียนการสอน โดยจัดหลักสูตรที่ทันสมัย มี

โครงสร้างหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่นำไปใช้ในการปฏิบัติและหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่นำไปใช้ในการปฏิบัติและสร้างสรรค์ผลงานได้จริง โดยร่วมมือกับบุคคลองค์กร และชุมชนภายนอก

2. การตั้งเป้าหมาย : การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Set Goals : Self-Directed Learning / Co-operative learning)

2.1 กำหนด (Set) ผู้สอนช่วยผู้เรียนในการกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบข่ายการเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้าวิจัยในรูปแบบโครงการวิจัยส่วนบุคคล การจัดให้มีชั่วโมงเรียนในภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ รวมทั้งมีการฝึกประสบการณ์ภาคสนามอย่างพอเพียง มีการเรียนการสอนทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Internet) เป็นต้น

2.2 เลือก (Choose) ผู้เรียนเลือกกิจกรรม / โครงการที่ตนสนใจ ซึ่งอาจมาจากโจทย์ตามแผนพัฒนาของประเทศในสาขาต่างๆ

2.3 นำเสนอ (Present) ผู้เรียนนำเสนอโครงการต่อผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับแก้โดยมีการจัดสัมมนา จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำโครงการ

3. การวางแผนและดำเนินการ : การเรียนรู้แบบร่วมกัน (Plan Working Process : Collaborative Learning)

3.1 ทำงานกลุ่ม (Group Work) ผู้เรียนแบ่งกลุ่มการทำงาน

3.2 เรียนรู้ (Learn) ผู้เรียนปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมแรงร่วมพลัง โดยมีผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญกำกับดูแลให้คำแนะนำ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าวิจัย โดยอิสระในรูปแบบโครงการวิจัยส่วนบุคคล การจัดให้มีชั่วโมงเรียนในภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ รวมทั้งมีการฝึกประสบการณ์ภาคสนามอย่างพอเพียง มีการจัดสัมมนา จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำโครงการ มีการเรียนการสอนทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Internet) และมีห้องสมุดและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เพียงพอที่จะศึกษาค้นคว้าความรู้ ตามแนวปฏิบัติที่ดี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2551)

1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพร้อมทั้งมีการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนอาจมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้จากกรณีปัญหา (Problem-Based Learning : PBL) การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individual Study) การเรียนรู้แบบสรคณิยม (Constructivism) การสอนแบบเอสไอพี การเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (Self-Study) การเรียนรู้จากการทำงาน (Work-Based Learning) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Research-Based Learning) การเรียนรู้ที่ใช้วิธีสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา (Crystal-Based Approach)

2) การเรียนการสอนยึดหลักการมีปฏิสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

3) มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ แต่ยืดหยุ่นและหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งความยืดหยุ่นด้านช่วงเวลาเรียน และหรือด้าน ตำแหน่งและสถานที่เรียน และหรือด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล และหรือ ด้านอื่นๆ

4) มีการติดตามผลการเรียน ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อคุณภาพการสอนและสิ่ง สนับสนุนการเรียนรู้เป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่องและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ ได้เต็มศักยภาพ

4. การติดตามและประเมินผลงาน : การเรียนรู้แบบโครงงาน (Follow up and Assess : Project-Based Learning)

4.1 ตรวจสอบ (Check) ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญร่วมกันตรวจสอบกระบวนการ ทำงาน

4.2 ติดตาม (Follow Up) ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญร่วมกันติดตามความก้าวหน้าของ ผลงาน

4.3 ปรับปรุง (Revise) ผู้เรียนปรับปรุงแผนงาน

4.4 ผลิต (Produce) ผู้เรียนดำเนินการจนได้ผลงาน

4.5 ประเมิน (Assess) ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญประเมินผลงานเทียบกับเป้าหมายที่ กำหนด

กระบวนการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อให้ได้ผู้เรียนเชิงผลิตภาพ

เพื่อให้การเกิดประสิทธิผลในการสร้างบัณฑิตเชิงผลิตภาพมีกระบวนการนำไปปฏิบัติ ในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551ก) ดังนี้

1. การวางแผนระดับสถานศึกษา โดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน มีการกำหนดเป้าประสงค์เชิงผลิต โดยมีการกำหนดตัวบ่งชี้ (KPI) ของการดำเนินงานสร้างบัณฑิตเชิง ผลิตภาพตลอดจนกำหนดเป้าหมาย (Target) ของแต่ละตัวบ่งชี้เพื่อวัดความสำเร็จของการ ดำเนินงานตามแผนการผลิตบัณฑิตเชิงผลิตภาพ

2. การจัดการเรียนการสอน มีระบบและกลไกการพัฒนาและบริหารหลักสูตรในการ สร้างบัณฑิตเชิงผลิตภาพ โดยพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและความพร้อม ของสถาบันตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการทางด้านวิชาการและวิชาชีพ การเปลี่ยนแปลงใน

นวัตกรรมของสังคมโดยมีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ มีการวางระบบและกลไกบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและยืดหยุ่น ตลอดจนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะตัวของผู้เรียน สมรรถนะในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน เช่นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าวิจัยโดยอิสระในรูปโครงการวิจัยส่วนบุคคล การจัดให้มีชั่วโมงเรียนในภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ มีการจัดสัมมนา จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำโครงการ มีการเรียนการสอนทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Internet) และมีห้องสมุดและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เพียงพอที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงผลิตภาพ

3. การพัฒนากิจกรรมนักเรียน ผู้เรียน โดยจัดให้มีการบริการแก่ผู้เรียน ได้แก่ (1) การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียน เช่น การจัดสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (2) การบริการด้านกายภาพที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียน เช่น ห้องปฏิบัติการนวัตกรรม (3) การบริการด้านการแนะแนวและการให้คำปรึกษา (4) การบริการด้านข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่น ศูนย์ยืมการศึกษาแหล่งทุนการศึกษาต่อ การบริการจัดหางาน แหล่งข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในและนอกสถาบันที่จำเป็นแก่ผู้เรียนและศิษย์เก่า และ (5) การจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้เรียนและศิษย์เก่าในรูปแบบต่างๆ

1. การวิจัยและการพัฒนา มีการพัฒนาระบบและกลไกในการสนับสนุนการผลิตงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ โดยต้องมีการบริหารจัดการงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เชิงผลิตภาพที่มีคุณภาพโดยมีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีกลไกส่งเสริมสนับสนุนครบถ้วนเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งการสนับสนุนด้านการจัดหาแหล่งทุนวิจัยและการจัดสรรทุนวิจัย การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะแก่นักวิจัยและทีมวิจัย การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นซึ่งรวมถึงทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน เครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตลอดจนจัดระบบสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักวิจัยอย่างเหมาะสม

2. การบริการวิชาการพึงให้บริการวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดและในด้านที่มีความเชี่ยวชาญตามความเหมาะสมแก่องค์การภาครัฐและเอกชน องค์การอิสระ องค์การสาธารณะชุมชน และสังคมโดยกว้าง รูปแบบการให้บริการวิชาการมีความหลากหลาย เช่น การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรของสถาบัน เป็นต้น

แหล่งอ้างอิงทางวิชาการให้คำปรึกษา ให้การอบรม จัดประชุมหรือสัมมนา วิชาการทำงานวิจัยเพื่อตอบคำถามต่างๆ หรือเพื่อชี้แนะสังคม การให้บริการวิชาการนอกจากเป็นการทำประโยชน์ให้สังคมแล้ว สถาบันยังได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ คือ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์อันจะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร มีการบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์

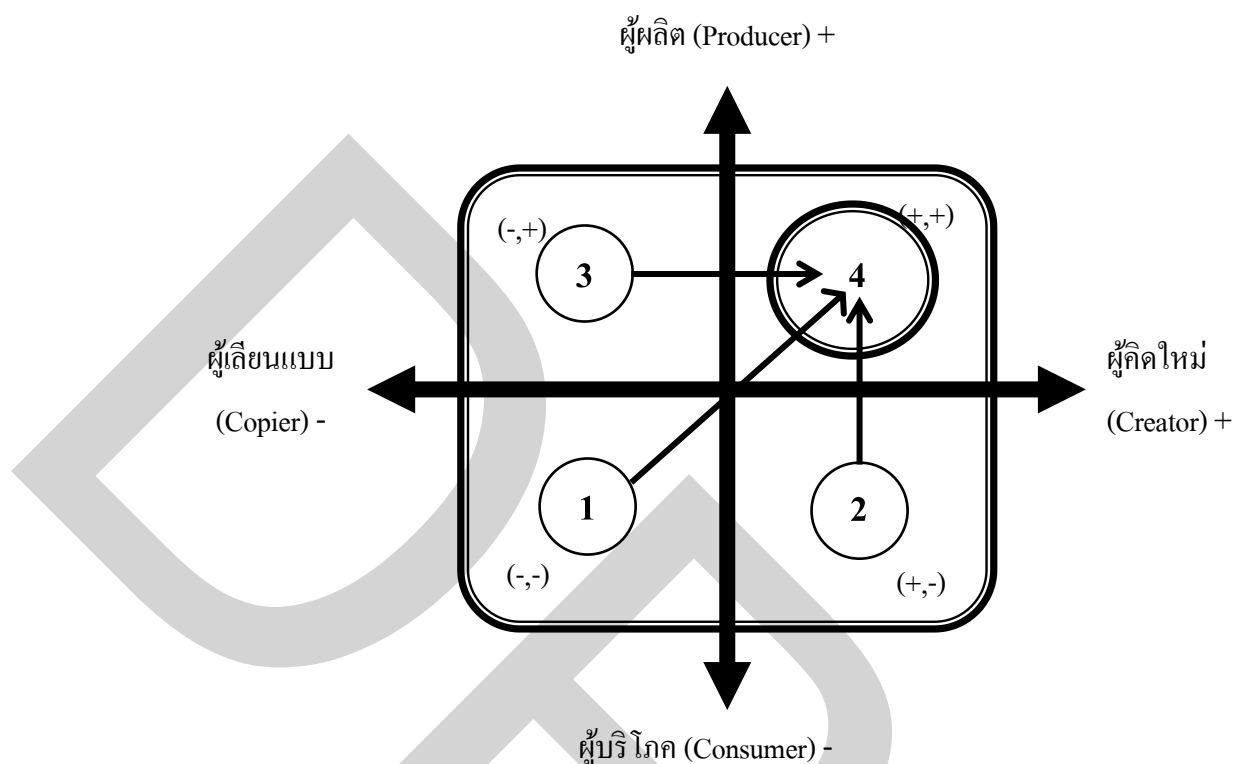
ทางด้านจัดการเรียนการสอนและการวิจัย พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สร้างเครือข่ายกับองค์กรต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งงานของผู้เรียนและเป็นการสร้างรายได้ของสถาบันจากการให้บริการวิชาการด้วย

ระบบและกลไกดังกล่าวเป็นมิติของการบริหารในระดับองค์กรที่จะสร้างผลผลิตหรือผู้เรียนที่มีคุณลักษณะเชิงผลิตภาพ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการวางแผนด้านผู้เรียนเชิงผลิตภาพ และนำเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนผนวกกับการเสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมนอกหลักสูตรที่หลากหลาย พร้อมกันนี้ครู อาจารย์ ต้องผลิตผลงานวิจัย โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

2.3.3 แนวคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย ของ ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์

ปัจจุบันเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การตามอย่างต่างประเทศมีมากขึ้นโดยเฉพาะแรงผลักดันของเทคโนโลยีที่ทำให้การติดต่อสื่อสารทางวิชาการเป็นไปอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้แนวคิดของต่างประเทศจึงกว้างขวางและหลากหลายขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาของการศึกษาไทย ทำให้การจัดการศึกษาของไทยไม่สอดคล้องกับพื้นเพธรรมชาติและวัฒนธรรมไทย จิตวิทยาการเรียนรู้ของไทยไม่ได้รับการพัฒนาขึ้นมากพอ หลักการสอนตามหลักพระพุทธศาสนาขาดการค้นคว้าให้ชัดเจนขึ้น การอบรมคนบนพื้นฐานวัฒนธรรมไทยไม่ได้รับการวิจัยค้นคว้าเท่าที่ควร ปัญหาการจัดการศึกษาจึงไม่สอดคล้องกับชุมชนไทย

จากการดำเนินการตามอย่างประเทศมาโดยตลอดทำให้ระบบการศึกษาไทยเป็นระบบบริโภคนิยม นั่นคือ โรงเรียนจะคอยรับและติดตามความรู้และวิชาการของต่างประเทศมาถ่ายทอดให้นักเรียน การคิดใหม่ สร้างใหม่จึงไม่เกิดขึ้น ความคิดวิเคราะห์จึงได้รับการพิจารณาน้อย เกิดปัญหาตามอย่าง สั่งซื้อ กินใช้ตามค่านิยมของต่างประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีการพัฒนาประเทศทัดเทียมกับประเทศต่างๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และเป็นประโยชน์ มีส่วนร่วมแก่วงการศึกษานานาชาติได้ จึงต้องพัฒนาโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย นั่นคือจะต้องกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนใหม่ให้มีลักษณะก้าวหน้ามากขึ้น จัดหลักสูตรในแนวสร้างสรรค์ จัดกระบวนการเรียนการสอนให้เน้นผลผลิต และปรับองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์และผลิตภาพ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต ที่มุ่งเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การผลิตบัณฑิต จากการเป็นบัณฑิตที่เป็นผู้เลียนแบบ (Copier) และผู้บริโภค (Consumer) อย่างที่เคยเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นผู้ตามเป็นผู้เสียเปรียบมาโดยตลอด มาสู่บัณฑิตที่เป็นผู้นำที่เป็นผู้คิดใหม่ (Creator) และผู้ผลิตหรือผู้สร้างใหม่ (Product) ดังแสดงในรูปต่อไปนี้

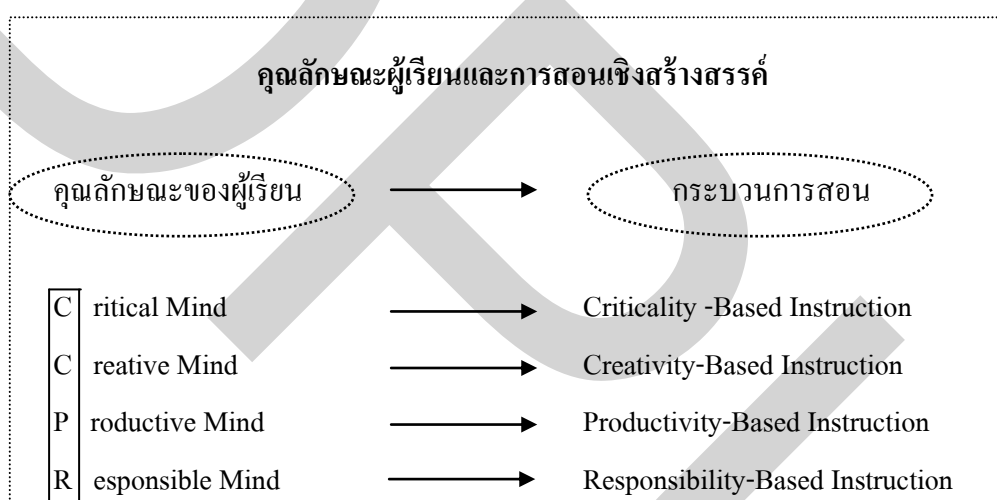
ภาพที่ 2.7 คุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคต

ที่มา : ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545)

จากรูปนี้สามารถแบ่งกลุ่มคนได้เป็นสี่กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่เป็นทั้งผู้บริโภคและผู้เลียนแบบ (Consumer/Copier) กล่าวคือเป็นฝ่ายรับและตามอย่างคนอื่นมาโดยตลอด เช่น การรับและตามอย่างองค์ความรู้ วัฒนธรรม หรือแนวคิดของชาติตะวันตก กลุ่มที่ 2 นั้น คือกลุ่มที่เป็นผู้รับผู้บริโภคแต่มีความคิดใหม่ ๆ มีความฉลาดในการเลือกใช้ (Consumer/Creator) ส่วนกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มที่เป็นผู้ผลิตผลงานออกมาแต่ยังคงเลียนแบบตามหลังเขาอยู่ (Product/Copier) และกลุ่มที่ 4 คือกลุ่มที่เป็นทั้งผู้คิดใหม่และผู้ทำใหม่ขึ้นมาอย่างสร้างสรรค์ (Product/Creator) ซึ่งกลุ่มคนที่ 4 นี้ ถือเป็นกลุ่มคนในอุดมคติที่สังคมต้องการ ดังนั้นเพื่อให้ความศึกษาของเราเป็นไปในทิศทางที่มีค่าต่อตัวผู้เรียน ต่อสังคมในทางสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่ แข่งขันอย่างรุนแรงเช่นในปัจจุบัน เราจึงควรที่จะเปลี่ยนกระแสดูการศึกษาใหม่ ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษา ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นในวงการศึกษาก่อน แล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (Creative) เป็นผลผลิต

ใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิด สติปัญญา วิธีการของการศึกษานั้นๆ โดยการเปลี่ยนกระแสการศึกษาจาก กระแสที่ 1 ระบบบริ โภค/ตามอย่างคนอื่นให้เป็นกระแสที่ 4 คือ กระแสที่สร้างผลผลิต/อย่าง สร้างสรรค์ ให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการคิด การประดิษฐ์ การสร้างสิ่งใหม่ๆ อย่างมีความคิด สร้างสรรค์ เพื่อผู้เรียนมีความคิดใหม่ๆ สังคมมีคนคิดใหม่ๆ สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ขึ้น ไม่ใช่คอย แต่ตามอย่าง คอยแต่บริ โภคจนทำให้เกิดวิกฤตการณ์อย่างที่เป็นมา

เพื่อให้เกิดผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ เราจำเป็นจะต้องกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนขึ้น ใหม่โดยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ต่อต้านทานกับกระแสบริ โภคนิยมได้หรือเป็นผู้บริ โภคอย่างฉลาด ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องให้เขาคิดและสร้างผลงานใหม่ขึ้นมาด้วย

ภาพที่ 2.8 คุณลักษณะผู้เรียนและการสอน

ที่มา : ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554)

โดยเหตุนี้ลักษณะของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยจึงต้องมองข้ามความเป็นคนที่สมบูรณ์ ไปสู่ความเป็นคนคิดและสร้างสิ่งใหม่ให้กับสังคมไทยได้อย่างดีและมากพอนั้นคือ คุณลักษณะ CCPR ในตัวของผู้เรียน

ก. ลักษณะคนรุ่นใหม่ : CCPR

ลักษณะแรกคือ การคิดวิเคราะห์ (Critical Mind) ในสังคมบริ โภคนิยมเราจะต้องให้ ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ให้ได้เพื่อเขาจะได้เข้าใจ เรียนรู้ และเข้มแข็งและไม่ตกเป็นเหยื่อของการ โฆษณาชวนเชื่อทั้งเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมก็ตาม

ลักษณะที่สองคือ การคิดสร้างสรรค์ (Creative Mind) เมื่อวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งใดแล้วก็ควรจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ คิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองและสังคมด้วย เพราะถ้าเพียงแต่วิเคราะห์วิจารณ์ก็จะไม่มีอะไรเกิดขึ้นใหม่

ลักษณะที่สามคือ การมีผลผลิต (Productive Mind) เมื่อคิดสิ่งใหม่ๆ แล้วก็ต้องนำเอาความคิดนั้นไปสู่รูปธรรมคือ การมีผลผลิตใหม่ๆ ด้วยค่าของคนต้องให้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์

ลักษณะที่สี่คือ การมีความรับผิดชอบ (Responsible Mind) ไม่ว่าจะคิดจะวิเคราะห์จะสร้างสิ่งใหม่อะไรก็ตามจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

ข. การสอนเชิงก้าวหน้า

เมื่อเป้าหมายของการสอนเน้นที่ CCPR แล้ว กระบวนการสอนก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย นั่นคือ การสอนต้องสอดคล้องกันกับจุดมุ่งหมายด้วยพร้อมกัน ไป นั่นคือ ถ้าอยากให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เราจะต้องจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมให้เขาได้วิเคราะห์กันตลอดเวลา (Criticality-Based Instruction) ไม่ใช่ครูวิเคราะห์ให้ดูเท่านั้น เช่นเดียวกันถ้าเราต้องการให้ผู้เรียนเขามีความคิดสร้างสรรค์ เราต้องจัดเงื่อนไขการเรียนรู้ให้ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ (Creativity-Based Instruction) รวมถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนและเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้ผลิตหรือสร้างผลงานออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (Productivity-Based Instruction) เช่นเดียวกับการฝึกความรับผิดชอบต่อผู้สอนจะต้องฝึกให้เขามีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมในสภาพที่เป็นจริง (Responsibility-Based Instruction) และหล่อหลอมให้เกิดเป็นตัวตนของเขาเองด้วย

ในระบบการศึกษาแนวผลผลิตนิยมเชิงสร้างสรรค์และการเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ CCPR นี้ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด และวิธีดำเนินการทางการศึกษา เป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ โดยการทำให้การศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น เราจะจัดการศึกษาเพื่ออะไร ซึ่งเป้าหมายของเรา คือ การที่จะให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์แล้วนำไปสู่การสร้าง การพัฒนา การได้มาซึ่งผลผลิตใหม่ๆ และต้องเป็นผลผลิตที่มีความคิดใหม่ และความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวด้วย (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2549)

ค. การบริหารโรงเรียนแบบ CPO

ในการที่เราจะเน้นให้การศึกษา มีบทบาทและแนวทางในการสร้างสรรค์ผู้เรียนให้มีความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีผลงานและมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นการบริหารจัดการควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายคือ เป็นองค์ในลักษณะที่เรียกว่า “องค์กรสร้างสรรค์และผลิตภาพ (Creative and Productive Organization, (CPO) โดยอาจารย์จะต้องมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลงานใหม่ๆ ขึ้น (Product Emphasis) บริการเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Change Management) และการเข้าใจ

วัฒนธรรมและบุคลิกขององค์กรอย่างดี (Organization Culture) และที่สำคัญผู้บริหารต้องมี Creative and Productive Mind และกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนในองค์กรมีลักษณะนี้ด้วย

สรุปได้ว่าจุดเริ่มต้นแรกของการศึกษาจึงต้องพัฒนาปัญญาของผู้เรียนเป็นตัวตั้งให้เขา รู้จักคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์ แนวทางดังกล่าวนี้จะต้องเน้นให้มีผลงานเกิดขึ้นจากผู้เรียน ไม่ว่าจะ ผลงานนั้นจะเป็นผลงานวิชาการ ผลงานประดิษฐ์ ผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการสอนภาษา ก็ต้องมีผลงานทางภาษา ถ้าสอนคณิตศาสตร์ก็ต้องมีผลงานทางคณิตศาสตร์ ถ้าเป็นงานศิลปะก็ต้องมีงานศิลปะออกมาเช่นกัน ถ้าเป็นงานทางเกษตร ก็จะต้องมีผลงานเกษตรชัดเจน ไม่ว่าจะ เป็นการเรียนวิชาใดเรื่องใด เป้าหมายจะต้องมีผลผลิตออกมาโดยชัดเจน

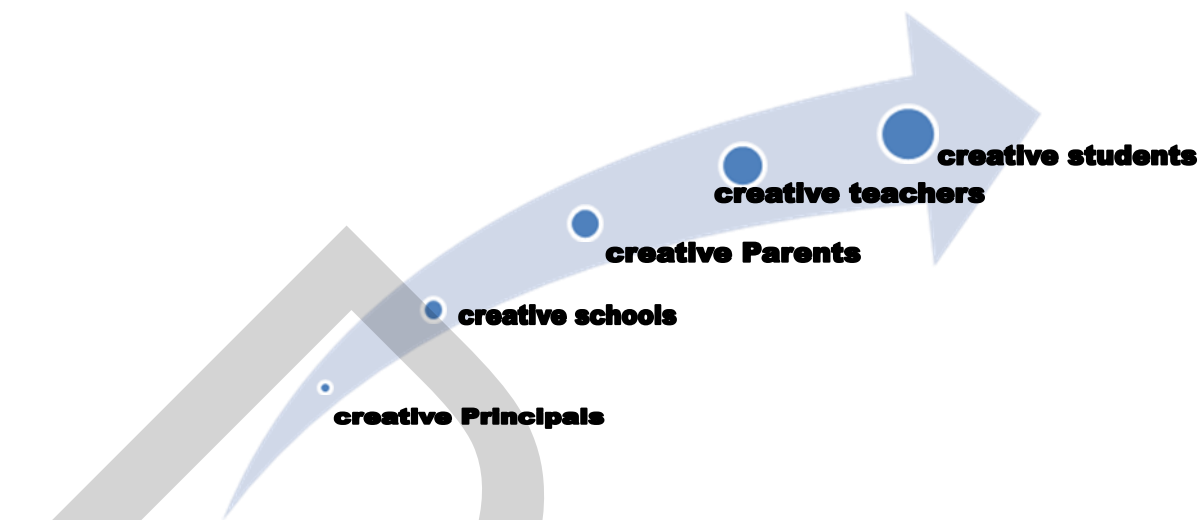
นอกจากนั้น ผลผลิตที่ออกมาจะต้องเป็น ผลผลิตที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ด้วยพร้อมกันไป ไม่ใช่เพียงแค่ลอกเลียนคนอื่นมาเท่านั้น

ในขณะที่รู้จักคิดสร้างสรรค์และมีผลงานแล้วนั้นก็จะต้องมีความรับผิดชอบด้วย ซึ่งเป็น พื้นฐานที่สำคัญของการใช้ชีวิตและพัฒนาสังคมควบคู่กันไป

นั่นก็คือ การศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อการคิดวิเคราะห์และการสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้กับตัว ผู้เรียนให้กับสังคมอยู่ตลอดเวลา กระบวนการของการศึกษาจึงต้องเน้นไปที่การสร้างและพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ และสร้างสรรค์อย่างมีความรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะศูนย์กลางของ การศึกษาจะอยู่ที่ใดก็ตามโลกได้เปลี่ยนไปแล้ว สังคมได้เปลี่ยนไปแล้ว เราต้องเปลี่ยนกระแสนของ การศึกษาใหม่ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือของการสร้างและสร้างอย่างสร้างสรรค์แท้จริง

การสร้างผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์

จุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์ว่าผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มีวิธีการอย่างไร ทำโดยการ วิเคราะห์แบบย้อนกลับ (Backward Analysis) ดังนี้

ภาพที่ 2.9 กระบวนการสร้างผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์

ที่มา : CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา (2554)

Creative Students

ได้มีนักคิดและผู้สนใจในการพัฒนาแนวคิด เช่น Howard Gardner ได้เสนอแนวคิดใหม่ ชื่อ Five Minds for the Future ได้กล่าวว่าการพัฒนาเยาวชนให้มีความคิดสร้างสรรค์สามารถเริ่มต้นได้อย่างง่ายคือการ เปิดโอกาส ให้กับเด็กปฐมวัยได้เห็นและเรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย และสร้าง ความท้าทาย ให้กับเขาเมื่ออยู่ในช่วงวัยรุ่นผ่านเกมและกิจกรรมต่างๆ ก็จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี โดยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องพัฒนาจากองค์ความรู้ที่ตกผลึกแล้ว (Crystallizations) มาต่อยอดให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ซึ่งจะต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเป็นตัวช่วย (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2549) ความคิดสร้างสรรค์นั้น ไม่ใช่พรสวรรค์แต่ถูกหล่อหลอมจากความรู้และความชำนาญที่เพิ่มทวีตามปัจจัยด้านเวลา นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังต้องอาศัยปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคม ร่วมกับปัจจัยภายในด้านสภาวะทางอารมณ์จนเกิดการคิดที่ ลื่นไหล หรือ Flow ได้ในที่สุด (Csikszentmihaly, 1991)

Michael Michalko (1998) ได้วิเคราะห์เคล็ดลับความคิดสร้างสรรค์จากบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์นับร้อยคน ได้ข้อสรุปกว้างๆ คือ 1) ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการมองมุมที่แตกต่าง 2) ความคิดสร้างสรรค์ตั้งต้นมาจากการสื่อสารความคิดที่เป็นนามธรรม แล้วนำมาสร้างให้เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยสายตาเป็นรูปธรรม และ 3) การไม่ยึดติดกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในตอนต้น เพราะบางครั้งกระบวนการคิดหรือหาคำตอบในสิ่งหนึ่ง อาจนำมาซึ่งอีกสิ่งหนึ่งโดยที่

ไม่ได้ตั้งใจก็เป็นได้ ดังที่ Skinner (1966) นักวิชาการด้านจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ใช้หลักการนี้สอนทุกคนเสมอว่า “หากกำลังทำอะไรบางอย่างอยู่แต่กลับค้นพบสิ่งใหม่ที่น่าสนใจก็ให้หยุดและละทิ้งเรื่องอื่นๆ ทั้งหมดไว้ก่อน แล้วหันมาศึกษาสิ่งที่ค้นพบนั้นอย่างจริงจัง”

Creative Teachers

ยังไม่มีข้อสรุปว่าครูหรือผู้ปกครองมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่ากัน ยังไม่มีงานวิจัยที่สามารถบอกได้อย่างชัดเจน เพราะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตามทั้งครูและผู้ปกครองถือเป็นหลักในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน ดังนั้นถ้าจะสร้างนักเรียนที่เป็นนักคิดสร้างสรรค์ ครูต้องเป็นนักคิดสร้างสรรค์ก่อนเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนในด้านวิธีคิด ไม่ใช่เป็นแบบอย่างให้นักเรียนลอกแบบเฉพาะความรู้ของครู เพราะที่ผ่านมาสถาบันฝึกหัดครูในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นคณะครุศาสตร์/คณะศึกษาศาสตร์ ส่วนใหญ่ต่างปฏิบัติตนเป็นผู้ตามและลอกเนื้อหาความรู้เชิงวิชาการมาจากต่างประเทศเป็นส่วนมาก (ไพฑูริย์ สนิลรัตน์, 2549) ซึ่งยังคงเป็นปัญหาที่จะต้องเร่งแก้ไขโดยสามารถทำไปพร้อมๆ กับการเสริมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่

1. ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากกระบวนการทำงาน การค้นหาคำตอบ และการสรุปผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางจึงสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2. ใช้คำถามที่มีคำตอบหลากหลายเพื่อกระตุ้นนักเรียน เพื่อท้าทายช่วย เช่น

- 2.1 นักเรียนคิดว่าสิ่งนี้ จะนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง บอกมาให้มากที่สุด
- 2.2 สองสิ่งนี้มีอะไรเหมือนกันบ้าง หรือมีอะไรต่างกันบ้าง บอกมาให้มากที่สุด
- 2.3 สิ่งนี้ควรได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร
- 2.4 จะเพิ่มอะไรได้อีกบ้าง

3. ส่งเสริมการเรียนแบบร่วมมือกัน (Cooperative Learning) เพราะการระดมสมองเป็นลู่ทางสำคัญที่จะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น มีงานวิจัยที่ยืนยันได้ว่า ความคิดเห็นจำนวนมากที่ปรากฏขึ้นจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ โดยความคิดเห็นแรกจะกระตุ้นให้ความคิดขยายตัวในเวลาต่อมา และส่งผลให้ความคิดที่ผลิตขึ้นในตอนสุดท้ายของการหารือร่วมกัน เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ดี

4. รับฟังคำถามและคำตอบของนักเรียน โดยไม่สกัดกั้น แสดงให้นักเรียนเป็นจุดสนใจ ไม่ตำหนิหรือวิจารณ์คำตอบหรือความคิดของนักเรียนแม้ครูจะยังไม่เห็นด้วย

ข้อสำคัญที่สุดคือครูจะต้องพัฒนาตนเอง ให้เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ก่อน เพราะการฝึกฝนตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์จะทำให้แนวทางปฏิบัติที่กล่าวมาเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ

และยังเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการเสริมสร้างบรรยากาศในการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์ จนไปถึงการกระตุ้นแนวคิดของเพื่อนครูเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในเชิงของนวัตกรรมการเรียนการสอนได้อีกด้วย

Creative Parents

ผู้ปกครองมีบทบาทในการเรียนรู้ของบุตรหลานตนเองสูงไม่แพ้ครู โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียนช่วงหกปีแรก เพราะเป็นยุคทองของการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ตามหลักทางจิตวิทยา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มองว่าการศึกษาคือการรับภาระด้านการเรียนรู้ของนักเรียนไปครบถ้วน ส่งผลให้ผู้ปกครองคาดหวังผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของบุตรหลานจากการศึกษามากเกินไป จึงควรมีการทำความเข้าใจในบทบาทของผู้ปกครองใหม่ที่ว่าผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เริ่มตั้งแต่ผู้ปกครองควรมุ่งให้ความสนใจไปที่กระบวนการการคิดสร้างสรรค์ให้มากกว่าผลงานรวมถึงพิจารณาพฤติกรรมของเด็ก เช่น การตั้งคำถาม อารมณ์ขัน หรือการแสดงออกอื่นๆ ซึ่งสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทั้งสิ้น ผู้ปกครองต้องทำความเข้าใจและช่วยกันส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์หากเป็นไปได้มากกว่านั้น ผู้ปกครองควรช่วยให้เด็กได้คิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยอนุญาตให้เด็กมีเสรีภาพที่จะทำผิดพลาดและโดยยอมรับในความคิดของเด็ก ให้โอกาสที่จะทดลองหรือทำอะไรได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องกลัวผิดพลาดหรือไม่ประสบความสำเร็จ เพียงแต่ช่วยแนะนำให้อยู่ในขอบเขตของจริยธรรม ไม่รบกวนผู้อื่นหรือเป็นอันตราย แนวทางปฏิบัติที่ดีได้แก่

1. ให้โอกาสเด็กได้เลือก การเลือกได้จะแสดงว่าเด็กมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าเด็กที่ต้องรอการเลือกจากคนอื่นตลอดเวลา
2. กระตุ้นเด็กให้คิดอย่างสร้างสรรค์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เช่นการจัดสิ่งแวดล้อมที่มีสิ่งแปลกใหม่ มีความหลากหลายจะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กได้อย่างดี
3. ให้เวลาและอิสระในการเล่นกับเด็กอย่างเพียงพอ การใช้จินตนาการและบทบาทสมมติก่อนเพื่อทำการแก้ปัญหาเป็นการกระตุ้นให้เด็กคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ผู้ปกครองไม่ได้มีหน้าที่ชี้แนะแต่มีหน้าที่สร้างขอบเขตและข้อตกลงต่างๆ ไว้ล่วงหน้า โดยให้ประการณ์เสริม เช่น ประสิทธิภาพในเชิงวัฒนธรรม การกินอยู่ การปฏิบัติตน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การแก้ปัญหา ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยไม่ต้องกลัวผิดหรือกลัวการลงโทษ
4. ให้การสนับสนุนและกำลังใจแก่เด็ก เมื่อเด็กแสดงความสามารถหรือความถนัดไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม ความจำ การอ่าน ทักษะทางศิลปะ หรือความสามารถพิเศษอื่นๆ ความภูมิใจของเด็กจะสนับสนุนทำให้เด็กมีพัฒนาการความถนัดนั้นต่อไป รวมถึงส่งเสริมให้เด็กประเมินผล

งานของตนเอง ผู้ปกครองควรจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่เด็กไม่รู้สึกรู้ว่าทุกปัญหาที่มีคำตอบที่ หลากหลายและสามารถแก้ปัญหาได้หลายวิธี ข้อสำคัญคือผู้ปกครองจะต้องให้เวลาที่เพียงพอ ไม่ เร่งรีบ ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้ปกครองทั้งหลายจะได้ปรับเพื่อสร้างพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ อย่างเหมาะสมให้กับลูกหลานของตนเอง

Creative School

จากองค์ประกอบด้านครูและด้านผู้ปกครองซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด มาถึงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้อย่างเหมาะสม นั่นคือโรงเรียนที่จะเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนคือโรงเรียนที่

1. มีพื้นที่ที่เหมาะสมเพียงพอ เช่น พื้นที่จัดเก็บผลงานสร้างสรรค์ที่นักเรียนยังทำไม่เสร็จเพื่อจะมาต่อเติมได้ในวันต่อไป พื้นที่ที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กทำงานให้ได้ดีที่สุดควรมีแสงสว่างตามธรรมชาติ สีที่ไม่ฉูดฉาดไม่ลายตา มีพื้นที่เล็กๆ จะสามารถทำงานได้อย่างสะดวกสบาย มีผลงานตัวอย่างของเด็กๆ กันเองและของครู รวมถึงของจิตรกรชื่อดังด้วยก็ได้ติดอยู่ในห้องเรียน และที่สำคัญคือครูควรจัดให้มีสื่อที่หลากหลาย เชิญชวนให้อยากสำรวจ สืบค้น ใช้ทำการทดลอง หรือประดิษฐ์หรือทำงานในรูปแบบต่างๆ

2. มีสื่อที่เหมาะสม ไม่จำเป็นต้องเป็นสื่อการสอนราคาแพง แต่อาจจะเป็นสื่อที่สะสมมาเรื่อยๆ เช่น สื่อที่ทำจากกระดาษทุกอย่าง เครื่องมือ ในการเขียนและในการวาดภาพต่างๆ กระดาษสี เศษผ้าต่างๆ กระจุก หิน กรวด เปลือกหอย ลูกบิด เมล็ดพืช แป้งโด กาว ดินเหนียว ทราย โคนหวด เป็นต้น เด็กๆ สามารถนำสื่อเหล่านี้ไปใช้ได้หลายๆ รูปแบบ ทั้งนี้สื่อเหล่านี้จะเป็นที่ สนใจของเด็กๆ และถูกใช้อย่างหลากหลายวิธีการมากขึ้น เมื่อเด็กๆ มีส่วนร่วมในการสะสม จัดวาง แยกประเภท เก็บเข้าที่เป็นระเบียบด้วย

3. มีบรรยากาศ ห้องเรียนต้องมีบรรยากาศที่เต็มไปด้วยการส่งเสริมให้เด็กๆ รู้สึกได้ถึง การยอมรับความผิดพลาดและการสนับสนุนให้เด็กๆ เสี่ยงที่จะทำผิดพลาดและไม่สำเร็จ ได้โดยไม่ ถูกต่อว่าหรือประณามโดยผู้อื่นการส่งเสริมให้คิดค้นสิ่งใหม่ๆ วิธีใหม่ๆ ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นไม่ เหมือนเดิม รวมถึงการยอมรับกันได้ ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับผู้ปกครอง ผู้ช่วยครูและบุคคลอื่นๆ ที่เข้ามาช่วยในห้องเรียน

4. มีโอกาส เด็กๆ จะมีผลงานที่น่าสนใจได้ต่อเมื่อเด็กๆ ได้รับการกระตุ้นหรือรู้สึกมี ส่วนร่วมอย่างมากในการค้นพบสิ่งต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวัน และนอกเหนือจากชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ น่าตื่นเต้นสำหรับเด็กๆ ได้รับโอกาสดังกล่าวนี้ เช่น การพาเด็กไปชมละคร หรือการแสดง ต่างๆ หรือการพาไปทัศนศึกษา การสำรวจสืบค้นนอกสถานที่ หรือสำรวจสังเกตต้นไม้ที่น่าสนใจ

หรือสัตว์ที่นำมาในห้องเรียนเป็นต้น ทั้งนี้เด็กๆ อาจจะพิจารณาสิ่งที่เด็กๆ วาดกับของจริงและ ประเมินแก้ไขเพิ่มเติมด้วยตัวเอง ครูต้องงดให้ความเห็นใดๆ กับผลงานของเด็กๆ ด้วย

Creative Principals

องค์ประกอบสุดท้ายและถือเป็นต้นเรื่องของทั้งหมดก็คือ ผู้บริหารจะได้นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ครูที่มีความคิดสร้างสรรค์และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์แล้ว ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์ก่อน นิสัยและพฤติกรรมของผู้บริหารจะส่งผลต่อการทำงาน โดยรวมหรือมีผลกับพนักงานโดยตรง ดังนั้นผู้บริหารควรมีพื้นฐานความคิดในเชิงบวก ไม่กลัวที่จะต้องเผชิญกับความยุ่งยาก ปัญหาซับซ้อน และหมั่นพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ แนวทางในการปฏิบัติของผู้บริหารที่จะสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับทุกๆ องค์ประกอบที่กล่าวมา ได้แก่

1. ค้นหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าอยู่เสมอ ไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง มีความกระตือรือร้นที่จะท้าทายตนเองให้เข้าไปค้นหาอยู่เสมอ ผู้บริหารจะเป็นผู้จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้กับตนเอง และบุคลากรผู้ร่วมงาน อีกทั้งต้องเป็นคนช่างสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว รับฟังข้อมูลข่าวสารจากภายในและภายนอก เปิดรับความรู้หลากหลายประเภท ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ บันเทิง กีฬา ฯลฯ

2. กล้าลองผิด ลองถูก และไม่กลัวความล้มเหลว เปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาและจัดทำแนวทางการดำเนินการร่วมกัน เพื่อเป็นการเปิดรับฟังความคิดใหม่ๆ ที่แตกต่างออกไป และนำมาซึ่งทางเลือกที่หลากหลายยิ่งขึ้น ต้องมีการวัดและการประเมินแผนงานเป็นระยะเพื่อเตรียมรับมือกับสภาพการณ์ที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา

3. เรียนรู้จากความผิดพลาดและไม่กลัวประสบการณ์ในอดีต เพื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากความผิดพลาดมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่า เป็นการต่อยอดการทำงานของเดิมเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

4. ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและความคิดเห็นของผู้ร่วมงานมองให้กว้างและลึกกับข้อมูลทุกที่ตนมีในทุกด้าน ทั้ง 360 จากนั้นพิสูจน์ข้อเท็จจริงของข้อมูลและประมวลผลว่าจะใช้ประโยชน์จากความคิดนั้นได้อย่างไร เพื่อจะใช้ประโยชน์จากความคิดนั้นให้มากที่สุด

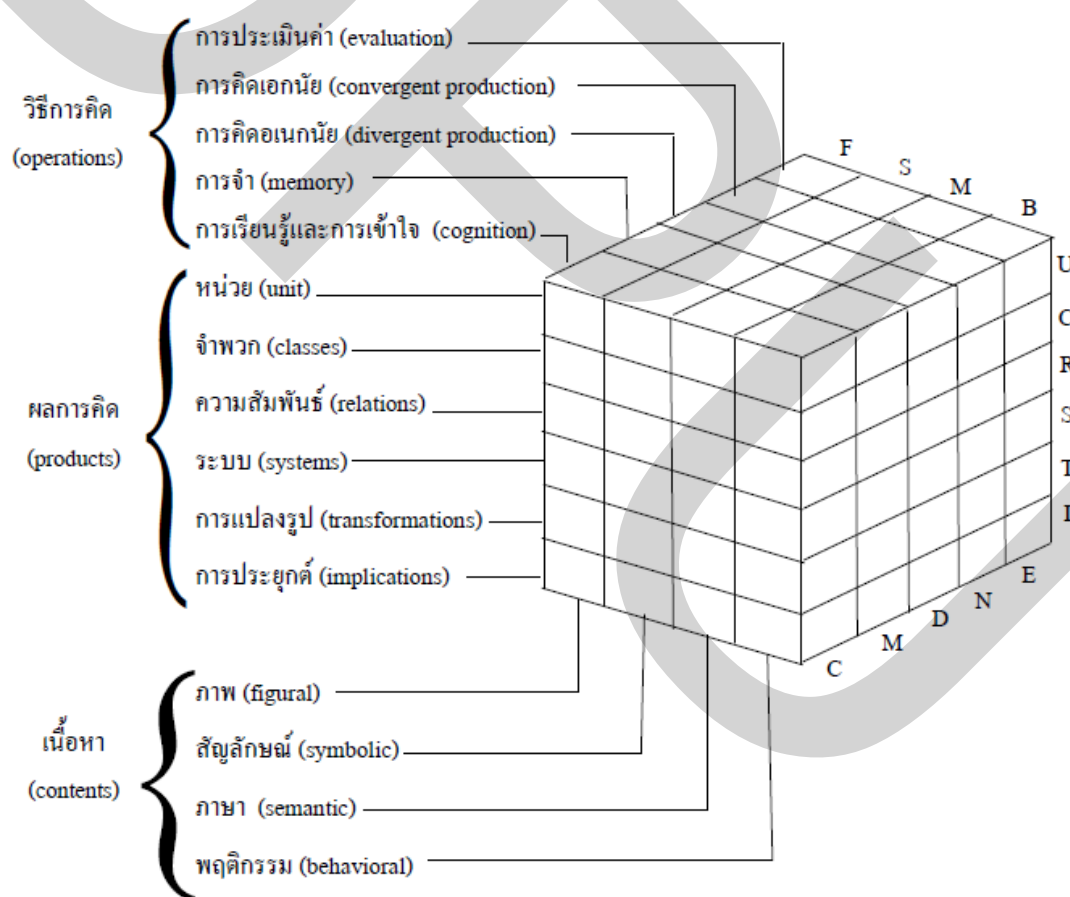
สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกุญแจดอกสำคัญของการนำพาประเทศไปสู่การแข่งขันที่ยั่งยืนและการศึกษาก็เป็นกำลังสำคัญในการผลิตประชากรให้มีขีดความสามารถต่อความต้องการดังกล่าว ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาของไทยในการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองนี้ยังไม่สาย หากสร้างเป้าหมายเชิงรุกในด้าน Creativity พร้อมๆ กับการสื่อสารและการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางที่ได้เสนอ ประสานกับการทำวิจัยและพัฒนา

เพื่อเก็บข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงแผนการดำเนินการเป็นระยะ ก็น่าจะเป็นอีกความหวังหนึ่ง ที่การศึกษาไทยจะได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์ จึงถือว่าเป็นไม้ตายของการศึกษาไทยที่น่าจับตาว่าจะทำได้ดีแค่ไหน

2.3.4 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

2.3.4.1 ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด

กิลฟอร์ด (Guilford, 1967:60-64) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน และคณะได้ทำการศึกษาและ วิจัยการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ของสติปัญญา โดยเน้นศึกษาเรื่องความคิด สร้างสรรค์ ความมีเหตุผลและแก้ปัญหา ในที่สุดเขาได้เสนอทฤษฎีโครงสร้างเชาว์ปัญญา (Structure of intellect theory) อธิบายความสามารถทางสมองของมนุษย์เป็นแบบจำลองมิติ (Three dimensional model) ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ภาพที่ 2.10 แสดงโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด : การคิด 3 มิติ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545)

จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด ได้แบ่งสมรรถภาพทางสมองออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 วิธีคิด (Operations) มิติที่แสดงถึงลักษณะกระบวนการทำงานของสมองแบ่งออกได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การรู้และการเข้าใจ (Cognition : C) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลมๆ ทำด้วยยางพาราเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2. การจำ (Memory : M) หมายถึง ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มา และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ เช่น การท่องสูตรคูณ การร้องเพลง

3. การคิดแบบอเนกนัย (Divergent : D) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตอบสนองได้หลายๆ อย่างจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ ซึ่ง กิลฟอร์ดได้อธิบายว่า ความคิดอเนกนัยก็คือ ความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง เช่น ให้บอกสิ่งๆ ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ใจ” มาให้มากที่สุด

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent : N) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้องและดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้ เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. การประเมินค่า (Evaluation : E) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น การตัดสินใจการประกวดต่างๆ

มิติที่ 2 ผลของการคิด (Products) มิติที่แสดงถึงผลที่ได้รับจากการทำงานของสมอง เมื่อสมองได้รับข้อมูลมากมิติด้านเนื้อหา และใช้ความสามารถในการตอบสนองต่อข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ได้รับในมิติด้านวิธีการคิดแล้ว ผลที่ได้จะออกมาเป็นมิติด้านผลการคิด ซึ่งผลของการคิดแบ่งเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

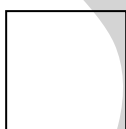
1. หน่วย (Unit : U) หมายถึง สิ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวและแตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น คน แมว นก เป็นต้น

2. จำพวก (Classes : C) หมายถึง ประเภทหรือจำพวกหรือกลุ่มของหน่วยที่มีคุณสมบัติร่วมกัน เช่น คน แมว ปลา วาฬ เป็นจำพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนม

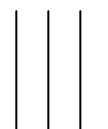
3. ความสัมพันธ์ (Relations : R) การเชื่อมโยงผลที่ได้จากการจับคู่เข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก หรือระบบ กับระบบ ก็ได้ เช่น พระกับวัด คนกับบ้าน นกกับรัง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (Systems : S) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลายๆ คู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน เช่น 1 3 5 7 9 เป็นระบบเลขคี่

5. การแปลงรูป (Transformation : T) การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือการจัดองค์ประกอบของสิ่งเร้า หรือข้อมูล ออกมาในรูปแบบใหม่ เช่น การแปลงรูปสี่เหลี่ยมเป็นเส้นตรงสี่เหลี่ยมคางหมู

แปลงรูป

6. การประยุกต์ (Implication : I) หมายถึง ความเข้าใจในการนำข้อมูลไปใช้ขยายความเพื่อพยากรณ์หรือคาดคะเนข้อความในตรรกวิทยา เช่น “ประเภทถ้า...แล้ว...” ก็เป็นพวกใช้คะเนโดยอาศัยเหตุและผล

มิติที่ 3 เนื้อหา (Contents) มิติที่เป็นข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figural : F) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรม หรือรูปที่แน่นอน ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้ และทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดได้ เช่น ภาพเขียน ภาพปั้น เป็นต้น

2. สัญลักษณ์ (Symbolic : S) หมายถึง ข้อมูลซึ่งอยู่ในรูปเครื่องหมายต่างๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข โน้ตดนตรี รวมทั้งสัญญาณต่างๆ

3. ภาษา (Semantic : M) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของถ้อยคำที่มีความหมายต่าง ๆ กันสามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้ เช่น พ่อแม่ เพื่อน ชอบ โกรธ เสียใจ เป็นต้น

4. พฤติกรรม (Behavior : B) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออกกิริยาอาการ การกระทำที่สามารถสังเกตเห็น รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ การคิด เป็นต้น เช่น การยิ้ม การสั่นศีรษะ การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2.3.4.2 ทฤษฎีของทอเรนซ์

Torrance (1964) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ไว้ ดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหาหรือสิ่งที่บกพร่อง ขาดหายไป แล้วจึงรวบรวมความคิดหรือตั้งเป็นสมมติฐานทำการทดสอบสมมติฐาน และเผยแพร่ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานนั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact-finding) ในขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวล มีความสับสน วุ่นวาย เกิดขึ้นในจิตใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้ก็พยายาม ตั้งสติ และหาข้อมูลพิจารณาว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้เกิดกังวลในนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem-finding) ขั้นนี้เกิดจากขั้นที่ 1 เมื่อได้รับพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จึงเข้าใจและสรุปว่าความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายใจนั้นก็คือการเกิดปัญหานั้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea-finding) ขั้นนี้ที่ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นก็จะพยายามคิดและตั้งสมมติฐานขึ้นและรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution-finding) ในขั้นนี้จะพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance-finding) ขั้นนี้ก็จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วว่าจะแก้ปัญหาให้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ผลที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไป ที่เรียกว่า New Challenge

ซึ่งทฤษฎีของ ทอเรนซ์ นี้ อาจขยายความได้ว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อเห็นและเข้าใจปัญหาจะรวบรวมประสบการณ์และข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อแสวงหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อเผชิญหรือแก้ปัญหา

2.3.4.3 ทฤษฎีของวอลลาซและโคแกน

ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ในรูปของการโยงสัมพันธ์

Waallach and Kogan (1975) ได้เสนอทฤษฎีว่าความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการอันหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองการที่สิ่งเร้ากับการตอบสนองแสดงปฏิกิริยาต่อกันทำให้เกิดการระลึกได้ ซึ่งถ้าเกิดสิ่งเร้าและการตอบสนองแสดงปฏิกิริยา ต่อเนื่องกันไปได้มากก็ย่อมจะระลึกได้มาก ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะระลึกได้มากหลายแง่มุม หลายทิศทาง (Divergent Thinking) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำจะระลึกได้น้อย การระลึกได้มาก ย่อมจะมีโอกาสระลึกในสิ่งที่ผู้อื่นระลึกไม่ได้ บางทีสิ่งที่ระลึกได้นั้นอาจสัมพันธ์เข้าเป็นสิ่งใหม่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเป็นไปได้โดยความบังเอิญหรือจงใจก็ได้

ตามทฤษฎีนี้ ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการ โยงสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ ที่บุคคลสร้างสมมาจากการเรียนรู้ นั่นเอง การที่บุคคลจะมีความคิดสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใด

ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการเชื่อมโยงมโนทัศน์ของตนเข้ากับสิ่งใหม่ให้มากที่สุด แสดงว่าประสบการณ์และการเรียนรู้มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

วอลลาซ และ โคนแกน ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากประสบการณ์เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้น

2.3.4.4 ทฤษฎีของ فروยด์

ศรีเรื่อน แก้วก้งวาน (2539) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของ فروยด์ ไว้ดังนี้

Freud เป็นผู้นำแนวคิดจิตวิเคราะห์แบบคลาสสิก ได้รับการเคารพนับถือว่าเป็นผู้ริเริ่มศึกษาพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ فروยด์ มีความเชื่อว่าการพัฒนาการ ประสบการณ์ในวัยทารกและวัยเด็ก เป็นรากฐานบุคลิกภาพของมนุษย์เมื่อเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากแรกเกิดจนถึงสิ้นสุดในวัยรุ่น พัฒนาการนี้เรียกว่า “Psychosexual Developmental Stage” บุคคลได้พัฒนาไปตามขั้นตอนนี้ด้วยดี ก็จะทำให้ผู้นั้นมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์

Freud ได้อธิบายถึงขั้นตอนนี้ทั้ง 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะปาก (Oral Stage) ช่วงนี้อายุโดยประมาณตั้งแต่คลอดจนถึง 18 เดือน ทารกมีความสุขในชีวิตโดยทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยปาก เช่น การดูด เลี้ยว กัด เล่นด้วยเสียง ผู้ที่มีพัฒนาการขั้นนี้ไม่สมบูรณ์ในช่วงวัยนี้เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังชอบแสวงหาความสุขด้วยปากอยู่อีก เช่น ชอบกินจุกกินจิบ ชอบพูดคุ้ย ชอบเคี้ยวหมากฝรั่ง ชอบนินทา ชอบสูบบุหรี่ เป็นต้น

2. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะทวารหนัก (Anal Stage) ช่วงอายุโดยประมาณตั้งแต่ 18 เดือน ถึง 3 ปี เป็นช่วงที่ทารกหาความสุขโดยทำกิจกรรมที่ใช้ทวารหนัก หากช่วงเวลานี้มีพัฒนาการไม่สมบูรณ์ทารกนั้นจะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนเจ้าระเบียบ ู้จักพิถีพิถัน รักความสะอาดอย่างมาก

3. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะเพศปฐมภูมิ (Phallic Stage) ช่วงนี้อายุโดยประมาณตั้งแต่ 3 ถึง 6 ปี เด็กมีความพึงพอใจทำกิจกรรมที่เนื่องด้วยอวัยวะเพศ เช่น เล่นกับอวัยวะเพศของตน กิจกรรมนี้อาจทำให้พ่อแม่ตกใจ ควรทำความเข้าใจเสียว่าเป็นการเล่นขั้นหนึ่งในการพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่ออายุผ่านพ้นไปแล้วเด็กก็เลิกเล่น การเล่นอวัยวะเพศมีผลต่อพัฒนาการด้านอื่นได้แก่ การสำนึกถึงเพศของตนอย่างลึกซึ้งที่ว่าตนเป็นหญิงหรือชาย ต่อไปก็เลียนบทบาททางเพศคือ เด็กเลียนแบบผู้ใหญ่เพศเดียวกับตน ซึ่งตนรู้จักรัก โกลัซชิดสนิทสนม ถ้าตัวแบบนั้นเป็นพ่อแม่ของตน จะเป็นยุคเด็กชาย “ติดแม่” และ “เอาอย่างพ่อ” เป็นพิเศษ ในเพศกลับกัน เด็กหญิง “ติดพ่อ”

และ “เอาอย่างแม่” เป็นพิเศษเช่นเดียวกัน ช่วงเวลานี้ฟรอยด์เชื่อว่าเป็นช่วงเวลาวิกฤต (Critical Period) สำหรับเลียนแบบทางเพศให้คล้อยตามเพศของตนเอง เด็กหญิงเด็กชายก็ละเลยการเลียนแบบให้ถูกแนวในระยะนี้จะโตเป็นหญิงสาวชายหนุ่มที่นิยมแบบบทธาททางเพศตรงข้ามกับเพศทางกายจริงของตน ฟรอยด์ยังเชื่อว่าการรู้จักผูกพันกับเพศตรงข้าม มีต้นกำเนิดในช่วงเวลานี้เช่นกัน และเขายังอธิบายปมเอ็ดิปันไว้อย่างละเอียดว่าพัฒนาขึ้นในระยะเวลานี้ พร้อมๆ กับการเลียนแบบทางเพศ เด็กเริ่มพัฒนาความก้าวร้าว อยากเป็นตัวของตัวเองและเริ่มแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตน (Self Identity)

4. ขั้นแสวงหาความสุขเริ่มจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Latency Stage) ช่วงนี้อยู่ระหว่างอายุประมาณ 6 ถึง 11 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาพักพัฒนาทักษะใหม่ๆ (ศัพท์วิชาจิตวิทยาพัฒนาการเรียกว่า ระยะ Plateau) พัฒนาการส่วนต่างๆ ของร่างกายเป็นไปอย่างเชื่องช้าเมื่อเทียบกับช่วงเวลาที่ผ่านมา ระยะเวลาที่เด็กเริ่มพัฒนาชีวิตสังคมนอกครอบครัว ดังนั้น จึงแสวงหาความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้คนรอบตัวและเพื่อนร่วมวัย เพื่อนสนิทเป็นคนเพศเดียวกันมากกว่าต่างเพศ ทั้งนี้เป็นการสืบเนื่องจากการเลียนแบบและเรียนบทธาททางเพศต่อออกไปจากขั้นที่ 3 ข้างต้นนี้

5. ขั้นแสวงหาความสุขจากแรงกระตุ้นของทฤษฎีทางเพศ (Genital Stage) เด็กอายุประมาณ 12 ถึง 20 ปี ย่างเข้าสู่วัยชู้และเริ่มเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะทฤษฎีทางเพศบรรลุภาวะสมบูรณ์ทำงานได้เต็มที่ (เช่น เด็กหญิงมีระดู หน้าอกขยาย รังไข่ผลิตไข่เพื่อสืบพันธุ์ เด็กชายถึงวัยผลิตน้ำอสุจิ เป็นต้น) เด็กทั้งสองเพศมีความพอใจคบหาสมาคม รักใคร่ผูกพันกับเพื่อนต่างเพศขณะเดียวกันก็พยายามประพฤติดนให้สมบทธาททางเพศ โดยเลียนแบบคนเพศเดียวกันที่ตนนิยม ระยะนี้มักเห็นแจ่มแจ้งว่าเด็กคนใดแสดงบทธาททางเพศผิดปกติ พวกเขาได้แก่ผู้นิยมแสดงบทธาททางเพศตรงข้ามจริงของตน อีกพวกหนึ่งคือเด็กที่ไม่มีเชื้อยต้องใจบุคคลต่างเพศ หรือเป็นเด็กเลียนแบบบทธาททางเพศจากคนต้นแบบที่ผิด

ผู้มีอายุตอนปลายในขั้นตอนนี้ ถ้าไม่ติดพันกับการศึกษาหรือการเริ่มอาชีพแล้ว มักแสวงหาคู่ครองแต่งงานและมีครอบครัว

Freud ย้ำว่า เมื่อเด็กพัฒนาถึงขั้นนี้แล้ว มิได้หมายความว่าเลิกแสวงหาความสุขจากส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น ทางปาก ทางทวารหนัก ที่ผ่านมาแล้วในวัยต้น ยังอาจแสวงหาความสุขแบบนั้นต่อไป แต่ลดความตั้งใจและความเข้มข้นลง ผู้ที่พัฒนามาขึ้นไม่สมบูรณ์ก็เกิดภาวะติดข้องอยู่ ซึ่งอาจเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมแอบแฝงรูปแบบต่างๆ หรือเปลี่ยนเป็นรูปแบบอย่างอื่นทางอ้อม แต่แรงจูงใจที่เป็นพื้นฐานคือ ภาวะติดข้องอยู่

กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพที่ดี คือ การประสานการได้รับความพอใจ ตอบสนองแรงกระตุ้นจากส่วนต่างๆ ของร่างกายนั้น ในอัตราส่วนที่เหมาะสมจะพอควรตามวัย

2.3.4.5 ทฤษฎีของ DeBono (1984)

DeBono เสนอแนวคิด และเทคนิคในการคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นเรื่องที่สามารถเรียนรู้และถ่ายทอดกันได้โดยการฝึก การสอนเหมือนกับทักษะ หรือความสามารถด้านอื่นๆ เขาเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะความเจริญความก้าวหน้าของศิลปวิทยาการด้านต่างๆ เกิดมาจากความคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น เขาเสนอว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องสร้างหรือฝึกให้คนได้คิดและเสนอวิธีการวัดความคิดว่า จะต้องวัดที่ผลผลิตของความคิดที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ ดังจะเห็นได้จากความก้าวหน้าทางวิทยาการแขนงต่างๆ ความเจริญทางเทคโนโลยีที่พัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นผลมาจากความคิด และเป็นความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่เกิดขึ้น เดอ โบ โนอธิบายความคิดของมนุษย์ไว้ 2 ลักษณะ คือ

1) Vertical Thinking หมายถึง ลักษณะของการคิดเชิงเหตุผล เป็นการคิดเชิงตรรก (Logical thinking) การคิดวิพากวิจารณ์ คิดพิเคราะห์ (Critical Thinking) และการคิดระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

2) Lateral Thinking หมายถึง เป็นลักษณะของการคิดออกไปจากขอบเขตของความคิดเดิมซึ่งปิดกั้นแนวคิดใหม่ การคิดนอกกรอบจะก่อให้เกิดแนวคิดใหม่หลายๆ อย่าง ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เขาเชื่อว่านักคิด นักประดิษฐ์ นักเทคโนโลยี ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดแบบ Lateral thinking จึงจะเป็นบุคคลที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

DeBono เสนอว่า กระบวนการคิดในสองลักษณะนี้ไม่ได้แยกกันอย่างอิสระ แต่การคิดทั้งสองลักษณะมีความสัมพันธ์และสนับสนุนกันและกัน ในการนำความคิดไปสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ โดยเสนอกระบวนการคิดออกเป็นระยะต่างๆ 2 ระยะ คือ (DeBono, 1984)

การคิดระยะที่ 1 (First-Stage Thinking) เป็นระยะของกระบวนการคิดนอกกรอบ (Lateral Thinking) เป็นการคิดให้เกิดแนวคิดในการพิจารณาปัญหา เพื่อจะได้กำหนดให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร และสามารถแสวงหาแนวคิดมาสร้างหรือก่อกำเนิดความคิด (Generating Ideas) ที่จะใช้แก้ปัญหา

การคิดระยะที่ 2 (Second-Stage Thinking) เป็นระยะของกระบวนการคิดในกรอบ (Vertical Thinking) นั้นหมายถึง เมื่อใช้กระบวนการคิดระยะที่ 1 แล้วจะทำให้เกิดการสร้างแนวคิด (generating ideas) ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา การคิดระยะนี้จะเป็นการทดสอบแนวคิดต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ระยะที่ 1 ว่าแนวคิดใดมีความเหมาะสม และสามารถนำมาพัฒนาใช้ในการแก้ปัญหาที่ต้องการได้

การอธิบายความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ตามแนวการคิดของเดอ โบ โนคือ การใช้กระบวนการคิดระยะที่ 1 (Lateral Thinking) เพื่อให้เกิดแนวคิดแล้วใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์

มาทดสอบแนวคิดเหล่านั้น และพัฒนาแนวคิดให้สามารถสร้างผลผลิตที่ต้องการได้ แต่การที่คนส่วนใหญ่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ และไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ในด้านต่างๆ ได้ ก็เป็นเพราะไม่ได้ใช้การคิดระยะที่ 1 เพื่อสร้างแนวคิด แต่ใช้การคิดระยะที่ 2 (Vertical Thinking) โดยการพัฒนาแนวคิดจึงไม่มีการนำแนวคิดหลายๆ แนวคิดมาทดสอบแต่จะนำแนวคิดครอบงำหรือแนวคิดที่เด่น (Dominant Ideas) ที่มีอยู่มาใช้ ทำให้ความคิดอยู่ในกรอบของความคิดเดิม โอกาสที่จะมีความคิดสร้างสรรค์จึงเกิดได้แต่ไม่มากนัก ดังตัวอย่างการคิดในเรื่องการเดินทางทางอากาศ ปัญหาคือทำอย่างไรจะ使人เดินทางโดยทางอากาศได้ แนวคิดในช่วง พ.ศ. 2000-2300 คิดว่าจะทำให้คนบินได้ กรอบการคิดในขณะนั้นคือ อาศัยเหตุการณ์จริงจากธรรมชาติ เช่น นก โดยคิดว่ามนุษย์จะบินได้ก็จะต้องมีปีก และการกระพือของปีกจะเป็นส่วนสำคัญของการบิน แนวคิดเด่น (Dominant Ideas) คือ การสร้างปีกให้กระพือได้ ในยุคนั้นใช้การคิดระยะที่ 2 สร้าง คั่นคว่ำและทดลอง และพัฒนาแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ

กระบวนการคิดในลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การคิดเพียงระยะใดระยะหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะการคิดในระยะที่ 2 ไม่สามารถสร้างสรรค์ได้ ต้องใช้การคิดระยะที่ 1 สร้างแนวคิดขึ้นมาก่อน แล้วใช้การคิดระยะที่ 2 มาทดสอบ และพัฒนาแนวคิด ดังตัวอย่างแนวคิดในยุคหลัง เรื่องปัญหาการเดินทางโดยทางอากาศได้คือการลอยไปมาได้เหมือนกับวัตถุบางชนิดที่จัดกระทำให้มีรูปร่างที่เหมาะสม คล้ายกับวัตถุสิ่งของบางชนิดที่ลอยได้ในน้ำ แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาแนวคิดไปสร้างบอลูน เรือเหาะ แต่ก็ยังประสบปัญหาต่างๆ ตามมาอีก ดังนั้น จึงพัฒนาแนวคิดใหม่มาเป็นการเดินทางโดยทางอากาศได้ คือการใช้พลังงานจากภายนอกมาเป็นสิ่งขับเคลื่อน และออกแบบรูปร่างของยานพาหนะให้สามารถมีแรงยกตัว หรือมีแรงพุงคล้ายกับเรือที่ลอยได้ในน้ำ โดยใช้เครื่องยนต์เป็นตัวขับเคลื่อน

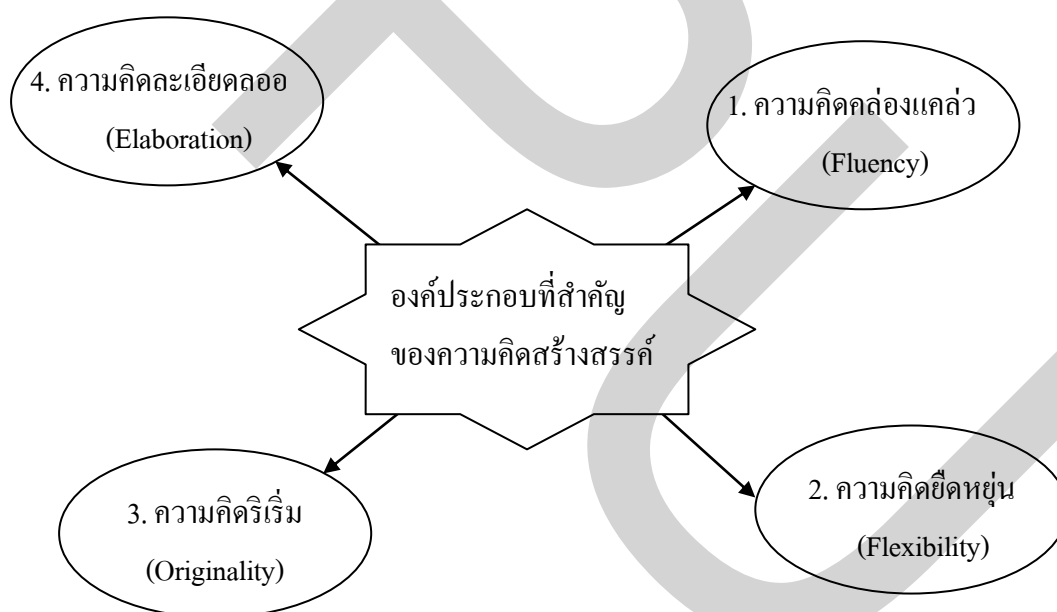
กล่าวโดยสรุป แนวคิดของเดอโบโนได้มุ่งเน้นให้ผู้คิดได้ตระหนักว่า โดยทั่วไปนั้นมีการครอบงำแนวคิดอยู่ จึงเป็นตัวปิดกั้นการสร้างแนวคิดที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้ ดังจะเห็นได้จากอดีตที่ผ่านมาในเรื่องการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ต้องใช้เวลาในการพัฒนามากมายหลายสาเหตุก็เพราะนักคิดนักประดิษฐ์ ในยุคนั้นไม่ได้ตระหนักถึงกรอบที่ครอบงำแนวคิดที่จะใช้แก้ปัญหา ทำให้การสร้างแนวคิดที่จะแก้ปัญหาของเขาติดอยู่ในกรอบเสมอมา ข้อดีของการคิดนอกกรอบก็คือเป็นการทำให้ผู้คิดได้ตระหนักถึงการสร้างกรอบครอบงำความคิดจนเป็นอุปสรรคที่จะผลิตงานออกมาเป็นอย่างสร้างสรรค์ได้

2.3.5 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ไม่ว่าจะอยู่ในระดับบุคคล ในระดับกลุ่มหรือในระดับสังคมก็ตาม จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสองส่วนเสมอคือ องค์ประกอบที่เป็นส่วนของความสามารถ (Abilities)

หรือทักษะทางการคิด (Skills) ซึ่งเป็นศักยภาพภายในตัวบุคคลกับองค์ประกอบทางแรงจูงใจ (Motivation) ที่อาจเกิดจากการกระตุ้นจากภายนอกอีกส่วนหนึ่ง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะต้องมีองค์ประกอบดังกล่าวหลายๆ อย่างที่เอื้อซึ่งกันและกันเสมอ (Torrance, 1979) นั่นคือไม่เพียงแต่จะมีแรงจูงใจหรือมีทักษะมีความสามารถที่จะคิดสร้างสรรค์ได้อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีทั้งศักยภาพทางการคิด (Cognitive) และจะต้องมีความอดทน ความอยากรู้อยากเห็น กล้าเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางอารมณ์ (Affective) หรือสภาพแรงจูงใจที่เอื้ออำนวยต่อการคิดสร้างสรรค์ ควบคู่ไปด้วยเสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่ง องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น จะประกอบไปด้วยความสามารถ (Abilities) ทักษะ (Skills) และแรงจูงใจ (Motivation) ที่จะคิดสร้างสรรค์ ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะอยู่ในลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกัน จะไม่เกิดขึ้นโดดเดี่ยวหรืออย่างอิสระ

องค์ประกอบที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ภาพที่ 2.11 องค์ประกอบที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ที่มา : อารี พันธุ์มณี (2540)

นอกจากนี้ ตามแนวคิดของ Guilford ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถ ทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทางหรือเรียกว่า ลักษณะการคิดอเนกนัย หรือ การคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือความสามารถคิดหาคำตอบที่เด่นชัดและตรงประเด็นมากที่สุด ซึ่งจะนับปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน

2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการปรับสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ความคิดยืดหยุ่นเน้นในเรื่องของปริมาณที่เป็นประเภทใหญ่ๆ ของความคิดแบบคล่องแคล่ว นั่นเอง เป็นตัวเสริมและเพิ่มคุณภาพของความคิดคล่องแคล่วให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น

3. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความสามารถคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่ายๆ ความคิดริเริ่มอาจจะเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดตัดแหล่งและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียด ในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น และยังรวมถึงการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย (อารี พันธุ์ณี, 2540, น. 33-41)

Daltion (1988) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ ควรมีองค์ประกอบ 8 ประการ โดย 4 องค์ประกอบแรกเป็นความสามารถทางสติปัญญา และ 4 องค์ประกอบหลังเป็นความสามารถทางด้านจิตใจและความรู้สึกดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
4. ความประณีต หรือความละเอียดลออ (Elaboration)
5. ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)
6. ความสลับซับซ้อน (Complexity)
7. ความกล้าเสี่ยง (Risk-taking)
8. ความคิดคำนึงหรือจินตนาการ (Imagination)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น จะประกอบไปด้วยความสามารถ (Abilities) ทักษะ (Skills) และแรงจูงใจ (Motivation) ซึ่งจะอยู่ในลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกันไม่เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว และตามทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guildford)

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดขึ้นหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่ง เดลตัน (Dalton) กล่าวว่า นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบทางด้านจิตใจและความรู้สึกได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความสลับซับซ้อน ความกล้าเสี่ยง และความคิดคำนึงหรือจินตนาการ

2.3.6 ประเภทของความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาประเภทของความคิดสร้างสรรค์หลายๆ ทศวรรษแล้ว สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์อาจจะแบ่งแยกได้ 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทความเปลี่ยนแปลง (Innovation) คือ แนวคิดที่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้น เช่น ทฤษฎีใหม่ การประดิษฐ์ใหม่ เป็นต้น เป็นการคิดโดยภาพรวมมากกว่าแยกเป็นส่วนย่อย บางครั้งเรียกว่า “นวัตกรรม” ที่เป็นการนำเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาใช้ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น การใช้สมอกล เป็นต้น

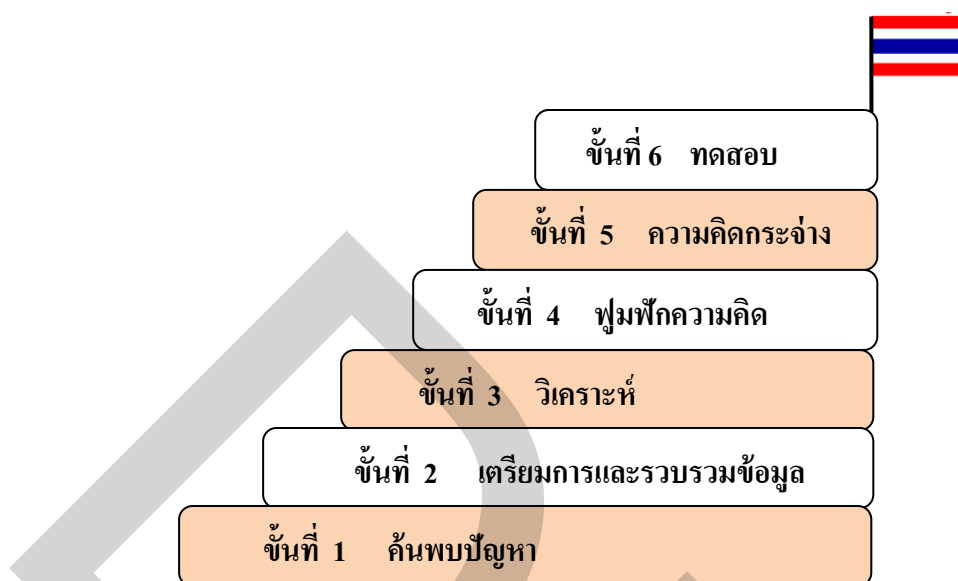
2. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การผสมผสานแนวคิดจากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกัน แล้วก่อให้เกิดแนวคิดใหม่อันมีคุณค่า เช่น การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการบริหาร เช่น การใช้หลักการคำนวณของลูกคิดและหลักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาผสมผสานเป็นคอมพิวเตอร์ซึ่งกลายเป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่ง

3. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทต่อเนื่อง (Extension) เป็นการผสมผสานกันระหว่างความคิดสร้างสรรค์ประเภทเปลี่ยนแปลงกับความคิดสร้างสรรค์ประเภทสังเคราะห์ คือ เป็นโครงสร้างหรือกรอบที่ได้กำหนดไว้กว้างๆ แต่ความต่อเนื่องเป็นรายละเอียดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานนั้น เช่น งานอุตสาหกรรมการสร้างรถยนต์ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากต้นแบบเดิม

4. ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการลอกเลียน (Duplication) เป็นลักษณะการจำลองหรือลอกเลียนแบบจากความสำเร็จอื่นๆ โดยอาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้แปลกไปจากเดิมเพียงเล็กน้อยแต่ส่วนใหญ่ยังคงแบบเดิมอยู่ (อุษณีย์ โพธิสุข, 2537)

2.3.7 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สรุปลงได้ 6 ขั้นตอน (สุวิทย์ มูลคำ, 2547) ดังนี้

ภาพที่ 2.12 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

ที่มา : สุวิทย์ มูลคำ (2547)

ขั้นที่ 1 ค้นพบปัญหา เป็นขั้นเริ่มต้นตั้งแต่รู้สึกกังวลใจ มีความสับสน เกิดขึ้นในใจ พิจารณาอย่างรอบคอบ ค้นหาสาเหตุดังกล่าวเกิดจากปัญหาอะไร

ขั้นที่ 2 เตรียมการและรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นเตรียมการของผู้คิดที่จะศึกษาข้อมูล พื้นฐาน และเตรียมข้อมูลต่างๆ ที่เป็นข้อเท็จจริงของเรื่องที่ค้นพบปัญหาเพื่อใช้ในการคิดแก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ เมื่อได้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 จะเป็นขั้นคิดพิจารณา ข้อมูลอย่างละเอียด หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

ขั้นที่ 4 ฟุ้งฟักความคิด เป็นขั้นที่อยู่ในความวุ่นวายของข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาทั้งเก่าและใหม่ ปราศจากความเป็นระเบียบเรียบร้อย ยังกระจัดกระจาย ไม่สามารถขมวดความคิดได้ จึงจำเป็นต้องมีสมาธิ ทำจิตใจให้ว่าง รอโอกาสให้ความคิดแวบขึ้นมา

ขั้นที่ 5 ความคิดกระจ่างชัด เป็นขั้นตอนของความคิดสับสน กระจัดกระจาย วุ่นวายได้ ผ่านการเรียบเรียงเชื่อมโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน มีความกระจ่างชัด และมองเห็นภาพเกิดขึ้นในใจ ความคิดแวบขึ้นมา

ขั้นที่ 6 ทดสอบความคิด เป็นขั้นที่นำความคิดที่คิดได้ของขั้นที่ 5 ที่ยังไม่มั่นใจไป พิสูจน์ให้เห็นจริงและถูกต้อง

สรุปได้ว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา การใช้ความคิดวิเคราะห์ ทดสอบสมมติฐานจะค้นพบคำตอบ และผลผลิตความคิดสร้างสรรค์จะอยู่ในขั้นใดนั้นขึ้นอยู่กับการใช้ทักษะและความสามารถในการคิดของบุคคล

2.3.8 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

อุษณี โพธิ์สุข (2544) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นศักยภาพของแต่ละบุคคล บุคคลที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านนี้ จึงได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น คือ

- 1) ไม่ยอมให้ความร่วมมือถ้าไม่เห็นด้วย
- 2) ไม่รวมกิจกรรมที่ไม่ชอบ
- 3) ชอบทำงานคนเดียวเป็นเวลานาน
- 4) มีความสนใจอย่างกว้างขวางในเรื่องต่างๆ
- 5) ชอบซักถาม
- 6) ชอบพูดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการคิดแบบใหม่
- 7) เบื่อหน่ายความซ้ำซากจำเจ
- 8) กล้าทดลองทำเพื่อพิสูจน์ความคิดของตนเองถึงแม้จะไม่แน่ใจในผลที่เกิดขึ้น
- 9) มีอารมณ์ขันอยู่เนืองนิตย์
- 10) มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย
- 11) ซาบซึ้งกับสุนทรียภาพ เช่น ซาบซึ้งในดนตรีและศิลปะต่างๆ เป็นต้น
- 12) ไม่หงุดหงิดกับความไร้ระเบียบหรือความยุ่งเหยิงที่คนอื่นทนไม่ได้
- 13) ไม่สนใจว่าตนเองจะแปลกกว่าคนอื่น
- 14) มีปฏิกริยาโต้แย้งไม่เห็นด้วย
- 15) ช่างสังเกต ช่างจดช่างจำรายละเอียดสิ่งต่างๆ เป็นอย่างดี
- 16) ไม่ชอบการบังคับ กำหนดกฎเกณฑ์ ตีกรอบความคิดให้ทำตามกติกาต่างๆ
- 17) ถ้าเป็นสิ่งที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยจะหมดความสนใจง่าย
- 18) ชอบเหม่อลอยสร้างจินตนาการ
- 19) ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ ถ้าอธิบายเหตุผล
- 20) มีความคิดที่เป็นอิสระ ไม่ชอบทำตามผู้อื่น
- 21) มีความคิดยืดหยุ่น คิดได้หลายทิศหลายทาง เช่น สามารถคิดแก้ปัญหาเดียวกันได้

หลายวิธี เป็นต้น

- 22) สามารถคิดหรือทำได้หลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน
- 23) แสดงความคิดเห็นได้หลากหลายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 24) ชอบสร้างแล้วรื้อ รื้อแล้วสร้างใหม่เพื่อความแปลกใหม่
- 25) ชอบมีคำถามแปลกๆ ทำท่ายให้คิด

- 26) ชอบคิดหรือริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ มากกว่าคนอื่น
- 27) ชอบเป็นคนแรกที่คิดหรือทำเรื่องใหม่
- 28) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอิสรภาพและความเป็นอิสระทางความคิด
- 29) ชอบหมกมุ่นอยู่กับความคิด
- 30) ในสายตาของคนทั่วไปดูว่าเป็นคน “แปลก” กว่าคนอื่น
- 31) เห็นความเชื่อมโยง เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่คนทั่วไปมองไม่เห็น
- 32) มีความวิจิตรพิสดารในการทำสิ่งต่างๆ
- 33) ช่างสังเกต สามารถเห็นรายละเอียดต่างๆ ที่คนอื่นมองไม่เห็น
- 34) สามารถผสมผสานความคิดหรือสิ่งที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน โดยไม่มีใครคิดและทำมา

ก่อน

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นจะมีลักษณะที่หลากหลายอยู่ในคนๆ เดียวกันมิใช่จะมีลักษณะดังกล่าวครบถ้วนอยู่ในคนคนเดียวกันเลยทีเดียว

2.3.9 การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์

การคิดสร้างสรรค์จะประสบความสำเร็จได้ เกิดจากการเตรียมพร้อมของผู้ปกครองและการส่งเสริมของครู ทั้งการทำตนเป็นแบบอย่างและการสร้างบรรยากาศโดย (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551)

1. เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง
2. ผู้ใหญ่ต้องไว้ใจและยอมรับการตัดสินใจของเด็กให้เด็กดูแลรับผิดชอบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง
3. สนับสนุนให้กำลังใจเด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ไม่ควรเข้าไปทำหรือช่วยเหลือทุกอย่าง ควรเสนอแนะและให้กำลังใจเมื่อเด็กทำผิดพลาดหรือไม่ประสบความสำเร็จ
4. ยกย่อง ชมเชยเด็กเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อเด็กพบความสำเร็จ พยายามจัดกิจกรรมที่ง่ายขึ้นเพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จ
5. เมื่อเด็กเกิดคำถาม หรือพบข้อสงสัย จะส่งเสริมให้เด็กค้นพบแสวงหาคำตอบด้วยตนเองและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง พ่อแม่คอยให้กำลังใจ และสนับสนุน
6. สนับสนุนให้เด็กค้นพบและแสวงหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองต้องการและสนใจ เพื่อหาทางเลือกใหม่ๆ ผู้ใหญ่ควรจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างหลากหลาย เพื่อค้นหาความสามารถพิเศษที่ซ่อนอยู่ในตัวของเด็ก อันจะพัฒนาให้เขาไปสู่ศักยภาพสูงสุดตามความต้องการและความสนใจ

7. ฝึกฝนให้เด็กทำงาน สร้างผลงาน หาประสบการณ์จากการทำงาน เพื่อช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และสร้างผลงาน

8. กระตุ้นให้เด็กกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง ด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย และจัดความเลื่อมซา เกี่ยวกับร้านของเด็ก

ศูนย์อิน โนเทค (Innotech) ได้เสนอแนะกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ฝึกเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาหลายๆ แนวทาง
2. ฝึกมองข้อเสนอของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจากหลายๆ มุมมอง
3. ฝึกเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากความคิดเห็นของคนอื่น
4. ฝึกเสนอความคิดเห็นให้แตกต่างจากความคิดเห็นของคนอื่น
5. หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมระดมสมอง
6. ฝึกมองหาและตรวจสอบอิทธิพลขององค์ประกอบกิจกรรมย่อย ที่มีผลต่อองค์ประกอบใหญ่ หรือกิจกรรมหลัก

7. ฝึกติดตามและและหาข้อมูลที่มาจากการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของบุคคลสำคัญ
8. ฝึกมองหาความสัมพันธ์ของวัตถุ สิ่งของ หรือเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์
9. ฝึกเสี่ยงเสนอความคิดเห็น กล่าวคือกล้าแสดงความคิด
10. ฝึกสร้างจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ
11. ฝึกเปรียบเทียบสิ่งของ เหตุการณ์ และกิจกรรม
12. ฝึกสร้างภาพ สร้างฝัน และสร้างความสำเร็จ
13. ฝึกสืบค้นหารากเหง้า ความเป็นมา และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของเหตุการณ์
14. ฝึกถามคำถามหลายๆ คำถาม โดยเฉพาะคำถามปลายเปิด
15. ฝึกแสดงออกซึ่งความคิด พูด และเขียนเรื่องราว เขียนนวนิยาย
16. ฝึกคิดหาทางเลือก แนวทางที่จะเป็นไปได้ และตัวเลือกเพื่อแก้ปัญหาเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ

William ได้ตั้งเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์แล้ว สรุปเป็นกลวิธีการสอนไว้ 17 วิธี ดังนี้

1. คิดเหลือเชื่อ (Paradoxes) หมายถึง การสอนให้พิจารณาข้อมูลในอีกแง่มุมหนึ่งที่ผิดปกติไปจากธรรมดา คำนับกับสามัญสำนึกของคน หรือคำนับกับความเชื่อเดิมยากที่จะเชื่อ
2. คิดแตกต่าง (Attributes) หมายถึง การสอนให้คิดพิจารณาในมุมมองที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้แต่คิดไม่ถึง

3. คิดอุปมาอุปไมย (Analogies) หมายถึง การอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบเทียบเคียงสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน
4. พิจารณาลึกลับ (Discrepancies) หมายถึง การพิจารณาความคลาดเคลื่อน หรือสิ่งของ ที่หายไปจากความจริง ความผิดปกติ ความไม่สมบูรณ์ของสิ่งต่างๆ
5. ปริศนาอะไรเอ่ย (Provocation Questions) หมายถึง การใช้คำถาม ยั่วๆ กระตุ้น ให้พยายามแสวงหาคำตอบหรือแนวคิดใหม่ๆ
6. หาวีธีการใหม่ (Example of Change) หมายถึง การคิดวิธีการหรือโอกาสที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือหาแนวทางใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิม
7. หัดลองทำสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยชิน (Example of Habit) หมายถึง การฝึกทำสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่ทำแบบเดิมๆ ให้คลายความยึดมั่นจากนิสัยที่เคยชิน
8. ให้คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ทำสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากที่เคยทำเป็นประจำ (Organize Random Search) หมายถึง การคิดสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ มีคุณค่ากว่าสิ่งเดิม เช่น คิดเขียน คำขวัญในวันต่างๆ ให้มีความหมายมากกว่าเดิม
9. ฝึกคิดจากสิ่งที่ไม่ชัดเจน (Tolerance for Ambiguity) หมายถึง การค้นหาข้อมูล หรือคิดเพิ่มเติมจากสิ่งต่างๆ ที่ไม่ชัดเจน คลุมเครือ หรือยังไม่สมบูรณ์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์
10. ฝึกจินตนาการ การหยั่งรู้หยั่งคิด (Intuitive Expression) หมายถึง การฝึกฝน การแสดงออก ซึ่งการหยั่งรู้ การรู้สึกลึกซึ้งจากการจินตนาการได้สมอง
11. ฝึกปรับปรุงตนเอง (Adjustment to Development) หมายถึง ฝึกปรับเปลี่ยนตนเองให้เหมาะสมกับการพัฒนา ฝึกคิดพิจารณาข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแง่คิดพัฒนาตนเองให้มีแนวคิดหลากหลายยิ่งขึ้น ฝึกปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
12. ศึกษาบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Study Creative People and Process) หมายถึง ศึกษาบุคคลต่างๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์ โดยพิจารณาถึงกระบวนการคิด บุคลิกลักษณะของบุคคลเหล่านั้นที่ทำให้เขาสามารถสร้างสรรค์ผลงานดีเด่น
13. ฝึกประเมินสถานการณ์ (Evaluate Situation) หมายถึง การฝึกคิดเพื่อประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและแนวโน้มของสิ่งที่จะเกิดตามมา
14. ฝึกทักษะการอ่านสร้างสรรค์ (Creative Reading Skills) หมายถึง การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ เพื่ออ่านจับใจความ และขยายความคิดสร้างสรรค์ให้กว้างขวาง
15. ฝึกการฟังสร้างสรรค์ (Creative Listening Skills) หมายถึง การพัฒนาทักษะการฟังอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้คิด ติดตาม และจัดระบบข้อมูลได้ในแนวทางกว้างขวางและลึกซึ้งกว่าเดิม

16. ฝึกการเขียนสร้างสรรค์ (Creative Writing Skills) หมายถึง การคิดริเริ่มในการเขียน โดยใช้จินตนาการและประสบการณ์มาเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาการเขียนอย่างสร้างสรรค์ เกิดความรู้สึกรักคิด และจินตนาการในการเขียน

17. ฝึกการมองสร้างสรรค์ (Visualization Skills) หมายถึง การพัฒนาทักษะทางจินตนาการ มองเห็นภาพในมิติต่างๆ ที่แปลกไปกว่าเดิม ให้แสดงความคิดจากมุมมองที่แปลกใหม่ สรุปได้ว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการเตรียมความพร้อมของผู้ปกครอง และการส่งเสริมของครู ทั้งความสามารถทางการคิด สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม

2.3.10 กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

1. การฝึกการแก้ปัญหาในทางสร้างสรรค์เป็นวิธีการที่ครูกระตุ้นให้เด็กคิดแบบอเนกนัย ครูอาจจะเป็นคนป้อนปัญหาให้หรือจากการเสนอของนักเรียนก็ได้ เทคนิคในการแก้ปัญหาที่จะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์มีหลายประการ เช่น เทคนิคในการระดมพลังสมอง เทคนิคการใช้คำถาม รวมทั้งการที่ครูดัดแปลงวิธีการที่ใช้ในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ฝึกกับนักเรียน

2. การระดมพลังสมอง เป็นวิธีการหนึ่งที่จะได้มาจากแนวทางในการแก้ปัญหา จุดประสงค์ของการระดมพลังสมอง มี 2 ประการ ประการแรก เป็นจุดประสงค์ระยะยาวเพื่อแก้ปัญหาที่สำคัญ ประการที่สอง เป็นจุดประสงค์ระยะสั้นเพื่อให้ได้ความคิดต่างๆ ที่อาจจะมีคุณค่าในการแก้ปัญหา

3. การใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือชุดการฝึกความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งแผนการสอน และคู่มือครูในชุดการฝึก ซึ่งทั้งหมดนี้เน้นคุณลักษณะ 8 ประการ คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดไม่ซ้ำแบบ ความคิดแตกต่าง ความกล้าเสี่ยง ความซับซ้อน ความกระตือรือร้นและจินตนาการ

2.3.11 อุปสรรคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

อุปสรรคด้านการรับรู้ได้แก่ การที่คนเราไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงได้ เป็นเหตุให้การแก้ปัญหานั้นดำเนินไปโดยปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจน และแน่นอน

อุปสรรคด้านวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นผลเนื่องจากกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดให้บุคคลต้องมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบระเบียบแบบแผน ทำให้มีผลต่อการสกัดกั้นความท้าทายต่อการคิดค้น และความเปลี่ยนแปลง อันเป็นคุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์

อุปสรรคด้านอารมณ์ เป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะอารมณ์ของบุคคลอันได้แก่ ความกลัว ความโกรธ ความรัก และความเกลียด เป็นต้น นับว่ามีความสำคัญมากต่อปัญหาและเหตุผล เช่นเดียวกับบุคคลถ้ามีอารมณ์เกิดขึ้นสูง ความสามารถทางปัญญาและเหตุผลของ

บุคคลนั้นก็ต่ำลง นั่นคือ อารมณ์เป็นตัวสกัดกั้นความคิดและเหตุผล ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์
ของบุคคล

นอกจากนี้ สุวิทย์ มูลคำ (2547) ได้กล่าวถึงอุปสรรคการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. อุปสรรคการรับรู้ ฟังแล้วไม่วิเคราะห์ ขาดข้อมูลที่น่าไปใช้ประกอบการคิด
2. อุปสรรคเชิงกลยุทธ์ ขาดทักษะกระบวนการคิด อันที่จะนำมาสนับสนุนความคิด
สร้างสรรค์ และคิดหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว
3. อุปสรรคทางความเชื่อ เชื่อโหราศาสตร์ เชื่อผิๆ ไม่กล้าถามเมื่อสงสัย
4. อุปสรรคทางสังคมและวัฒนธรรม เน้นชื่นชมความสำเร็จและประณามความ
ล้มเหลว ไม่ทนต่อคำวิจารณ์ คำปฏิเสธต่อต้านจากสังคม มีการเอาอย่างกันหรือทำตามกัน เน้น
บทบาทและความแตกต่างระหว่างเพศมากเกินไป กฎเกณฑ์ทางสังคมกำหนดให้อยู่ในกรอบ
ระเบียบ ทำให้สกัดกั้นความท้าทายการคิดค้น
5. อุปสรรคจากผู้ใหญ่ อบรมสั่งสอนให้เชื่อฟังไม่ชอบให้ถาม
6. ความมีอัตตา สรุปความคิดเร็วเกินไป ไม่เปิดใจกว้างรับสิ่งใหม่ ยึดความคิดของ
ตนเองเป็นหลัก มีอคติหรือความลำเอียง
7. อุปสรรคทางอารมณ์ ปล่อยให้อารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ อยู่เหนือเหตุผล บรรยากาศ
เคร่งเครียดอาจจริงอาจจังมากเกินไป
8. อุปสรรคจากความกลัว กลัวผิด / ล้มเหลว / พ่ายแพ้ กลัวเป็นคนขลาด / ใจไม่เหมือน
ชาวบ้าน
9. อุปสรรคจากความเชื่อยชา อึดอาดล่าช้าไม่ทันการ/ไม่ทันสมัย ไม่สนใจสิ่งท้าทาย
หรือเสี่ยง
10. อุปสรรคจากความเกียจคร้าน ไม่รับผิดชอบ ไม่จริงจัง/หลบหลีก ทำไม่เต็มที่/ไม่
เต็มใจ

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เกิดจากบรรยากาศ
และ สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ บางทีผู้ใหญ่เองเป็นอุปสรรคของการคิดสร้างสรรค์โดยไม่รู้ตัว
นอกจากนี้ ความกลัว ความมีอคติ ความเชื่อยชา การเลียนแบบ วัฒนธรรมที่ชื่นชมความสำเร็จ และ
ประณามความล้มเหลว เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคที่ต้องขจัดให้หมดไป จะทำให้การพัฒนาความคิด
สร้างสรรค์ประสบความสำเร็จ

2.3.12 ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์

นิพาดา เทวกุล (2552) ได้สรุปประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดแนวทางใหม่ๆ ในการดำเนินชีวิตและหนทางใหม่ๆ

2. ก่อให้เกิดความสนุก เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องค้นหาวิธีการคิดใหม่ๆ ขึ้นมาทดแทนความคิดเก่าๆ สำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่มนุษย์ต้องคิดอะไรใหม่ๆ อยู่เสมอ ย่อมเป็นเรื่องสนุก เพราะทำให้ชีวิตไม่จำเจ

3. พัฒนาสมองของคนให้มีความฉลาดเฉลียว การฝึกการคิดหรือพยายามคิดเรื่องใหม่ๆ เป็นประจำ จะทำให้เกิดความเฉียบแหลมในการคิดแก้ปัญหาต่างๆ เพิ่มขึ้น

4. สร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ และความพอใจในตัวเองขึ้นมา เมื่อใดก็ตามที่เราพัฒนาขีดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จนสามารถเผชิญหน้าและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างราบรื่นก็จะกลายเป็นผู้นำทางด้านความคิด และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยยกระดับความสามารถ ความอดทน และความคิดริเริ่มของผู้นำให้เพิ่มมากขึ้น และยังเป็นการพัฒนาความสนใจในงาน พัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และพัฒนาชีวิตให้ทันสมัยมากขึ้น

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Guilford ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างกว้างไกล หลายทิศทาง ได้แก่คิดคล่องแคล่ว คือคิดหาคำตอบที่เด่นชัด และตรงประเด็นมากที่สุด คิดยืดหยุ่น เป็นการปรับสภาพความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ได้ คิดริเริ่ม คือสามารถคิดแปลกใหม่ และคิดละเอียดลออ สามารถคิดในรายละเอียดที่คนอื่นมองไม่เห็น

2.4 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพในสังคมไทย

2.4.1 ปรัชญาและหลักการ

ปรัชญาการศึกษาเป็นการผสมผสานแนวคิดเชิงปรัชญากับแนวคิดทางการศึกษาเข้าด้วยกัน เป็นปรัชญาการศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องแสดงความเชื่อ และแนวทางจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา หากสถานศึกษาที่มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน ก็จะมีแนวทางจัดการศึกษา การจัดหลักสูตรและเนื้อหาสาระของการเรียนรู้แตกต่างกันไปด้วย

ความหมายของปรัชญา

กิติมา ปรีดีดิลก (2521) ปรัชญาับการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันมาก การศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ มนุษย์จะเจริญขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้สิ่งหนึ่งที่มนุษย์จะได้รับคือการศึกษา

Good (1973) (อ้างถึงใน ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี, 2541) ให้นิยามปรัชญาับการศึกษาว่าเป็นการใช้ปัญญาอย่างระมัดระวัง และอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะเข้าใจการศึกษาโดยรวมในฐานะที่เป็นองค์รวมทางวัฒนธรรมของมนุษย์ และอาจหมายถึง ปรัชญาทั่วไปที่ประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษา หมายถึง หลักการพื้นฐานที่ใช้เป็นหลักของการอธิบายความของการประเมินปัญหาการศึกษา ซึ่งใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการปฏิบัติ ผลผลิต เด็ก ความต้องการของสังคม วัสดุประสงค์ ตลอดจนแง่มุมต่างๆ ทางการศึกษา

รุจิร ภู่อาระ (2551) คำว่า “ปรัชญา” หมายถึง ความรู้อันประเสริฐ ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาประยุกต์มาจากปรัชญาทั่วไป และเน้นหนักทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะ

ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2552) คำว่า ปรัชญา เป็นคำที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้นตามรากศัพท์ปรัชญาเป็นคำสันสกฤต หมายถึง ความรอบรู้ รู้กว้างขวาง หรือความรู้อันประเสริฐ ส่วนตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษเกี่ยวข้องกับความรู้และความรักในความรู้ แต่โดยเนื้อหาแล้ว ความรู้ของปรัชญาไม่ใช่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือศาสนา แต่เป็นความรู้ที่ใช้ความรู้อื่นๆ มาประกอบกันและเป็นความรู้แบบที่ให้คำหาความหมายจากความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาเป็นวิธีการมองหรือวิธีการพิจารณาความรู้ต่างๆ นั้นเอง

สรุปได้ว่า ปรัชญา หมายถึง วิธีการพิจารณาความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นเครื่องแสดง ความเชื่อและแนวทางจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา

ปรัชญาการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญากรีก สามารถแบ่งออกได้ 3 สาขา ดังนี้

1. อภิปรัชญา (Metaphysics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริง แบ่งเป็น 2 แขนงย่อย คือ ภาววิทยา (Ontology) ซึ่งเป็นการค้นหาสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ หรือสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นอยู่กับจักรวาลวิทยา (Cosmology) เป็นปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและจุดเริ่มต้นของจักรวาล

2. ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ หรือเรารู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างไร เราพัฒนาความรู้เกี่ยวกับความจริง ด้วยการคิดจากการสังเกต และจากตรรกวิทยา ด้วยการหาเหตุผลแบบนิรนัย (deductive) นอกจากนี้คนเรายังพัฒนาความรู้โดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การหยั่งรู้ (intuition) และการสัมผัส (senses)

3. คุณวิทยา (Axiology) เป็นปรัชญาที่มุ่งค้นคว้าหรือวิเคราะห์คุณค่า หรือค่านิยมเกี่ยวกับความดี ความงาม เป็นปรัชญาที่มุ่งศึกษาแนวความคิดและความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งดี

งามและมีคุณค่าใน 2 ด้าน คือ ด้านจริยศาสตร์ (Ethics) ซึ่งเป็นการค้นหาหรือวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณธรรมและความประพฤติ ขณะที่สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความงาม

หน้าที่ของปรัชญา

1. การพรรณนามุ่งที่จะอธิบาย บรรยายให้ทราบว่า นักปรัชญาคนใดเขาพูดอะไร ทำอะไรบ้าง แต่ละแนวความคิดของปรัชญามีอะไรบ้าง ซึ่งให้เห็นถึงรูปแบบและแนวคิดทางปรัชญามีอะไรบ้าง มีประวัติความเป็นมาอย่างไร เน้นที่การศึกษาว่านักปรัชญาเขาพูดได้ว่าอย่างไรมากกว่าสร้างปรัชญาขึ้นเอง

2. เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณค่า ปรัชญาหรือนักปรัชญาจะชี้ว่าสิ่งที่ควรเน้นและสิ่งที่ควรทำนั้น มีอะไรบ้าง หน้าที่นี้จะช่วยชี้ว่า เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายของการกระทำสิ่งต่างๆ นั้นมีอะไรบ้าง ด้วยเหตุผลอะไร

3. การวิเคราะห์ เน้นการทำความเข้าใจ การทำความเข้าใจในเรื่องของคำ ภาษา แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ คำบางคำใช้ในที่หนึ่งมีความหมายหนึ่ง แต่ใช้อีกที่หนึ่งก็มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง หน้าที่ของปรัชญาในลักษณะนี้คือ การทำความเข้าใจให้ชัดเจนต่อคำคำนั้น

ประโยชน์ของปรัชญา

ปรัชญาไม่มีประโยชน์ในแง่ของการทำมาหากิน แต่ปรัชญาจะช่วยให้การทำมาหากิน หรือการปฏิบัติงานต่างๆ ชัดเจน เหมาะสม ถูกต้องยิ่งขึ้น ได้รับความมุ่งหมายอันแท้จริงของปรัชญานั้น คือ การตั้งปัญหาและตอบปัญหาให้กับความอยากรู้ อยากรู้เห็น ของมนุษย์เป็นหลักสำคัญ

หลักการ

ทองอยู่ แก้วไทรย (2544) ให้ความหมายของหลักการว่า หมายถึง แนวดำเนินการ โดยหลักการของปรัชญาคือ ศึกษาค้นคว้าทั่วไป

สรุปได้ว่า ปรัชญาและหลักการเป็นแนวทางในการดำเนินการค้นหาคำตอบที่มีเหตุและผล เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเลือกใช้แนวทางในการจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการศึกษาเป็นคนที่สังคมมุ่งหวังหรือควรจะเป็น

2.4.2 โครงสร้างองค์การ

โครงสร้างองค์การโดยทั่วไป หมายถึง รูปแบบของงานและกลุ่มของงานในองค์การ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มบุคคลในองค์การ ดังนั้น การจัดโครงสร้างขององค์การจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องออกแบบโครงสร้างขององค์การให้เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจ หน้าที่ วัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมาย ในการทำงาน เพราะหากว่าการจัดโครงสร้างขององค์การไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลได้ในการจัดโครงสร้างขององค์กร หากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ก็จะมี ความซับซ้อนมากขึ้น เพราะมีความหลากหลายของงาน จึงต้องมีการจัดระเบียบรูปแบบเพื่อใช้กำกับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นระบบที่เป็นทางการ (Formalization) ให้มากขึ้น แต่กฎระเบียบก็ต้องมีไม่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพราะจะทำให้เกิดความไม่คล่องตัว และหากมีการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ศูนย์กลาง ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรก็จะมีทิศทางไหลไปหาผู้บริหารระดับสูงเพียงทางเดียว ลักษณะของโครงสร้างองค์กรในยุคใหม่จึงขจัดปัญหาความซับซ้อนโดยการกระจายอำนาจการตัดสินใจ เพื่อความคล่องตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคนี้

การจัดโครงสร้างขององค์กรที่ดีเพื่อให้เกิดประสิทธิผลนั้น มีผู้ให้ทฤษฎีและแนวคิดไว้มากมาย แต่แนวคิดที่ยอมรับกันโดยทั่วไปคือ รูปแบบ การจัดโครงสร้าง ระบบราชการของแมกซ์ เวเบอร์ (Weberian Model of Bureaucracy) ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (Weber, 1947) (อ้างถึงใน Hoy & Miskel, 2005)

1. การแบ่งส่วนงาน และการกำหนดความชำนาญเฉพาะทาง (Division of Labor and Specialization) แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) มีแนวคิดว่าการแบ่งส่วนงานและการกำหนดความชำนาญเฉพาะทาง หมายถึง กิจกรรมที่ถูกกำหนดไว้ ตามความต้องการ ตามวัตถุประสงค์ของโครงสร้างของการปกครองในระบบราชการ ที่กระจายส่วนต่างๆ ออกไปในรูปแบบที่แน่นอน

ตามหน้าที่ของทางราชการ เนื่องจากงานขององค์กรต่างก็มีความซับซ้อนเกินกว่าที่จะถูกจัดกระทำได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว การแบ่งส่วนงานตามตำแหน่งจะช่วยให้เกิดความมีประสิทธิภาพได้

2. การมุ่งความไม่เป็นส่วนตัว (Impersonal Orientation) แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ให้ความเห็นว่าบรรยากาศของการทำงานในระบบราชการ ควรมุ่งให้เกิดความไม่เป็นส่วนตัว (Impersonal) โดยกล่าวว่า “จิตใจของบุคคลที่มีบุคลิกภาพของความไม่เป็นส่วนตัว จะปรากฏให้เห็นได้จากการแสดงพฤติกรรม” บุคคลในระบบราชการจึงถูกคาดหวังว่า จะตัดสินใจต่อสิ่งต่างๆ บนพื้นฐานของความเป็นจริง (On Facts) ไม่ใช่บนพื้นฐานของความรู้สึก (Not on Feeling)

ในองค์กรสถานศึกษาความไม่เป็นส่วนตัวจะมีอยู่ทั้งในส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งสามารถรับประกันได้ถึงความเท่าเทียมกันของการปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกว่าจะเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล (Hoy & Miskel, 2005)

3. การมีชั้นตอนของอำนาจบังคับบัญชา (Hierarchy of Authority) ในสถานศึกษาทุกแห่งต่างก็มีการกำหนดสายการบังคับบัญชาให้เป็นไปตามระบบราชการ แผนกที่มีฐานะต่ำกว่าก็จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและนิเทศงานจากผู้มีฐานะสูงกว่า สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดชั้นตอนของอำนาจ

บังคับบัญชา (Hierarchy of Authority) คุณลักษณะที่เป็นทางราชการนี้ สามารถเห็นได้ในแผนภูมิการบริหารขององค์การทุกแห่ง

4. การมีกฎและระเบียบปฏิบัติ (Rules and Regulations) แมกซ์ เวบเบอร์ (Max Weber) มีความเห็นว่า องค์การในระบบราชการทุกแห่งจำเป็นต้องมีระบบของกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติ (Rules and Regulations) ซึ่งระบบของกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัตินี้ตั้งขึ้นอย่างมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ระบบของกฎเกณฑ์จะครอบคลุมถึงสิทธิและหน้าที่ (Right and Duties) ของแต่ละตำแหน่งช่วยให้การติดต่อประสานงานในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนของการบังคับบัญชา ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลก็ตาม

5. การมุ่งความเป็นวิชาชีพ (Career Orientation) เนื่องจากการจ้างงานในองค์การราชการ จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติทางเทคนิคของพนักงาน ซึ่งทุกคนคิดว่างานที่ทำเป็นงานอาชีพ จึงมุ่งไปสู่การเป็นวิชาชีพ (Career Orientation) ของงานที่ทำ เวบเบอร์ (Weber) ให้ข้อเสนอแนะว่า ในเมื่อเป็นงานอาชีพจึงต้องมีระบบของการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง (Promotion) ในการจะได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งจะต้องเป็นผู้อาวุโส (Seniority) หรือ เป็นผู้ที่มีประสบความสำเร็จ (Achievement) ในอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง

นอกจากนี้ Fayol ได้ให้ข้อเสนอในการจัดโครงสร้างองค์การทางการศึกษาว่างานการศึกษามีลักษณะเป็นองค์การพิเศษแตกต่างจากองค์การทั่วไป เพราะจะต้องมีความเป็นอิสระทางวิชาการ มีลักษณะค่อนข้างเป็นองค์การวิชาชีพเพื่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิผล จึงควรจัดองค์การให้มีลักษณะดังนี้ (Sergiovanni et al. 1992)

1. มีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะงานเฉพาะอย่างที่ควรปฏิบัติ (division of work)
2. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน (Authority) อย่างชัดเจน และสอดคล้องสัมพันธ์กับความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน โดยถือว่าอำนาจเป็นปัจจัยสำคัญในการสั่งงานและเป็นประโยชน์ในการบังคับบัญชาลูกน้อง
3. มีกฎระเบียบวินัย (Discipline) ต้องให้ผู้บริหารใช้โดยชอบธรรมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาถือปฏิบัติและเชื่อฟัง
4. มีเอกภาพในการกำหนดทิศทาง (Unity of direction) วัตถุประสงค์ของแต่ละเรื่องควรจะสอดคล้องกันเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและสามารถตรวจสอบได้
5. มีเอกภาพในการกำหนดทิศทาง (Unity of direction) วัตถุประสงค์ของแต่ละเรื่องควรจะสอดคล้องกันเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ และสามารถตรวจสอบได้

6. กลุ่มคนในองค์กรแต่ละคน ต้องไม่ถือประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่าผลประโยชน์ขององค์กร (Subordination of individual interest) โดยจะต้องประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน

7. มีระบบการตอบแทนให้รางวัลที่มีความยุติธรรม (Remuneration) และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

8. มีการรวมอำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ศูนย์กลาง (Centralization) และในขณะเดียวกัน ก็ให้มีการกระจายอำนาจที่สามารถควบคุมได้ด้วย

9. มีสายการบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสารจากระดับสูงสุดไปสู่ระดับต่ำสุด (Scalar chain) ควรจะให้เกิดการปฏิบัติอย่างคล่องตัว

10. มีการกำหนดระเบียบบรรทัดฐานของสังคมโดยการออกคำสั่ง ระเบียบข้อบังคับของบุคคลและที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ (Material and social order)

11. มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (equity)

12. มีความคิดริเริ่มนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงการบริหารงาน (Initiative)

13. มีความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงาน (stability)

14. ทุกคนในองค์กรมีความสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงาน (Esprit de corps & harmony)

สรุปได้ว่าการจัดโครงสร้างองค์การทางการศึกษายังคงใช้หลักการพื้นฐานในการจัดโครงสร้างเช่นเดียวกับการจัดองค์การโดยทั่วไป กล่าวคือ มีการแบ่งงาน การจัดแผนงาน การกำหนดช่วงการบังคับบัญชา ซึ่งควรมีการปรับให้ยืดหยุ่นต่อการดำเนินงาน การมอบอำนาจหน้าที่ มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ที่ช่วยในการสร้างมาตรฐานการทำงาน แต่ให้อิสระในการทำงานได้อย่างคล่องตัวในฐานะที่เป็นองค์การวิชาชีพที่บุคลากรมีความเชี่ยวชาญชำนาญการต่างกัน

2.4.3 หลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2521) หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม เมื่อประมวลเข้ากันแล้วก็จะประสบการณ์ ที่ผ่านเข้ามาในการรับรู้ของเด็ก

สงัด อุทรานันท์ (2532) หลักสูตร คือ สิ่งที่จะสร้างขึ้นใหม่ในลักษณะรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่จัดลำดับความยากง่ายหรือมีขั้นตอนอย่างดีแล้ว

ธำรง บัวศรี (2543) หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน มีทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร หลักฐาน กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา

องค์ประกอบของหลักสูตร

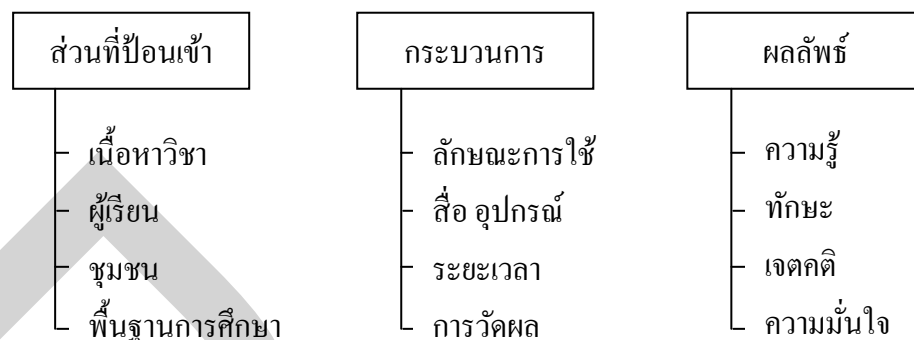
องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย (รุจิร ภูสาระ, 2551)

ตามแนวคิดของนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบดังนี้

1. Tyler (1968) กล่าวว่า โครงสร้างหลักสูตร มี 4 ประการ คือ
  - 1) จุดมุ่งหมายที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
  - 2) ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล
  - 3) วิธีการจัดประสบการณ์เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
  - 4) วิธีการประเมินเพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
2. Hilda Taba (1962) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตรไว้ 4 องค์ประกอบคือ
  - 1) วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ
  - 2) เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
  - 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 4) วิธีการประเมินผล
3. องค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ

Beaucham (1968) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบคือ ส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Out put) ดังภาพ

ภาพที่ 2.13 โครงสร้างของหลักสูตรเชิงระบบ

รูปแบบของหลักสูตร

ประเภทของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบจะมีแนวคิด จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แตกต่างกันไป ซึ่งจำแนกกว้างๆ ได้ดังนี้

1. หลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชา (Subject-Matter-Curriculum)
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad-Field-Curriculum)
3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (Social Process and Life Function)
4. หลักสูตรแบบแกนกลาง (The Core Curriculum)
5. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity and Experience Curriculum)
6. หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum)
7. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlate Curriculum)
8. หลักสูตรแบบเอกัตบุคคล (Individualized Curriculum)
9. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (Personalized Curriculum)
10. หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum)

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่ยังการศึกษาในระดับนั้น
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา

3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับ ดูแล ติดตามผลของการศึกษา ได้ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกคน

4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครู เนื่องจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

5. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับ จะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป

6. หลักสูตรเป็นเครื่องทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ หลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดทำขึ้นเพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงาน ระดับท้องถิ่น และสถานศึกษาทุกสังกัด ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร รวมทั้งด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2552)

หลักสูตรเชิงสร้างสรรค์

กระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่กำลังปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วจากโลกที่กว้างใหญ่ กลักลับกลายเป็นโลกใบจิ๋วที่ติดต่อกันได้อย่างเสรี การศึกษาไทยจึงต้องเร่งดำเนินพัฒนาคุณภาพให้เหมาะสมกับประเทศ และสอดคล้องกับการพัฒนาโลก สังคมไทยกำลังต้องการนโยบาย ยุทธศาสตร์ และหลักสูตรการศึกษาแบบมุ่งอนาคต แนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคตที่สำคัญ ต้องเป็นไปในรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อกระแสยุคหลังโลกาภิวัตน์ และการแข่งขันทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงแนวโน้มการเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) แต่สำหรับประเทศไทยยัง “คลุมเครือ” (สยามธุรกิจ : 6 มกราคม 2553) เพราะยังสับสนวุ่นวายกับการปฏิรูปการศึกษาที่ยังไม่รู้ว่าจะเป็นการพัฒนา หรือทำให้คุณภาพลดลง

การศึกษาไทยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าในการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเป็นการลอกเลียนแบบตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ อาจมีแนวคิดมาจากความเชื่อที่ว่าฝรั่งมีความฉลาด ทันสมัยกว่าคนไทย ถ้าคนไทยต้องการเป็นประเทศที่ทันสมัย หรือเป็นประเทศที่พัฒนาต้องมีแนวความคิดแบบตะวันตกไปด้วย อาทิ ด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้านการศึกษา ด้านเทคโนโลยี ด้าน

วัฒนธรรม เป็นต้น การศึกษาของไทยจึงเป็นแบบการศึกษาที่เดินตามการเปลี่ยนแปลงของประเทศที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว โดยที่ไม่ได้เตรียมการตั้งรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะเรื่องของหลักสูตรที่ยังไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมการเรียนรู้จึงเป็นการวิ่งตามการเปลี่ยนแปลงที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วที่สำคัญหลักสูตรเองก็ไม่ได้บูรณาการความคิดอัตลักษณ์ของไทยเข้าไปด้วย การพัฒนาจึงเน้นความเป็นตะวันตก เป็นส่วนใหญ่จนคนไทยเริ่มหลงลืมในวัฒนธรรมของตนเอง โครงสร้างของสังคมไทยจึงเริ่มอ่อนแอลง และความมั่นคงทางวัฒนธรรมของชาติไทยได้เริ่มสูญสิ้น การศึกษาจึงต้องเปลี่ยน หลักสูตรจึงต้องปรับจากที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสอดคล้องให้แก่สังคม หรือเป็นการศึกษาแบบตามสังคม ถึงเวลาเปลี่ยนเป็นการศึกษาต้องนำสังคม นำเศรษฐกิจ นำเทคโนโลยีบนพื้นฐานของความเป็นไทย หลักสูตรที่มีต้องเป็นเชิงรุกสร้างคนให้เข้าใจในอดีต และมองเห็นอนาคตได้อย่างถูกต้องเพื่อผลิตคนที่มีคุณภาพและชี้นำสังคมอย่างแท้จริง (สุริรัตน์ จินพงษ์, 2553)

ประการที่ 1 หลักสูตรต้องมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีทักษะความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้อย่างถูกต้อง มีความคิดเป็นของตนเองที่เน้นการบูรณาการแบบไทย

ประการที่ 2 หลักสูตรต้องมีเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียน และเติมเต็มในความสามารถที่ยังบกพร่อง ให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่มีอยู่นอกจากนี้ยังต้องปลูกฝังให้รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ประการที่ 3 หลักสูตรต้องมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ คิดใหม่ และมีการต่อยอดทางความคิดในการพัฒนาให้เป็นนวัตกรรม หรือผลงานขึ้นมาได้

ประการที่ 4 หลักสูตรต้องมีเป้าหมายปลูกจิตสำนึก และต้องสร้างให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำด้านวัฒนธรรมไทยในเรื่องต่างๆ อาทิ วัฒนธรรม ภาษา มารยาท ค่านิยม ภูมิปัญญาไทย และยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถสืบทอดความเป็นอารยธรรมของชาติได้เป็นอย่างดี รวมทั้งพัฒนาความเป็นไทยสู่ความเป็นสากล

ประการที่ 5 หลักสูตรต้องมีเป้าหมายในการยึดมั่นในหลักของความเป็นประชาธิปไตยที่ให้ความเคารพสิทธิ และเสรีภาพของคนตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบคนอื่น ที่สำคัญต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ทิศทางและแนวโน้มหลักสูตรไทย

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด โดยเกิดจากความเร่งรีบในการพัฒนาอย่างเร่งด่วนของประเทศ ส่งผลให้สังคมไทยเกิดความอ่อนแอ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง การศึกษาจึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาต่างที่เกิดขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นการเตรียมความพร้อมของคนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะมาได้เป็นอย่างดีในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับอนาคตสิ่งที่จะต้องคำนึงคือ

1. การพัฒนาความคิด การวิเคราะห์หาเหตุผล และสร้างสรรค์เป็นเป้าหมายสำคัญไปสู่การพัฒนาที่สมดุล ระหว่างความเจริญทางจิตใจ และความเจริญทางวัตถุที่ส่งเสริมให้มีความเข้าใจในปัญหาของโลก

2. การเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองอย่างลึกซึ้ง เข้าใจอย่างถ่องแท้ และบูรณา

3. การวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมและเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในสังคมโลกเดียวกัน

4. การสอนให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และนานาชาติ เน้นประสานความร่วมมือกันเพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางสังคม

5. การเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม นำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ค้นคว้า สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

6. การสร้างความตระหนักเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และที่มีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเองและสังคม ต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต

หลักสูตรจึงต้องทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ส่งผลให้คนในสังคมต้องการเพิ่มความรู้ความสามารถในหลายสาขา เพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันและอยู่รอดตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกด้าน ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาในอนาคตจะเป็นหลักสูตรการศึกษาที่ให้ความรู้ตั้งแต่สองศาสตร์ขึ้นไป หรือหลักสูตรใหม่แบบบูรณาการศาสตร์ในยุคหลังโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในหลายๆ ด้าน รวมถึงด้านการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาจะกลายมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาหลักสูตรให้ทันกระแสโลกหลังยุคโลกาภิวัตน์ทุกฝ่ายต้องมีการศึกษาบริบทของการเปลี่ยนแปลงให้รอบคอบ ทั้งนี้ทำได้โดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร

อุดมศึกษา และการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

รูปแบบหลักสูตร

กระบวนการการศึกษาของไทยต้องปรับหลักสูตรอย่างเร่งด่วน โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรให้เข้ากับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยเป็นหลักแล้วจึงบูรณาการแนวความคิดของตะวันตกเข้าไปเพื่อสร้างความเป็นสากล เพราะปัญหาหลักสูตรยังมีความไม่เป็นตัวเอง ยังเป็นหลักสูตรการศึกษาของตะวันตกเป็นส่วนมาก และขาดการบูรณาการให้สอดคล้องกับความเป็นไทย การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่นักการศึกษาต้องช่วยกันคิดหาวิธีการที่จะสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับความเป็นไทยและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นสากล โครงสร้างหลักสูตรในยุคปัจจุบันต้องเน้นการเชื่อมโยงความรู้จากฐานเดิมของไทยเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบนพื้นฐานของความเป็นไทยในสังคมยุคใหม่

โครงสร้างของหลักสูตรต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งของความเป็นภูมิปัญญาไทยที่เป็นหลักพื้นฐานสำคัญของคนไทย การเรียนรู้จึงต้องสร้างความเข้าใจในตนเองให้แก่ผู้เรียนก่อน เพื่อนำไปบูรณาการในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ที่มีความก้าวหน้า การจัดหลักสูตรยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเน้นเรื่องนวัตกรรม เทคโนโลยี การวิจัย รวมทั้งการเรียนรู้ในโลกแห่งความเป็นนานาชาตินับระแแสแห่งความรู้ที่ไหลหลากเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง การศึกษาจึงเน้นการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ที่สำคัญต้องเชื่อมโยงไปสู่อนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

จากความท้าทายในอนาคตที่ต้องเผชิญ ลักษณะของหลักสูตรต้องสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ในสังคมอนาคตอย่างมีคุณภาพ หลักสูตรในอนาคตต้องมีการคิด สังเคราะห์ และวิพากษ์กันอย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาออกไปในทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความผันแปรที่มากยิ่งขึ้นให้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพลักษณะของหลักสูตรจึงมีดังนี้

1. หลักสูตรต้องพัฒนาของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ เพื่อพัฒนาฐานความรู้เดิมของตนให้กว้างมากขึ้นและสามารถบูรณาการความรู้จากหลายศาสตร์วิชาได้ และเป็นผู้ที่ตระหนักในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง โดยมีความเข้าใจที่ตลกร้ายชัดเจน มีความเข้าใจในสภาพของอดีตที่ส่งต่อมายังปัจจุบันและเชื่อมโยงไปสู่อนาคตได้อย่างทันโลก

2. รูปแบบหลักสูตรจะหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ หรือชุมชนเป็นต้น ให้เป็นทางเลือกที่หลายสอดคล้องกับความ

ต้องการของแต่ละคน เช่น หลักสูตรเฉพาะกิจ หลักสูตรสำหรับคนทำงาน หลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง

3. หลักสูตรสร้างสรรค์ต้องเป็นแบบบูรณาการรวมหรือผสมผสานรายวิชาที่มีความสัมพันธ์กัน รวมเป็นสาขาวิชาเดียว หรือแบบสหพันธ์ มีความสัมพันธ์กันระหว่างรายวิชานั้น โดยมีผู้สอนที่รับผิดชอบเข้าร่วมสอนในรายวิชาเดียวหลายๆ คน เพื่อให้เด็กได้รับความรู้ในศาสตร์ทุกสาขาอย่างถูกต้องลึกซึ้ง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

4. โครงสร้างของหลักสูตรควรปรับให้มีอิสระมากขึ้น ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรน่าจะมีการวางกรอบไว้เท่านั้น ส่วนในตัวของรายวิชาควรมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ เพื่อความเหมาะสมในการเรียนรู้

5. หลักสูตรต้องเน้นที่ตัวเด็กแทนที่การเน้นเนื้อหาวิชา ปล่อยให้เด็กเรียนเป็นอิสระเสรี มีความคิดสร้างสรรค์ ให้เรียนตามความสามารถของตัวเอง ไม่ตั้งจุดมุ่งหมาย เน้นคุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ ให้ผู้เรียนได้เปิดเผยตัวเอง รวมทั้งเป็นการบูรณาการเนื้อหาให้เป็นเรื่องของประสบการณ์ หรือปัญหาสังคม

6. หลักสูตรเน้นสภาพชีวิต เน้นทางสังคม ชีวิต ความเป็นอยู่ เรียนรู้โดยการแก้ปัญหา ใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนในอดีตและปัจจุบันมาช่วยในการวิเคราะห์ด้านต่างๆ ของชีวิต มีการบูรณาการ เนื้อหาจากหลายสายวิชา ขอบกว้าง กิจกรรรมที่ทำในปัจจุบันจะถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในอนาคตได้หรือไม่ ที่สำคัญเน้นการแก้ปัญหาสังคมและการปฏิรูปสังคม สนใจที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรเข้ากับการพัฒนาสังคมทางการเมืองและเศรษฐกิจ (จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิชและคณะ, 2536)

7. พัฒนาเครือข่ายทางวิชาการ และวิชาชีพที่สร้างความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศในการสร้าง พัฒนาองค์ความรู้ หรือการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพสังคม และโลก

8. มีการเรียนรู้ภาษาต่างชาตินาขึ้นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการนำไปใช้ในอนาคดเพื่อการประกอบอาชีพ และใช้ในการติดต่อสื่อสารในอนาคตการมีความรู้ทางภาษาที่หลากหลายเป็นการสร้างความได้เปรียบในการสื่อสาร สร้างสัมพันธภาพกับนานาชาติได้

9. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น มีการค้นคว้าที่กว้างขวาง และสามารถค้นคว้าข้อมูลได้ทั่วโลก การใช้เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญในการพัฒนาให้ทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

10. หลักสูตรและการเรียนการสอนต้องมีพื้นฐานความรู้ของความเป็นไทยให้ผู้เรียนได้ศึกษาและมีความตระหนักถึงศิลปวัฒนธรรมของไทยเป็นหลักสูตรสำคัญแล้วบูรณาการภูมิปัญญา

ไทยให้เป็นภูมิปัญญาสากล หรือสร้างสรรค์ใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกบนรากฐานความคิดของความเป็นไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณภาพ

หลักสูตรเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นรูปแบบของหลักสูตรแนวใหม่ที่พยายามค้นหารูปแบบการเรียนรู้ที่แท้จริง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สังคม และสร้างพลเมืองที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ การเรียนรู้จึงมีวิธีการหลายแบบให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ส่งผลต่อแนวโน้มเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในอนาคต

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามหลักการและมีความเหมาะสมเนื่องจากสังคมกำลังต้องการที่มีคุณภาพจากการศึกษา โครงสร้างหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ควรปรับให้โครงสร้างของหลักสูตรมีอิสระมากขึ้น ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรน่าจะมีการวางกรอบไว้เท่านั้น ส่วนในตัวของรายวิชาควรมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้เพื่อความเหมาะสมในการเรียน เพราะความต้องการของสังคม โลกมีการผันแปรอย่างรวดเร็วการกำหนดโครงสร้างไว้อย่างตายตัวจะเป็นกรอบที่มัดไม่ให้นักศึกษาก่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทันสมัย เนื่องจากหลักสูตร 5 ปี จึงมีการปรับปรุงซึ่งไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น นักศึกษาวิศวะเรียนตามหลักสูตร 4 ปี พอจบการศึกษาไม่สามารถไปทำงานได้ เพราะเครื่องจักรกลในสมัยเรียนคนละอย่างกับตอนทำงาน จึงไม่สามารถทำงานได้ทันทีต้องเสียเวลาเรียนรู้งานใหม่ รวมทั้งมีการบูรณาการทั้งวิชาการ และวิชาชีพ ที่รวมศาสตร์หลายแขนงร่วมในหลักสูตรด้วย เพราะความรู้เพียงศาสตร์เดียวไม่เพียงพอกับการทำงานในยุคปัจจุบัน

การบริหารจัดการการเรียนการสอน เนื้อหาสาระของวิชาควรลดลงในการเข่นด้านทฤษฎี และเพิ่มการเรียนภาคปฏิบัติเสริมให้มากยิ่งขึ้น โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้สัมผัสกับของจริงในขณะที่เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที ที่สำคัญควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนสอน เพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีความมั่นใจมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของในวิชาเรียนและการเรียนรู้ รวมทั้งมีความสุขสนุกจากการเรียน นอกจากนี้อาจารย์ต้องมีความเข้าใจในตัวผู้เรียนเป็นอย่างดี ต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล การเรียนจึงต้องมีวิธีการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้เรียนเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์สังเคราะห์ และสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ

การวัดประเมินผล ที่เน้นกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินไม่ใช่เป็นหน้าที่ของผู้สอนเพียงอย่างเดียว การประเมินต้องเน้นที่พัฒนาการของผู้เรียน และมีวิธีการประเมินที่หลากหลายเหมาะสมกับการเรียน วัดดูประสงค์ และผู้เรียนด้วย

หลักสูตรที่ดีในอนาคตจึงต้องคำนึงถึงอีกหลากหลายเรื่องเพื่อตอบคำถามที่สังคมต้องการคำตอบ อาทิ การจัดการศึกษาเพื่ออะไร จัดการศึกษาเพื่อใคร หลักสูตรเป็นอย่างไร เนื้อหา มีอะไรบ้าง เรียนแล้วได้อะไร หรือการลงทุนทางการศึกษาคคุ้มค่าหรือไม่ เป็นต้น คำถามเหล่านี้ล้วนเป็นโจทย์ที่นักการศึกษาต้องคิดแล้วพัฒนาหลักสูตร เพื่อตอบคำถามที่สังคมได้ตั้งไว้ ดังนั้นการพัฒนาต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน จริงใจ และมั่นคง เพื่อให้การพัฒนาสำเร็จไปตามที่ทุกคนได้คาดหวังไว้

2.4.4 การจัดการเรียนรู้

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่แท้จริงเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตน เมื่อโลกภายในเปลี่ยนแปลง โลกภายนอกก็จะเปลี่ยนไปตาม แนวคิดสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2552)

- 1) การจัดการศึกษาและกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ความรู้ต้องมาจากการปฏิบัติจริง ส่วนทฤษฎีหลักการเป็นสิ่งเสริม
- 3) การเรียนรู้เริ่มที่ตัวผู้เรียนจากสภาพจริง
- 4) ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนและเวลาที่เหมาะสม
- 5) การเรียนรู้คือเวลาที่ผู้เรียนต้องการสิ่งนั้น
- 6) การเรียนรู้ต้องมีจุดมุ่งหมาย มีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน
- 7) ความสุขจะเกิดขึ้นในขณะที่ทำกิจกรรม ด้วยบรรยากาศเป็นกันเอง สร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบแผนการจัดการกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งสามารถบูรณาการได้ตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือมากกว่า รวมทั้งการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกับการสอน

สิ่งที่ผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญในการที่จะเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ดี คือ จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองที่มีต่อการศึกษาในมิติใหม่ที่สำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

1. วัฒนธรรมการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบรับเป็นแบบรุก การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ เป็นความรู้ที่มีพลังก่อเกิดมาจากการเรียนรู้ด้านใน
2. ปรับเปลี่ยนฐาน คิดว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ทุกรูปแบบ การเรียนรู้และผู้เรียนช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้หรือไม่

3. ปรับเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สามารถเรียนรู้ได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ เรียนรู้จากการปฏิบัติ เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดตำราเป็นหลัก การจัดการศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ต้องการให้บุคคลทำอะไรได้ พัฒนาสิ่งใดไปแก้ไขปัญหา รวมทั้งทำประโยชน์แก่สังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 เป็นหลักการจัดการเรียนรู้ว่า ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 เป็นเรื่องของการบูรณาการความรู้ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้และตัวผู้เรียน มาตรา 24 เป็นเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ผลการวิจัยมาสนับสนุนและมาตรา 26 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ประเด็นหลักของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ที่เป้าหมาย นั่นคือ คุณภาพผู้เรียน ผู้สอนจะใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม แต่สิ่งที่ต้องยึดถือไว้คือ เป้าหมายคุณภาพผู้เรียนตามตัวชี้วัด 4 ประการคือ

1. มีวิถีคิดระดับสูง เช่น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์
2. มีวิธีการเรียนรู้หรือเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ จากแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม

3. มีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนมีทักษะทางสังคม
4. มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การพัฒนาผู้เรียนบรรลุศักยภาพ ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในความคิดรวบยอดหลักต่างๆ แล้วนำมาเชื่อมโยงถักทอกันจนเกิดความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งได้ และความสามารถหลายๆ ด้านจะเชื่อมโยงและถักทอเป็นสมรรถภาพ สมรรถภาพหลายๆ ด้านจะเชื่อมโยงและถักทอเป็นศักยภาพในที่สุด

นอกจากนี้ สิ่งที่ผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้คือ เรื่อง สิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เรียน ได้แก่

1. ในฐานะที่ผู้เรียนเป็นมนุษย์
2. มีความสามารถเฉพาะตน
3. มีเกียรติ ศักดิ์ศรี
4. มีสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ
5. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง
6. มีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาในบริบทสังคมวัฒนธรรม

7. มีการเรียนรู้เป็นหุ้นส่วนระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

สรุปได้ว่า หัวใจของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การดึงศักยภาพของผู้เรียน ออกมาจากความโง่เขลา ความเห็นแก่ตัว ความวิตกกังวล ไม่เชื่อมั่นในตนเอง

2.4.5 การบริหารจัดการ

การบริหารและการจัดการศึกษา สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ที่สามารถจะสนองเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. สถานศึกษา ควรมีบทบาทหลักเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น และควรเป็นหน่วยนำสังคมของชุมชนนั้น โดยอาศัยกรอบนโยบายที่กำหนดในระดับชาติเป็นแนวทาง ไม่ควรกำหนดบทบาทให้เป็นเพียงหน่วยงานรองรับนโยบายและสนองความต้องการของศูนย์อำนาจส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

2. สถานศึกษามีคุณภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพ และศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาใดที่พัฒนาไม่ได้ คุณภาพมาตรฐานจำเป็นต้องยุบรวมหรือแปรสภาพเป็นแหล่งบริการทางการศึกษาในรูปแบบอื่น

3. สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดด้วยตนเอง ดังนั้น การตัดสินใจโดยสมบูรณ์ในการบริหารวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ที่เป็นส่วนของสถานศึกษาจึงมีความเบ็ดเสร็จอยู่ที่สถานศึกษา

4. สถานศึกษาทุกแห่งสามารถประกันคุณภาพได้ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และดัชนีตัวชี้วัดคุณภาพที่สามารถตรวจสอบและเปิดเผยต่อสาธารณชนได้

5. สถานศึกษามีการรวมพลังกันในการดำเนินงาน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรและบุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน และการรวมกลุ่มสถานศึกษา จึงเป็นแนวทางหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพและเสริมพลังให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้กว้างขวางหลายรูปแบบ

สรุปได้ว่า ในการบริหารและการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กระจายอำนาจให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการจัดการด้านวิชาการ การเงิน และบุคลากร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามา

ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษา โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความเพียงพอ และเหมาะสมทั้งด้านอาคาร สถานที่ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายคือ ตัวผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2.4.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการให้ความหมาย “การมีส่วนร่วม” ไว้ต่างกันดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องหรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538) การมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมหรือเพื่อตัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน

ชูชาติ พ่วงสมจิตต์ (2540) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์ในด้านการนำเอาความรู้ความสามารถ และทักษะของตนในองค์การมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ถ้าพิจารณาถึงเรื่องการมีส่วนร่วมจะเห็นว่า มีหลายลักษณะ หลายรูปแบบ วิธีการ บางคนเพียงบริจาคเงินช่วยเหลือ โรงเรียน ให้คำปรึกษาแก่โรงเรียน หรือแม้แต่ช่วยประชาสัมพันธ์กิจการของโรงเรียนก็ถือว่ามีส่วนร่วม แต่จะมีส่วนร่วมในการศึกษา หรือบริหารและจัดการศึกษาหรือไม่ มีข้อสังเกตดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษา เช่น การบริจาคเงินช่วยเหลือ การร่วมแรงร่วมใจช่วยโรงเรียน การเข้าประชุม การบริจาคที่ดินสร้างโรงเรียน เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ในหลักการบริหารจัดการจะมีกระบวนการและขอบเขตที่แน่นอน เช่น มีการใช้ทรัพยากร ใช้เทคนิคในกระบวนการบริหาร ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่ากิจกรรมของผู้เข้าร่วมมีลักษณะใด

ทำไมประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การศึกษาน่าจะเป็นเรื่องของครู ของสถานศึกษาหรือของทางราชการ ประชาชน หรือผู้ปกครอง ควรมีหน้าที่เพียงส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนเท่านั้น หรือถ้าหากสถานศึกษาขอให้บริจาคทรัพย์สินหรือขอแรงให้ช่วยอะไรก็ช่วยเท่าที่จะช่วยได้ แต่การศึกษาไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งที่จะรับผิดชอบแต่เป็นเรื่องของทุกคน จะต้องร่วมกันสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้า เพราะการศึกษามีความหมายกว้างไกล เป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้มีความเจริญองงามทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา มีความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบเป็น 6 องค์ประกอบ คือ 1) ปรัชญาและหลักการ เป็นการดำเนินการค้นหาคำตอบที่มีเหตุผลนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเลือกใช้แนวทางในการจัดการศึกษา 2) หลักการจัดองค์กร เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ภายในองค์กรอันก่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติการในองค์กร 3) หลักการจัดหลักสูตร จัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 4) แนวทางการจัดการเรียนรู้ ได้แก่วิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้อย่างมีความสุข 5) แนวทางการบริหารจัดการ เป็นเทคนิคที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติการให้ประสบผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย 6) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการจัดการศึกษาในลักษณะร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผล ทั้งนี้องค์ประกอบทั้ง 6 มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ของ Guilford ในเรื่องผู้เรียนสามารถคิดได้อย่างอนงนัย คือ คิดแบบกระจาย ประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Moberg (1980) ในแนวคิดเชิงระบบและหลักการบริหารตามสถานการณ์ ได้แก่ สภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

อุทัย บุญประเสริฐ และจิราภรณ์ จันทร์สุวัฒน์ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การกิจโครงสร้างและอัตรากำลังของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำเสนอภารกิจ โครงสร้าง องค์กรและกรอบอัตรากำลังของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ

การบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เก็บข้อมูลโดยการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง การรับฟังความเห็นจากการประชุม สัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา การศึกษาวิจัยพบว่า ภารกิจของสถานศึกษาตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ สิ่งที่ต้องถือปฏิบัติต้องถือเป็นแนวทางหลักสำหรับกำหนดการดำเนินงานของสถานศึกษาในอนาคต ในด้านโครงสร้างของสถานศึกษา การออกแบบจะคำนึงถึงระบบบริหารและการจัดการที่คล่องแคล่ว เป็นอิสระทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคลและการบริหารทั่วไป งานวิจัยได้เสนอรูปแบบโครงสร้างที่แตกต่างกันถึง 4 แบบ เพื่อให้พิจารณาเลือกใช้ได้ โดยคำนึงถึงขนาดของสถานศึกษา

ธีระ รุญเจริญ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสังกัดรัฐในการรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ตามมาตรา 39 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยการศึกษาจะศึกษาภาคสนามและการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนเห็นว่าการกระจายอำนาจการบริหารจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากกว่าที่ผ่านมา และคาดว่าพอทำได้ 2) การปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมักยึดนโยบายและแนวทางที่กรมเจ้าสังกัด กำหนดเป็นหลักการริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นตัวของตัวเองยังมีไม่มาก 3) ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู อาจารย์ยอมรับและเห็นด้วยในระดับมากกับแนวทางการปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้และโรงเรียนได้จัดกิจกรรมตามแนวทางดังกล่าว “ค่อนข้างมาก” 4) โรงเรียนมีศักยภาพในการรองรับการกระจายอำนาจด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในลำดับสุดท้าย 5) ผลงานของโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนที่นักเรียนมีคุณภาพดี มักจะเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารสนใจงานวิชาการและอยู่ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่โรงเรียนมาก

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ (2547) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์และการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการบรรยายเพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ความนำประกอบด้วย แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ

และสาระสำคัญของแบบการกระจายอำนาจ ประกอบด้วย มิติด้านการจัดการสถานศึกษา ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม และมิติด้านภารกิจการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป และส่วนที่ 3 ยุทธศาสตร์การดำเนินงานและเงื่อนไขความสำเร็จ

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย (2548) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการสอนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 จำนวน 2,170 คน ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหาร สิ่งต่างๆ ที่มีการดำเนินการที่ดีได้ขาดหายไป ปัญหา อุปสรรคที่เด่นชัดและส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ปัญหาการบริหารวิชาการ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขาดความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ขาดการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาบุคลากรมีน้อย การบริหารวิชาการไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้โครงการ / งาน / กิจกรรมทางวิชาการไม่ก้าวหน้าขึ้น

ปัญหาการบริหารงบประมาณ คือ การจัดสรรงบประมาณล่าช้ามีขั้นตอนซับซ้อน เพราะมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณของคณะกรรมการ โดยการลงคะแนนเสียงและใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ระบบการจัดสรรงบประมาณ การเบิกจ่ายยังล่าช้า การพิจารณาจัดสรรงบประมาณโดยไม่คำนึงถึงบริบทของโรงเรียนและขาดความรอบรู้และขาดความรอบคอบทำให้การจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดซื้อครุภัณฑ์ไร้ประสิทธิภาพ การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาเพราะใช้ฐานข้อมูลของการจัดสรรระดับประถมศึกษามาใช้ในการบริหารจัดการ

ปัญหาการบริหารบุคคล คือ การบรรจุแต่งตั้งครูใหม่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และความต้องการของโรงเรียน การจัดสรรอัตราค่าจ้างครูไม่ตรงตามความขาดแคลนของโรงเรียน การย้ายครูและบุคลากรเป็นอำนาจของเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้การย้ายครูและบุคลากรอยู่ในกรอบและความต้องการของเขตพื้นที่เป็นหลัก การบริหารบุคลากรทั้งในส่วนของผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ ไม่สอดคล้องกับการบริหารที่เน้นความสามารถเฉพาะด้าน และการพัฒนาบุคลากรในระดับมัศึกษามีน้อยและไม่ตรงกับความต้องการของครู

ปัญหาการบริหารทั่วไป คือ ปัญหาจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วงอายุของนักเรียน มีความห่างกันมากจากวัยเด็กถึงวัยรุ่น การจัดการดูแลนักเรียนจึงต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ และเข้าใจ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนที่โรงเรียนมัธยมศึกษาได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและพัฒนาเป็นลำดับแต่ในปัจจุบันไม่ได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการแก้ไขปัญหาเสพติดที่ต่อเนื่อง เขตพื้นที่การศึกษามีขนาดใหญ่เกินไป ไม่สามารถดูแล ประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาขนาดเล็กมีสภาพความพร้อมในหลายด้าน เช่น บุคลากร สื่ออุปกรณ์ อาคารสถานที่ การจัดโครงสร้างการบริหารภายใน โรงเรียนของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาแตกต่างกัน ขาดเอกภาพทำให้เกิดความสับสน และในบางเขตพื้นที่ยังไม่มีมีการจัดทำกรอบโครงสร้างการบริหารภายในโรงเรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวสมาคมผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย จึงเสนอแนวทางแก้ไข โดยการขอแก้ไขกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน โดยให้มีการขยายงานในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน โดยเสนอให้เพิ่ม 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานฝ่ายประถมศึกษาและสำนักงานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานฝ่ายมัธยมศึกษา โดยกำหนดให้มีกลุ่มงานในสำนักทั้งสองสำนักเหมือนกัน ส่วนโครงสร้างในระดับเขตพื้นที่ให้มีกลุ่มงานรับผิดชอบในฝ่ายประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เช่นเดียวกัน และมีรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่ฝ่ายประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ลัดดา สีตาน้อย (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ รู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญการ เชี่ยวชาญ ปฏิบัติรวมพลังสร้างสรรค์สังคม รักความเป็นไทยใฝ่สันติของนักศึกษาศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 38 คน ที่ลงทะเบียนวิชา 23414 ประวัติศาสตร์สำหรับครู เรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกของชาติ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ โดยการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การประชุมอภิปรายร่วมกันและการสรุปข้อความรู้กับการสะท้อนผลการเรียนรู้ และความรู้สึกรับผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ประการได้

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์และคณะ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP 2)

ศึกษาแนวทางการเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP และ 3) เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบ 4 ร. โดยมีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ 1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP 2) การพัฒนาแนวทางการเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP และ 3) การศึกษาผลการเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบ 4 ร. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบบันทึกกัลยาณมิตรนิเทศ 3) แบบสำรวจผู้เรียน และ 4) แบบสำรวจผู้เรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบ 4 ร. ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ประกอบด้วย รูปแบบการเรียนการสอน 3 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการเรียนแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึก (C) เน้นการพัฒนาคุณลักษณะรู้ทันรู้ंनाโลก เพื่อให้ นักเรียนตกผลึกทางความรู้ มีทักษะการแสวงหา / คัดสรร / สร้างความรู้ และทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในรายวิชาที่เน้นเนื้อหาสาระเชิงวิชาการ 2) รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัย (R) เน้นการพัฒนาคุณลักษณะเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ เน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อตอบคำถามที่ตนสนใจ และเพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนพบจากการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ โดยให้นักเรียนฝึกทักษะปฏิบัติ และวางแผนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อตอบคำถามหรือแก้ไขปัญหา และ 3) รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (P) เน้นการพัฒนาคุณลักษณะรวมพลังสร้างสรรค์สังคม สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยนำความรู้ที่ได้จากรายวิชามาผลิตเป็นชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม ให้เกิดประโยชน์เป็นการนำข้อความรู้ทางวิชาการมาผลิตเป็นชิ้นงานที่ใช้ประโยชน์ได้จริง 2) แนวทางการเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายนักวิจัย ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ และยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนและการขยายเครือข่าย 3) ผลของการเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ปรากฏว่า นักเรียนในโรงเรียนแกนนำทั้ง 4 แบบ ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นระยะเวลา 2 ภาคการศึกษา มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในทุกด้าน ยกเว้น โรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการ วิจัยเพียง 1 ภาคการศึกษา

นักเรียนของโรงเรียนได้โอกาส-ในเมืองและโรงเรียนได้โอกาส-นอกเมืองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ในเกณฑ์สูงทั้ง 4 ด้าน นักเรียนของโรงเรียนปกติ-นอกเมืองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ด้านรู้ทันรู้ंनाโลก และรวมพลังสร้างสรรค์สังคมในเกณฑ์สูง และด้านเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติและรักษ์วัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ มีเกณฑ์สูงมาก

นักเรียนของโรงเรียนปกติ-ในเมืองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ทั้ง 4 ด้านในเกณฑ์ปานกลาง นักเรียนของโรงเรียนด้อยโอกาส-นอกเมืองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ทั้ง 4 ด้านในเกณฑ์สูง ยกเว้นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะรักษัวัฒนธรรมไทยใฝ่สันติในเกณฑ์ปานกลาง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ วัตถุประสงค์การวิจัย 1) ศึกษาสภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน แบบ 4 ร. ของนักเรียนใน โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียนก่อนเรียนตามหลักสัจตติศา และ 2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน แบบ 4 ร. ของนักเรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหลังเรียนตามหลักสัจตติศา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ คือ (1) การพัฒนาเครื่องมือ วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร.ฉบับผู้เรียนและฉบับผู้สอน (2) การสำรวจคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน แบบ 4 ร. ของนักเรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 5 จังหวัด ก่อนเรียนรู้ตามหลักสัจตติศา โดยเลือกโรงเรียนตัวอย่างเจาะจงเป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 25 โรงเรียน คณะแบบของโรงเรียนทั้ง 4 แบบ คือ แบบ A โรงเรียนได้โอกาส-ในเมือง แบบ B โรงเรียนได้โอกาส-นอกเมือง แบบ C โรงเรียนปกติ และแบบ D โรงเรียนด้อยโอกาส และ (3) เลือกโรงเรียนแกนนำจังหวัดละ 2 โรงเรียน รวมเป็นจำนวน 10 โรงเรียน เป็นระดับประถมศึกษา 5 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา 5 โรงเรียน คณะแบบของโรงเรียนทั้ง 4 แบบ เพื่อทดลองจัดการศึกษาตามหลักสัจตติศา 5 หลัก จาก 7 หลัก ซึ่งได้แก่ การจัดหลักสูตรแบบ 4F การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยใช้รูปการเรียนการสอนแบบ CRP การเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ผู้เรียนแบบ 3M การเสริมสร้างการเรียนรู้สารสนเทศแบบ NET และการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาแบบ MSPA ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลของสภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ก่อนการดำเนินการตามหลักสัจตติศา โดยเฉพาะด้านรักษัวัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ ของนักเรียนในโรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียน อยู่ในระดับสูง ที่ค่าเฉลี่ย 3.68 โดยคุณลักษณะอีก 3 ด้าน คือ ด้านรู้ทันรู้นำโลก

ด้านเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ และด้านรวมพลังสร้างสรรค์สังคม อยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.26 3.43 และ 3.33 ตามลำดับ โรงเรียนแบบ A พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะในด้านรักษัวัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ อยู่ในระดับสูงที่ค่าเฉลี่ย 3.83 โดยมีคุณลักษณะรู้ทันรู้นำโลกทุกลักษณะย่อย อยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.36 โรงเรียนแบบ B C และ D พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะรักษัวัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ อยู่ในระดับสูง ที่ค่าเฉลี่ย 3.60 ,3.63 และ 3.63 ตามลำดับ โดยมีคุณลักษณะอีก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ก่อนและหลังการดำเนินการตามหลักสถิติของนักเรียนในโรงเรียนแกนนำ จำนวน 10 โรงเรียน พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ในทุกด้าน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียน A พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. ทั้ง 4 ด้าน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนแบบ B และ C พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทุกด้าน ยกเว้นคุณลักษณะย่อยด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมและสร้างเครือข่ายที่สูงขึ้น แต่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โรงเรียนแบบ D พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแบบ 4 ร. สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ยกเว้นคุณลักษณะย่อยด้านการคิดใหม่ / คิดสร้างสรรค์ / คิดเชิงบวกตลอด ในด้านเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ ที่ผลการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคุณลักษณะย่อยด้านจิตมุ่งคุณภาพ มาตรฐาน และความเป็นเลิศพบว่า ต่ำลง

อินทิรา พรหมพันธุ์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ในวิชาการออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ในวิชาการออกแบบ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ในวิชาการออกแบบ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้น 3) นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ในวิชาการออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาบัณฑิต การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ระยะที่ 2 การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง วัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ t-test ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์ในวิชาการออกแบบ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น หลักการของรูปแบบเน้นสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยกระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ กิจกรรมการแก้ปัญหาในงานออกแบบ และภาระงานที่ทำทนายสำหรับผู้เรียน วัตถุประสงค์ของรูปแบบมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต

กระบวนการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมความพร้อม 2) กำหนด เป้าหมาย การเรียนรู้ 3) เรียนรู้และเชื่อมโยง 4) กำหนดความคิดรวบยอดและประยุกต์ใช้ 5) จัดเวลาและ ปรับปรุงผลงาน 6) นำเสนอผลงาน 7) ประเมินผลงานและผลของการเรียนรู้ (2) ผลการทดลองใช้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นพบว่า นักเรียนมีระดับความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ ทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา มีความเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้กับนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญา บัณฑิตได้

พรวิวัฒนา สิริคำภา (2550) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการ ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ตาม แนวคิดของกิล ฟอร์ด มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ศิริพงษ์ เพ็ญศิริ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับนักศึกษา ปริญญาบัณฑิต ด้วยกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมนักศึกษาด้วยกิจกรรมศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และ ทักษะการผลิตผลงาน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการ สอน และการวัดและประเมินผล โดยสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของนักศึกษาที่มี ความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะใน การผลิตผลงาน และแนวการจัดการศึกษาด้วยกิจกรรมศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน รูปแบบ IBCPA Model ประกอบด้วย

1. ขั้นกระตุ้นจินตนาการ (Imagine) 2. ขั้นระดมสมอง (Brainstorming) สามารถแสดง เป็นภาพดังนี้ 3. ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน (Creating) 4. ขั้นนำเสนอผลงาน (Presenting) และ 5. ขั้น ประเมินผล (Assessing) เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการฝึกอบรม ซึ่งผลของการพัฒนาทำให้ได้ เอกสารหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย แผนการสอน จำนวน 16 แผน คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียน และแบบประเมินต่างๆ คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อน การฝึกอบรมอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่ ได้ รับการฝึกอบรมสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการผลิตผลงานของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ ร้อยละ 70

เพียงเพ็ญ จิรัชย์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัด โครงสร้างองค์การตาม แนวการกระจายอำนาจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนา รูปแบบการจัด โครงสร้างองค์การตามแนวการกระจาย อำนาจของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน วิธีดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการจัด โครงสร้างองค์การตาม แนวการกระจายอำนาจของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน 2) สร้างรูปแบบการจัด โครงสร้างองค์การตาม แนวการกระจายอำนาจของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบ และปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการจัดการ โครงสร้างองค์กร กลุ่มตัวอย่างในการ วิจัย คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครู ในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล โดย การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ส่วนใหญ่แบ่ง โครงสร้างองค์การออกเป็น 4 กลุ่มงาน ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 คือ กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงาน บริหารงบประมาณ กลุ่มงานบริหารบุคคล และ กลุ่มงานบริหารทั่วไป

2. แนวทางการจัด โครงสร้างองค์การที่เหมาะสมคือควรเป็นรูปแบบที่ยืดหยุ่นตาม ขนาดของสภาพศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการ การปฏิบัติของกลุ่มงาน การ จัดทีมงานที่มีคุณภาพ และเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งตรงกับลักษณะของรูปแบบ โครงสร้างองค์การระบบราชการแบบวิชาชีพ

3. รูปแบบการจัด โครงสร้างองค์การที่มีความเหมาะสม ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ 1) ที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล แนวคิดและหลักการของรูปแบบและ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) องค์ประกอบของรูปแบบการจัด โครงสร้างองค์การ ประกอบด้วย มิติ ด้านหลักการจัด โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนการทำงานตาม โครงสร้าง มิติด้านภารกิจ การ บริหารสถานศึกษา และมิติด้านการกำหนดผู้รับมอบอำนาจ 3) วิธีการจัด โครงสร้างองค์การของ สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ประกอบด้วยขั้นตอนการจัด โครงสร้าง 4 ขั้นตอน และ 4) การนำรูปแบบไป ใช้ประกอบด้วยเงื่อนไข และข้อแนะนำ สำหรับการนำรูปแบบไปใช้

อัมพร พงษ์กัสนนันท์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอก ระบบในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต จุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อ 1) สร้าง รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน และ 2) ประเมินความเป็นไปได้ใน การนำรูปแบบ ไปปฏิบัติ การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. สร้างรูปแบบ ได้วิจัย ตามกระบวนการ เทคนิค เดลฟาย แบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) กับผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 22 คน และ 2. ประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติโดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 124 คน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อรูปแบบ สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (Interquartile Range) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติ T-test ระดับนัยสำคัญที่ 0.1

ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนสร้างรูปแบบผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระดับมากที่สุด และขั้นตอนประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ พบว่ามีความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สูงกว่าผู้บริหารที่มีความคิดเห็นในระดับมาก และเมื่อพิจารณาทุกองค์ประกอบ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 138 ข้อ และมีจำนวน 1 ข้อที่ไม่แตกต่างกัน

รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา เป็นผสมผสานความเชื่อและความคิดของปรัชญาเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) หลักสูตร มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพปัญหาผู้เรียน เน้นคุณธรรม จริยธรรม 3) การจัดการเรียนรู้ โดยในด้านการจัดวิธีการเรียนรู้ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพร้อมในการจัดแบบชั้นเรียนมากกว่าวิธีอื่นๆ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ คุณธรรม จริยธรรม และผู้เรียนต้องได้รับการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา ให้ผู้เรียนนำความรู้ประสบการณ์ที่สะสมไว้มานเทียบโอน เพื่อศึกษาต่อในระดับเดียวกันหรือระดับที่สูงขึ้น 6) การบริหารและการจัดการศึกษาต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษานอกระบบ 7) กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนในวัยเรียนที่มีปัญหาในด้านต่างๆ ผู้ที่ออกจากโรงเรียนกลางคันด้วยเหตุใดก็ตาม 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน ต้องให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานร่วมกิจกรรมและสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน

ส่วนปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนให้การจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำเร็จ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักบริหารงานการศึกษา

นอกโรงเรียน ต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย ให้ความรู้ความเข้าใจ จัดทำหลักเกณฑ์และคู่มือการปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลวิจัยยังพบว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งมีความพร้อมทั้งอาคาร สถานที่ บุคลากรคิดเป็นร้อยละ 61.90 โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมมากที่สุด โดยผู้บริหารให้ความคิดเห็นว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องการความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ

2.5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Delcourt, M.A.B. (1988) ได้ศึกษาพฤติกรรมการคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในระดับสูงของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม จุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเป็นผู้ผลิตข้อมูลได้ดีเท่ากับเป็นผู้บริโภคที่ดี และเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนตามสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ จากนักเรียน 18 คน ในระดับ 9-12 จาก 4 ตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินการตามวิธีการของแหล่งข้อมูล มีการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้เรียน พ่อแม่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามภูมิหลังของครอบครัว พฤติกรรมความคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของลูก นักเรียนมีการประเมินตนเองผลที่ได้พบว่านักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของความเป็นผู้ผลิตข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ได้เท่ากับผู้บริโภคข้อมูลที่ดีและคุณสมบัติของกระบวนการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับดี ถ้าพวกเขาได้รับความเข้าใจจากพ่อแม่ หรือผู้ที่อบรมสั่งสอนให้การศึกษาแก่พวกเขา จะทำให้ความสามารถของพวกเขามีคุณสมบัติที่ดีกว่าเดิม

Kim and Michael (1995) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความใฝ่รู้ และรูปแบบของการคิดของนักเรียนไฮสคูลในเกาหลี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการเลือกเครื่องมือในการวัดความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางการศึกษาและการทำงาน โดยคัดเลือกเครื่องมือที่นำมาศึกษา คือ TTCT (Torrance Test of Creative Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ระบุเป็นเปอร์เซ็นต์ และเพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างเพศที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษา พบว่า คะแนนที่ได้จาก TTCT มีความสัมพันธ์เล็กน้อยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนักเรียนหญิงจะมีความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนชาย โดยนักเรียนหญิงจะมีการเรียนรู้และรูปแบบการคิดที่ใช้สมองซีกขวาเด่นชัด จึงทำให้มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเพศชาย

Anderson and Yates (1999) ได้ศึกษาผลของการสอน แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าการสอนแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อความคิด

สร้างสรรค์ ในการทำงานของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญโดยการสอนแบบมีส่วนร่วมมีผลทางบวกต่อความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานศิลปะ

Hoy and Sweetland (2001) ได้ศึกษาเรื่อง การออกแบบโรงเรียนที่ดีขึ้น : ความหมายและการวัดโครงสร้างโรงเรียนที่เอื้อให้บรรลุผล โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อตรวจสอบผลทางบวกและทางลบของโครงสร้างโรงเรียนที่เป็นระบบราชการ ทั้งนี้เพราะ โครงสร้างแบบระบบราชการถูกวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่ามีข้อเสีย กล่าวคือ เป็นระบบที่ล่าช้า มีกฎเกณฑ์มากเกินไป แต่เนื่องจากองค์การบางขนาด รวมทั้ง โรงเรียนด้วยที่มีโครงสร้างระบบราชการ เพราะต้องมีการออกแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นแบบแผนอย่างเหมาะสมและ โครงสร้างสายการบังคับบัญชาเพื่อป้องกันความไร้ระเบียบและส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาเพื่อตรวจสอบแนวคิดโครงสร้างองค์การที่เอื้อให้บรรลุผลจึงเกิดขึ้นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เป็น โรงเรียนมัธยมในรัฐโอไฮโอ จำนวน 97 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์และสมการถดถอย ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่มีโครงสร้างระบบราชการที่เอื้อให้บรรลุผลจะมีระดับความไว้วางใจของหมู่คณะต่อผู้บริหารสูง ความช่วยเหลือให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อกันมีน้อย และมีความขัดแย้งในบทบาทน้อย

Sinden (2002) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและโครงสร้างองค์การระบบราชการที่ทำให้บรรลุผลในโรงเรียน วัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้เพื่อแสดงโครงสร้างที่ทำให้บรรลุผลและพฤติกรรมที่เอื้อให้บรรลุผลในองค์การระบบราชการของการศึกษา นักทฤษฎีสมัยใหม่ได้กำหนดแนวคิดองค์การระบบราชการที่เอื้อให้บรรลุผลให้เป็นระบบที่ช่วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในระบบ องค์การระบบราชการที่เอื้อให้บรรลุผลให้ข้อมูลและรากฐานความทรงจำที่แข็งแกร่งจำนวนมาก เพื่อเตรียมพื้นฐานการแก้ปัญหาและนวัตกรรมที่เข้มแข็ง โดยผลการวิจัยที่ผ่านมาแสดงว่า ระบบราชการที่เป็นอุปสรรคและระบบราชการที่เอื้อให้บรรลุผล สามารถแสดงให้เห็นและวัดได้ การวิจัยคั้งนี้จึงเป็นการเติมเต็มเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะของกฎโครงสร้าง และพฤติกรรมที่เอื้อให้บรรลุผล วิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์คณะกรรมการและผู้บริหาร ใช้การสังเกตปฏิสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานหลักและการวิเคราะห์เอกสารเพื่อพัฒนาเป็นเอกสารพรรณนาโครงสร้าง พฤติกรรม และวิธีการปฏิบัติที่เอื้อให้บรรลุผล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับพฤติกรรมและโครงสร้างที่เอื้อให้บรรลุผล

สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ทั้งในส่วนแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ องค์การ และการจัดการ

ความคิดสร้างสรรค์ และผลิตภาพนั้น จะเป็นประโยชน์ในการนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2.6 สรุปผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปผลใน 2 เรื่อง คือ 1) กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย และ 2) ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ อาศัยแนวคิด 5 ประการ ได้แก่

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ Brown and Moberg (1980) เป็นหลักซึ่ง Brown and Moberg ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (Systems approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency approach) ซึ่ง Brown และ Moberg ได้กล่าวว่ารูปแบบส่วนใหญ่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยี 3) โครงสร้างและ 4) กระบวนการจัดการ และการตัดสินใจสั่งการ ซึ่งภายใต้ข้อกำหนดของระบบองค์ประกอบจะทำงานร่วมกันระหว่างระบบย่อยของระบบใหญ่ จะมีความสัมพันธ์กันโดยสภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นระบบใหญ่ที่สุด (Super system) ส่วนเทคโนโลยีและโครงสร้างจะอยู่ในระดับเดียวกัน กระบวนการจัดการและการตัดสินใจสั่งการเป็นระบบใหญ่ที่สุดของทุกส่วนซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดจะมีความเชื่อมโยงกัน สิ่งแวดล้อมจะถูกเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี โครงสร้างจะขยายออกไปในแต่ละองค์ประกอบจะมีความพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Guilford (1967) ซึ่งกล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกล หลายทิศทาง หรือเรียกว่า ลักษณะการคิดออกนอกกรอบ หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) 2) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) 3) ความคิดริเริ่ม (Originality) 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยศึกษาวิเคราะห์จากแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ และอังกฤษ ดังนี้

2.3.1 แนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553) จากการดำเนินการตามอย่างต่างประเทศมาโดยตลอดทำให้ระบบการศึกษาไทย เป็นระบบบริโภคนิยม นั่นคือโรงเรียนจะคอยรับและติดตามความรู้และวิชาการของต่างประเทศมาถ่ายทอดให้นักเรียน การคิดใหม่ สร้างใหม่จึงไม่เกิดขึ้น ความคิดวิเคราะห์จึงได้รับการพิจารณาน้อย เพื่อให้มีการพัฒนาประเทศทัดเทียมประเทศต่างๆ จึงต้องพัฒนาโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย นั่นคือต้องกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนใหม่ให้มีลักษณะก้าวหน้าขึ้น จัดหลักสูตรในแนวสร้างสรรค์ จัดกระบวนการเรียนการสอนให้เน้นผลผลิต และปรับองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์และผลิตภาพ

2.3.2 แนวคิดการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศอังกฤษ (2546) การจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวสำหรับอนาคต เข้าใจความจริงของสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถคิดจินตนาการ วิเคราะห์ และสังเคราะห์สถานการณ์ตามสภาวะของปัญหาที่เกิดขึ้น และหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนสามารถพัฒนาขึ้น โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแสวงหาคำตอบ การรู้จักคิดวิเคราะห์ และการสังเคราะห์สร้างสรรค์ ประเมินค่า

2.3.3 แนวคิดการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศสิงคโปร์ ปัจจุบันสิงคโปร์กำหนดให้ “Thinking Schools Learning Nation” เป็นวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงการที่สิงคโปร์ต้องการพุ่มพักให้เด็กรุ่นใหม่มีเจตนาธรรมที่จะคิดในวิธีใหม่ๆ แก้ปัญหาใหม่ๆ และสร้างโอกาสใหม่แก่อนาคต สิงคโปร์มีปรัชญาทางการศึกษา 2 ประการ คือ พัฒนาปัจเจกชนและให้พลเมืองมีการศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบและสายสัมพันธ์อันแข็งแกร่งต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ เป็นหัวใจสำคัญของอนาคตในยุคศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนในสิงคโปร์จะเน้นทักษะการคิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาทักษะที่จะเป็นนวัตกรรมใหม่ ใช้ IT เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

2.3.4 แนวคิดการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศมาเลเซีย (2552) “Smart School” เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของมาเลเซีย มีหลักการสำคัญคือเปลี่ยนการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น บทเรียนโปรแกรมต่างๆ มาช่วยสอน ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก นักเรียนเรียนรู้และค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้บริหารมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับ

โรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานมากขึ้น นักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีค่านิยมที่เหมาะสม เนื้อหาวิชา เน้นลักษณะสหวิทยาการเป็นหัวข้อ (Theme) และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.3.5 แนวคิดการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศ นิวซีแลนด์ “Tomorrow’s School” เป็นโครงการปฏิรูปโรงเรียนที่เน้นความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยการกระตุ้นให้ผู้ปกครองและชุมชนเห็นความสำคัญเรื่องคุณภาพของโรงเรียนและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนมากขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยการพัฒนาครู พัฒนาหลักสูตร วิธีประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตร มีเป้าหมายในการเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการพัฒนาทักษะใช้ภาษาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือทักษะทางคณิตศาสตร์

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษา ศึกษาจากแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ (ธีระ รุณเจริญ, 2551) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการให้การศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการจัด 3 รูปแบบคือ ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ตามความเหมาะสม มีการปฏิรูปการเรียนรู้ จัดตามธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละวัย จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยปรับใช้หลักสูตรแกนกลางให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น จัดให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน บริหารจัดการ โรงเรียนตามการกระจายอำนาจ จัดการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก พัฒนาคู่มือเพื่อจัดการเรียนการสอน แสวงหาเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยังได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ในมาตรา 22 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 24 กำหนดว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะความคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ผู้ปกครอง บิดามารดา บุคคลใน

ชุมชนทุกฝ่าย ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพในส่วนของความคิดสร้างสรรค์ ได้กำหนดไว้ในมาตรา 7 ว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.5 จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยดังนี้

- 1) ปรัชญาและหลักการ
- 2) หลักการจัดองค์กร
- 3) หลักการจัดหลักสูตร
- 4) แนวทางการจัดการเรียนรู้
- 5) แนวทางการบริหารจัดการ
- 6) แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์การวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย
2. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนาในการออกแบบการวิจัย มี 3 ขั้นตอนและในการ ออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายแห่ง หลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย และ แนวทางการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำข้อมูลที่วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วมาประมวลสรุปเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และดำเนินการตามวิธีการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพในประเทศไทย
- 3.2 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย
- 3.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบแต่ละขั้นตอนการวิจัยมีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

การดำเนินการขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงเรียนที่มีรูปแบบการจัดการเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ 4 แห่ง ที่ได้มาจากการพิจารณาตามองค์ประกอบที่ได้กำหนดไว้ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยมีวิธีการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. วิธีการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์
2. ตัวแปรที่ศึกษา พิจารณาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1) เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนสู่อนาคต เข้าใจความจริง สิ่งแวดล้อม สามารถคิดจินตนาการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้น

2) การจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน เน้นผลผลิต ปรับองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3) การคิดในวิธีใหม่ๆ แก้ปัญหาและสร้างโอกาสใหม่ให้กับอนาคต

4) เป็นการเตรียมตัวสู่อนาคต สร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์

5) เน้นประสิทธิภาพของโรงเรียน ชุมชน มีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 ความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1) มาตรา 22 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

2) มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความถนัดความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

3) มาตรา 7 มุ่งให้มีความริเริ่มสร้างสรรค์และเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ให้เป็นสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้

2.3 สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1) ความพร้อมของผู้บริหาร ครู และบุคลากร ความไม่เข้าใจของประชาชนและผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่

2) มีการกำหนดปรัชญาและหลักการที่ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้ด้วยตนเอง

3) หลักการจัดองค์กร ไม่มีโครงสร้างแน่นอน ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ ผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน

4) หลักการจัดหลักสูตร จัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง มีความยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม จัดเป็นหน่วยบูรณาการ

5) แนวทางการจัดการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ

6) แนวทางการบริหารจัดการต้องพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจและสื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจด้วย

7) แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทุกภาคมีส่วนร่วม มีหลักสูตรสำหรับผู้ปกครอง

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 32,731 แห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 178 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาที่มีแนวคิดการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ จำนวน 4 แห่ง คือ โรงเรียนครุฑศึกษาลัย โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนาโรงเรียนรุ่งอรุณ และสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) มีวิธีการศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประชากรที่ใช้ในการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) วิธีการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์

2) ตัวแปรที่ศึกษา พิจารณาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ในด้านปรัชญาและหลักการ หลักการจัดองค์กร หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประชากรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 แห่ง โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามสภาพปัญหา การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

4.2 กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการ
วิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

4.3 จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็น

4.4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำเสนออาจารย์ที่
ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษา และความตรงของข้อ
คำถามกับวัตถุประสงค์

4.5 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา ความเข้าใจในข้อคำถาม และความตรงของข้อคำถามกับ
วัตถุประสงค์

4.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองสัมภาษณ์มาแก้ไขและ
ปรับปรุงเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยการ
สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ
ผลิตภาพในประเทศไทยตามกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยตนเองและบันทึกเทปไว้ด้วยทุกครั้ง

6) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญ แจกแจง
ความถี่ของผู้ตอบแต่ละรายการ

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 กลุ่ม
ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น
ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีวิธีการ
ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประชากรที่ใช้ในการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) วิธีการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์

2) ตัวแปรที่ศึกษา พิจารณาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่การจัดการ
โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ในด้านปรัชญาและหลักการ หลักการจ้
องค์กร หลักการจ้ดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ และแนวทาง
การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประชากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษาจำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน รวม 11 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

4.2) กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

4.3) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถาม แต่ละประเด็น

4.4) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษา และความตรงของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

4.5) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความเข้าใจในข้อคำถาม และความตรงของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

4.6) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองสัมภาษณ์มาแก้ไข และปรับปรุงเป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยตามกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยตนเองและบันทึกเทปไว้ด้วยทุกครั้ง

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญ แจกแจงความถี่ของผู้ตอบแต่ละรายการ

3.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามมีขั้นตอน ดังนี้

1) วิธีการศึกษา ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศ

ไทย คือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา 32,731 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย เป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยการเปิดตารางยามานะ (Yamane : 1967) จำนวน 440 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) ขั้นตอนของการสุ่มเป็นดังนี้

2.1) สุ่มจากจังหวัด 76 จังหวัด ได้ 34 จังหวัด จับฉลากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 70 เขต ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2.2) สุ่มตัวอย่างสถานศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา โดยแบ่งสถานศึกษาออกเป็นสถานศึกษาระดับประถม และระดับมัธยม แล้วเลือกสถานศึกษาทั้ง 2 ประเภทออกเป็นสัดส่วน 50% แล้วสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยจับฉลากสถานศึกษาตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากตารางสำเร็จรูป จำแนกสถานศึกษาออกเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามสัดส่วน ดังปรากฏรายละเอียดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของแบบสอบถาม การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ภาค	จำนวนจังหวัด	50%	เขตสพม.	โรงเรียนประถม						โรงเรียนมัธยม							
				ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม
				ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	
เหนือ	9	4	เชียงใหม่ เขต 1	87	4	1	-	-	-	4	29	2	6	1	2	-	3
			เชียงใหม่ เขต 4	118	6	-	-	-	-	6	40	2	7	1	-	-	3
			เชียงใหม่ เขต 1	89	4	2	-	2	-	4	32	2	6	1	1	-	3
			เชียงใหม่ เขต 2	123	6	2	-	-	-	6	67	3	10	1	-	-	4
			เชียงใหม่ เขต 4	84	4	2	-	-	-	4	51	3	5	-	-	-	3
			น่าน เขต 2	119	6	1	-	-	-	6	46	2	4	-	-	-	2
			พะเยา เขต 2	111	5	-	-	-	-	5	42	2	8	1	-	-	3
			แพร่ เขต 1	108	5	2	-	-	-	5	29	2	3	-	2	-	2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	19	10	กาฬสินธุ์ เขต 1	149	7	1	-	1	-	7	48	2	6	1	2	-	3
			ขอนแก่น เขต 2	161	8	1	-	-	-	8	62	3	5	-	-	-	3
			ขอนแก่น เขต 3	153	7	-	-	-	-	7	59	3	3	-	-	-	3
			ขอนแก่น เขต 5	186	9	9	1	-	-	10	93	5	4	-	1	-	5
			นครพนม เขต 1	218	10	5	-	-	-	10	60	3	8	1	-	-	4
			นครราชสีมา เขต 1	101	8	2	-	4	-	8	38	2	8	1	6	1	4
			นครราชสีมา เขต 2	127	6	3	-	-	-	6	49	3	3	-	1	-	3
			นครราชสีมา เขต 3	122	6	2	-	-	-	6	61	3	5	-	1	-	3
			นครราชสีมา เขต 4	126	6	2	-	-	-	6	54	3	5	-	1	-	3
			บุรีรัมย์ เขต 3	133	6	4	-	-	-	6	89	4	12	1	-	-	5
			บุรีรัมย์ เขต 4	137	7	2	-	-	-	7	60	3	9	1	1	-	4
			มหาสารคาม เขต 2	175	8	2	-	-	-	8	54	3	2	-	2	-	3
			มุกดาหาร	187	9	2	-	-	-	9	78	4	10	1	-	-	5
			เลย เขต 1	126	6	2	-	-	-	6	51	3	2	-	2	-	3
			สุรินทร์ เขต 2	165	8	2	-	-	-	8	73	4	6	1	-	-	5
			สุรินทร์ เขต 3	152	7	1	-	-	-	7	89	4	15	1	-	-	5
หนองบัวลำภู เขต 2	71	4	-	-	-	-	4	33	2	9	1	-	-	3			

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ภาค	จำนวนจังหวัด	50%	เขตสพม.	โรงเรียนประถม							โรงเรียนมัธยม								
				ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			รวม	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			รวม
				ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง			
กลาง	22	10	กรุงเทพมหานคร เขต 1	5	-	10	1	1	-	1	4	-	26	1	14	1	2		
			กรุงเทพมหานคร เขต 2	2	-	2	-	-	-	-	1	-	6	1	32	2	3		
			ชัยนาท	129	6	1	-	1	-	6	65	3	4	-	1	-	3		
			นครนายก	103	5	4	-	-	-	5	38	2	4	-	1	-	2		
			นนทบุรี เขต 2	42	2	8	1	-	-	3	13	1	9	1	4	-	2		
			ปทุมธานี เขต 1	66	3	8	1	-	-	4	19	1	10	1	3	-	2		
			ปทุมธานี เขต 2	44	2	3	-	-	-	2	12	1	9	1	5	-	2		
			พระนครศรีอยุธยา เขต 2	115	6	1	-	-	-	6	56	3	8	1	-	-	4		
			เพชรบูรณ์ เขต 1	155	7	-	-	1	-	7	50	3	7	1	-	-	4		
			เพชรบูรณ์ เขต 3	138	7	-	-	-	-	7	78	4	11	1	-	-	5		
			ลพบุรี เขต 1	154	7	-	-	1	-	7	38	2	9	1	2	-	3		
สระบุรี เขต 2	109	5	1	-	-	-	5	34	2	9	1	1	-	3					
ตะวันออก	7	4	ชลบุรี เขต 1	57	3	2	-	2	-	3	22	1	7	1	5	-	2		
			ชลบุรี เขต 3	56	3	2	-	-	-	3	16	1	16	1	3	-	2		
			ปราจีนบุรี	104	5	1	-	-	-	5	34	2	8	1	1	-	3		
			ระยอง เขต 2	64	3	4	-	-	-	3	19	1	6	1	1	-	2		
			สระแก้ว เขต 1	112	5	2	-	-	-	5	30	2	9	1	1	-	3		
ตะวันตก	5	2	กาญจนบุรี เขต 1	111	5	-	-	1	-	5	43	2	6	1	2	-	3		
			กาญจนบุรี เขต 2	75	4	1	-	-	-	4	30	2	6	1	-	-	3		
			ราชบุรี เขต 1	154	7	1	-	1	-	7	29	2	9	1	3	-	3		
ใต้	8	4	กระบี่	172	8	10	1	-	-	9	51	2	12	1	1	-	3		
			ชุมพร เขต 2	95	5	3	-	-	-	5	32	2	7	1	-	-	3		
			ตรัง เขต 1	117	6	3	-	-	-	6	28	2	6	1	1	-	3		
			สุราษฎร์ธานี เขต 2	156	7	1	-	-	-	7	57	3	9	1	-	-	4		
	70	34							282							158			

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย จำแนกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามที่สร้างขึ้น สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย สำหรับผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ เป็นผู้ตอบ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ชุดที่ 2 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย สำหรับครู เป็นผู้ตอบ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

4) การสร้างเครื่องมือในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ดำเนินการโดย

4.1) ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 ท่าน รวบรวมข้อมูลมาสร้างเป็นข้อคำถาม โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

4.2) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด

4.3) นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

4.4) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

4.5) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 โรงเรียน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาในการสื่อความ ได้มาปรับปรุง แก้ไข จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามและรับคืนทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 398 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90.45 จากกลุ่มตัวอย่าง 440 โรงเรียน มีผู้ตอบแบบสอบถาม 1,147 คน

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 11.0 for Windows โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่า F-test

การกำหนดค่าคะแนนของตัวเลือกแต่ละระดับ มีดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง มากที่สุด	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ	5 คะแนน
ระดับ 4	หมายถึง มาก	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ	4 คะแนน
ระดับ 3	หมายถึง ปานกลาง	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ	3 คะแนน
ระดับ 2	หมายถึง น้อย	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ	2 คะแนน
ระดับ 1	หมายถึง น้อยที่สุด	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ	1 คะแนน

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้กำหนดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.2 ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และผลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 นำมากร่างรูปแบบโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ดำเนินการนำผลจากการสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ผลการศึกษา สภาพ การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผลจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศมาสังเคราะห์สาระสำคัญเพื่อกำหนดกรอบการร่างรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในประเทศไทย

2. วิเคราะห์สาระสำคัญที่ควรนำไปเป็นข้อมูลประกอบการร่างรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

3. กำหนดองค์ประกอบและสาระสำคัญของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พร้อมทั้งกำหนดวิธีการในการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการนำหลักการและกลไกในการขับเคลื่อนการทำงานในโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยมาใช้

4. จัดทำร่างรูปแบบ โดยกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

5. กำหนดขั้นตอน รายละเอียดวิธีการในการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยตัวอย่างการดำเนินการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในประเทศไทย จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

3.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย (ฉบับร่าง) ว่ามีความเหมาะสม และความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการตรวจสอบรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้และสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดำเนินการ ดังนี้

1. การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นการศึกษาความตรงตามเนื้อหาของรูปแบบ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นเพื่อใช้ในการสนทนาพร้อมด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การแปลความหมายของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีดังนี้

5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุด

4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มาก

3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ปานกลาง 2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้น้อย

1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

4. การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยการนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. ส่งแบบประเมินกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย (ฉบับร่าง) ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ติดต่อนัดหมาย วัน เวลาในการรับแบบประเมินตลอดจนรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

6. วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ข้อมูลส่วนบุคคล ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ดำเนินการดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย (ฉบับร่าง) ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การกำหนดค่าคะแนนของตัวเลือกแต่ละระดับ มีดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง มาก กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง น้อย กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้ กำหนดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

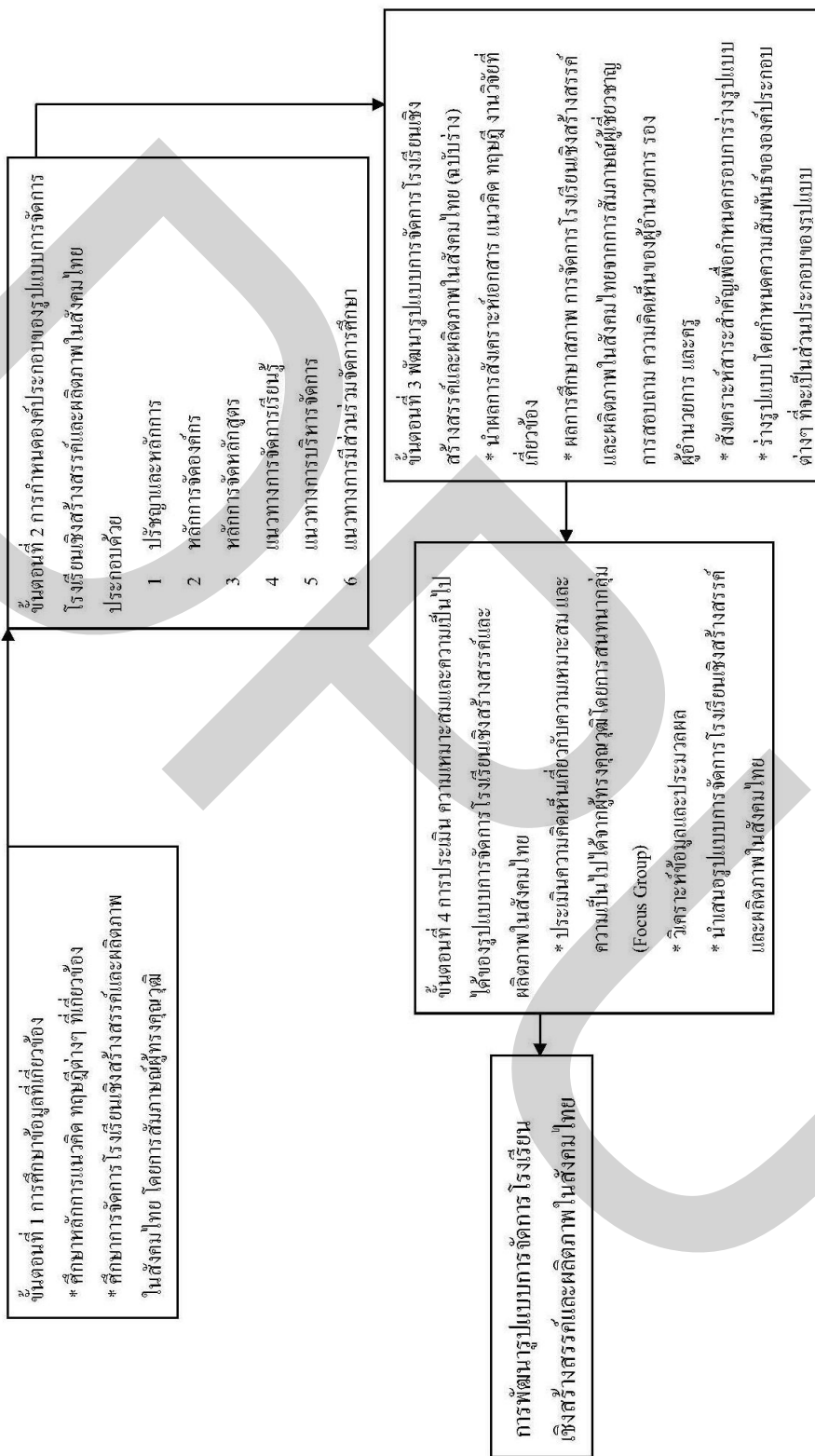
6.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะและการวิพากษ์รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปสาระสำคัญ

6.4 ประมวลผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

6.5 นำเสนอรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์ โดยการเขียนรายงานการวิจัย จำนวน 5 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และบทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย” เป็นงานวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อพัฒนา รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย 2) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

4.3 ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

4.4 ตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พบว่า

1. สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาเรื่องของบุคลากร ความพร้อมของผู้บริหารและครู ความไม่เข้าใจของประชาชนและผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ การพัฒนาระบบ วิธีคิดที่แยกส่วน

2. แนวคิด หลักการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ควรให้ผู้เรียนรู้จักวิธีค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เห็นคุณค่าในตัวเอง

3. การจัดการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในปัจจุบันแตกต่างจากโรงเรียนอื่นคือเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน โครงการงาน หรือการปฏิบัติโดยมีครูเป็นผู้แนะนำเท่านั้น

4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ควรดำเนินการในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 การกำหนดปรัชญาและหลักการที่ส่งผลต่อการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่เหมาะสม คือ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก หาประสบการณ์ด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้

4.2 โครงสร้างองค์การของสถานศึกษาในปัจจุบัน ส่งเสริมการจัดการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพมากและมีผลกระทบต่อการบริหารงานในปัจจุบัน ในแง่ดีคือผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน เน้นความร่วมมือจากการทำงานร่วมกัน ในข้ออ่อนคือ เรื่องเวลา ทั้งนี้ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้

4.3 การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบันคือจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ให้มีความยืดหยุ่นเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เรียนโดยปฏิบัติจริง จัดหน่วยการเรียนรู้ เน้นบูรณาการเชื่อมโยงกัน มีการประมวลความรู้ ไม่มีการสอบ

4.4 การจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านกระบวนการ วิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ คือ มีการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ การสอนเพื่อพัฒนาการคิด โดยออกแบบการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกหัวข้อการเรียนรู้ร่วมกัน บรรยากาศในห้องเรียนไม่ตึงเครียด ยืดหยุ่นเป็นกันเอง มีความเท่าเทียมกัน แหล่งเรียนรู้มีทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้นั้น

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ พบว่าส่วนใหญ่มีเรื่องบุคลากร ถ้าบุคลากรไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ต้องฝึกให้เข้าใจ นอกจากนี้ต้องสื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจด้วย

4.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นแบบ 360 องศา ทุกภาคีมีส่วนร่วม มีหลักสูตรสำหรับผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองเข้าใจว่าโรงเรียนทำอะไร ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำ มีการเสนอผ่านสมาคมและคณะกรรมการสถานศึกษา

4.7 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- อยากให้โรงเรียนทั่วไปทุกแห่งได้จัดหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ นักเรียนมีคุณภาพ รู้จักคิด สามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้

- เลิกวิธีการบริหารแบบเก่า ควบคุมกันด้วยเวลา ประเมินกันด้วยดัชนี
- ปัญหาระบบการประกันคุณภาพมีมาตรฐานเดียวเป็นปัญหาขอขวด ถ้าคลาย

ได้ดี

ผลการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาโรงเรียน
เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประเด็นที่สำคัญที่จะนำไปใช้ในการร่างรูปแบบ

ตารางที่ 4.1 ผลการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาโรงเรียน
เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
1. ปรัชญาและหลักการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ฝึกหาประสบการณ์ด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างผลงาน 3. ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย ร่างกาย การคิด อารมณ์ 4. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนกล้าคิด รักในการเรียนรู้ 5. ใช้หลักการศึกษาวិถีพุทธ 6. มนุษย์สามารถพัฒนาตนไปถึงศักยภาพสูงสุดได้ 7. เน้นความเป็นธรรมชาติเป็นพื้นฐานให้นักเรียนใช้ห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อบูรณาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 8. ความรู้คู่คุณธรรม เน้นกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีเหตุผลรู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถพัฒนาตนเองได้ 9. ส่งเสริมนักเรียนทำกิจกรรม คิดสร้างสรรค์ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ
2. โครงสร้างองค์กร	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นองค์กรที่ผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน 2. ความเห็นของครูสำคัญกว่านโยบาย 3. แผนงานและกรอบนโยบายเป็น Button up ไม่ใช่ Top down 4. ไม่มีโครงสร้างแน่นอน ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนทันการ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
	5. เป็นแบบเบ็ดเสร็จให้จัดการตนเอง แบ่งเป็น โรงเรียนเล็กๆ เป็น Small is beautiful 6. การใช้เวลาในการสื่อสารกับกลุ่ม 7. ผู้บริหาร บุคลากรครู ร่วมมือกันพร้อมเสียสละทั้ง เวลาและการจัดกิจกรรม
3. หลักสูตร	1. มีความยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ ออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน 2. จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง 3. ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเมินตามสภาพจริง จัด หน่วยเรียนเป็นบูรณาการ ไม่มีการสอบ 4. ใช้กรอบหลักสูตรแกนกลางมาปรับเป็นหลักสูตร สถานศึกษา 5. มีความเชื่อเรื่ององค์ความรู้ การปฏิบัติ การ ติดต่อสื่อสาร 6. เรียน โดยปฏิบัติจริง แสดงความเข้าใจโดยการ ประมวลความรู้ในงาน หยอดน้ำของความรู้ 7. ทำได้ดีในระดับประถมศึกษา เพราะไม่ต้องไป สอบแข่งขันที่ไหน พอถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วสอนไม่ครบเนื้อหา ต้องจัดกิจกรรมเสริม
4. การจัดการเรียนรู้	1. การจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนง่าย 2. บรรยากาศในห้องเรียนไม่ตึงเครียด เป็นกันเอง มี ความเท่าเทียม 3. สภาพในห้องเรียนชวนให้เด็กเกิดการสงสัย อยากรู้ อยากเห็น 4. มีการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
	<p>5. สอนเพื่อพัฒนาการคิดหลายระดับ ออกแบบการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ให้ผู้เรียนมีโอกาสเป็นผู้เลือกหัวข้อที่จะเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>6. จัดศึกษา จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความฉลาดด้านอารมณ์ จิตวิญญาณ เน้นการปลูกฝังวินัยและคุณธรรมแบบลึก ให้เห็นคุณค่าของตนเอง เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการเรียนรู้</p> <p>7. แบ่งเป็นช่วงเวลา ไม่มีการสอบ ประมวลความรู้โดยการเขียนสังเกตจุดเด่นในตัวนักเรียน</p> <p>8. แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียนตามลักษณะอายุของเด็ก ตามเรื่องราวที่เรียนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยเรียนรู้นั้น</p>
5. การบริหารจัดการ	<p>1. การสื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจ</p> <p>2. ปัญหาต่างๆ ไป น้ำไม่ไหล ไฟดับ หนู่าขึ้นสูง</p> <p>3. ปัญหาบุคลากรในด้านการสอน หาบุคลากรที่มีแนวคิดกลมกลืนกับแนวคิดของโรงเรียนยาก ต้องนำมาฝึกก่อน</p> <p>4. บุคลากรไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่สามารถดำเนินการได้</p>
6. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	<p>1. เป็นแบบ 360 องศา ทุกภาคมีส่วนร่วม</p> <p>2. ปัญหาเวลาในการจัดการศึกษาและวางแผนจะใช้เวลานานทุกภาคส่วนรับรู้ทุกกระบวนการ</p> <p>3. ดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม มีหลักสูตรสำหรับผู้ปกครอง</p> <p>4. ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนจึงไม่มีปัญหา</p> <p>5. ผู้ปกครองเสนอผ่านสมาคมและคณะกรรมการสถานศึกษา</p>

4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ของผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน พบว่า

1.1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ควรเป็นดังนี้

1.1.1 ปรัชญา หลักการ วิสัยทัศน์ ส่วนใหญ่ มีความเชื่อว่าการสร้างคนต้องมีความยืดหยุ่น ดูจากความเชื่อมโยงขององค์ประกอบการทำงานและผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นเป้าหมายสุดท้ายว่ามีภาพลักษณ์เป็นอย่างไร

1.1.2 การบริหารจัดการเป็นระบบคุณค่ามากกว่าระบบราชการ มีคณะกรรมการของโรงเรียนเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญ มีกระบวนการบริหารจัดการเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชนแบบ MSPA เป็นต้น มีบุคลากรที่มีความเข้าใจกระบวนการจัดการ มีแหล่งงบประมาณ ผู้บริหารใจกว้างไม่เอากฎระเบียบมาเป็นอุปสรรค มองเชิงรุก มีวัฒนธรรมโรงเรียนหรือจิตวิญญาณของโรงเรียน

1.1.3 การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรและสาระการเรียนรู้อิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการสอนที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร มีการสอดแทรกกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นรายวิชาเลือกเสรี หลากหลายตามความสนใจ การเรียนมีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การศึกษา อยู่กับตัวตนอยู่กับชีวิต ไม่ทิ้งวิถีชีวิต เน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเรียนการสอน ไม่เน้นความรู้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูทำงานแบบบูรณาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอนให้นักเรียนคิดเป็น คิดเอง ทำเอง โดยครูมีบทบาทเป็นที่เลี้ยงชี้แนะตามศักยภาพของเด็กและเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีรูปแบบพัฒนาหลักสูตรการประเมินผลเชิงประจักษ์

1.1.4 ไม่เชื่อว่าโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นสูตรสำเร็จเพราะในแต่ละภูมิสังคมแตกต่างกัน ต้องเริ่มจากเป้าหมายว่า นักเรียนจากโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพต้องมีลักษณะอย่างไร คิดวางแผนกลยุทธ์ร่วมกันแล้ววิเคราะห์หาความสำคัญ เช่น คุณภาพครู แหล่งเรียนรู้ หลักสูตร กิจกรรมเสริม ระบบบริหารจัดการ เป็นต้น

1.2 โดยภาพรวมโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ควรเป็นโรงเรียนคุณภาพที่แปลกใหม่ มีประโยชน์ เหมาะสม คนทั่วไปยอมรับ มีค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติ มีครูดีมีคุณภาพ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการจัดหลักสูตร กิจกรรมเสริม อาคารสถานที่ Internet สภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ไม่ติดกรอบ ทุนในการพัฒนามาจากมูลนิธิ

สนับสนุนหรือจากภาครัฐและเอกชน โรงเรียนควรอยู่ทุกที่ทุกเวลา เรียนที่บ้านก็ได้ การไปทัศนศึกษาสำคัญมากเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดนอกกรอบ มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยโรงเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ไม่แปลกแยกจากชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนในการคัดเลือกนักเรียน

1.3 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่เหมาะสม ควรเป็น ดังนี้

1.3.1 ปรัชญาและหลักการ พบว่าส่วนใหญ่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีคุณภาพประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้ามาต้องมีแนวคิดสอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีลักษณะการบริหารที่ไม่ติดกรอบทางราชการ มีอิสระเป็นตัวตนเองสูง มีความชัดเจนในการพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อทักษะการเรียนรู้ การคิด การแก้ปัญหา เป็นการให้โอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงเป็นปัจเจกบุคคล เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่งดี มีความสุข ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ภายใต้หลักคุณธรรม

1.3.2 หลักการจัดองค์กร พบว่าส่วนใหญ่ใช้โครงสร้างเดียวกับการบริหารโรงเรียนโดยทั่วไป แต่ควรมีฝ่ายรับผิดชอบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้จัดโครงสร้างเองเป็นอิสระ มีคณะกรรมการที่ไม่ใช่คนในโรงเรียน มีกรรมการอำนวยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก มีองค์กรเอกชนเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็ง มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โครงสร้างไม่แข็งตัวเหมือนของรัฐตามมาตรา 39 มีการสอดแทรกศิลปะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเตรียมความพร้อมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารและครู

1.3.3 หลักการจัดหลักสูตร พบว่าส่วนใหญ่อิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กในแต่ละช่วงวัย หลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ให้คิดทุกวิชา เน้นทำกิจกรรม เป็นหลักสูตรที่เทียบเคียงกับนานาชาติได้ เด็กที่จบไปแล้วมีศักยภาพเพิ่มหลักสูตรที่นักเรียนเรียนรู้แล้วมีความสุข

1.3.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้อะไรและแหล่งเรียนรู้ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น ครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยการเรียนรู้ เด็กได้รับการกระตุ้นให้สร้างสิ่งใหม่ คิดนอกกรอบโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ

1.3.5 แนวทางการบริหารจัดการ พบว่าส่วนใหญ่ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดต้องใจกว้าง โปร่งใสเข้าใจและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรอิสระ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นนักจัดการที่ดี กระจายงานให้ครบทุกกลุ่มสาระ ประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน การบริหารมีเอกชนมาสนับสนุน มีการกำหนดแนวปฏิบัติและพัฒนาครูให้ชัดเจน มีการนิเทศครูและบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนาการสอนการจัดการเรียนรู้

1.3.6 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองวางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพหุภาคี ทวิภาคี ต้องยืดหยุ่นได้โดยหน่วยงานองค์กรภาครัฐเอกชนร่วมกันสนับสนุน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ มีการนำบุคลากรและทรัพยากรรวมทั้งสถานประกอบการร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีระบบดูแลนักเรียนที่จบไปแล้ว มีการติดตามประเมินผลว่าสำเร็จหรือไม่ดูที่เงื่อนไขความสำเร็จ

1.4 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพให้เหมาะสม พบว่าส่วนมากต้องการเพิ่มเติมองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพให้เหมาะสม ดังนี้ เช่น เงื่อนไขความสำเร็จ การติดตามประเมินผลการนิเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้รวมองค์ประกอบเข้าด้วยกัน เช่น การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

1.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- ควรศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน มีการประเมินหลักสูตรที่ใช้ ความสำเร็จของโครงการ สัมฤทธิ์ผลของผู้สำเร็จการศึกษา การประเมินค่าใช้จ่าย

- ครอบริบความเหมาะสม เงื่อนไขความสำเร็จ

- คุณลักษณะของผู้เรียน

- โรงเรียนรุ่งอรุณเป็นตัวอย่างในการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์

- การจะทำให้เกิดโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ได้จะต้อง

1. ควรเชื่อมโยงระหว่างการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์กับแนวคิดคุณภาพโรงเรียน

2. ต้องสร้างตัวชี้วัดคุณภาพ โรงเรียน เกณฑ์ที่จะคัดเลือก ความพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3. เป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพควรเป็นอย่างไร

- คุณภาพครู หรือครูดีมีคุณภาพ ควรมีการพัฒนาครู

- เป้าหมายของ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพต้องการได้เด็กที่

ออกมามีลักษณะเป็นเบญจคุณ คือ มีคุณลักษณะ มีคุณค่า มีคุณประโยชน์ มีคุณธรรม และมีคุณภาพ
ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

ผลการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน ในเรื่องความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย มีประเด็นสำคัญที่จะนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ผลการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
1. ปรัชญาและหลักการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2. มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา 3. มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ การคิด การแก้ปัญหา 4. สามารถนำองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ อย่างสร้างสรรค์ภายใต้หลักคุณธรรม 5. ควรมีการสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้ามาต้องมีแนวคิดสอดคล้องกับ ปรัชญาของโรงเรียน 6. เป็นการให้โอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึง เป็นปัจเจกบุคคล เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล 7. เป็นโรงเรียนที่มีลักษณะการบริหารที่ไม่ติดกรอบทางราชการ มีอิสระเป็นตัวตนเองสูง 8. มีความชัดเจนในการพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น 9. เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ตลอดชีวิต 10. หลักการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่งดี มีความสุข

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
2. โครงสร้างองค์กร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความคิดที่แปลกใหม่ 2. ใช้โครงสร้างเดียวกับการบริหารโรงเรียนทั่วไป แต่ควรมีฝ่ายรับผิดชอบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ชัดเจน 3. มีบอร์ดที่ไม่ใช่คนในโรงเรียน มีกรรมการอำนวยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก 4. มีการสอดแทรกศิลปะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีครูเป็นที่เลี้ยงและผู้อำนวยความสะดวก 5. เปิดโอกาสให้จัดโครงสร้างเองเป็นอิสระ
3. หลักสูตร	<ol style="list-style-type: none"> 1. อิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2. เพิ่มหลักสูตรที่นักเรียนเรียนรู้และมีความสุข 3. เป็นหลักสูตรที่เทียบเคียงกับนานาชาติได้ เด็กที่จบไปแล้วมีศักยภาพสูง 4. มีหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กในแต่ละช่วงวัย 5. มีหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ให้คิดทุกวิชา เน้นทำกิจกรรม
4. การจัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย 2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และเลือกแหล่งเรียนรู้ 3. นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น 4. สอดแทรกกิจกรรมหลักสูตรซ่อมเสริม วิชาเลือกนอกหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ 5. การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้เรียนผู้บริหารครูและบุคลากรอื่นๆ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
	<p>6. ครูเป็นผู้สนับสนุนอำนาจการเรียนรู้ เด็กได้รับการกระตุ้นให้สร้าง สิ่งใหม่</p> <p>7. ครูกระตุ้นให้เด็กคิดนอกกรอบ มีใจกว้าง เด็กแสดงความคิดเห็นครูเป็นผู้ชี้แนะ</p> <p>8. เป็นการเรียนนอกโรงเรียน ทวิภาคี พหุภาคี สหกิจศึกษา มีการพัฒนาและดึงศักยภาพเด็กออกมาไม่ครอบงำจิตวิญญาณ</p>
5. การบริหารจัดการ	<p>1. ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะต้องเข้าใจและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์</p> <p>2. กำหนดแนวปฏิบัติและพัฒนาครูให้ชัดเจนพร้อมสร้างความเข้าใจกับนักเรียนอยู่เสมอ</p> <p>3. กระจายงานให้ครบทุกกลุ่มสาระให้สามารถจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้</p> <p>4. ประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือจัดการเรียนการสอน</p> <p>5. การบริหารเอกชนมาสนับสนุน เก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติ</p> <p>6. การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม ถ้าใช้องค์กรอิสระชุมชนเข้ามาช่วยจะได้เปรียบ</p> <p>7. ผู้บริหารต้องใจกว้าง โปร่งใสเป็นพื้นฐานทำให้ผู้เกี่ยวข้องทำงานได้อย่างสนิทใจ</p> <p>8. การบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ เป็นนักจัดการที่ดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น</p> <p>9. มีการนิเทศครูและบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนาการเรียน การจัดการเรียนรู้</p> <p>10. การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	ประเด็นที่นำไปพิจารณาในการร่างรูปแบบ
6. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมิน ติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ 2. มีการนำบุคลากรและทรัพยากร รวมทั้งสถานประกอบการร่วม จัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3. ผู้ปกครองคนในพื้นที่หน่วยงานองค์กรภาครัฐเอกชน ร่วมกัน สนับสนุน มีระบบดูแลนักเรียนที่จบไปแล้ว 4. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา การติดตามประเมินผลจะดูว่า สำเร็จหรือไม่ ดูที่เงื่อนไขความสำเร็จเมื่อนำรูปแบบไปใช้ 5. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง วางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ เป็นหลักในการควบคุมคุณภาพของนักเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครู จากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน คือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอเป็น ตารางความถี่ และค่าร้อยละประกอบคำบรรยาย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ ผลิตภาพในประเทศไทย นำเสนอเป็นตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.3 ความถี่และร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม		ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	628	54.80
	หญิง	519	45.20
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	70	6.10
	30-40 ปี	177	15.40
	41-50 ปี	344	30.00
	51 ปีขึ้นไป	556	48.50
วุฒิการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	5	0.40
	ปริญญาตรี	630	54.90
	ปริญญาโท	506	44.10
	ปริญญาเอก	6	0.50
ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 10 ปี	133	11.60
	11-19 ปี	187	16.30
	20-29 ปี	314	27.40
	30 ปีขึ้นไป	513	44.70
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการ	395	34.40
	รองผู้อำนวยการ	356	31.00
	ครูผู้ช่วย	83	7.20
	ครูชำนาญการ	130	11.30
	ครูชำนาญการพิเศษ	182	15.90
	ครูเชี่ยวชาญ	1	0.10
ประเภทของโรงเรียน	ประถมศึกษา	680	59.30
	มัธยมศึกษาตอนต้น	36	3.10
	ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น	333	29.00
	มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย	98	8.50
รวม		1147	100.00

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.3 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 398 โรงเรียน (1,147 ชุด) จาก 440 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 90.45 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อจำแนกตามสถานภาพแล้ว พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 628 คิดเป็นร้อยละ 54.80 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และหญิง 519 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 70 คน คิดเป็นร้อยละ 6.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 30-40 ปี 177 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 41-50 ปี 344 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และ 51 ปีขึ้นไป 556 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด วุฒิการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ปริญญาตรี 630 คน คิดเป็นร้อยละ 54.90 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ปริญญาโท 506 คน คิดเป็นร้อยละ 44.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และปริญญาเอก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี 133 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 11-19 ปี 187 คน คิดเป็นร้อยละ 16.30 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 20-29 ปี 314 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และ 30 ปีขึ้นไป 513 คน คิดเป็นร้อยละ 44.70 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ตำแหน่งผู้อำนวยการ 395 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองผู้อำนวยการ 356 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ครูผู้ช่วย 83 คน คิดเป็นร้อยละ 7.20 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ครูชำนาญการ 130 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ครูชำนาญการพิเศษ 182 คน คิดเป็นร้อยละ 15.90 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดและครูเชี่ยวชาญ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ประเภทของโรงเรียน ประถมศึกษา 680 คน คิดเป็นร้อยละ 59.30 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มัธยมศึกษาตอนต้น 36 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น 333 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย 98 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ
ผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบ

รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและหลักการ	4.31	0.50	มาก
องค์ประกอบที่ 2 หลักการจัดองค์กร	4.16	0.57	มาก
องค์ประกอบที่ 3 หลักการจัดหลักสูตร	4.19	0.61	มาก
องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้	4.16	0.63	มาก
องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการ	4.17	0.59	มาก
องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	4.20	0.65	มาก
โดยรวม	4.20	0.52	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.4 พบว่ารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ปรัชญาและหลักการ หลักการจัดองค์กร หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ และแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.16-4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.50-0.65)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ
ผลิตภาพด้านปรัชญาและหลักการ

ด้านปรัชญาและหลักการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.41	0.68	มาก
มีลักษณะการบริหาร มีอิสระและมี อัตลักษณ์ชัดเจน ไม่ติดกรอบทางราชการ	4.01	0.79	มาก
มีแนวคิดสอดคล้องกับปรัชญาของ โรงเรียน	4.35	0.63	มาก
พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคน มีเหตุผล กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก	4.45	0.63	มาก
มีหลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข	4.50	0.64	มากที่สุด
ให้โอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงเป็นปัจเจกบุคคล เน้น ความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.35	0.64	มาก
มีความชัดเจนในการพัฒนาเด็กให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นเต็มตามศักยภาพ	4.36	0.68	มาก
มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ปฏิบัติจริงและแก้ปัญหาได้	4.37	0.70	มาก
เน้นความเป็นธรรมชาติ เป็นพื้นฐานนักเรียน ใช้ ห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อบุรณาการการเรียนรู้ ด้วย ตนเอง	4.29	0.72	มาก
มีการนำองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นมา ประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ภายใต้หลักคุณธรรมอันดี	4.27	0.65	มาก
มีการกำหนดสิ่งที่เป็นผลิตภาพต้องอยู่ในระดับเหนือ เกณฑ์ขั้นต่ำ และความพึงพอใจขั้นต่ำ	4.06	0.71	มาก
มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีระบบประกัน คุณภาพ	4.31	0.71	มาก
โดยรวม	4.31	0.50	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.5 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านปรัชญาและหลักการ พบว่า หลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.64) ส่วนข้ออื่นๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.01 - 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.63 - 0.79)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจ้องค์กร

ด้านโครงสร้างองค์กร	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
มีโครงสร้างองค์กรเหมือนโรงเรียนทั่วไป แต่มีฝ่ายที่รับผิดชอบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ชัดเจน	4.19	0.82	มาก
มีคณะกรรมการที่ไม่ใช่บุคลากรในโรงเรียน มีกรรมการอำนวยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก	3.87	0.98	มาก
โครงสร้างองค์กรมีการผสมผสานระหว่างปรัชญาและหลักการ	4.04	0.75	มาก
โครงสร้างองค์กรมีความคิดแปลกใหม่	3.95	0.84	มาก
ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงโดยผลการตัดสินใจออกมาเป็นมติกลุ่ม	4.43	0.70	มาก
การจัดโครงสร้างองค์กรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมได้	4.37	0.67	มาก
เปิดโอกาสให้จัดโครงสร้างโดยเป็นอิสระ	4.04	0.79	มาก
ให้ความสำคัญกับกรรมการสถานศึกษาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารและครู	4.07	0.89	มาก
มีองค์กรเอกชน เครือข่ายผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง	4.12	0.81	มาก
การเตรียมความพร้อมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรทั้งหมดเป็น KM	4.13	0.78	มาก
เป็นองค์กรที่ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน	4.33	0.73	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านโครงสร้างองค์กร	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
มีระบบ ICT และแผนการประเมินการทำงาน พัฒนาบุคลากรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	4.12	0.86	มาก
ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการจัดกิจกรรม	4.41	0.69	มาก
โดยรวม	4.16	0.57	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.6 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ด้านหลักการจัดองค์กร พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.87 - 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.67 - 0.98)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจัดหลักสูตร

ด้านหลักสูตร	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	4.49	0.64	มาก
เป็นหลักสูตรที่มีวิชาการกระตุ้นให้คิดในเชิงสร้างสรรค์ทุกวิชา เน้นการปฏิบัติกิจกรรม	4.30	0.69	มาก
มีรายวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตใหม่ ๆ ในตัวผู้เรียน	4.27	0.69	มาก
จัดหลักสูตรที่นักเรียนเรียนรู้แล้วมีความสุข	4.15	0.81	มาก
จัดหลักสูตรที่เทียบเคียงกับนานาชาติเมื่อเรียนจบหลักสูตรทำให้มีศักยภาพในการแข่งขัน	3.75	0.94	มาก
มีความยืดหยุ่นเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน	4.07	0.81	มาก
บูรณาการสาระของหลักสูตรได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และสอดคล้องกับสภาพปัญหา วิถีชีวิต บริบทของชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	4.25	0.75	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านหลักสูตร	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง แสดงความเข้าใจโดยการประมวลความรู้	4.23	0.74	มาก
โดยรวม	4.19	0.61	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.7 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจัดการหลักสูตร พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75 - 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.64 - 0.94)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้

ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
มีการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ	4.15	0.73	มาก
ออกแบบการเรียนรู้โดยจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ผู้เรียนมีโอกาสเป็นผู้เลือกหัวข้อที่จะเรียนรู้ร่วมกัน	4.12	0.78	มาก
การจัดการเรียนรู้ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนง่าย บรรยากาศในห้องเรียนไม่ตึงเครียดมีความเป็นกันเองและมีความเท่าเทียมกัน	4.27	0.69	มาก
สภาพห้องเรียนทำให้เด็กเกิดการสงสัย อยากรู้ ครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก นักเรียนได้รับการกระตุ้นให้สร้างสิ่งใหม่	4.13	0.81	มาก
นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และเลือกแหล่งเรียนรู้	4.01	0.83	มาก
การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรอื่น ๆ	4.20	0.73	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
มีการสอดแทรกกิจกรรมหลักสูตรซ่อมเสริมวิชาเลือกนอกหลักสูตรกิจกรรมพิเศษ	4.13	0.79	มาก
ครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดนอกกรอบใจกว้าง นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูเป็นผู้ชี้แนะ	4.25	0.72	มาก
ใช้ปัญหาของผู้เรียนหรือชุมชนเป็นตัวตั้ง จัดสถานการณ์จริง ปฏิบัติจริงฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่	4.10	0.79	มาก
ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	4.25	0.75	มาก
โดยรวม	4.16	0.63	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.8 รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.01 - 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.69 - 0.83)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการบริหารจัดการ

ด้านแนวทางการบริหารจัดการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม	4.42	0.68	มาก
การบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ เป็นนักจัดการที่ดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.28	0.77	มาก
ผู้บริหารต้องใจกว้าง มีความโปร่งใสเป็นพื้นฐาน	4.44	0.72	มาก
ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์	4.37	0.72	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านแนวทางการบริหารจัดการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
การพัฒนาครูให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนรายบุคคล	4.34	0.69	มาก
การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม สามารถใช้องค์กรอิสระชุมชนเข้ามาสนับสนุน	4.11	0.85	มาก
การบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนสูงกว่าปกติ	3.02	1.43	ปานกลาง
กำหนดแนวปฏิบัติและพัฒนาครูให้ชัดเจนพร้อมสร้างความเข้าใจกับนักเรียนอยู่เสมอ	4.18	0.77	มาก
จัดการให้ทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมที่มุ่งให้เกิดผลงานที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง	4.26	0.71	มาก
ประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน	4.24	0.74	มาก
โดยรวม	4.17	0.59	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.9 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่า มีเพียงการบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยอยู่= 3.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.43) ส่วนข้ออื่น ๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.11 - 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.68 - 0.85)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์
และผลิตภาพด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

ด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมิน ติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ	4.27	0.71	มาก
ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลคนในพื้นที่หน่วยงานองค์กร ภาครัฐ เอกชนร่วมกันสนับสนุนมีระบบดูแลนักเรียนที่ จบไปแล้ว	3.99	0.85	มาก
ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้	4.22	0.76	มาก
ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง วางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นหลักในการควบคุมคุณภาพของนักเรียน	4.32	0.76	มาก
ควรจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกกลุ่มสาระ มีการนำ บุคลากรและทรัพยากร รวมทั้งสถานประกอบการมาร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.22	0.75	มาก
โดยรวม	4.20	0.65	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.10 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ ผลิตภาพด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.99 - 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.71 - 0.85)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและหลักการ	4.31	0.50	มาก	4.27	0.51	มาก	4.20	0.47	มาก
องค์ประกอบที่ 2 หลักการจัดองค์กร	4.16	0.57	มาก	4.13	0.54	มาก	4.19	0.45	มาก
องค์ประกอบที่ 3 หลักการจัดหลักสูตร	4.19	0.62	มาก	4.19	0.59	มาก	4.31	0.42	มาก
องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้	4.16	0.63	มาก	4.14	0.61	มาก	4.42	0.39	มาก
องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการ	4.17	0.59	มาก	4.13	0.55	มาก	4.38	0.47	มาก
องค์ประกอบที่ 6 แนวการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	4.20	0.65	มาก	4.21	0.60	มาก	4.38	0.42	มาก
โดยรวม	4.20	0.52	มาก	4.18	0.50	มาก	4.30	0.30	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.11 พบว่า รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมทุกขนาดโรงเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.18-4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.30-0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ปรัชญาและหลักการ หลักการจัดองค์กร หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ และแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก มาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.13-4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.39-0.65)

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตด้านปรัชญาและหลักการจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ด้านปรัชญาและหลักการ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.41	0.67	มาก	4.35	0.72	มาก	4.42	0.67	มาก
มีลักษณะการบริหาร มีอิสระและมีอัตลักษณ์ชัดเจน ไม่ติดกรอบทางราชการ	4.01	0.79	มาก	3.93	0.76	มาก	3.92	1.17	มาก
มีแนวคิดสอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียน	4.36	0.64	มาก	4.27	0.61	มาก	4.25	0.62	มาก
พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนมีเหตุผล กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก	4.46	0.63	มาก	4.43	0.64	มาก	4.25	0.75	มาก
มีหลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข	4.51	0.64	มากที่สุด	4.45	0.67	มาก	4.17	0.58	มาก
ให้โอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงเป็นปัจเจกบุคคล เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.36	0.64	มาก	4.30	0.65	มาก	4.25	0.62	มาก
มีความชัดเจนในการพัฒนาเด็กให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นเต็มตามศักยภาพ	4.36	0.68	มาก	4.33	0.70	มาก	4.33	0.49	มาก
มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ปฏิบัติจริงและแก้ปัญหาได้	4.37	0.70	มาก	4.35	0.69	มาก	4.25	0.62	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ด้านปรัชญาและหลักการ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
เน้นความเป็นธรรมชาติ เป็นพื้นฐานนักเรียน ใช้ ห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อบูรณาการการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	4.29	0.73	มาก	4.27	0.71	มาก	4.00	0.60	มาก
มีการนำองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นมา ประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ภายใต้หลักคุณธรรมอันดี	4.28	0.65	มาก	4.24	0.69	มาก	4.33	0.65	มาก
มีการกำหนดสิ่งที่เป็นผลผลิตที่ต้องอยู่ในเอาระดับเหนือ เกณฑ์ขั้นต่ำ และความพึงพอใจขั้นต่ำ	4.06	0.72	มาก	4.06	0.69	มาก	4.08	0.52	มาก
มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีระบบประกัน คุณภาพ	4.31	0.71	มาก	4.32	0.72	มาก	4.17	0.58	มาก
โดยรวม	4.31	0.50	มาก	4.27	0.51	มาก	4.20	0.47	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.12 รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตด้านปรัชญาและหลักการ พบว่า หลักการเรียนรู้เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข โรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.51 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน=0.64) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.92-4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง
0.49-1.17)

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจัดองค์กรจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ด้านปรัชญาและหลักการ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
มีโครงสร้างองค์กรเหมือนโรงเรียนทั่วไป แต่มีฝ่ายที่รับผิดชอบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ชัดเจน	4.19	0.84	มาก	4.20	0.73	มาก	4.17	0.72	มาก
มีคณะกรรมการที่ไม่ใช่บุคลากรในโรงเรียน มีกรรมการอำนวยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก	3.87	0.99	มาก	3.79	0.89	มาก	4.17	0.58	มาก
โครงสร้างองค์กรมีการผสมผสานระหว่างปรัชญาและหลักการ	4.05	0.76	มาก	3.95	0.67	มาก	4.17	0.58	มาก
โครงสร้างองค์กรมีความคิดแปลกใหม่	3.95	0.85	มาก	3.92	0.77	มาก	4.25	0.62	มาก
ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงโดยผลการตัดสินใจออกมาเป็นมติกลุ่ม	4.43	0.70	มาก	4.39	0.70	มาก	4.25	0.75	มาก
การจัดโครงสร้างองค์กรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมได้	4.37	0.67	มาก	4.38	0.67	มาก	4.33	0.65	มาก
เปิดโอกาสให้จัดโครงสร้างโดยเป็นอิสระ	4.05	0.79	มาก	4.03	0.74	มาก	3.75	0.62	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ด้านปรัชญาและหลักการ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
ให้ความสำคัญกับกรรมการสถานศึกษาในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารและครู	4.09	0.89	มาก	3.96	0.93	มาก	4.00	0.74	มาก
มีองค์กรเอกชน เครือข่ายผู้ปกครอง กรรมการ สถานศึกษาที่เข้มแข็ง	4.13	0.81	มาก	4.01	0.86	มาก	4.17	0.58	มาก
มีองค์กรเอกชน เครือข่ายผู้ปกครอง กรรมการ สถานศึกษาที่เข้มแข็ง	4.13	0.81	มาก	4.01	0.86	มาก	4.17	0.58	มาก
การเตรียมความพร้อมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรทั้งหมดเป็น KM	4.14	0.78	มาก	4.09	0.79	มาก	4.00	0.60	มาก
เป็นองค์กรที่ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน	4.33	0.72	มาก	4.33	0.77	มาก	4.50	0.80	มากที่สุด
มีระบบ ICT แผนการประเมินการทำงาน พัฒนา บุคลากรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	4.11	0.87	มาก	4.19	0.74	มาก	4.33	0.65	มาก
ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ความร่วมมือ และเสียสละในการจัดกิจกรรม	4.41	0.68	มาก	4.41	0.74	มาก	4.42	0.67	มาก
โดยรวม	4.16	0.57	มาก	4.13	0.54	มาก	4.19	0.45	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.13 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจัดการจัดองค์กร พบว่า เป็นองค์กรที่ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.80) ส่วนข้ออื่น ๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75-4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.58-0.99)

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจ้ดหลักสูตรจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

หลักการจ้ดหลักสูตร	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	4.49	0.63	มาก	4.50	0.68	มากที่สุด	4.50	0.52	มากที่สุด
เป็นหลักสูตรที่มีวิชาการกระตุ้นให้คิดในเชิงสร้างสรรค์ทุกวิชา เน้นการปฏิบัติกิจกรรม	4.30	0.69	มาก	4.32	0.74	มาก	4.17	0.58	มาก
มีรายวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนลงมือกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตใหม่ ๆ ในตัวผู้เรียน	4.27	0.69	มาก	4.33	0.69	มาก	4.25	0.45	มาก
จัดหลักสูตรที่นักเรียนเรียนรู้แล้วมีความสุข	4.15	0.82	มาก	4.19	0.74	มาก	4.33	0.65	มาก
จัดหลักสูตรที่เทียบเคียงกับนานาชาติ เมื่อเรียนจบหลักสูตรทำให้มีศักยภาพในการแข่งขัน	3.75	0.95	มาก	3.71	0.82	มาก	4.17	0.84	มาก
มีความยืดหยุ่นเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน	4.07	0.81	มาก	4.01	0.80	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

หลักการจัดหลักสูตร	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
บูรณาการสาระของหลักสูตรได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และสอดคล้องกับสภาพปัญหา วิถีชีวิต บริบทของชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	4.26	0.75	มาก	4.21	0.71	มาก	4.33	0.65	มาก
เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง แสดงความเข้าใจโดยการประมวลความรู้	4.22	0.74	มาก	4.27	0.73	มาก	4.25	0.62	มาก
โดยรวม	4.19	0.62	มาก	4.19	0.59	มาก	4.31	0.42	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.14 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านหลักการจัดหลักสูตร พบว่า หลักการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 เท่ากัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.68 และ 0.52 ตามลำดับ) และมีความยืดหยุ่นเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.52) ส่วนข้ออื่น ๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.71-4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.45-0.95)

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
มีการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้ผ่าน การปฏิบัติจากการทำโครงการ	4.15	0.73	มาก	4.15	0.71	มาก	4.25	0.62	มาก
ออกแบบการเรียนรู้โดยจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณา การให้ผู้เรียนมีโอกาสเป็นผู้เลือกหัวข้อที่จะเรียนรู้ร่วมกัน	4.12	0.79	มาก	4.09	0.74	มาก	4.42	0.52	มาก
การจัดการเรียนรู้ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนง่าย บรรยากาศใน ห้องเรียนไม่ตึงเครียดมีความเป็นกันเองและมีความเท่าเทียมกัน	4.26	0.69	มาก	4.27	0.67	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด
สภาพห้องเรียนทำให้เด็กเกิดการสงสัย อยากรู้ ครูเป็น ผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ นักเรียนได้รับการกระตุ้นให้ สร้างสิ่งใหม่	4.13	0.81	มาก	4.12	0.78	มาก	4.25	0.75	มาก
นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และเลือกแหล่ง เรียนรู้	4.01	0.84	มาก	4.00	0.79	มาก	4.17	0.72	มาก
การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากร อื่นๆ	4.21	0.74	มาก	4.15	0.68	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
มีการสอดแทรกกิจกรรมหลักสูตรซ่อมเสริมวิชาเลือกนอกหลักสูตรกิจกรรมพิเศษ	4.12	0.80	มาก	4.11	0.76	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด
ครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดนอกกรอบใจกว้าง นักเรียนแสดง ความเห็น ครูเป็นผู้ชี้แนะ	4.24	0.72	มาก	4.26	0.72	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด
ใช้ปัญหาของผู้เรียนหรือชุมชนเป็นตัวตั้ง จัดสถานการณ์จริง ปฏิบัติจริงฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่	4.10	0.80	มาก	4.06	0.78	มาก	4.42	0.52	มาก
ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดการ เรียนรู้อย่างหลากหลาย	4.25	0.74	มาก	4.24	0.81	มาก	4.50	0.67	มากที่สุด
โดยรวม	4.16	0.63	มาก	4.14	0.61	มาก	4.42	0.39	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.15 รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ยึดหยุ่นปรับเปลี่ยนง่าย บรรยากาศในห้องเรียนไม่ตึงเครียด มีความเป็นกันเอง และมีความเท่าเทียมกัน การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรอื่น ๆ มีการสอดแทรกกิจกรรมหลักสูตรซ่อมเสริมวิชาเลือกนอกหลักสูตรกิจกรรมพิเศษ ครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดนอกกรอบใจกว้าง นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูเป็นผู้ชี้แนะ และครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50-4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-0.67) ส่วนข้ออื่น ๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00-4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-0.84)

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการบริหารจัดการ
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ด้านการบริหารจัดการ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม	4.42	0.69	มาก	4.41	0.66	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด
การบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ เป็นนักจัดการที่ดี เป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง	4.27	0.78	มาก	4.29	0.73	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด
ผู้บริหารต้องใจกว้าง มีความโปร่งใสเป็นพื้นฐาน	4.44	0.72	มาก	4.38	0.78	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด
ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอน เชิงสร้างสรรค์	4.37	0.73	มาก	4.38	0.69	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด
การพัฒนาครูให้สามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียนรายบุคคล	4.34	0.69	มาก	4.37	0.67	มาก	4.33	0.65	มาก
การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมสามารถใช้อีกริทธิ์ ชุมชนเข้ามาสนับสนุน	4.11	0.84	มาก	4.09	0.89	มาก	4.17	0.72	มาก
การบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนสูงกว่าปกติ	3.03	1.43	ปานกลาง	2.79	1.35	ปานกลาง	3.67	1.16	มาก

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ด้านการบริหารจัดการ	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
กำหนดแนวปฏิบัติและพัฒนาครูให้ชัดเจนพร้อมสร้างความเข้าใจกับนักเรียนอยู่เสมอ	4.18	0.78	มาก	4.16	0.75	มาก	4.42	0.67	มาก
จัดการให้ทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมที่มุ่งให้เกิดผลงานที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง	4.25	0.72	มาก	4.28	0.63	มาก	4.42	0.52	มาก
ประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน	4.25	0.74	มาก	4.14	0.72	มาก	4.50	0.67	มากที่สุด
โดยรวม	4.17	0.59	มาก	4.13	0.55	มาก	4.38	0.47	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.16 รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม การบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ เป็นนักจัดการที่ดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องใจกว้าง มีความโปร่งใสเป็นพื้นฐาน ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ และประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือจัดการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50-4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-0.67) การบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติ โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.03 และ 2.79 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.43 และ 1.35 ตามลำดับ) ส่วนข้ออื่น ๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.67-4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-1.16)

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมิน ติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ	4.26	0.71	มาก	4.30	0.69	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด
ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลในพื้นที่หน่วยงานองค์กร ภาครัฐ เอกชนร่วมกันสนับสนุนมีระบบดูแลนักเรียนที่จบไป แล้ว	3.99	0.86	มาก	3.96	0.78	มาก	4.25	0.45	มาก
ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้	4.23	0.77	มาก	4.19	0.71	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด
ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง วางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ เป็นหลักในการควบคุมคุณภาพของนักเรียน	4.32	0.76	มาก	4.29	0.75	มาก	4.42	0.67	มาก

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	ขนาดเล็ก (1022)			ขนาดกลาง (113)			ขนาดใหญ่ (12)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับ ความเห็น
ควรจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกกลุ่มสาระ มีการนำบุคลากรและทรัพยากร รวมทั้งสถานประกอบการมาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.21	0.76	มาก	4.32	0.70	มาก	4.25	0.62	มาก
โดยรวม	4.20	0.65	มาก	4.21	0.60	มาก	4.38	0.42	

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.17 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50 เท่ากัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52 เท่ากัน) ส่วนข้ออื่น ๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.96-4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.45-0.86)

ตารางที่ 4.18 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและหลักการ	Between Groups	.31	2	0.15	0.62	.54
	Within Groups	286.35	1,144	0.25		
	Total	286.66	1,146			
องค์ประกอบที่ 2 หลักการจัดองค์กร	Between Groups	.14	2	0.07	0.22	.80
	Within Groups	365.88	1,144	0.32		
	Total	366.02	1,146			
องค์ประกอบที่ 3 หลักการจัดหลักสูตร	Between Groups	.19	2	0.09	0.25	.78
	Within Groups	429.89	1,144	0.38		
	Total	430.07	1,146			
องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้	Between Groups	.82	2	0.41	1.04	.36
	Within Groups	451.78	1,144	0.40		
	Total	452.60	1,146			
องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการ	Between Groups	.68	2	0.34	0.99	.37
	Within Groups	392.85	1,144	0.34		
	Total	393.53	1,146			
องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	Between Groups	.41	2	0.20	0.49	.62
	Within Groups	478.02	1,144	0.42		
	Total	478.43	1,146			
โดยรวม	Between Groups	.17	2	0.09	0.33	.72
	Within Groups	305.14	1,144	0.27		
	Total	305.31	1,146			

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.18 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=0.33$, $Sig.=.72$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้วพบว่า ทุก ๆ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและหลักการ องค์ประกอบที่ 2 หลักการจัดองค์กร องค์ประกอบที่ 3 หลักการจัดหลักสูตร องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการ และองค์ประกอบที่ 6 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ($F= 0.617$, $Sig.= 0.54$, $F= 0.221$, $Sig.= 0.802$, $F= 0.247$, $Sig.= 0.781$, $F= 1.036$, $Sig.= 0.355$, $F= 0.985$, $Sig.= 0.374$ และ $F= 0.485$, $Sig.= 0.616$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.19 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านปรัชญาและหลักการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้านปรัชญา และหลักการ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
A01	Between Groups	.46	2	0.23	0.50	.61
	Within Groups	524.03	1,144	0.46		
	Total	524.49	1,146			
A02	Between Groups	.84	2	0.42	0.67	.51
	Within Groups	721.13	1,144	0.63		
	Total	721.97	1,146			
A03	Between Groups	.97	2	0.48	1.21	.30
	Within Groups	458.93	1,144	0.40		
	Total	459.90	1,146			
A04	Between Groups	.54	2	0.27	0.68	.51
	Within Groups	455.52	1,144	0.40		
	Total	456.07	1,146			

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ด้านปรัชญา และหลักการ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
A05	Between Groups	1.66	2	0.83	2.02	.13
	Within Groups	471.09	1,144	0.41		
	Total	472.75	1,146			
A06	Between Groups	.44	2	0.22	0.54	.58
	Within Groups	468.66	1,144	0.41		
	Total	469.11	1,146			
A07	Between Groups	.11	2	0.05	0.12	.89
	Within Groups	524.76	1,144	0.46		
	Total	524.87	1,146			
A08	Between Groups	.19	2	0.09	0.19	.83
	Within Groups	562.02	1,144	0.49		
	Total	562.21	1,146			
A09	Between Groups	1.06	2	0.53	1.02	.36
	Within Groups	597.14	1,144	0.52		
	Total	598.20	1,146			
A10	Between Groups	.19	2	0.10	0.23	.80
	Within Groups	481.85	1,144	0.42		
	Total	482.04	1,146			
A11	Between Groups	.01	2	0.00	0.01	1.00
	Within Groups	582.35	1,144	0.51		
	Total	582.35	1,146			
A12	Between Groups	.26	2	0.13	0.26	.77
	Within Groups	570.00	1,144	0.50		
	Total	570.26	1,146			

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.19 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านปรัชญาและหลักการในทุก ๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านหลักการจัดองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน

โครงสร้างองค์กร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
B01	Between Groups	.03	2	0.01	0.02	.98
	Within Groups	778.54	1,144	0.68		
	Total	778.57	1,146			
B02	Between Groups	1.80	2	0.90	0.94	.39
	Within Groups	1,095.52	1,144	0.96		
	Total	1,097.32	1,146			
B03	Between Groups	1.22	2	0.61	1.08	.34
	Within Groups	645.09	1,144	0.56		
	Total	646.31	1,146			
B04	Between Groups	1.18	2	0.59	0.84	.43
	Within Groups	804.99	1,144	0.70		
	Total	806.17	1,146			
B05	Between Groups	.55	2	0.28	0.56	.57
	Within Groups	563.82	1,144	0.49		
	Total	564.38	1,146			
B06	Between Groups	.03	2	0.01	0.03	.97
	Within Groups	513.76	1,144	0.45		
	Total	513.78	1,146			

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

โครงสร้างองค์กร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
B07	Between Groups	1.10	2	0.55	0.89	.41
	Within Groups	708.72	1,144	0.62		
	Total	709.82	1,146			
B08	Between Groups	1.59	2	0.80	1.01	.37
	Within Groups	905.11	1,144	0.79		
	Total	906.70	1,146			
B09	Between Groups	1.50	2	0.75	1.14	.32
	Within Groups	753.61	1,144	0.66		
	Total	755.11	1,146			
B10	Between Groups	.46	2	0.23	0.38	.68
	Within Groups	690.66	1,144	0.60		
	Total	691.12	1,146			
B11	Between Groups	.35	2	0.18	0.33	.72
	Within Groups	603.08	1,144	0.53		
	Total	603.43	1,146			
B12	Between Groups	1.33	2	0.67	0.91	.40
	Within Groups	838.54	1,144	0.73		
	Total	839.87	1,146			
B13	Between Groups	.00	2	0.00	0.00	1.00
	Within Groups	539.23	1,144	0.47		
	Total	539.23	1,146			

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.20 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านหลักการจัดองค์กรในทุก ๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.21 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ องค์ประกอบด้านหลักการจัดองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน

ด้านหลักสูตร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
C01	Between Groups	.02	2	0.01	0.03	.97
	Within Groups	464.63	1,144	0.41		
	Total	464.65	1,146			
C02	Between Groups	.25	2	0.13	0.26	.77
	Within Groups	544.17	1,144	0.48		
	Total	544.42	1,146			
C03	Between Groups	.37	2	0.18	0.39	.68
	Within Groups	539.68	1,144	0.47		
	Total	540.04	1,146			
C04	Between Groups	.53	2	0.26	0.40	.67
	Within Groups	757.16	1,144	0.66		
	Total	757.69	1,146			
C05	Between Groups	2.29	2	1.14	1.30	.27
	Within Groups	1,006.89	1,144	0.88		
	Total	1,009.17	1,146			
C06	Between Groups	2.63	2	1.32	2.01	.13
	Within Groups	747.47	1,144	0.65		
	Total	750.10	1,146			

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ด้านหลักสูตร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
C07	Between Groups	.28	2	0.14	0.25	.78
	Within Groups	638.89	1,144	0.56		
	Total	639.17	1,146			
C08	Between Groups	.21	2	0.10	0.19	.83
	Within Groups	628.31	1,144	0.55		
	Total	628.52	1,146			

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.21 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านหลักการจัดหลักสูตรในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนก ตามขนาดโรงเรียน

ด้านการจัดการเรียนรู้	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
D01	Between Groups	.12	2	0.06	0.11	.89
	Within Groups	608.79	1,144	0.53		
	Total	608.91	1,146			
D02	Between Groups	1.17	2	0.58	0.96	.38
	Within Groups	698.23	1,144	0.61		
	Total	699.40	1,146			
D03	Between Groups	.68	2	0.34	0.72	.49
	Within Groups	543.22	1,144	0.48		
	Total	543.90	1,146			

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ด้านการจัดการเรียนรู้	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
D04	Between Groups	.20	2	0.10	0.15	.86
	Within Groups	742.47	1,144	0.65		
	Total	742.67	1,146			
D05	Between Groups	.31	2	0.15	0.22	.80
	Within Groups	790.59	1,144	0.69		
	Total	790.90	1,146			
D06	Between Groups	1.39	2	0.69	1.31	.27
	Within Groups	607.47	1,144	0.53		
	Total	608.85	1,146			
D07	Between Groups	2.56	2	1.28	2.05	.13
	Within Groups	714.11	1,144	0.62		
	Total	716.67	1,146			
D08	Between Groups	1.37	2	0.68	1.34	.26
	Within Groups	585.32	1,144	0.51		
	Total	586.69	1,146			
D09	Between Groups	1.37	2	0.68	1.09	.34
	Within Groups	716.90	1,144	0.63		
	Total	718.27	1,146			
D10	Between Groups	.76	2	0.38	0.68	.51
	Within Groups	638.92	1,144	0.56		
	Total	639.69	1,146			

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.22 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ในทุก ๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.23 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้านการบริหารจัดการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
E01	Between Groups	.34	2	0.17	0.36	.70
	Within Groups	535.74	1,144	0.47		
	Total	536.08	1,146			
E02	Between Groups	1.19	2	0.59	1.01	.37
	Within Groups	676.20	1,144	0.59		
	Total	677.39	1,146			
E03	Between Groups	.65	2	0.33	0.63	.54
	Within Groups	597.76	1,144	0.52		
	Total	598.42	1,146			
E04	Between Groups	.22	2	0.11	0.21	.81
	Within Groups	601.30	1,144	0.53		
	Total	601.52	1,146			
E05	Between Groups	.13	2	0.07	0.14	.87
	Within Groups	536.94	1,144	0.47		
	Total	537.07	1,146			
E06	Between Groups	.09	2	0.05	0.07	.94
	Within Groups	820.07	1,144	0.72		
	Total	820.16	1,146			

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ด้านการบริหารจัดการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
E07	Between Groups	11.32	2	5.66	2.79	.06
	Within Groups	2,317.37	1,144	2.03		
	Total	2,328.69	1,146			
E08	Between Groups	.73	2	0.36	0.61	.55
	Within Groups	685.70	1,144	0.60		
	Total	686.43	1,146			
E09	Between Groups	.41	2	0.21	0.41	.67
	Within Groups	582.23	1,144	0.51		
	Total	582.64	1,146			
E10	Between Groups	2.03	2	1.01	1.86	.16
	Within Groups	623.11	1,144	0.55		
	Total	625.14	1,146			

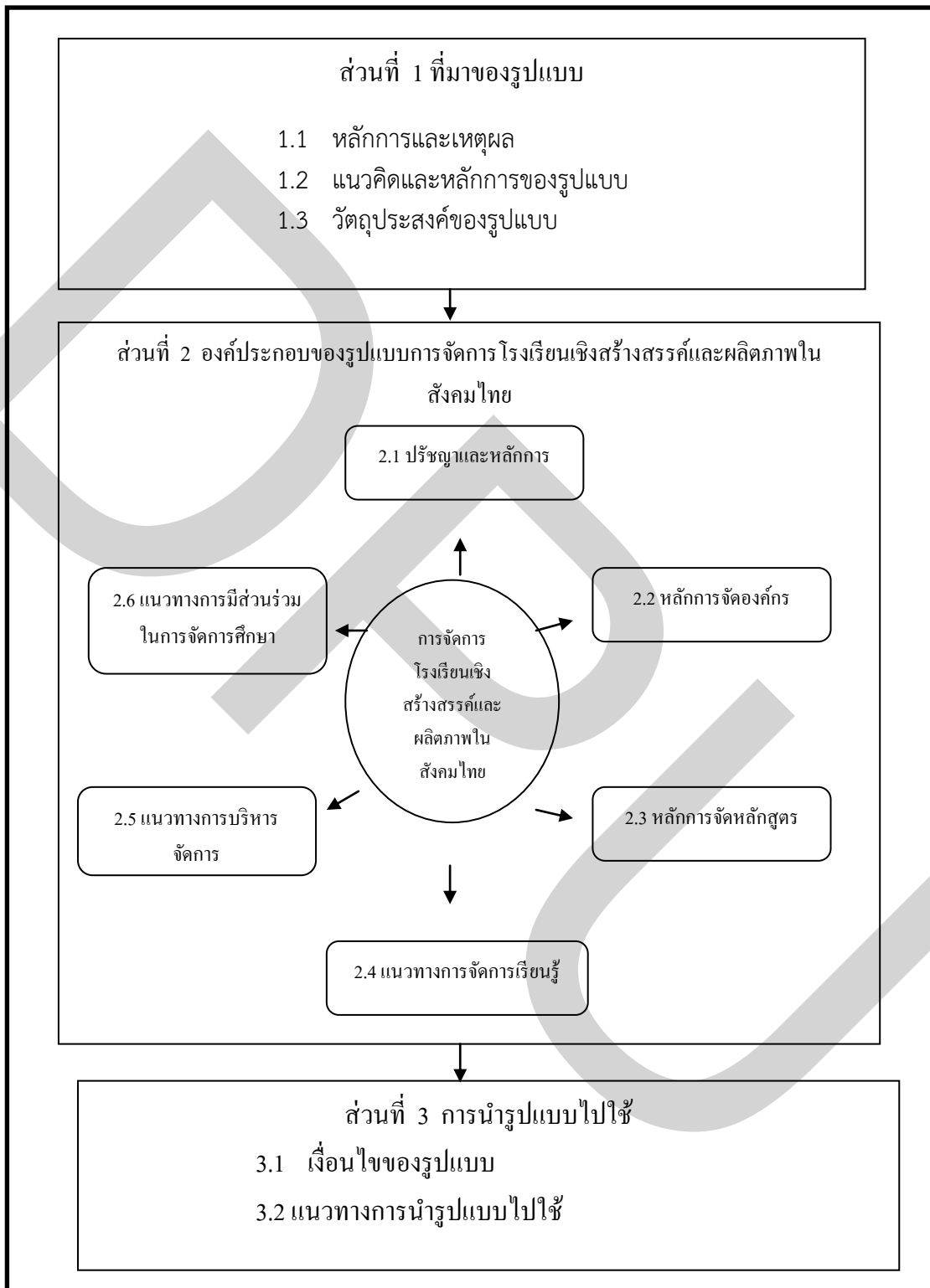
ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.23 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการบริหารจัดการในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และ
ผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้านการมีส่วนร่วม จัดการศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
F01	Between Groups	.78	2	0.39	0.77	.46
	Within Groups	575.44	1,144	0.50		
	Total	576.22	1,146			
F02	Between Groups	.94	2	0.47	0.65	.52
	Within Groups	831.81	1,144	0.73		
	Total	832.75	1,146			
F03	Between Groups	1.01	2	0.51	0.87	.42
	Within Groups	666.96	1,144	0.58		
	Total	667.97	1,146			
F04	Between Groups	.20	2	0.10	0.17	.84
	Within Groups	665.01	1,144	0.58		
	Total	665.21	1,146			
F05	Between Groups	1.27	2	0.63	1.13	.32
	Within Groups	642.80	1,144	0.56		
	Total	644.07	1,146			

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.24 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงาน
อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียน
เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพองค์ประกอบด้านแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในทุกๆ ข้อ ไม่
แตกต่างกัน

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย (ฉบับร่าง)

4.3 ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการโรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทยของผู้ทรงคุณวุฒิ

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการโรงเรียน
เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมิน
ความเหมาะสมและความเป็นไปได้และนำเสนอผลในภาพรวมเป็นการบรรยายประกอบตาราง แบ่ง
ออกเป็น

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ทรงคุณวุฒิจำแนกตามสถานภาพทั่วไป

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งปัจจุบัน		
1. นักวิชาการ	6	100.00
รวม	6	100.00
คุณวุฒิทางการศึกษา		
ปริญญาเอก	6	100.00
รวม	6	100.00
สาขาวิชา		
1. บริหารการศึกษา	4	66.67
2. หลักสูตรและการสอน	2	33.33
รวม	6	100.00

จากตารางที่ 4.25 พบว่าสถานภาพของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นนักวิชาการในระดับ
มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 100 วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ
100 ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จบการศึกษาสาขาบริหารการศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67
และจบสาขาหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการ
โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย เป็นการประเมินองค์ประกอบและสาระสำคัญของ
ของรูปแบบที่ประกอบด้วยที่มาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการจัดโครงสร้าง
องค์กร และการนำไปใช้ ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียน
เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
1. ที่มาของรูปแบบ				
1.1 หลักการและเหตุผล	4.17	0.75	3.60	0.55
1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.00	0.00	3.80	0.45
1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบ	3.83	0.75	3.60	0.55
รวม	4.00	0.47	3.67	0.47
2. องค์ประกอบของรูปแบบ				
2.1 ปรัชญาและหลักการ	4.00	0.89	3.80	0.45
2.2 โครงสร้างองค์กร	3.67	0.82	4.00	0.00
2.3 หลักสูตร	3.50	0.55	3.80	0.45
2.4 การจัดการเรียนรู้	3.83	0.41	3.80	0.45
2.5 การบริหารจัดการ	3.83	0.41	3.50	1.00
2.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	4.17	0.41	4.00	0.71
รวม	3.83	0.39	3.82	0.39
3. รายการประเมิน				
3.1 เงื่อนไขของรูปแบบ	3.50	0.55	3.20	0.84
3.2 แนวทางในการนำรูปแบบไปใช้	3.50	0.55	3.20	0.84
รวม	3.50	0.55	3.20	0.84

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.26 พบว่าความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ที่มาของรูปแบบ และองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3.82 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50) สำหรับความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ที่มาของรูปแบบ และองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และ 3.80 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20)

4.3 ตอนที่ 3 สรุปผลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของรูปแบบ
  - 1.1 ควรมีการอ้างอิงข้อความที่เป็นเชิงลบ หรือปัญหาที่นำเสนอด้วย
  - 1.2 ยังไม่ชัดเจนว่าทำไมต้องมีรูปแบบนี้ เดิมมีรูปแบบอะไร เกิดปัญหาหรือขาดคุณภาพอย่างไร จึงต้องมีรูปแบบใหม่
  - 1.3 น่าจะเพิ่มเติมด้านการสร้างสรรค์และผลิตภาพ
  - 1.4 ควรขยายความประเด็นที่กล่าวถึงปัญหาของการจัดการศึกษาที่ผ่านมาในบางประเด็น เช่นขาดเสรีภาพทางวิชาการ การลดความนิยมในอาชีพครูฯ เป็นต้น
  - 1.5 ควรกล่าวถึงข้อดีของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ตามที่มีผลการวิจัยของกระทรวงศึกษาหรือแหล่งอื่นๆ ด้วย
  - 1.6 ควรมีการพิจารณาประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาเพิ่มเติม อาทิ ฟินแลนด์ ซึ่งได้รับการยกย่องว่ามีโรงเรียนดีที่สุดในโลก
  - 1.7 ที่มาของรูปแบบ ยกมาจาก พรบ. อย่างเดียว น่าจะเพิ่มเติมให้เห็นว่าการจัดโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยที่มีมาในอดีตให้ผลิตผลที่แตกต่างออกไปอย่างไร จึงควรจัดแนวนี
  - 1.8 ควรมีรูปตัวหลักการที่นำมาเป็นแกนหลักของกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบที่ชัดเจน เช่น
    - สังคมในอนาคต
    - ยุคหลังความทันสมัย (Post Modernity)
    - สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ

2.1 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการควรเขียนให้เห็นกระบวนการที่ชัดเจนว่ามีขั้นตอนอย่างไร และเป็นรูปธรรมมากกว่านี้

2.2 องค์ประกอบของรูปแบบยังขาดความเป็นรูปธรรมให้นำสู่การปฏิบัติและภาษาที่ใช้ในการอธิบายองค์ประกอบย่อยๆ ยังใช้ภาษาไม่เหมาะสมหลายแห่ง ตัวอย่างเช่นหน้า 14)

2.2 โครงสร้างองค์กร ไม่ได้แสดงรายละเอียดโครงสร้างว่าให้จัดองค์กรอย่างไร ควรมีแผนภูมิประกอบ เช่น Top Down หรือล่างขึ้นบนเป็น Chart

2.3 ด้านหลักสูตร ควรจัดโครงสร้างหลักสูตรที่ส่งเสริมการสร้างสรรคและผลิตภาพเป็น 2 แบบ คือ

1) ช่งเนื้อหาวิชาแยกออกมาให้ความรู้ในเรื่องการสร้างสรรคและผลิตภาพโดยตรง โดยเนื้อหาประเภทนี้จะไม่อิงกับเนื้อหาที่เรียนโดยทั่วไป แต่เน้นสภาพปัญหาในปัจจุบัน

2) จัดบูรณาการด้านการสร้างสรรคและผลิตภาพเข้าไปในรายวิชาหรือกลุ่มสาระต่างๆ ทุกวิชา ต้องบูรณาการส่วนนี้เข้าไป ผลงานนักเรียนในแต่ละวิชาจะสะท้อนด้านการสร้างสรรคและผลิตภาพออกมา ด้านการจัดการเรียนการสอน สื่อ แหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร

2.4 ควรระบุองค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบหลัก ของรูปแบบให้ชัดเจน

2.5 ควรเขียนประเด็นขององค์ประกอบต่างๆ ให้เห็นภาพด้วย

2.6 ควรเพิ่มกลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.7 ประเด็นสำคัญบางอันยังซ้ำซ้อนกันอยู่

2.8 องค์ประกอบของรูปแบบควรมีการสังเคราะห์สรุปจากผลที่สรุปประเด็นสำคัญออกมาเป็นหลักการที่มีความชัดเจนและสะท้อนลักษณะของรูปแบบเชิงสร้างสรรคที่มีความโดดเด่นกว่านี้ อาจนำเสนอเขียน Model ที่มี Keyword สำคัญของรูปแบบ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเงื่อนไข และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้

3.1 เงื่อนไขที่กำหนดจะมีวิธีการอย่างไรให้ผู้บริหารและครูมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ควรเขียนในเชิงเสนอแนะด้วย

- กระบวนการนำ Model นี้ไปใช้ทำอย่างไร

3.2 เงื่อนไขควรระบุตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนและเน้นเรื่องการจัดการตามหัวข้อเรื่อง

- แนวทางการนำไปใช้ยังขาดความเป็นรูปธรรม ควรมีตัวอย่างเป็นรูปธรรม รูปแบบนี้ยังไม่ผ่านการนำไปใช้จริง จึงขาดน้ำหนักสนับสนุน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการบริหารตามช่วงเวลาที่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน

- ช่วงแรกเน้นการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้โรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

- ช่วงหลัง เน้นการบริหารเพื่อพัฒนาต่อยอดส่งเสริมคุณภาพจากเดิม ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กร และค่านิยมขององค์กรที่เน้นการสร้างสรรค์สร้าง Creation of Product

3.4 ควรขยายความขั้นตอนของการนำรูปแบบไปใช้ให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมากขึ้น

3.5 เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ควรนำไปเสนอแนะในตัวรูปแบบมากกว่า

3.6 เงื่อนไข หมายถึง กฎหมาย และกลุ่มเป้าหมายการตลาด อาจนำรูปแบบทางธุรกิจมาเป็น Model วิเคราะห์ก็ได้

- ประเด็นที่จะเป็นเงื่อนไข ผู้ปกครองต้องยอมรับ สังคมต้องยอมรับ ผู้สอนต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่ และระบบการศึกษาต้องสอดคล้องกันได้

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

4.1 รายละเอียดแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ปรัชญา หลักการ เงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้ยังไม่ค่อยชัดเจน ควรเขียนอธิบายแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจนและกระชับ

- การอธิบายวิธีการประเมินรูปแบบว่าใช้วิธีใดบ้าง ในเอกสารหน้า 7 ระบุไว้ 2 วิธี

- รายการที่ถามในแบบสอบถาม ควรมีการแสดงให้เห็นว่าได้มาอย่างไร เช่น

ในนิยามศัพท์

- ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารโรงเรียนปัจจุบันกับรูปแบบที่จะพัฒนา

4.2 หลักสูตรนี้สำหรับทุกโรงเรียนหรือใช้เฉพาะ โรงเรียนที่เป็นแบบโรงเรียน 4 โรง เนื่องจากไม่มีอะไรรับประกันได้เกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีงานวิจัยสนับสนุนว่าถ้าใช้รูปแบบนี้จะเกิดผลดีต่อผู้เรียนด้านใดบ้าง

4.3 การสร้างบรรยากาศของโรงเรียน

4.4 ในกรอบแนวคิดการวิจัยน่าจะมีการติดตามประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้

- ควรนำเสนอหลักการ ทฤษฎีของงานวิจัยด้วย

- แบบสอบถามที่มีความเป็นมาอย่างไร ควรนำเสนอด้วย

- นำจะสรุปการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนแบบเดิมเป็นอย่างไรและแบบใหม่เป็นอย่างไร เปรียบเทียบ

4.5 รูปแบบจริงยังไม่ออกเป็นแค่ประเด็นข้อคิดเห็น เช่น โครงสร้างองค์กร โครงสร้างผู้บริหารเป็นอย่างไร ประกอบด้วยกรรมการอะไรบ้าง กรรมการมีคุณสมบัติอย่างไร มีอำนาจบริหารจัดการอย่างไร รูปแบบการบริหารจัดการเชิงสร้างสรรค์ทำอย่างไร หลักสูตรมาจากแกนกลางร้อยละเท่าไร เป็นหลักสูตรสร้างสรรค์ร้อยละเท่าไร และควรมีประเด็นหรือมีกรอบอย่างไร

4.6 ควรนำเสนอรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะของโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

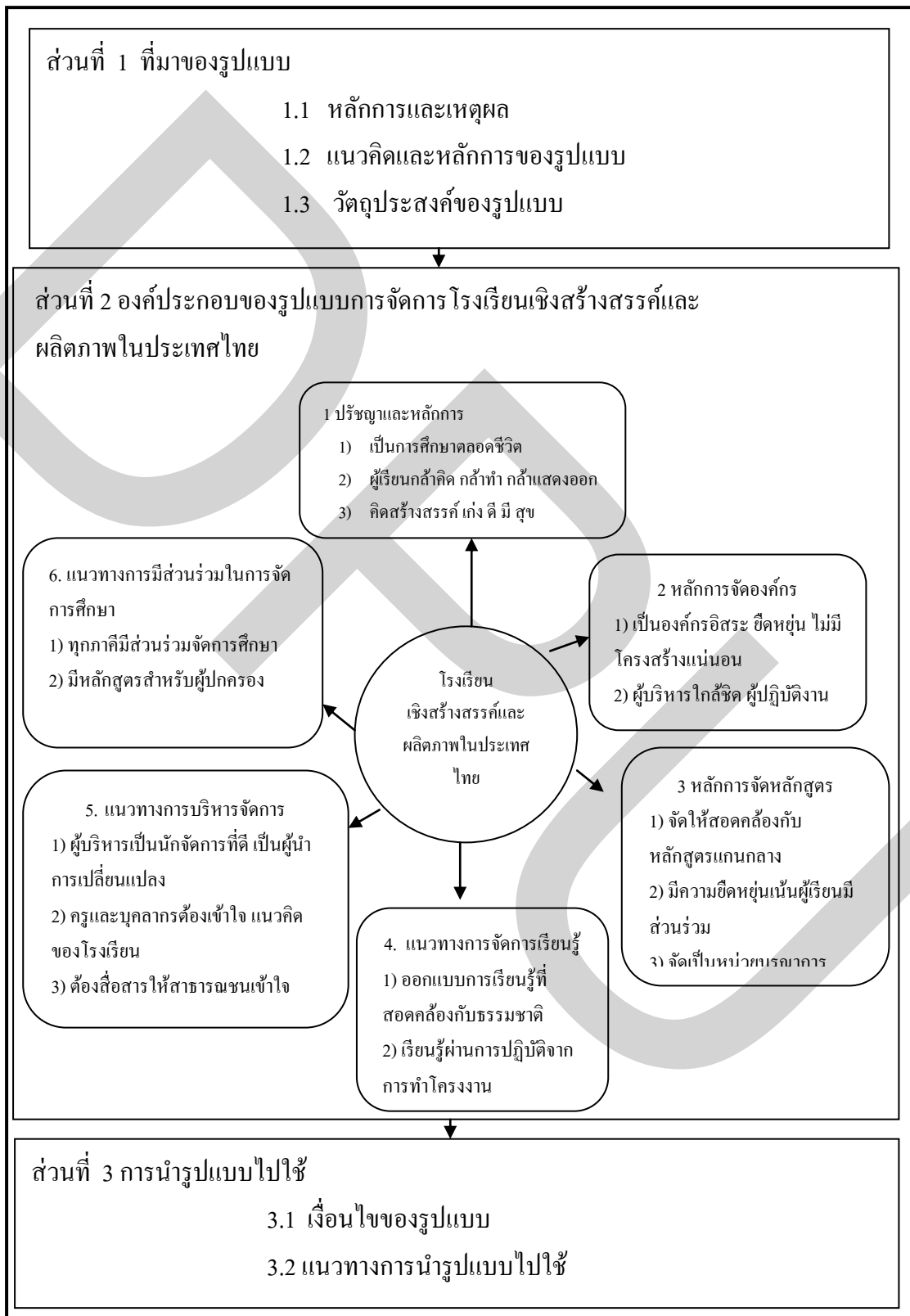
4.4 ตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย

จากผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ที่เป็นกรณีศึกษา 4 โรงเรียน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน ในเรื่องความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยและสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยของผู้บริหาร รองผู้อำนวยการ และครู ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 440 โรงเรียน

จากแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษาสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผลจากการสอบถามผู้บริหาร รองผู้อำนวยการและครู ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ผู้วิจัย ได้ร่างรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น แล้วจึงปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงศึกษาความเหมาะสมและความเป็นได้ของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน จากการคัดเลือกแบบเจาะจง แล้วจึงสังเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ดังแผนภาพและสาระสำคัญต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

จากภาพที่ 4.2 รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ

ที่มาของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล

จากผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้ง การศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พบว่ามีการพัฒนา สถานศึกษาตามรูปแบบแนวคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพเป็น โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ สามารถ จัดการเรียนรู้ได้อย่างดีในด้านการบริหารจัดการนักเรียนได้รับประสบการณ์หลากหลายใน การเรียนรู้ มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ มีการพัฒนาการเรียนรู การสอน การมีส่วนร่วมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนสำคัญที่สุดคือนโยบายวิधिปฏิบัติและคุณค่า การปฏิบัติทางการเรียนรู้ ตามแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ พบว่าสภาพการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทส ไทย ประชาชนและผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ มี การบูรณาการด้วยวิชาและเทคโนโลยีภายใต้ความเป็นไทย มีวิธิดีแยกส่วนผู้บริหาร ครู และ บุคลากรต้องมีความพร้อมสูง ในการทุ่มเทเวลาในการสอนแบบวิเคราะห์ มีเหตุผล มีข้อสงสัย รู้จัก วินัย และพิสูจน์ ครูต้องนำได้ในด้านปรัชญาและหลักการ โรงเรียนเน้นให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถพัฒนาตนเองได้ หลักการจัดองค์กร ไม่มีโครงสร้างแน่นอน เป็น องค์กรที่ผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน แต่ละองค์กรจัดการตนเอง หลักการจัดหลักสูตรยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจัด กิจกรรมเสริม แนวทางการจัดการเรียนรู้ มีการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยการทำโครงการ จัดการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการ แนวทางการบริหาร จัดการโรงเรียน จะต้องสื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจ บุคลากรต้องเข้าใจแนวคิดของโรงเรียน แนวทางการมีส่วนร่วม ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนโดยการทำกิจกรรมร่วมกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในมาตรา 22 มาตรา 24 และมาตรา 7 โดยมุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของคนไทยทั้ง การปรับการเรียนของผู้เรียนที่เน้นการเรียนจากภาคทฤษฎีเป็นหลัก และเปลี่ยนการสอนของผู้สอน

เป็นผู้บอกความรู้ ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ที่หลากหลายมุมมองมากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวจึงควรเปลี่ยนกระแสดการศึกษาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษาและก่อให้เกิดผลผลิตในทางสร้างสรรค์เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิดสติปัญญา วิธีการของการศึกษานั้นๆ ซึ่งสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ค่อยเป็นค่อยไป ปฏิบัติได้จริง และมีประสิทธิภาพสูงสุดอันนำไปสู่การจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2. แนวคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

แนวคิดในการพัฒนารูปแบบ

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเรียกกันว่ายุคหลังความทันสมัย (Post Modernity) จากสถานะการแข่งขันของโลก โดยเฉพาะการแข่งขันทางเศรษฐกิจประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจาย เชื่อมโยงทั่วถึง ทั่วโลก ทำให้เกิดโลกไร้พรมแดน สังคมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมที่ดำรงอยู่โดยขาดการศึกษาคนๆ ไม่มีการสร้างหรือจัดการให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ หรือสังคมที่มีแต่การเลียนแบบจะถูกครอบงำทางความคิด ทางเศรษฐกิจ การเมือง ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นสังคมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำและอยู่รอดได้ยาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ ให้เป็นสังคมฐานความรู้มีผู้คนที่รู้จักคิด สามารถสร้างหรือผลิตงานใหม่ๆ มีการพัฒนาเชื่อมโยงความรู้เป็นสังคมที่มีเหตุ มีผล และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) นอกจากนี้สภาพสังคมปัจจุบันได้สะท้อนความอ่อนด้อยของสังคมและการศึกษา คือสภาพสังคมเต็มไปด้วยระบบบริโภคนิยมอยู่ทั่วไป ทั้งในค่านิยมและแนวปฏิบัติของผู้คนในสังคม และระบบการศึกษาก็ส่งเสริมดำเนินการไปในแนวของบริโภคนิยมเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ชัดเจนในหลักสูตร และการสอนยังเป็นระบบบริโภคนิยมความรู้ บริโภคนิยมเข้าใจและบริโภคนิยมต่างๆ ตามครูหรือตามที่กำหนดไว้ในสังคม โดยไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้าง ประดิษฐ์และพัฒนาสิ่งต่างๆ ขึ้นมาใหม่ให้กับตัวเองและสังคม ในกระบวนการเรียนการสอน ครูจะเป็นผู้ให้ เป็นผู้บอกให้กับนักเรียน ในขณะที่นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้บริโภคนิยมความรู้จากครู ไม่สอนให้ผู้เรียนคิดประดิษฐ์ สร้างสิ่งต่างๆ ผู้เรียนจึงขาดการคิดสิ่งใหม่ๆ ให้ตัวเองและสังคม

ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน ต่อสังคมในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันกันอย่างรุนแรง ได้ จึงควรเปลี่ยนกระแสดการศึกษาใหม่ ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษา ก่อให้เกิดผลผลิตในวงการศึกษาก่อน แล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ ให้การศึกษาเป็นไปเพื่อ

การคิด การประดิษฐ์ การสร้างสิ่งใหม่ๆ อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดใหม่ๆ สังคมมีคนคิดใหม่ๆ สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ

จะเห็นได้ว่าการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวสำหรับอนาคต เข้าใจความจริงและสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถคิด จินตนาการ วิเคราะห์ และสังเคราะห์สถานการณ์ตามสถานะของปัญหาที่เกิดขึ้น และหาทางแก้ไขได้

อย่างเหมาะสม สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ และผลิตภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้แนวคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย

1) การจัดการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้แก่ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการการศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมได้บรรลุความมุ่งหมายที่กำหนด เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

2) การจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งเป็นนิติบุคคล เพื่อให้มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและรองรับการกระจายอำนาจ

3) แนวคิดการจัดโครงสร้างองค์กร ประกอบด้วย องค์ประกอบในการจัดโครงสร้างองค์กร ได้แก่ การแบ่งงาน การจัดแผนงาน การกำหนดช่วงการบังคับบัญชา การมอบอำนาจหน้าที่ และกลไกการจัดโครงสร้างองค์กร

4) แนวคิดการพัฒนารูปแบบ ว่าด้วยการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบ การร่างรูปแบบ การประเมินรูปแบบ การปรับปรุงและการนำเสนอรูปแบบ

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อให้มีรูปแบบและใช้เป็นแนวทางในการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

2.1 ปรัชญาและหลักการ

ปรัชญาและหลักการศึกษาคือเป็นแนวทางในการดำเนินการค้นหาคำตอบที่มีเหตุและผลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเลือกใช้แนวทางในการจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการศึกษาเป็นคนที่สังคมมุ่งหวังหรือควรจะเป็น การศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมในอนาคตจะต้องเป็นการศึกษาที่พัฒนาคน โดยกระบวนการเรียนรู้และจากสิ่งแวดล้อม เกิดผลอันไพบูรณ์ต่อชีวิตและสังคม เพื่อให้คนรู้ดี คิดดี ทำดี มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม บนหลักการของ 1). ความเสมอภาคในโอกาส 2). ประสิทธิภาพในกระบวนการ และ 3). ประสิทธิผลที่พัฒนาชีวิตและสังคมซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีปรัชญาในการจัดการศึกษา คือต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมและการพัฒนาการศึกษาจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ ความสามารถที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ปรัชญาและหลักการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิต
2. กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกทำให้นักเรียนมีเหตุผล เป็นผู้นำกลุ่ม รู้จักคิดวิเคราะห์สามารถพัฒนาตนเองได้
3. หลักการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ เก่ง ดี มีความสุข

2.2 หลักการจัดองค์กร

โครงสร้างองค์กรโดยทั่วไป หมายถึง รูปแบบของงานและกลุ่มของงานในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มบุคคลในองค์กร ดังนั้นการจัดโครงสร้างองค์กรจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องออกแบบโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจ หน้าที่ วัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมาย ในการทำงาน เพราะหากว่าการจัดโครงสร้างองค์กรไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ในการจัดโครงสร้างขององค์กร หากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ก็必将มีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะมีความหลากหลายของงาน จึงต้องมีการจัดระเบียบ รูปแบบ เพื่อใช้กำกับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นระบบที่เป็นทางการให้มากขึ้น แต่กฎระเบียบก็ต้องมีไม่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพราะจะทำให้เกิดความไม่คล่องตัว และหากมีการจัดศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ศูนย์กลางปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรก็จะมีทิศทางไหลไปหาผู้บริหารระดับสูงเพียงทางเดียว ลักษณะโครงสร้างองค์กรยุคใหม่จึง

ขจัดปัญหาความซับซ้อนโดยการกระจายอำนาจ การตัดสินใจเพื่อความคล่องตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

หลักการจัดองค์กร โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1. เป็นองค์กรอิสระ ยืดหยุ่น ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน
2. เป็นองค์กรที่มีผู้บริหารใกล้ชิดผู้ปฏิบัติงาน
3. มีคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

2.3 หลักการจัดหลักสูตร

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษาจึงต้องการกำหนดเนื้อหาวิชา ทั้งวิชาการ การจัดกิจกรรมเพิ่มพูนประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางที่จัดอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด ความต้องการของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐานสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลักการจัดหลักสูตร โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1. มีความยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน

2. เป็นหลักสูตรที่เทียบเคียงกับนานาชาติได้
3. เป็นหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ให้คิดทุกวิชานั้นการทำกิจกรรม

2.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวผู้เรียน ดังนี้

1) จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดอย่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้ทุกเวลา และสถานที่

2) จัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียน ได้รู้เกี่ยวกับตนเอง วิชาการและสภาพแวดล้อม รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และได้นำสิ่งที่เรียนรู้มาบูรณาการและเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตในสังคม

- 3) ทุกส่วนของสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผสมผสานกับการเรียนรู้ที่ได้รับการแนะนำจากครูผู้สอน และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

ของทุกฝ่ายที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ รู้จักแสวงหาความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ และเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข

แนวทางการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

- 1) จัดการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการผู้เรียนมีโอกาสเป็นผู้เลือก
- 2) ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำ

โครงการ

แนวทางการจัดการเรียนรู้

2.5 แนวทางการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการและการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กระจายอำนาจให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการจัดการด้านวิชาการ การเงินและบุคลากร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษา โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความเพียงพอ และเหมาะสมทั้งด้านอาคาร สถานที่ งบประมาณ บุคคลและการบริหารทั่วไป ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายคือตัวผู้เรียน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

แนวทางการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1) การบริหารจัดการ ผู้บริหารเป็นนักจัดการที่ดีมีใจกว้าง โปร่งใส เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2) บุคลากรต้องเข้าใจแนวคิดของโรงเรียน

2.6 แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์ในด้านการนำเอาความรู้ความสามารถ และทักษะของคนในองค์กรมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้พ่อแม่ผู้ปกครอง มีบทบาทในการร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาการศึกษาลูกมีหลายระดับคือ

การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ ได้แก่ บทบาทในการเป็นครู ร่วมให้ข้อมูลเสริมบทเรียนต่างๆ

การจัดกิจกรรมที่น่าในใจให้แก่เด็กหรือกลุ่มพ่อแม่ด้วยกัน การเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ การช่วยงานหรือสนับสนุนงานในห้องสมุด

การมีส่วนร่วมในระดับนโยบายและการบริหาร ได้แก่เป็นคณะกรรมการด้านต่างๆ ในโรงเรียน เช่น เป็นคณะกรรมการการศึกษาวางแผน และพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน คณะกรรมการตรวจสอบ และประเมินผลด้านต่างๆ ที่เหมาะสมและจำเป็น

การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิ คือการที่พ่อแม่เข้าร่วมในการตรวจสอบหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้แก่กลุ่มเด็กนักเรียน กลุ่มพ่อแม่ด้วยกัน หรือกลุ่มครูในโรงเรียน

แนวทางการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ ควรทำความเข้าใจแนวทางการนำไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้

3.1 เงื่อนไขสำหรับการนำรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยไปใช้ มีดังนี้

3.1.1 ผู้สอน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ จินตนาการ การเชื่อมโยง เปรียบเทียบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้ในที่สุด ผู้สอนจะต้องตระหนักในเรื่องต่อไปนี้

1) การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างสรรค์ คิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองและสังคม ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์เพื่อเข้าใจเรียนรู้และเข้มแข็ง การมีผลผลิตใหม่ๆ ด้วยค่าของคน ต้องมีผลงาน การมีความพึงชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

2) องค์กรประกอบของการเป็นผู้สอนที่ดี และปัจจัยที่ช่วยให้ผู้สอนมีการจัดการศึกษาตามแนวคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3) มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3.1.2 ผู้ปกครอง ต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการด้วยวิชาและเทคโนโลยีภายใต้ฐานความเป็นไทย

3.1.3 สังคม โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพต้องประชาสัมพันธ์ สื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจในเรื่องการจัดการของโรงเรียน ในด้านปรัชญาและหลักการ การจัดองค์การ จัดหลักสูตร แนวทางจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ และแนวทางการมีส่วนร่วม

3.1.4 ระบบการศึกษา ระบบการศึกษาใหม่จะต้องจัดตั้งอำนาจความสะดวกให้คนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาระบบสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเป็นการจัดที่ยืดหยุ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้มากที่สุด

3.2 การนำรูปแบบไปใช้ เมื่อสถานศึกษามีความประสงค์ที่จะใช้รูปแบบควรจะได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพให้ชัดเจน เพื่อความเข้าใจตรงกัน ก่อนที่จะนำรูปแบบไปใช้ โดยการศึกษาทำความเข้าใจร่วมกันในทุกๆ องค์ประกอบ ซึ่งอาจจะศึกษาจากเอกสารอื่นเพิ่มเติม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ในองค์กร เป็นต้น

2. ควรนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษาอย่างสมบูรณ์และใช้ตลอดกระบวนการ หมายถึงการนำรูปแบบและองค์ประกอบทุกส่วนทุกขั้นตอนไปใช้ ไม่ควรเลือกเฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง หรือขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง

3. ควรมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การนำรูปแบบไปใช้อย่างต่อเนื่อง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย

4. ควรมีการประเมินและปรับปรุงรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาให้มากที่สุด

5. ควรมีการเผยแพร่ความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย
2. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ปัญหาการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ควรเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในโรงเรียนกรณีศึกษาได้แก่ โรงเรียนครุณสิกษาลัย โรงเรียนคำปลายมาศพัฒนา โรงเรียนรุ่งอรุณ และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) พบว่า การจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ประชาชนและผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการบูรณาการด้วยวิชาและเทคโนโลยีภายใต้ฐานคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย แนวคิดหลักการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ควรให้ผู้เรียนรู้จักวิธีค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง การจะได้ความรู้ต้องผ่านการปฏิบัติ การจัดการ

โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ในปัจจุบันแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ คือเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน โครงการหรือการปฏิบัติโดยมีครูเป็นผู้นำเท่านั้น ในด้านองค์ประกอบของการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พบว่า

ด้านปรัชญาและหลักการ การกำหนดปรัชญาและหลักการส่งผลต่อการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่เหมาะสม คือ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก หาประสบการณ์ด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้

ด้านการจัดองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรของสถานศึกษาปัจจุบันส่งเสริมการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยมาก ผลกระทบในแง่ดีคือผู้บริหารใกล้ชิดกับ ผู้ปฏิบัติงาน บุคลากรมีความเป็นเจ้าของ เน้นความร่วมมือจากการทำงานร่วมกันในข้อจำกัด คือ ระยะเวลา

ด้านการจัดหลักสูตร มีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน โดยจัดให้มีความยืดหยุ่น เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยปฏิบัติจริง จัดหน่วยการเรียนรู้เน้นบูรณาการ เชื่อมโยงกัน มีการประมวลความรู้ไม่มีการสอน

ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้จะส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน กระบวนการ วิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ มีการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ธรรมชาติ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ การสอนเพื่อพัฒนาการคิด โดยออกแบบ การเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกหัวข้อการเรียนรู้ร่วมกัน บรรยากาศ ในห้องเรียนไม่ตึงเครียด ยืดหยุ่นเป็นกันเอง มีความเท่าเทียมกัน แหล่งเรียนรู้มีทั้งภายใน และ ภายนอก โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้

ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ถ้าบุคลากรไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ไม่สามารถดำเนินการ ได้ต้องฝึกให้เข้าใจ นอกจากนี้ยังต้องสื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจด้วย

ด้านแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทุกภาคมีส่วนร่วม มีหลักสูตรสำหรับผู้ปกครองให้ผู้ปกครองเข้าใจว่าโรงเรียนทำอะไร ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำมีการเสนอผ่านสมาคมและคณะกรรมการสถานศึกษา ข้อจำกัดคือระยะเวลา และความไม่ เข้าใจในการจัดการของโรงเรียน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อยากให้โรงเรียนทั่วไปได้จัดหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพ เพราะนักเรียนมีคุณภาพรู้จักคิด สามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ของผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน พบว่า

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ควรเป็นดังนี้

1) ปรัชญา หลักการ วิสัยทัศน์ มีความเชื่อว่าการสร้างคนต้องมีความยืดหยุ่น คุณภาพ ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบการดำเนินงานและผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่มีภาพลักษณ์เป็นอย่างไร

2) การบริหารจัดการเป็นระบบคุณค่ามากกว่าระบบราชการ คณะกรรมการของโรงเรียนเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญ มีกระบวนการบริหารจัดการเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น ใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชนแบบ MSPA เป็นต้น มีบุคลากรที่มีความเข้าใจกระบวนการจัดการ มีแหล่งงบประมาณ ผู้บริหารใจกว้างไม่เอากฎระเบียบมาเป็นอุปสรรค มองเชิงรุก มีวัฒนธรรมโรงเรียนหรือจิตวิญญาณของโรงเรียน

3) การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรและสาระการเรียนรู้อิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการสอนที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร มีการสอดแทรกกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นรายวิชาเลือกเสรี หลากหลายตามความสนใจ การเรียนมีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การศึกษา อยู่กับตัวตนอยู่กับชีวิต ไม่ทิ้งวิถีชีวิต เน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวนำทางการเรียนการสอน ไม่เน้นความรู้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูทำงานแบบบูรณาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอนให้นักเรียนคิดเป็น คิดเอง ทำเอง โดยครูมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงชี้แนะตามศักยภาพของเด็กและเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีรูปแบบพัฒนาหลักสูตรการประเมินผลเชิงประจักษ์

4) ไม่เชื่อว่าโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นสูตรสำเร็จเพราะในแต่ละภูมิสังคมแตกต่างกัน ต้องเริ่มจากเป้าหมายว่า นักเรียนจากโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพต้องมีลักษณะอย่างไร คิดวางแผนกลยุทธ์ร่วมกันแล้ววิเคราะห์หาความสำคัญ เช่น คุณภาพครู แหล่งเรียนรู้ หลักสูตร กิจกรรมเสริม ระบบบริหารจัดการ เป็นต้น

โดยภาพรวมโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ควรเป็นโรงเรียนคุณภาพที่แปลกใหม่ มีประโยชน์ เหมาะสม คนทั่วไปยอมรับ มีค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติ มีครูดีมีคุณภาพ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการจัดหลักสูตร กิจกรรมเสริม อาคารสถานที่ Internet สภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ไม่ติดกรอบ ทนในการพัฒนามาจากมูลนิธิ สันับสนุนหรือจากภาครัฐและเอกชน โรงเรียนควรอยู่ทุกที่ทุกเวลา เรียนที่บ้านก็ได้ การไปทัศนศึกษาสำคัญมากเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดนอกกรอบ มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยโรงเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ไม่แปลกแยกจากชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนในการคัดเลือกนักเรียน

3. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่เหมาะสม ควรเป็น ดังนี้

3.1 ปรัชญาและหลักการ เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีคุณภาพประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้ามาต้องมีแนวคิดสอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีลักษณะการบริหารที่ไม่ติดกรอบทางราชการ มีอิสระเป็นตัวตนเองสูง มีความชัดเจนในการพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อทักษะการเรียนรู้ การคิด การแก้ปัญหา เป็นการให้ออกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงเป็นปัจเจกบุคคล เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่งดี มีความสุข ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ภายใต้หลักคุณธรรม

3.2 การจัดองค์กร ใช้โครงสร้างเดียวกับการบริหารโรงเรียนโดยทั่วไป แต่ควรมีฝ่ายรับผิดชอบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้จัดโครงสร้างเองเป็นอิสระ มีบอร์ดที่ไม่ใช่คนในโรงเรียน มีกรรมการอำนวยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก มีองค์กรเอกชนเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็ง มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โครงสร้างไม่แข็งตัวเหมือนของรัฐตามมาตรา 39 มีการสอดแทรกศิลปะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเตรียมความพร้อมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารและครู

3.3 หลักการจัดหลักสูตร อิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มีหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กในแต่ละช่วงวัย หลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ให้คิดทุกวิชา เน้นทำกิจกรรม เป็นหลักสูตรที่เทียบเคียงกับนานาชาติได้ เด็กที่จบไปแล้วมีศักยภาพสูงเขาได้ เพิ่มหลักสูตรที่นักเรียนเรียนรู้แล้วมีความสุข

3.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น ครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยการเรียนรู้ เด็กได้รับการกระตุ้นให้สร้างสิ่งใหม่ คิดนอกกรอบโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ

3.5 แนวทางการบริหารจัดการ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดต้องใจกว้าง โปร่งใสเข้าใจและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรอิสระ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นนักจัดการที่ดี กระจายงานให้ครบทุกกลุ่มสาระ ประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และ

ร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน การบริหารมีเอกชนมาสนับสนุน มีการกำหนดแนวปฏิบัติและพัฒนาครูให้ชัดเจน มีการนิเทศครูและบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนาการสอนการจัดการเรียนรู้

3.6 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง วางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพหุภาคี ทวิภาคี ต้องยืดหยุ่นได้โดยหน่วยงานองค์กรภาครัฐเอกชนร่วมกัน สนับสนุน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ มีการนำบุคลากรและทรัพยากรรวมทั้งสถานประกอบการร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีระบบดูแลนักเรียนที่จบไปแล้ว มีการติดตามประเมินผลว่าสำเร็จหรือไม่ดูที่เงื่อนไขความสำเร็จ

4. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพให้เหมาะสม พบว่า ต้องการเพิ่มเติมองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพให้เหมาะสม ดังนี้

1. การติดตามประเมินผล
  2. เงื่อนไขความสำเร็จ
  3. ปรัชญา หลักการ วิสัยทัศน์
  4. หลักสูตร เนื้อหาสาระ การเรียนรู้
  5. การบริหารจัดการครูและบุคลากร
  6. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา / แหล่งเรียนรู้
  7. ทักษะคติ หรือทรัพยากรในการบริหารจัดการ
  8. วัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดการ
  9. สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้
  10. การนิเทศ
  11. การกระจายอำนาจ
  12. ปรัชญา หลักการ และวัฒนธรรมโรงเรียน
  13. การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
  14. การบริหารจัดการเน้นตามขนาดโรงเรียน เล็ก กลาง ใหญ่
5. ข้อเสนอแนะอื่นๆ
- ควรศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน มีการประเมินหลักสูตรที่ใช้ ความสำเร็จของโครงการสัมฤทธิ์ผลของผู้สำเร็จการศึกษา การประเมินค่าใช้จ่าย
  - คูบริบทความเหมาะสม เงื่อนไขความสำเร็จ
  - คุณลักษณะของผู้เรียน
  - โรงเรียนรุ่งอรุณเป็นตัวอย่างในการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์

- การจะทำให้เกิดโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ได้จะต้อง

1) ควรเชื่อมโยงระหว่างการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์กับแนวคิดคุณภาพโรงเรียน

2) ต้องสร้างตัวชี้วัดคุณภาพโรงเรียน เกณฑ์ที่จะคัดเลือก ความพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3) เป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพควรเป็นอย่างไร

- คุณภาพครู หรือครูดีมีคุณภาพ ควรมีการพัฒนาครู

- เป้าหมายของโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพต้องการได้เด็กที่ออกมามีลักษณะเป็นเบญจคุณ คือ มีคุณลักษณะ มีคุณค่า มีคุณประโยชน์ มีคุณธรรม และมีคุณภาพดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

6. ผลจากการสอบถามผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครูเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย

มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 398 โรงเรียน (1,147 ชุด) จาก 440 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 90.45 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อจำแนกตามสถานภาพแล้ว พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 628 คิดเป็นร้อยละ 54.80 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และหญิง 519 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 70 คน คิดเป็นร้อยละ 6.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 30-40 ปี 177 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 41-50 ปี 344 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และ 51 ปีขึ้นไป 556 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด วุฒิการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ปริญญาตรี 630 คน คิดเป็นร้อยละ 54.90 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ปริญญาโท 506 คน คิดเป็นร้อยละ 44.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และปริญญาเอก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี 133 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 11-19 ปี 187 คน คิดเป็นร้อยละ 16.30 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 20-29 ปี 314 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และ 30 ปีขึ้นไป 513 คน คิดเป็นร้อยละ 44.70 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ตำแหน่งผู้อำนวยการ 395 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองผู้อำนวยการ 356 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ครูผู้ช่วย 83 คน คิดเป็นร้อยละ 7.20 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ครูชำนาญการ 130 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ครูชำนาญการพิเศษ 182 คน คิดเป็นร้อยละ 15.90 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดและครูเชี่ยวชาญ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ทั้งหมด ประเภทของโรงเรียน ประถมศึกษา 680 คน คิดเป็นร้อยละ 59.30 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด มัธยมศึกษาตอนต้น 36 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น 333 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด และมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย 98 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด พบว่า รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบ

รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ปรัชญาและหลักการ โครงสร้างองค์กร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.16-4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.50-0.65) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมทุกขนาดโรงเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.18-4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.30-0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ปรัชญาและหลักการ โครงสร้างองค์กร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.13-4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.39-0.65) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบด้านปรัชญาและหลักการ พบว่า หลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.64) ส่วนข้ออื่นๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.01-4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.63-0.79) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า หลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข โรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.64) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.92-4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.49-1.17)

องค์ประกอบด้านโครงสร้างองค์กร พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.87-4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.67-0.98) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า เป็นองค์กรที่ผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับ

ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.80) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75-4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.58-0.99)

องค์ประกอบด้านหลักสูตร พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75-4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.64-0.94) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 เท่ากัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.68 และ 0.52 ตามลำดับ) และมีความยืดหยุ่นเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.52) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.71-4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.45-0.95)

องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.01-4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.69-0.83) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า การจัดการเรียนรู้ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนง่าย บรรยากาศในห้องเรียนไม่ตึงเครียดเป็นกันเองมีความเท่าเทียมกัน การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรอื่นๆ มีการสอดแทรกกิจกรรมหลักสูตรซ่อมเสริมวิชาเลือกนอกหลักสูตรกิจกรรมพิเศษ คุรุกระตุ้นให้เด็กคิดนอกกรอบใจกว้าง เด็กแสดงความเห็น ครูเป็นผู้ชี้แนะ และครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50-4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-0.67) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00-4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-0.84)

องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีเพียงการบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยอยู่= 3.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.43) ส่วนข้ออื่นๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.11-4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.68-0.85) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วม การบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ เป็นนักจัดการที่ดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องใจกว้าง มีความโปร่งใสเป็นพื้นฐาน ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ และประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และ

ความร่วมมือจัดการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50-4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-0.67) การบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติ โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.03 และ 2.79 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.43 และ 1.35 ตามลำดับ) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.67-4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52-1.16)

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.99-4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.71-0.85) เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50 เท่ากัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.52 เท่ากัน) ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.96-4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.45-0.86)

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=0.33$, $Sig.=.72$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้วพบว่า ทุกๆ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและหลักการ องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างองค์กร องค์ประกอบที่ 3 หลักสูตร องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ และองค์ประกอบที่ 6 การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ($F= 0.617$, $Sig.= 0.54$, $F= 0.221$, $Sig.= 0.802$, $F= 0.247$, $Sig.= 0.781$, $F= 1.036$, $Sig.= 0.355$, $F= 0.985$, $Sig.= 0.374$ และ $F= 0.485$, $Sig.= 0.616$ ตามลำดับ)

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในแต่ละประเด็นคำถามรายองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

องค์ประกอบด้านปรัชญาและหลักการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

องค์ประกอบด้าน โครงสร้างองค์กร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

องค์ประกอบด้านหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในทุกๆ ข้อ ไม่แตกต่างกัน

7. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสาระของการพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย ในด้านที่มาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3.83 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50)

สำหรับความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ที่มาของรูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และ 3.80 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20)

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบประเด็นหลักที่ควรนำมาอภิปราย 3 ประเด็น คือ

1. สภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย
2. รูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย
3. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พบว่าโดยภาพรวมประชาชนและผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการบูรณาการด้วยวิชาและเทคโนโลยีภายใต้ฐานคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทยที่ผ่านมา มีสาเหตุจากระบบบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาที่ออกระบบไว้ไม่เหมาะสมกับยุคสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ และไม่สนองความต้องการของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชน และผู้ปกครองไม่มีบทบาทในการจัดการศึกษา แม้จะมีแนวความคิดให้ชุมชนได้มามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามานานแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากการบริหารการศึกษาของไทยตั้งตรงลงไปจากส่วนกลาง งบประมาณทั้งหมดไปจากส่วนกลาง โรงเรียนจึงไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน จากทฤษฎีของตะวันตกที่กำหนดให้โรงเรียนมีภารกิจด้านความสัมพันธ์กับชุมชน จึงเป็นไปได้ยากสำหรับประเทศไทย บทบาทของชุมชนในการบริหาร โรงเรียนมีน้อยมาก แม้แต่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในฐานะผู้ที่ได้รับบริการการศึกษาโดยตรง ก็ไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียงในการจัดการศึกษาของลูกหลาน จะมีก็เฉพาะการบริจาคเงินช่วยเหลือโรงเรียนหรือบริจาคแรงงานเท่านั้น (รุ่ง แก้วแดง, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553) ที่กล่าวว่า สภาพสังคมปัจจุบันได้สะท้อนภาพความอ่อนด้อยของสังคมและการศึกษา การเดินทางอย่างต่างประเทศอยู่เสมอ เช่นนี้ทำให้การจัดการศึกษาของไทย ไม่สอดคล้องกับพื้นเพ ธรรมชาติและวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ดังนั้น โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพจะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครู บุคลากรและผู้ปกครองได้เข้าใจแนวคิดในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอที่มีต่อรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พบว่าโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยเป็นโรงเรียนคุณภาพที่เชื่อว่าการสร้างคนต้องมีความยืดหยุ่น มีกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนคิดเป็น คิดเองทำเอง ครูมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยง ชี้แนะตามศักยภาพเด็ก มีปรัชญาและหลักการ

เน้นการศึกษาตลอดชีวิต แนวทางการจัดองค์กรจัดโครงสร้างเองเป็นอิสระ หลักการจัดหลักสูตรมีหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ให้คิดทุกวิชา เน้นทำกิจกรรมเป็นหลักสูตรที่เทียบเคียงนานาชาติได้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เป็นหน่วยบูรณาการ ผู้เรียนมีโอกาสเป็นผู้เลือกเรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติจากการทำโครงการ แนวทางการบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ครูและบุคลากรเข้าใจแนวคิดของโรงเรียน แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรและเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ โดยกำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้เกิดได้ตลอดเวลาทุกสภาพที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของคนไทย (ภวัลย์ มาศจรัส, 2553) สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2553) ที่กล่าวว่าโลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเรียกกันว่ายุคหลังความทันสมัย (Post Modernity) ทำให้เกิดโลกไร้พรมแดน สังคมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมที่ดำรงอยู่โดยขาดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีการสร้างหรือจัดการให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สังคมมีแต่การเลียนแบบ ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเองจึงอยู่รอดได้ยาก ดังนั้นจึงต้องเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ให้เป็นสังคมฐานความรู้ มีผู้คน รู้จักคิด สามารถสร้างหรือผลิตงานใหม่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน จึงควรเปลี่ยนกระแสนการศึกษาใหม่ที่ก่อให้เกิดผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (Creative) เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิดสติปัญญาวิธีการของการศึกษานั้นๆ

3. ผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครู เกี่ยวกับการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย พบว่ารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้วพบว่า 6 องค์ประกอบ ได้แก่ปรัชญาและหลักการ หลักการจัดองค์กร หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการและแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญสามารถนำไปสร้างเครื่องมือ เพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่ง

สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้ รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ (Keeves, 1997) สอดคล้องกับแนวคิดของ Moskopwith and Wriht.1979) ที่กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของรูปแบบคือการแบ่งวิธีการเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของระบบ หรือเพื่อปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน หรือถ้าเป็นระบบในอนาคตจะชี้ให้เห็นถึงภารกิจย่อย แต่ละองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้วพบว่ารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยโดยรวมทุกขนาดโรงเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว พบว่าทั้ง 6 องค์ประกอบได้แก่ ปรัชญาและหลักการ หลักการจัดการ องค์การ หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการ และแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพทุกขนาดโรงเรียน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับดิเรก วรณเสียร (2545) ; พูนสุข หิงคานนท์ (2540) ที่กล่าวว่ารูปแบบเป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของเรื่องที่จะศึกษา

รูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบด้านปรัชญาและหลักการพบว่า หลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องมีความเชื่อและปรัชญาเป็นรากฐานความคิด การจัดการศึกษาต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของคนไทย ปรับการเรียนของผู้เรียนที่เน้นการเรียนจากภาคทฤษฎีเป็นหลักและเปลี่ยนการสอนของผู้สอน จากการเป็นผู้บอกความรู้ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2553) ที่กล่าวว่าลักษณะคนรุ่นใหม่ของสังคมไทยจะต้องมีคุณลักษณะคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีผลิตผลและมีความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้วพบว่า หลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เก่ง ดี มีความสุข โรงเรียนขนาด

เล็กมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยเน้นความรู้ จินตนาการ การเชื่อมโยง คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ

องค์ประกอบด้านโครงสร้างองค์กรพบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่าเป็นองค์กรที่ผู้บริหารใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่มีการแบ่งงานโดยยึดลักษณะงานเป็นเกณฑ์ตามโครงสร้างหน้าที่ นอกจากนี้มีการแบ่งงานโดยยึดความรู้ความสามารถของบุคลากรตลอดจนมีการแบ่งตามกิจกรรมที่มีความจำเป็นของสถานศึกษา ในส่วนการสร้างความเอาใจใส่และความไว้วางใจภายในสถานศึกษานั้น ทำให้ครูในโรงเรียนรับรู้ถึงความสำเร็จและเกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน มีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร ผู้บริหารและครูต่างยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บริหารงานอย่างโปร่งใส พฤติกรรมและภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเอาใจใส่ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Sinden, Hoy, and Sweetland (2004) กล่าวว่าเมื่อผู้บริหารสนับสนุนครูและเคารพความเป็นวิชาชีพและความเชี่ยวชาญของครู ครูมักจะไว้วางใจและเคารพต่อผู้บริหาร ครูปรารถนาให้ผู้บริหารดูแลในฐานะเป็นนักวิชาชีพต้องการอิสระในการทำงาน และขอให้ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งจะนำไปสู่ความเอาใจใส่และความไว้วางใจผู้บริหารด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gage (2003) ความเอาใจใส่ต่อองค์กรสัมพันธ์กับความไว้วางใจในองค์กรและโครงสร้างองค์กร โรงเรียนที่เอื้อให้บรรลุเป้าหมาย ความไว้วางใจต่อผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานจะเกิดขึ้น โครงสร้างองค์กรที่เอื้อให้บรรลุเป้าหมาย

องค์ประกอบด้านหลักการจัดหลักสูตรพบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่าจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรมและการเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมสามารถดำเนินการได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน หลักสูตรทั้งด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ส.วาสนา ประมวลพฤกษ์ (2548)

ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกันตามความพร้อมของโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ สามารถดำเนินการได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสมักประสบปัญหามากในช่วงชั้นที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานส่วนใหญ่ เป็นเรื่องบุคลากร และงบประมาณการจัดทำเอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยมากทำให้การบริหารงานขาดความต่อเนื่อง

องค์ประกอบด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ พบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า การจัดการเรียนรู้ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนง่าย บรรยากาศในห้องเรียนไม่ตึงเครียดเป็นกันเอง มีความเท่าเทียมกัน การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรอื่นๆ มีการสอดแทรกกิจกรรมหลักสูตรซ่อมเสริมวิชาเลือกนอกหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ ครู กระตุ้นให้เด็กคิดนอกกรอบ ใจกว้าง เด็กแสดงความคิดเห็น ครูเป็นผู้ชี้แนะ และครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งสถานที่ บุคลากร และงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักขณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2549) ได้ประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จากพหุกรณีศึกษาพบว่า โรงเรียนเกือบทั้งหมดจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบด้านแนวทางการบริหารจัดการพบว่ามีเพียงการบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงกว่าปกติ ที่มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่า การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วม การบริหารจัดการเป็นแบบสมัยใหม่ เป็นนักจัดการที่ดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องใจกว้าง มีความโปร่งใสเป็นพื้นฐาน ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ และประสานงานกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือจัดการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารเอกชนมาสนับสนุนเก็บเงินค่าเล่าเรียน แพงกว่าปกติโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่สามารถสนองเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวไว้ว่าสถานศึกษาควรมี

บทบาทหลักเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของท้องถิ่นและควรเป็นหน่วยนำสังคมของชุมชน อีกทั้งสถานศึกษามีคุณภาพมีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ตลอดจนมีอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษา ภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดด้วยตนเองและพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กระจายอำนาจให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการจัดการด้านวิชาการ การเงิน และบุคลากร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาโดยมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความเพียงพอทั้งด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ บุคคลและการบริหารทั่วไป ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545)

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียนแล้ว พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่นๆ ในทุกขนาดโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมมีหลายลักษณะหลายรูปแบบ วิธีการโรงเรียนขนาดใหญ่มีบุคลากรจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผลการเปิดให้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์ในด้านการนำเอาความรู้ความสามารถและทักษะของคนในองค์กรมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับชูชาติ พวงสมจิตต์ (2540) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมและรายองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว พบว่าทุกๆ องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและหลักการ องค์ประกอบที่ 2 หลักการจัดองค์กร องค์ประกอบที่ 3 หลักการจัดหลักสูตร องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการ องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการโรงเรียน

เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภายของค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอยู่ในสถานศึกษา ต้องนำรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภายในประเทศไทย ไปใช้ในการปฏิบัติตามองค์ประกอบของรูปแบบซึ่งมีความสัมพันธ์กันสอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2546) ที่กล่าวว่ารูปแบบเป็น โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบการวิจัยโดยใช้รูปแบบมีขั้นตอนในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้น

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสาระ ของการพัฒนารูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภายในประเทศไทย ในด้านที่มา ของรูปแบบของค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3.88 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไข และการนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50)

สำหรับความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภายใน ประเทศไทย จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าที่มาของรูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และ 3.80 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและ การนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20)

จากผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผู้วิจัยพบประเด็นที่เห็นว่าควร นำมาอภิปรายผลดังนี้

1) รูปแบบโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภายในประเทศไทยที่น่าเสนอได้ผ่าน กระบวนการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอน โดยใช้วิธีการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาจึงมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งในการพัฒนารูปแบบครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิต ภายในประเทศไทย 4 โรงเป็นกรณีศึกษา มีการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ สอบถามความ คิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาย โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 440 โรงทั่วประเทศ ซึ่งเป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มักจะศึกษากับประชากรขนาดใหญ่ แต่ สามารถทำการศึกษาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมได้ ซึ่งเป็นข้อดี คือ

1.1) ประหยัดค่าใช้จ่าย 2) ประหยัดเวลา 3) ใช้วิธีเก็บข้อมูลได้หลายวิธี 4) ได้ข้อมูล ที่น่าเชื่อถือเป็นตัวแทนของประชากรได้ (พิชญ์ ฟองสี, 2550) และมีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับ สุรางค์ จันทวานิช (2537) ซึ่งสรุปได้ว่าการวิจัยคุณภาพ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมอย่าง ลึกซึ้ง ไม่เน้นตัวเลขทั้งจากการวัดและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

รูปแบบที่น่าเสนอ มีการพัฒนาขึ้นจากรอบแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่ได้จาก การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญใน

การพัฒนา รูปแบบ มีการตรวจสอบ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหาร และนักวิชาการ ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบที่นำเสนอมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ทุกองค์ประกอบ

2) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบที่นำเสนอมีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้
องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3.88 ตามลำดับ) ส่วนเงื่อนไขและการนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ เพราะได้รับการยอมรับในเชิงวิชาการ ดังนี้ Eisner (1976) ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบ โดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่า การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และเชื่อว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี ทั้งมาตรฐานและเกณฑ์พิจารณานั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ

3) เงื่อนไขและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขของรูปแบบไว้

3.1) ผู้ปกครองต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ของโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่เน้นการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการด้วยวิชา และเทคโนโลยีภายใต้ฐานความเป็นไทย มีหลักสูตรผู้ปกครองเฉพาะมีค่าใช้จ่ายต่างจากโรงเรียนทั่วไป

3.2) สังคม โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพต้องประชาสัมพันธ์สื่อสารให้สาธารณชนเข้าใจในเรื่องการจัดการของโรงเรียน ในด้านปรัชญาและหลักการ หลักการจัดการจัดการ หลักการจัดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการบริหารจัดการและแนวทางการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

3.3) ตัวผู้สอน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการ โรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาการสอนตามแนวคิดของโรงเรียน

3.4) ระบบการศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดที่ยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้มากที่สุด

3.5) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้เป็นรูปแบบสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะหากจะนำไปใช้กับสถานศึกษาในระดับอื่นๆ ควรต้องปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสม

3.6) การนำรูปแบบนี้ไปใช้ผู้ใช้ต้องศึกษารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจนเนื่องจากองค์ประกอบแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กัน เป็นการกำหนดเงื่อนไขที่สอดคล้องกับลักษณะของรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับอุทัย บุญประเสริฐ (2526) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของรูปแบบว่าหมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญๆ ในเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะ

สำหรับแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางไว้ ดังนี้

- 1) ผู้บริหาร ครู บุคลากร ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยให้ชัดเจน เพื่อความเข้าใจตรงกันก่อนนำรูปแบบไปใช้
- 2) ควรนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษาอย่างสมบูรณ์และใช้ตลอดกระบวนการ หมายถึง การนำรูปแบบและองค์ประกอบทุกส่วนทุกขั้นตอนไปใช้ไม่ควรเลือกเฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งหรือขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง
- 3) ควรมีการกำกับติดตาม ตรวจสอบ การนำรูปแบบไปใช้อย่างต่อเนื่อง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย
- 4) ควรมีการประเมินและปรับปรุงรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา
- 5) ควรมีการเผยแพร่ความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานในระดับนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยอนาคต รายละเอียดมีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานในระดับนโยบาย

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยนั้น มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในระดับนโยบายได้แก่หน่วยงานในระดับกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานในระดับนโยบายควรจะได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องโดยวิธีการต่างๆ เช่น จัดทำคู่มือ จัดทำเอกสาร เผยแพร่ ความรู้ จัดการอบรมสัมมนา จัดระบบ

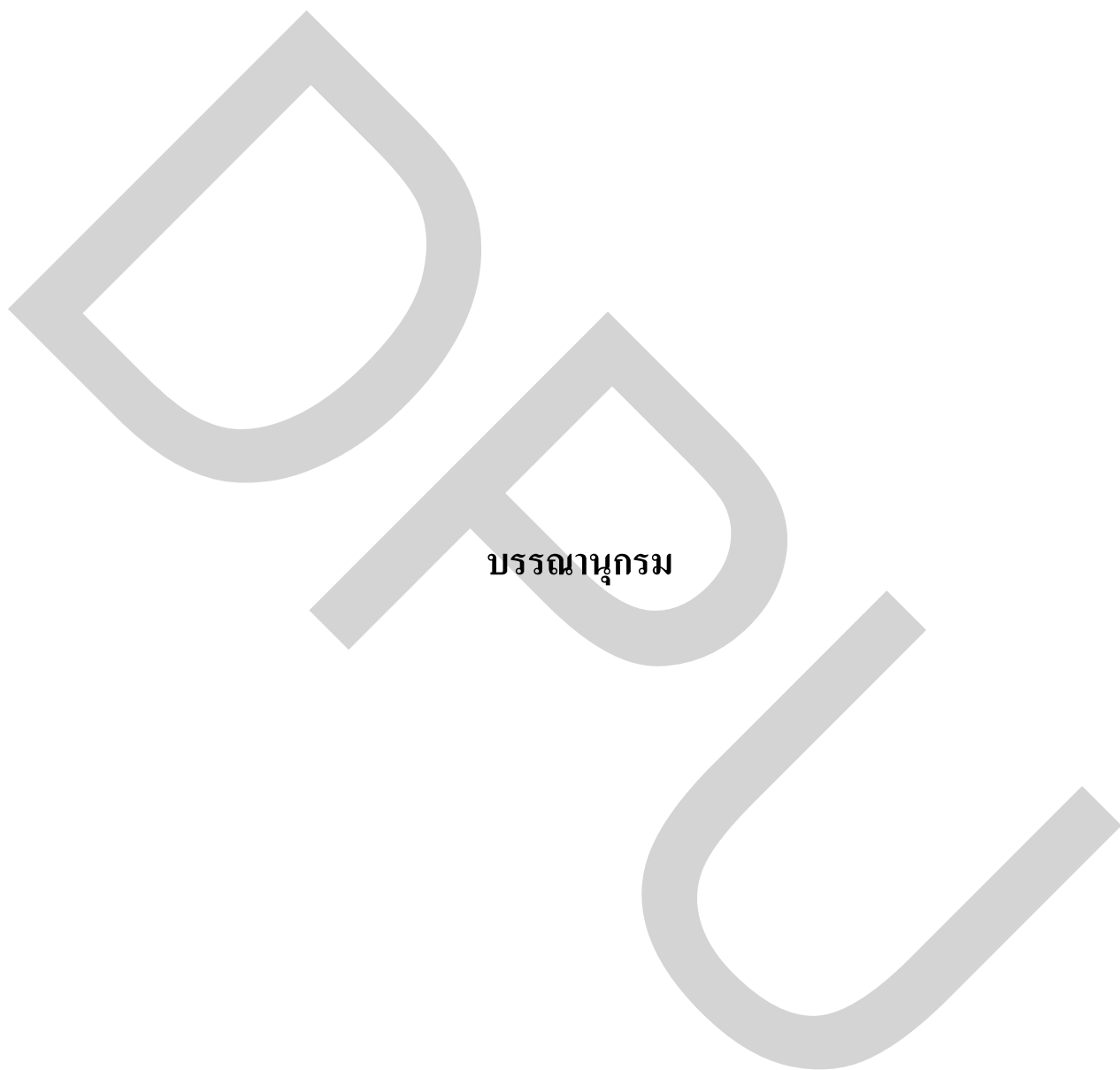
การจัดการความรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานในระดับปฏิบัติอื่นๆ จะได้นำปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้มีการนำเสนอรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานในระดับปฏิบัติที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียน ซึ่งหมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากจะได้มีการศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบให้ชัดเจนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง มีการนำรูปแบบไปใช้อย่างสมบูรณ์และตลอดกระบวนการ มีการบูรณาการใช้รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน มีการกำกับติดตาม ตรวจสอบ การนำรูปแบบไปใช้อย่างต่อเนื่อง มีการประเมิน และปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสม และมีการเผยแพร่ ความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากการวิจัยครั้งนี้ได้มีการนำเสนอรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาในอนาคตควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยในระดับอื่นๆ หรือศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำรูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทยไปใช้ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิติมา ปรีดีคิดก. (2521). *ปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). *การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- ทองอยู่ แก้วไทรอะ. (2544). *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญาและหลักศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1-5*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ รุณเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิ. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2551). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคโนโลยีปริ้นติ้ง.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2549). *การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์: พื้นฐานการศึกษาด้านประเด็นวิกฤตทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2545). *ความจำเป็นของครุศึกษาเชิงรุกในเอเชียในการปฏิรูปครุศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). *การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). *สัตตศिलाหลักเจ็ดประการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- _____. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์, และคณะ. (2543). *เทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). *แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____ . (2551). *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา หน่วยที่ 1-7 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). *ปฏิบัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). *จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทิวี. (2541). *ปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย. (2548). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). *คู่มือการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สกศ.
- _____ . (2547). *แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สกศ.
- _____ . (2549). *รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.
- _____ . (2551). *แนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในกำกับของรัฐ กรณีโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์กรมหาชน)*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ภาวะผู้นำ ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5-8*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อมรวิษฐ์ นาครทรรพ. (2549). *รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชน ปี 2546: ฝ่าปมปฏิรูป*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อารี พันธุ์ฉิม. (2545). *ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ไยใหม่.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2539). *องค์การ*. กรุงเทพฯ: เอส ดี เพรส.
- อุทัย บุญประเสริฐ, และจิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์. (2545). *ภารกิจโครงสร้างและอัตรากำลังของสถานศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สกศ.
- อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2540). *โรงเรียนจะพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2547). *การบริหารทักษะและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.

วิทยานิพนธ์

- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2545). การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา สามีคตี. (2552). การพัฒนารูปแบบการประเมินแผนงานและโครงการในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรวิวัฒนา ศิริคำภา. (2550). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พุลย์ชัย ยาวีราช. (2550). การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุดสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพลินใจ พลกษชาติรัตน์. (2549). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียงเพ็ญ จิรัชย์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การตามแนวการกระจายอำนาจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์. (2547). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปริญญาวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริพงษ์ เพ็ชรศิริ. (2550). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตด้วยกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงาน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อินทิรา พรหมพันธุ์. (2550). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ ในวิชาการออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความ

- ยุพิน วรพุทธานนท์. (2541, กุมภาพันธ์). Smart School กับมาเลเซีย. *วารสารการศึกษา*, 21(5).
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2550). การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)*, 30(1), 73-84.
- สุเทพ พงศ์ศิริวัฒน์. (2551, มกราคม-มิถุนายน). ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์. *วารสารพินเนศวร์สาร (วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่)*, 4(1).
- สุรศักดิ์ หลายมาลา. (2552, กุมภาพันธ์). Smart School กับมาเลเซีย. *วารสารการศึกษาไทย*.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541, มีนาคม). โมเดลคืออะไร. *วารสารวิชาการ*, 1(2), 22-26.

ภาษาอังกฤษ

BOOKS

- Anderson, A., & Yates, G. C. R. (1999). *Clay modeling and social modeling: Effect of interactive teaching on children's creative art making*. Australia: Education Psychology.
- Anderson, H. H. (1959). *Creative and its cultivation*. New York: Harper.
- Bardo, J. W., & Hardman, J. J. (1982). *Urban sociology: A systematic troduction*. U.S.A.: F. E. Peacock Publisher.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1994). *Management (2nd ed.)*. New York: McGraw-Hill.

- Bover, C. L., Thill, J. V., Wood, M. B., & Dovel, G. R. (1993). *Management*. New York: McGraw–Hill.
- Brown, W. B., & Moberg, D. J. (1980). *Organization theory and management: A macro approach*. New York: John Wiley and Sons.
- Bush, T. (1986). *Theories of education management*. London: Harper and Row.
- Csikszentmihalyi, M. F. (1991). *The psychology of optimal experience*. New York: Harper Perennial.
- Daft, R. L. (1992). *Management* (2nd ed.). Orlando: Dryden Press.
- De Bono, E. (1982). *Lateral thinking: A textbook of creativity*. London: Penguin Books.
- Dessler, G. (1998). *Management*. New Jersey: Prentice–Hill.
- Eisner, E. (1976). Education connoisseurship and criticism: Their form and function in educational evaluation. *Journal of Aesthetic Education*.
- Getzels, J. W., & Jackson, W. P. (1962). *Creativity and intelligence*. New York: Wiley and Sons.
- Good, C. V. (Ed.). (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw–Hill.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: McGraw–Hill.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1996). *Management of organization behavior: Utilizing human resources*. Englewood Cliffs: Prentice–Hall.
- Hoy, W. K., & Sweetland, S. R. (2001). Designing better school: The meaning and measure of enabling school structures. *Educational Administration Quarterly*, 37(3).
- Hoy, W. K., & Maser, C. G. (2005). *Educational administration theory: Research and practice* (7th ed.). Boston: McGraw–Hill.
- Joyce, B., & Weil. (1985). *Marsha, model of teaching* (4th ed.). Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Keeves, P. J. (1988). *Model and model building education research, methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Mednick, S. A. (1978). The associative basis of the creative process. *Psychological Review*.
- Michalko, M. (1998). *Cracking creativity: The secrets of creative genius*. Berkeley, California: Ten Speed Press.
- Osborn, A. F. (1957). *Applied imagination*. New York: Scribners.

- Robbins, S. P., & Coulter, M. (1996). *Management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Sergiovanni, T. J., et al. (1992). *Educational governance and administration* (3rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Sinden, J. E., Hoy, W. K., & Sweetland, S. R. (2002). An analysis of enabling school structure: Theoretical, empirical and research considerations. *Journal of Educational Administration*, 42(4).
- Steiner, G. A. (1969). *Individual behavior and group achievement*. New York: Oxford University Press.
- Stenberg, R. J. (1996). *Successful intelligence*. New York: Simon Schuster.
- Stoner, A. F., & Wankel, C. (1986). *Management* (3rd ed.). New Delhi: Prentice-Hall.
- Tooi, H. L., & Carrol, S. J. (1982). *Management* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Torrance, E. P. (1964). *Education and the creative potential*. Minneapolis: The Lund Press.
- Torrance, E. P., & Myers, R. E. (1972). *Creativity learning and teaching*. New York: Dood, Mead and Company.
- Wallach, M. A., & Kogan, N. (1975). *Mode of thinking in young-children*. Holf: Rinchart and Winston.
- Wildy, H., & Wallace, J. (1994). The Western Australian School Leadership Programme: Towards a new paradigm for leadership development. *South Pacific Journal of Teacher Education*, 22(2).
- Willer, D. (1967). *Scientific sociology: Theory and method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Yamane, K. (1967). *Elementary sampling theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

ด
ร
ค
น
ว

ภาคผนวก

รายชื่อผู้บริหารโรงเรียนกรณีศึกษา

1. ผศ. ชูชัย รัตนกัญญาพงษ์ ผู้อำนวยการสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)
2. นางสุนิสา ชื่นเจริญสุข ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ
3. นายวิเชียร ไชยบัง ครูใหญ่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา
4. นายธันยวิษ วิเชียรพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนครุณศึกษาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.สุวิทย์ มุลคำ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาศึกษานนทบุรี เขต1
2. ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ดร.สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ หัวหน้ากลุ่มสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
4. ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ ประธานมูลนิธิพลังนิเวศน์และชุมชน
5. ดร.สุทธิศรี วงษ์สมาน ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
6. ดร.วีระ สัจกุล อธิการบดีอาศรมศิลป์
7. ดร.จิรพรรณ ปุณเกษม ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
8. ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี คณบดีคณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
9. ดร.จ่านง แจ่มจันทร์วงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีอยุธยา
10. ดร.รพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์ ข้าราชการบำนาญ
11. นายสังคม ทองมี ครู ค.ศ. 3 โรงเรียนศรีสงครามวิทยา จังหวัดเลย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ดร.ปองสิน วิเศษสิริ หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ อาจารย์ประจำภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร.สร้อยสน สกสรักษ์ อาจารย์ประจำภาควิชา หลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร.มิ่ง เทพक्रमเมือง หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการผู้ชุมชน สาธิต มศว.ประสานเมือง (ฝ่ายประถม)
5. ดร.ราชันต์ บุญธิมา อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มศว. ประสานมิตร
6. ดร.ทัศนีย์ ชาติไทย ผู้อำนวยการภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ

1. รศ.ดร.ทวีศักดิ์ จินदानุรักษ์	ประธานสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. ดร.พิทักษ์ นิลนพคุณ	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. ผศ.ดร.ไสว พักขาว	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
4. ดร.สิริภักตร์ สิริโท	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
5. ดร.สรเนตร อารีโสภณพิเชฐ	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รศ.ดร.สุนันท์ ตั้งษ์อ่อง	ผู้อำนวยการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต